

Esport i identitat nacional a Catalunya. Anàlisi de sis esdeveniments esportius a la premsa d'informació general de Catalunya (2006-2009)

Albert Juncà Pujol

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya
Departament de Teoria i Història de l'Educació. Universitat de Barcelona
Programa de Doctorat "Activitat Física i Esport". Bienni 1999-2001

ESPORT I IDENTITAT NACIONAL A CATALUNYA

Anàlisi de sis esdeveniments esportius a la premsa
d'informació general de Catalunya (2006-2009)

Per optar al títol de:
Doctor per la Universitat de Barcelona

Tesi doctoral presentada per:
Albert Juncà i Pujol

Dirigida per:
Salvador Cardús i Ros

2010

A tots aquells que d'una manera o altra han format part de la tribu particular que ha contribuït, i contribueix, a *educar-me*.

I entre aquests, especialment:

- A l'Anna, pel passat, el present i els somnis de futur. I pel seu inestimable suport, també, en aquest treball.
  - Als meus pares, per tot i més.
  - Al meu germà, per la seva estima i per totes les estones de joc i conversa compartides.
  - Als avis, tiets i resta de família pel tremp que m'ha suposat poder comptar amb ells.
  - A en Tomàs i en Lluís, per tot plegat.
  - Als d'Olot, als de La Garriga i a la colla d'INEF, perquè l'amistat és un bé molt preuat.
-
- A en Salvador Cardús per confiar en mi, i per ajudar-me en aquesta empresa.
  - A en Joan Riera i a la Núria Puig, per mostrar-me el camí de la recerca i per deixar-me fer camí amb ells.
  - Als companys de l'Escola Ramon Llull de Barcelona, per les estones compartides; i a la Montserrat Costafreda per deixar-m'hi fer de professor i, sobretot, per ser com és.
  - Al grup Valors en Joc de la UAB, pel munt de vivències, inquietuds i coneixements compartits.
  - A la Universitat de Vic, per oferir-me la possibilitat de treballar en allò que més m'agrada, i per la seva inestimable ajuda en la finalització de la tesi. I als companys i alumnes que en formen part, per la seva acollida i per tot el que n'he après i espero aprendre'n.
-
- Al germà Solà, perquè el *meu* món de l'esport fou ell qui me l'ensenyà.

I als volts d'Olot, al Bosc de Malhivern i als camps i pujols de La Garriga, per deixar-m'hi ser feliç tot corrent-hi.

ÍNDIX

<i>Preàmbul autobiogràfic</i>	<i>i</i>
<i>Pròleg</i>	<i>iii</i>
<hr/>	
1. INTRODUCCIÓ	1
<hr/>	
1.1. ORGANITZACIÓ GENERAL DE LA MEMÒRIA	2
1.2. PRESENTACIÓ DEL PROBLEMA DE RECERCA	3
1.3. DELIMITACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI	6
1.4. OBJECTIU I HIPÒTESIS DE LA RECERCA	9
<hr/>	
2. MARC TEÒRIC	13
<hr/>	
2.1. IDENTITAT I IDENTITAT NACIONAL	14
2.1.1. La identitat nacional: una identitat col·lectiva	15
2.2. NACIÓ I NACIONALISME: UNS TERMES CONTROVERTITS...	19
2.2.1. Anàlisi històrica i etimològica dels mots	20
2.2.2. La consolidació dels estats-nació	25
2.2.3. <i>Qu'est-ce qu'une nation?</i>	27
2.3. NACIONALISME BANAL	34
2.3.1. El paper del llenguatge en la reproducció del nacionalisme	38
2.3.2. El paper dels símbols	40
2.3.3. El paper de la territorialitat	42
2.4. NACIONALISME, POLÍTICA I ESPORT	46
2.4.1. Esport, <i>nation building</i> i les normatives de participació a les competicions esportives	48
2.4.2. Esport i construcció nacional: emoció, identificació i símbols	52
2.5. MITJANS DE COMUNICACIÓ, NACIONALISME I ESPORT	56
2.5.1. La <i>neutralitat</i> dels mitjans i el seu paper en la construcció d'identitat nacional	58
2.5.2. Premsa i reproducció de l'emmarcament nacional	62
2.5.3. Les notícies d'esport a la premsa i els recursos d'identificació nacional	70
<hr/>	
3. METODOLOGIA	77
<hr/>	
3.1. PLURALITAT METODOLÒGICA I ANÀLISI DE CONTINGUT	78
3.2. L'ELECCIÓ DE CASOS	80
3.2.1. Els diaris analitzats	80
3.2.2. Els esdeveniments esportius analitzats	83
3.3. OBTENCIÓ DE LES DADES	95
3.3.1. Esdeveniments i dies analitzats	95
3.3.2. Les unitats d'anàlisi: les unitats redaccionals	96

3.4. CATEGORITZACIÓ DE LES DADES	98
3.4.1. Aspectes formals de les unitats redaccionals i les fotografies relatives a l'esdeveniment	98
3.4.2. Personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals i les fotografies de l'esdeveniment	100
3.4.3. Identificacions i context identificatiu dels esdeveniments, els esportistes i els col·lectius	106
3.4.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	114
3.5. QUALITAT DE LA RECERCA	119
<hr/>	
4. RESULTATS	121
<hr/>	
4.1. JOCS OLÍMPICS DE PEQUÍN (2008)	122
4.1.1. Aspectes formals	122
4.1.2. Personatges i col·lectius principals	124
4.1.3. Identificacions i context identificatiu	130
4.1.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	153
4.1.5. Discussió dels resultats	176
4.2. PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ (2007)	179
4.2.1. Aspectes formals	179
4.2.2. Personatges i col·lectius principals	181
4.2.3. Identificacions i context identificatiu	186
4.2.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	191
4.2.5. Discussió dels resultats	198
4.3. COPA AMÈRICA D'HOQUEI PATINS (2008)	203
4.3.1. Aspectes formals	203
4.3.2. Personatges i col·lectius principals	205
4.3.3. Identificacions i context identificatiu	208
4.3.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	212
4.3.5. Discussió dels resultats	216
4.4. LLIGA DE CAMPIONS (2008-09).	219
4.4.1. Aspectes formals	219
4.4.2. Personatges i col·lectius principals	221
4.4.3. Identificacions i context identificatiu dels clubs	224
4.4.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	232
4.4.5. Discussió dels resultats	238
4.5. TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON (2008)	241
4.5.1. Aspectes formals	241
4.5.2. Personatges principals	245
4.5.3. Identificacions i context identificatiu	251
4.5.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	257
4.5.5. Discussió dels resultats	267
4.6. CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA DE FUTBOL (2006-07)	269
4.6.1. Aspectes formals	269
4.6.2. Personatges i col·lectius principals	270
4.6.3. Identificacions i context identificatiu	274
4.6.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	280
4.6.5. Discussió dels resultats	289

4.7. ANÀLISI GLOBAL I COMPARATIVA DELS ESDEVENIMENTS ALS MITJANS	292
4.7.1. El volum d'informació i les característiques representatives dels esdeveniments	292
4.7.2. Personatges i col·lectius principals dels esdeveniments	294
4.7.3. Identificacions del esportistes i col·lectius dels esdeveniments	298
4.7.4. Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial	302
<hr/>	
5. CONCLUSIONS	307
<hr/>	
5.1. ELS MECANISMES DE PRODUCCIÓ I REPRODUCCIÓ NACIONAL A LA PREMSA QUE PARLA D'ESPORT A CATALUNYA	308
5.2. LA NACIÓ QUE ES FA AMB L'ESPORT A LA PREMSA	314
5.2.1. Un món d'estats, també a la premsa de Catalunya que parla d'esport	315
5.2.2. Els Països Catalans, un marc referencial entre anecdòtic i inexistent	313
5.2.3. Catalunya, un marc referencial nacional per a uns, i autonòmic per als altres	316
5.2.4. Espanya, el marc nacional referencial majoritari de l'esport a la premsa de Catalunya	317
5.3. IMPLICACIONS I CONTINUACIÓ DE LA RECERCA	319
5.3.1. Els altres mitjans de comunicació i l'esport	320
5.3.2. L'estudi del llenguatge als mitjans de comunicació que parlen d'esport	322
5.3.3. La dimensió econòmica del camp nacional a l'esport	323
5.3.4. Els efectes de les comunicacions esportives i nacionals	324
<hr/>	
6. BIBLIOGRAFIA	327
<hr/>	

El nombre i l'índole de les causes que determinen qualsevol fet individual són sempre infinits [...] en aquest caos només contribueix a posar-hi ordre el fet que, en cada cas, només una part de la realitat individual té interès i significació per a nosaltres, perquè únicament aquesta mostra la relació amb les idees de valor culturals amb les quals abordem la realitat [...] Sense les idees de valor de l'investigador no existiria cap principi de selecció del material ni cap coneixement amb sentit; [...] tanmateix, també cal que la seva tasca estigui orientada per la direcció de la seva fe personal, i per la refracció dels valors al prisma de la seva ànima.

Max Weber

Preàmbul autobiogràfic

Crec necessari, abans d'encetar l'exposició d'aquesta recerca, tot seguint les consideracions de Max Weber al voltant de l'obtenció de coneixement i la relació i posicionament que hi estableix l'investigador, exposar el punt de partida i les claus personals que em situen dins d'aquest problema de recerca.

Així doncs, per descriure la talaia des de la qual he gestat aquest treball m'agradaria centrar-me en tres moments concrets del meu itinerari vital que, vistos amb la perspectiva que dóna el temps, diria que varen tenir una gran incidència en la decisió d'encaminar la tesi en aquesta direcció:

-1983, partit de futbol Espanya-Malta (12 a 1 a favor dels primers). El meu pare i jo férem uns dotze salts al sofà. De joia. De molta joia. Anys més tard, el meu pare i jo encara ens fem creus que féssim tants salts. De fet, a hores d'ara segurament només en faríem un. Què ens ha passat? Per què ha canviat el color de la samarreta dels que ens fan saltar? Tot i que potser és tant o més interessant preguntar-se: què és el que ens va impulsar a saltar amb els que en van fer 12? I, com i què ens va ajudar a aprendre a saltar amb uns i després a saltar amb uns altres?

- Un dia de 1998: classe de Sociologia de l'Esport amb la Dra. Núria Puig. Jo, que ja de petit era un belluguet a qui li agradava jugar a quasi tot, i que durant uns anys havia flirtejat amb l'amateurisme d'alt nivell al triatló, m'havia decidit per estudiar Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (-CAFE-, INEF en aquells temps) –tot i que les Ciències Polítiques i la Sociologia també m'atreïen considerablement–, em trobava de cop i volta en una assignatura on se'ns exposava que els aspectes polítics, culturals i socials no només es trobaven imbricats a l'esport, sinó que en constituïen el moll de l'os. Concretament, el cas que més em cridà l'atenció fou el de la cerimònia dels Jocs Olímpics. Allà, als Jocs, no hi ha només una única cerimònia d'inauguració, sinó tantes com televisions del món hi ha per narrar-la. Es veu, explicava la Núria, que cadascuna de les televisions s'encarrega de construir la cerimònia adaptant-la als referents culturals i interessos que li són propis. Més endavant vaig aprendre que això s'esdevé en tots els esdeveniments esportius, i també en els que no ho són.

- Volts de maig de 2001. Mentre feia els cursos de doctorat descobreixo amb sorpresa i alegria el concepte de «banal nationalism» de Michael Billig (1995), desenvolupat al llibre de títol homònim, que em serví per emparaular un pensament que em rondava en relació a les pràctiques nacionalistes dels estat-nació. Billig defensava que els humans aprenem a ser d'un lloc, a sentir-nos partícips d'una nació a partir de múltiples situacions quotidianes que solen passar desapercebudes pel comú de la gent. I que és, precisament això, la banalitat de la seva presència, la que les fa útils per tal que la gent aprenguem –i sobretot no oblidem– quina és la nostra nació.

Les preguntes arran d'aquesta qüestió i la meva vivència personal sorgiren tot seguit: I si el fet que el meu pare i jo saltéssim primer amb uns i després amb uns altres tenia una relació directa amb totes les experiències de nacionalisme banal que havíem anat acumulant? Quin paper tenia l'esport en aquest aprenentatge de l'adscripció nacional? De quina manera, amb quines estratègies i amb quins recursos, intervenien els mitjans de comunicació en la difusió d'aquests missatges? La modificació del mapa comunicatiu de casa (vàrem canviar de diari!) i del país - amb l'enfortiment i aparició d'algunes publicacions, de la televisió i la ràdio pública de Catalunya- hi havia tingut alguna cosa a veure? I, el que potser era més transcendent –però que no es pretén abastar pas en aquesta tesi– ¿el conjunt de missatges transmesos a partir de l'esport tindria alguna possible influència en el desenvolupament de les tendències identificatives i, per extensió, polítiques de la població catalana?

Pròleg

Actualment el món de l'esport gaudeix d'un protagonisme econòmic i mediàtic enorme. Bona part d'aquesta extraordinària dimensió de l'esport a la nostra societat es deu a la mútua relació de conveniència que els mitjans de comunicació i l'esport han teixit els darrers anys. La difusió de l'esport a través dels mitjans ha fet possible que aquests – esport i mitjans– arribessin a audiències milionàries¹. Al mateix temps, molts agents socials –i entre ells també els mitjans de comunicació i les institucions públiques i privades– han trobat en l'esport una via òptima per fer arribar els seus *productes* a un públic amplíssim.

La suma d'aquests factors ha afavorit, al seu torn, l'emplaçament de la informació esportiva a llocs preeminents dels diferents *mèdia*. Així, bona part de les graelles de televisions i ràdios en horaris de màxima audiència tenen com a producte l'esport; mentre que pel que fa a la premsa, a banda del fet que bona part dels diaris més llegits són de temàtica esportiva², una part destacable de les pàgines –en paper i en format web– dels diaris d'informació general es dedica també a la informació esportiva.

---

¹ Durant el mes d'agost de 2009, els cinc programes de televisió amb més audiència a Catalunya foren de temàtica esportiva (Televisió de Catalunya, 2009).

² Dades extretes de l'informe *Resum any natural 2008* de la Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (2008).

La persistent i destacada presència de l'esport als mitjans fa que aquest esdevingui un agent d'una gran transcendència en els mecanismes de socialització política. L'esport i els mitjans de comunicació efectuen un paper socialitzador central difícil d'imaginar fa només uns anys. Oimés si es té en compte que això s'escau, precisament, en un moment en què el paper dels agents tradicionals (escola, religió, família...) sembla trobar-se en crisi.

Generalment, les informacions sobre política i d'altres temàtiques no esportives són presentades pels mitjans envoltades d'una certa correcció formal, allunyada de l'expressivitat oberta, vehement i manifesta de les opcions polítiques; en canvi, l'esport, percebut com un camp informatiu més distès, permet, a banda de l'expressió més o menys encoberta de les opcions polítiques nacionals, manifestacions més clares i diàfanes d'aquestes opcions.

A la societat catalana, on el debat nacional amara tots els replecs de la vida social, l'estudi del paper que l'esport difós a través dels mitjans juga en la producció i la reproducció de les claus nacionals –una qüestió fins ara encara molt poc explorada– pren especial rellevància.

Una rellevància que s'entreveu important per al futur sociopolític del país; sobretot si es té en compte, d'una banda, que malgrat la dificultat de valorar l'impacte de les comunicacions nacionals dels mitjans de comunicació, no se'n pot desestimar el potencial ideològic en relació a les seves formulacions nacionals (Blain, Boyle, & Hugh O'Donnell, 1993); i de l'altra:

Sembla que cada dia més els límits dels espais geopolítics seran definits sobretot pels espais de comunicació, i no a la inversa; el camp d'operacions polític, econòmic o militar, necessita ser prèviament definit i contínuament estimulat per un camp d'operacions simbòliques i discursives. (Gifreu, 2005, p. 34)

I és precisament això, l'espai nacional de comunicació definit pels mitjans a través de la informació esportiva a Catalunya, el que es presenta a continuació.

*Penseu que el mirall de la veritat s'esmicolà a l'origen en fragments petitíssims, i cada un dels
trossos recull tanmateix una engruna d'autèntica llum.*

Salvador Espriu

1. INTRODUCCIÓ

Al capítol *Introducció* d'aquesta tesi s'efectua l'aproximació a la temàtica i a les qüestions que s'hi analitzen. Aquest primer capítol consta de quatre apartats: *Organització general de la memòria*, *Presentació del problema de recerca*, *Delimitació de l'objecte d'estudi* i *Objectiu i hipòtesis de la recerca*.

1.1. ORGANITZACIÓ GENERAL DE LA MEMÒRIA

L'organització general de la memòria s'estructura a partir d'un breu preàmbul autobiogràfic, un pròleg, cinc capítols –que constitueixen el gruix de la recerca i que a continuació s'introdueixen– i la bibliografia.

Al primer capítol (*Introducció*) s'exposa el problema de recerca, es delimita l'objecte d'estudi i es desgranen l'objectiu i les hipòtesis de la recerca.

Al segon (*Marc teòric*), es presenta el marc teòric que s'ha utilitzat tant per dissenyar la recerca com per efectuar la interpretació dels resultats. Aquest segon capítol s'estructura en cinc apartats, connectats entre ells, però amb temàtiques diferenciades (*Identitat i identitat nacional; Nació i nacionalisme, uns termes controvertits; Nacionalisme banal; Nacionalisme, política i esport; Mitjans de comunicació, nacionalisme i esport*).

Al capítol 3 (*Metodologia*), es presenten els casos i els mitjans de comunicació analitzats en la present recerca, i es detalla tot el procés seguit per la categorització i l'obtenció de les dades.

El capítol 4 (*Resultats*) conté set apartats. Als sis primers s'exposen les dades relatives a cadascun dels esdeveniments analitzats; mentre que al darrer s'hi troben les dades globals i comparatives de tots els esdeveniments.

El capítol 5 (*Conclusions*), amb el qual es clou la tesi, consta de tres apartats. Als dos primers (*Els mecanismes de producció i reproducció nacional a la premsa que parla d'esport a Catalunya; La nació que es fa amb l'esport a la premsa*) es presenten les conclusions i aportacions més destacades d'aquesta recerca, i al tercer (*Implicacions i continuació de la recerca*) s'exposen algunes de les possibles línies d'investigació que se'n podrien derivar.

Finalment, al darrer punt de la memòria s'hi troben totes les referències bibliogràfiques emprades per a la seva elaboració.

1.2. PRESENTACIÓ DEL PROBLEMA DE RECERCA

Catalunya, amb una tradició¹ i un present esportiu que destaca dins el marc europeu, té en l'esport una temàtica omnipresent a les informacions dels mitjans de comunicació (Alcoba, 1999; Barceló, 2002; Moragas & Baró, 1996). Arreu, televisions, cadenes de ràdio, diaris digitals, premsa esportiva i premsa d'informació general estableixen una relació recíproca amb l'esport (Moragas, 1994; Snyder & Spreitzer, 1983). Al mateix temps que l'esport esdevé un producte atractiu per ser comercialitzat a les seves pantalles, ones i pàgines, la relació amb els mitjans constitueix per a l'esport una important font d'ingressos i una destacable plataforma de difusió.

L'esport², ja sigui considerat com una activitat física competitiva (Blanchard & Cheska, 1986), o com un passatemps lúdic, una activitat higiènica, un lloc de trobada i d'emoció o un negoci mediàtic i mercantilitzat (Duran, García Ferrando, & Latiesa, 1998) es troba imbricat en la vida social de casa *nostra*, a partir fonamentalment de la difusió que en fan els mitjans de comunicació, en unes magnituds difícils de concebre només uns anys enrere. *Tothom* coneix aquell o aquest esportista, *tothom* comparteix l'alegria o la tristesa del resultat d'ahir i l'expectativa pel d'avui. Les converses de *la gent* tenen en l'esport un punt de trobada, una causa comuna i emocional (Balakrishnan, 1996).

Així mateix, l'esport ha esdevingut una eina bàsica que afecta de ple els processos de construcció de la identitat col·lectiva. Segons Billig (1995), l'esport amb la seva aparença poc transcendent, banal, esdevé gràcies a aquesta mateixa característica i a la seva omnipresència als mitjans, una eina potentíssima per arribar a tots els racons de la vida social, política i cultural de la societat. Hobsbawm (1990) en aquest sentit, i referint-se al futbol, exposa que aquest ha esdevingut una gran eina per inculcar sentiments nacionals; així, posteriorment a les dues guerres mundials, el futbol es convertí en un espectacle de masses que enfrontava persones i equips que simbolitzaven els estats-nació.

---

¹ Al preàmbul de la *Llei de l'Esport de Catalunya* (Llei 8/1988 de 7 d'abril) s'exposen alguns aspectes de la tradició esportiva catalana, i s'assenyala Catalunya com un dels territoris avantguardistes en les pràctiques esportives i associatives ja des de finals del segle XIX.

² Encara ara, la definició operativa d'esport origina certa controvèrsia. Així, mentre alguns l'associen només a la pràctica competitiva (Blanchard i Cheska, 1986), d'altres hi incorporen també altres pràctiques i activitats físiques fora del marc competitiu i institucionalitzat (com ara anar a passejar o caçar bolets). En aquest sentit, els ministres europeus responsables de l'esport recolliren a la *Carta Europea del Deporte* (1992): «se entenderá por *deporte* todo tipo de actividades físicas que, mediante una participación, organizada o de otro tipo, tengan por finalidad la expresión o la mejora de la condición física y psíquica, el desarrollo de las relaciones sociales o el logro de resultados en competiciones de todos los niveles» (Unisport, 1993, p. 5). Aquesta tesi, malgrat compartir una definició àmplia del concepte *esport*, es centra en l'esport competitiu i institucionalitzat i d'ampli ressò mediàtic.

Pel que fa a la identitat col·lectiva, Catalunya, el territori on s'emmarca la recerca, presenta una situació identificativa i identitària complexa:

La complexitat de la societat catalana està definida, entre altres factors, pel fet que hi conviuen dues construccions institucionals amb vocació nacional, la catalana i l'espanyola. Malgrat que Catalunya no disposa d'estat propi, institucionalment ha desenvolupat una certa representació simbòlica nacional. Tanmateix, l'Estat espanyol també desplega el seu caràcter nacional, igual que fan tots els estats, en tota la seva estructura institucional. Això comporta una situació de competència entre dos marcs nacionals. (Rovira, 2008, p. 72)

Aquest fet comporta, tal com assenyalen diferents estudis efectuats en aquest sentit (Moreno, 2006; Moreno & Arriba, 1996; Rovira & Solà, 2008), que a Catalunya coexisteixen bàsicament dues identitats nacionals (la catalana i l'espanyola), al mateix temps que un ampli i continu ventall de posicionaments entre ambdues, i una franja de població que no s'identifica amb cap d'aquestes dues identitats³.

El fet que la identitat dels individus sigui social i dinàmica –i la identitat nacional no n'és cap excepció– comporta, per tant, que sigui construïda i reconstruïda contínuament. Dels diferents agents socials que participen d'aquest procés (*national socialization*) els mitjans de comunicació en són uns dels més destacats (Dekker, Malová, & Hoogendorm, 2003; Schlesinger, 2000). Tal com s'exposa al marc teòric, aquesta recerca parteix també de la base que els diaris són *actors polítics* (Borrat, 1989) que elaboren discursos ideològics (Giró, 2000); i que, en aquest sentit, esdevenen actors rellevants que condicionen, reproduïxen i construeixen la realitat

A tot això cal afegir-hi que les societats que presenten diferents identitats nacionals al seu territori es troben immerses en conflictes simbòlics i identitaris en molts dels seus espais socials. Així doncs, des d'aquesta perspectiva, la present recerca afirma que els mitjans de comunicació de Catalunya actuen relacionant-se de ple amb les claus nacionals pròpies del context en el qual es troben immersos i que, per tant, contribueixen a la construcció d'identitat en relació a alguna de les concepcions identificatives nacionals existents.

---

³ Els estudis de Moreno i Arriba (1996) s'efectuen a partir de la *Moreno Question*. Una metodologia que proposa cinc gradients d'identificació que oscil·len entre la identificació amb Espanya i la identificació amb Catalunya. La proposta de Rovira i Solà (2008), tot i que només centrada en la població adolescent, empra per analitzar aquesta qüestió l'adhesió a diferents símbols, entre ells diferents banderes (l'estelada, la senyera, l'espanyola i altres referents a altres entitats polítiques –europees o d'altres estats–). Els autors assenyalen que el gran augment de població immigrada en el darrer decenni ha engrandit el nombre de gent que no s'identifica amb cap de les dues identificacions majoritàries.

El camp en el qual s'analitza aquesta qüestió en aquesta recerca és el camp de la informació esportiva. Un camp, el de l'esport als mitjans, que per les seves especials característiques estructurals i simbòliques, és un terreny adobat perquè el nacionalismes, d'una i altra tendència, hi trobin potents espais de reproducció de les pràctiques nacionals (Blain *et al.* 1993; Rowe, 1999). En aquest sentit, aquests mateixos autors reclamaven, referint-se a la premsa europea⁴, la necessitat «to investigate the politics of media formulations of sport and nation [...] because this sort of sport journalism is important in the production and reproduction of ideology within societies generally.» (p. 3)

Tanmateix, són diversos els interrogants que es plantegen sobre aquest qüestió: de quines maneres s'efectua aquesta reproducció? Quines estratègies i quins recursos empren els mitjans per fer-ho? Quina o quines identitats nacionals en surten més reforçades? En quins esdeveniments això es fa més evident?... Són preguntes, aquestes, necessàries si el que es vol és abastar un major coneixement sobre el paper que l'esport –i les maneres com aquest es presenta a la població a través dels mitjans– té en la continua difusió i aprenentatge de la identitat nacional a Catalunya.

---

⁴ Ho exemplificaven, entre d'altres, a partir de la premsa catalana i la premsa espanyola.

1.3. DELIMITACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI

Tal com s'exposa a la part de fonamentació teòrica (veg. 2.2.), diversos autors (Cardús, 2000; Özkirimli, 2000) han constatat que els conceptes de *nació* i de *nacionalisme* han estat molt tractats a la literatura científica. El fet que siguin conceptes amb clares implicacions polítiques i, per tant, de poder, ha fet que els usos i interpretacions que se n'han derivat hagin estat molt variats i discutits (Giró, 2000; Mira, 1984; Özkirimli, 2003).

Al llarg de la recerca es prenen com a base les aportacions en aquest sentit, principalment de diversos autors (Anderson, 1983; Berlin, 1997; Billig, 1995; Calhoun, 1997, 2007; Cardús, 2000; Connor, 1996; Giró, 2000; Guibernau, 2007; Mira, 1985; Özkirimli, 2000) que coincideixen a considerar la nació i el nacionalisme com un conjunt de moviments, ideologies i polítiques que tenen en comú l'ús d'una retòrica comuna, «a form of reading and watching, of understanding and of taking for granted» (Billig, 1995, p. 127) «that shapes our consciousness» (Özkirimli, 2000, p. 229), i que en el camp dels objectius polítics cerca, en les condicions geopolítiques del món actual, el manteniment o la consecució –segons els casos– d'un estat propi (Gifreu, 2005).

Un altre dels aspectes clau de la tesi és la utilització del concepte *nacionalisme banal* (Billig, 1995). Aquest concepte defineix les pràctiques nacionalistes que de manera normalitzada, subtil i continuada efectuen els estats⁵ per reproduir la seva identitat nacional. Aquestes pràctiques inclouen, entre molts altres, el conjunt de recordatoris de nacionalitat que es troben en els diferents usos de les partícules lingüístiques, així com en l'oneig i l'exhibició de les marques referencials de territorialitat en moltes de les expressions quotidianes exposades pels mitjans de comunicació. L'obra de Billig ha comportat l'aparició de nombrosos treballs arreu sobre el nacionalisme banal i els mitjans de comunicació. Especialment rellevants per a aquesta tesi han estat les aportacions de Connell (2003), De Cillia (1999), Higgins (2004), Kiely *et al.* (2006), Law (2001), MacClancy (1996), Özkirimli (2003), Petersoo (2007), Rosie *et al.* (2004), Yumul *et al.* (2000).

---

⁵ En aquesta recerca s'amplia la consideració de nacionalisme banal també a les pràctiques que efectuen les nacions sense estat. Michael Billig, en el pròleg de l'edició catalana del seu llibre (Billig, 2006) reconeix que aquestes nacions també poden desenvolupar accions susceptibles de ser qualificades d'aquesta manera.

A Catalunya, el marc en el qual es circumscriu la recerca, diferents autors han analitzat el procés de construcció nacional en relació als mitjans de comunicació des de diferents perspectives. Les publicacions que més s'aproximen al marc conceptual d'aquesta recerca són les exposades per Gifreu (2005; 1991), autor pioner en la definició i l'estudi de l'espai comunicatiu català; les referides als autocentraments⁶ i autoreconeixements de Joan (2003; 2004); i emprant aquests mateixos conceptes com a categoria d'anàlisi i de descripció de la realitat –amb la perspectiva del nacionalisme banal de fons– s'hi troben les aportacions del col·lectiu Constrastant (2005a; 2005b; 2006a; 2006b) en l'anàlisi de la premsa d'informació general, i les d'Alexandre (2006), Castelló (2006; 2007; 2009; Castelló & López, 2007), Etherington (2003), Palà i Ibàñez (2009) i Terribas (1994) i Gifreu & Saperas (1993) en el camp de l'espai televisiu. A banda d'aquests autors, també han estat molt útils les aportacions en el camp dels símbols i la identitat de Rovira i Solà (2008), del Grup d'Estudis de les Identitats⁷.

Del conjunt d'aportacions d'aquests estudis en destaca que tot i que alguns mitjans de comunicació exposen en determinades ocasions un imaginari i un referent català, en general, a l'àmbit comunicatiu de Catalunya i dels Països Catalans, l'imaginari, els referents nacionals i, per extensió, l'autoreconeixement predominant és l'espanyol.

Tanmateix, però, a Catalunya la recerca al voltant de les produccions i reproduccions nacionals elaborades pels mitjans de comunicació a través de la presentació de l'esport és, tot i algunes aportacions puntuals (Hargreaves, 2000; Juncà, 2008; Llopis, 2009), un àmbit de recerca poc desenvolupat. En aquest sentit, l'aproximació a l'objecte d'estudi i la metodologia d'anàlisi d'aquest treball s'ha efectuat, principalment, a partir dels autors exposats anteriorment i de les propostes que relliguen esport, construcció nacional i mitjans de comunicació de Brookes (1999; 2002), Fox (2003; 2006) i Blain (1994; 1993; 1998).

Des del punt de vista metodològic, després de diferents aproximacions a la qüestió, finalment s'ha optat per fer un estudi de casos a partir de l'anàlisi de contingut (Fairclough, 2003) de les informacions elaborades pels mitjans d'informació general de Catalunya en relació a sis esdeveniments esportius.

⁶ En paraules de Bernat Joan, «El concepte d'*autocentrament* fa referència a la capacitat d'una determinada societat humana d'observar-se des de la perspectiva de si mateixa, de ser capaç d'identificar els seus propis interessos col·lectius i de prescindir de les visions que sobre aquesta tinguin altres comunitats humanes» (Joan, 2003, p. 99)

⁷ Es pot accedir a les seves publicacions al web del grup: www.identitats.org

Els sis esdeveniments analitzats, Jocs Olímpics de Pequín, Lliga de Campions de futbol, Gran Premi de Fórmula 1 de Montmeló, Torneig de tennis de Wimbledon, Catalunya-Euskadi de futbol i Copa Amèrica d'hoquei patins –compresos entre els anys 2007, 2008 i 2009– engloben un ampli espectre de característiques participatives i estructurals, amb protagonistes individuals i col·lectius, i amb diverses representacions nacionals implícites i explícites.

L'anàlisi de tots els esdeveniments s'efectua de manera semblant, tot i que amb petites adaptacions puntuals per a cadascun d'ells. En aquests sentit, els Jocs Olímpics de Pequín, per les seves característiques estructurals i mediàtiques –s'hi desenvolupen desenes d'esports els resultats dels quals són mostrats arreu del món– s'han analitzat de forma més extensa que la resta d'esdeveniments.

1.4. OBJECTIU I HIPÒTESIS DE LA RECERCA

Exposat el problema de recerca i delimitat l'objecte d'estudi, l'objectiu de la present recerca es concreta a **analitzar quina és la nació (o nacions) que la premsa d'informació general de Catalunya contribueix a construir/reproduir a través de la informació esportiva que es publica a les seves pàgines.**

Per premsa d'informació general de Catalunya, i per tal que els resultats a aquests qüestions siguin rellevants, s'han considerat els sis diaris d'informació general amb més difusió a Catalunya (*El Periódico de Catalunya, La Vanguardia, El País, l'Avui, El Punt i El Mundo*).

Així mateix, l'aproximació a l'objectiu genèric de la tesi s'efectua a partir de quatre hipòtesis més concretes que abasten el ressò mediàtic dels esdeveniments relacionat amb les seves característiques representatives, els protagonistes de les informacions, els marcs referencials de les notícies i els recursos identificatius emprats pels mitjans.

Concretament, les hipòtesis de recerca que han de contribuir a assolir l'objectiu general de la present recerca són:

1. A la premsa d'informació general de Catalunya hi ha diferències en el volum d'informació dedicat als diferents esdeveniments esportius en funció de les característiques representatives d'aquests.

El procés que segueixen les informacions des que s'esdevenen fins que es plasmen a les pàgines del diari segueix diferents etapes. Des de l'accés i tria de les fonts que n'informen, fins a la selecció, la planificació i la concreció final (López, 1995). Quan les informacions versen sobre esdeveniments esportius, cal tenir en compte que aquests presenten unes característiques representatives (així com estructurals i competitives) diferenciades. Alguns s'estructuren a partir de la participació grupal d'esportistes en seleccions *nacionals*, representants de la seva *nació*; d'altres a partir de la participació de clubs; d'altres d'esportistes que representen uns o altres col·lectius i, d'altres, que només es representen, oficialment, a títol individual a ells mateixos. A partir d'aquesta hipòtesi es pretén analitzar si el tractament de la informació als mitjans —en relació a la

quantitat d'informació que hi dediquen— varia en funció d'aquestes característiques i, en el cas que això es produeixi, determinar en quin sentit territorial i representatiu s'efectua.

2. Els personatges i col·lectius que més presència obtenen a les informacions esportives dibuixen un mapa de referència territorial que descriu l'àmbit referencial dels mitjans.

El fet que un personatge o un equip aparegui més o menys a les informacions resol la pregunta sobre quins són els principals protagonistes de les informacions esportives dels mitjans (Qui protagonitza les informacions? El Futbol Club Barcelona, el Vila-Real, el Real Madrid, el Manchester United, la Juventus?; o Tommy Robredo, David Ferrer, Nicolàs Almagro, Andy Murray o Roger Federer?).

El procés de configuració de la notícia també inclou la interpretació de les informacions (Borrat, 1989). Això afecta, bàsicament, dues qüestions: la decisió de quins fets són noticiables, i la decisió sobre quins aspectes del fet són més rellevants. En aquesta segona decisió es decideix quins personatges o col·lectius del fet són exposats com a protagonistes, quins com a personatges més secundaris, mentre que d'altres ni tan sols hi acaben apareixent. En aquest procés el factor de la proximitat, ja sigui geogràfica o identitària —la pertinença a una col·lectivitat historicocultural comuna—, és clau (Fontcuberta, 2006). Així doncs, analitzant les relacions entre els personatges protagonistes de les informacions i les seves pertinences territorials es pretén establir si aquesta característica —la del territori i al mateix temps la de la proximitat— és determinant, i de quina manera, a l'hora d'exposar les notícies d'esport.

3. Les identifications geopolítiques explícites associades als esportistes i col·lectius difereixen segons els marcs referencials que els mitjans prenen com a propis.

A la present recerca, a banda de respondre la pregunta anterior sobre quins són els subjectes protagonistes de les informacions esportives, també es pretén conèixer les maneres com els subjectes hi apareixen identificats, les identitats que els són reconegudes i/o adjudicades (Com hi apareix identificat? com a català, com a

espanyol, com a valencià, com a europeu?). Aquest aspecte és el nucli central de la tercera hipòtesi de la recerca.

En aquest sentit, cal tenir en compte que tots els individus i col·lectius poden presentar múltiples dimensions en relació a la identitat (Maalouf, 1999). Així, un gran ventall de característiques, pertinences i identificacions es poden trobar també en els esportistes i en els equips que aquests conformen. Tanmateix, en aquesta recerca, per respondre la pregunta de com hi apareixen identificats s'analitzen principalment les *location lexical tokens* (Higgins, 2004) i els *emparaulaments* (Xicoy, 2008) de caire geopolític que els mitjans adjudiquen als diferents actors. A més d'això, la tercera hipòtesi suposa que les identificacions dels esportistes als diferents mitjans variaran segons els marcs referencials que aquests tinguin com a propis; fet que es concretarà en l'ús preferent per part de cada mitjà de les identificacions que suportin i reforcin el mateix marc referencial del mitjà en qüestió.

4. En l'exposició de les informacions relatives a l'esport, els mitjans de comunicació empran diferents recursos que contribueixen a la producció i reproducció d'un prisma propi d'emmarcament territorial de les informacions.

Diferents autors (Blain *et al.* 1993; Rosie *et al.* 2004; Schlesinger, 2000; Yumul & Ozkirimli, 2000) han exposat les múltiples i variades opcions a les quals recorren els mitjans per tal d'emmarcar territorialment les informacions que publiquen. Així, entre els més descrits s'hi troba el de relacionar els fets amb la història *pròpia*, el d'emprar la metonímia, el d'obviar determinades referències territorials perquè el context compartit entre els productors i els consumidors de la informació fa que es donin per descomptades o el d'explicitar obertament el marc territorial del *nosaltres*. Tanmateix, aquesta quarta hipòtesi pretén observar si aquests recursos s'empren també a l'hora d'informar sobre l'esport a la premsa de Catalunya; i, si ho fan, quin marc territorial referencial és el que reproduïxen.

Val més que adoptem la imatge del coneixement com a xarxa: els nostres coneixements, hipòtesis, opinions, principis, creences i conviccions són com fils nuats que formen retícules de malles. Tots es donen solidesa els uns als altres, perquè res no depèn d'un sol fil, sinó que cada fil depèn de la fortalesa del conjunt.

Josep Maria Terricabras

2. MARC TEÒRIC

En aquest capítol s'exposa el marc teòric en el qual s'emmarca la present recerca. El capítol inclou l'aproximació i la delimitació dels criteris bàsics en relació als aspectes fonamentals de la recerca: la identitat, el nacionalisme, els mitjans de comunicació i l'esport; i es troba conformat per cinc apartats: *Identitat i identitat nacional; Nació i nacionalisme, uns termes controvertits; Nacionalisme banal; Nacionalisme, política i esport; i Mitjans de comunicació, nacionalisme i esport.*

No tinc diferents identitats, només en tinc una, feta de tots els elements que li han dat forma, en una «mescla» especial que no és mai la mateixa per a un altre.

Amin Maalouf

[...]

- *I am Catalan.*

- ?

- *I am from Barcelona.*

- *Ah, from Spain! You're Spanish!*

2.1. IDENTITAT I IDENTITAT NACIONAL

El concepte d'*identitat*, de la mateixa manera que el de *nació* i el de *nacionalisme*, es presenta, d'entrada, complex. Són molts els punts de vista i moltes les perspectives d'anàlisi sobre aquesta qüestió¹. Ara bé, on sí que sembla produir-se un acord important és en el fet que la identitat és una dimensió fonamental en els éssers humans (Polauner, 2004), i que aquesta es troba sotmesa i condicionada a diferents patrons socials i estructures de poder que n'orienten i en possibiliten les seves manifestacions:

Arreu del món, en tot cas, els individus no podrien ser res per damunt de la pròpia singularitat, si no els ensenyen d'alguna manera què són. I ensenyar ací vol dir transmetre la definició i denominació del grup, l'espai i els trets que el defineixen, i simultàniament o successivament assignar la pertinença corresponent i produir l'adhesió dels individus. Un altre fet i condició universal dels humans, que som una espècie verbal, manipulativa i simbòlica. Perquè la percepció d'aquesta pertinença, com la dels seus límits significatius, no és un procés espontani i dirigit des de dins (des d'una impossible intimitat autònoma de la consciència), sinó un procés pautat i regulat, i dirigit des de fora: pels pares o parents, pels veïns o conciutadans, i en últim terme per qui té poder per ordenar aquesta direcció. Un

---

¹ Per una major aproximació al concepte d'*identitat*, vegi's les aportacions al voltant de la identitat social i l'anàlisi de les relacions intergrupals de Tajfel (1984); i també, tot i que desenvolupada més recentment, la teoria de *la categorització del jo* de Turner (1999), que analitza la identitat en els processos grupals. També, des de l'interaccionisme simbòlic són rellevants les aportacions de Mead (1976) i les de Goffman (1990). Com també des del construccionisme social, ho són, les de Berger i Luckman (1994).

poder cultural, o social o polític, que sovint, quant a l'ús i els efectes, són tots tres una mateixa cosa, manifestació trinitària d'una única substància, una mateixa línia i expressió de poder. [...] Perquè som identitaris pel fet de ser humans, i en tot cas la qüestió seria saber quina és l'entitat bàsica que compta: una tribu, un partit polític, un municipi, una religió, una secta, un Estat o una nació. I després, actuar en conseqüència. (Mira, 2009, p. 22)

Tot i que el sentit comú dóna a entendre que la identitat és quelcom essencial, immutable i natural; el cert és que com a producte de la interacció social que és, les identitats no són ni fixes, ni immutables, sinó que són dinàmiques, i això comporta que siguin produïdes i reproduïdes, i que es trobin sempre en procés de construcció (Stuart Hall, 1990). Així, la identitat tal com l'exposa Guibernau (2007, p. 10) «is a definition, an interpretation of the self that establishes what and where the person is in both social and psychological terms. All identities emerge within a system of social relations and representations».

En aquesta concepció dinàmica i interactiva, la identitat és vista per alguns autors com el desenvolupament de determinats rols en determinades situacions (Goffamn, 1990); com una construcció social producte de diferents comportaments, actuacions i etiquetes que determinen i són determinades a partir de les interaccions amb els altres (Gill, 2005).

A tots aquests aspectes cal afegir-hi que, en bona part, la identitat és també una qüestió de símbols i fins i tot d'aparences (Maalouf, 1999). Per aquest motiu, els elements simbòlics (des del llenguatge fins als mites, des de la literatura i fins a les banderes) tenen un paper especialment significatiu en tota la qüestió de la identitat (Besalú & Climent, 2004).

2.1.1. LA IDENTITAT NACIONAL: UNA IDENTITAT COL·LECTIVA

Aquest tipus d'identitat, la identitat col·lectiva, és bàsica en els éssers humans. De fet, tal com sosté Polauner (2004), sense grups difícilment hi hauria éssers humans. I és precisament la consciència compartida de pertànyer a un mateix grup d'individus el que permet parlar d'identitat col·lectiva (Giró, 2000). Així, «si en el cas de l'individu humà hom construeix la pròpia identitat quan és capaç de pronunciar el jo enfront del tu, en el cas de la col·lectivitat la identitat es constitueix quan es pot parlar de

nosaltres» (Gifreu, 2005, p. 33). Barrera-González (1996, p. 231) ho exposa perfectament quan afirma:

Una *identitat col·lectiva* és un estat de consciència compartit o coincident, un sentiment més o menys explícit de pertànyer a una categoria específica de gent, a un grup ben definit o a una *communitas* de contorn més imprecís però d'una crida emocional més forta.

En aquest sentit, els símbols, com a aglutinadors i elements d'identificació i diferenciació col·lectiva, desenvolupen un paper cabdal en el funcionament de la identitat col·lectiva.

[...] una identitat col·lectiva es construeix per mitjà de manipulacions ideològiques, simbòliques o rituals. Ara bé, sense dubte, tals ideologies, sistemes simbòlics i mites graviten damunt unes realitats sociològiques, culturals i històriques preexistents, les quals en el procés manipulador tendeixen a ser més o menys augmentades, recreades i reafirmades segons les circumstàncies. (ib.)

Al mateix temps, les representacions compartides d'aquestes manipulacions substantiven i objectiven aquesta mateixa identitat (Azaryahu & Kook, 2002).

A banda dels símbols, en la conformació de la identitat el paper de l'*altre* esdevé clau. L'*altre* és bàsic per tal que es pugui constituir la dicotomia *jo–altre*, o *nosaltres–els altres (ells)*. En aquest sentit, Hall (1996, p. 345) exposa: «only when there is an Other can you know who you are. [...] [There is no identity] without the dialogic relationship to the Other. The Other is not outside, but also inside the Self, the identity». I Gill ho referma tot dient que «Identity, including national identity, is about inclusion and exclusion, and the ability of groups to establish their difference from others» (2005, p. 84).

Tanmateix, l'actuació dels altres efectua una tasca encara més important. L'*altre* té la capacitat de reconèixer-nos la nostra d'identitat. Així, tot fent-ho, tot identificant-nos, reforça la nostra identitat; perquè «all identities require the reciprocal recognition of others» (Guibernau, 2007, p. 10). En aquest mateix sentit, Cardús (2009), exposa que precisament la identitat rau en la no necessitat d'haver de contestar –de no haver de donar explicacions– a la resposta sobre allò que s'és. Així, la identitat és allò que obté el reconeixement dels altres quan hom ho fa palès.

Segons els contextos i les situacions, una d'aquestes pertinences preval sobre les altres (per a uns és la pertinença a la nació, per a altres a la religió, a la classe, al gènere o a la llengua...) (Besalú & Climent, 2004). Actualment, però, un dels aspectes més rellevants a l'hora d'establir la identitat d'algun individu o d'algun col·lectiu, és la identitat lligada al fet nacional: la *identitat nacional*².

Les línies que delimiten la pertinença bàsica, definidora, poden ser de contingut i caràcter diferent segons el tipus de societat i les condicions històriques. [...] la nacionalitat tendeix a generalitzar-se com a límit i forma de la identitat bàsica de grup. Al pas dels segles XIX i XX, més i més gent en tot el món es pensa a si mateixa en termes de –i es veu lligada a la humanitat a través de– la pròpia “condició nacional”, o allò que li fan percebre com a tal, que generalment vol dir la pertinença a un estat independent. (Mira, 1985, p. 22)

La identitat nacional no es presenta de forma fixa o eterna, sinó que es configura i es reconfigura contínuament. En aquesta reinvençió contínua, cal entendre la identitat nacional a partir de la seva relació, també dinàmica, amb altres tipus d'identitats basades en el gènere, la sexualitat, la localització, l'ètnia, la regió, la religió, etc. (Brookes, 2002).

A més, el procés pel qual s'adquireix i es modula, la *national socialization*, engloba «direct observations and experiences, as well as [...] selective mediated observations from relevant others such as parents, friends, teachers, journalists, political information officers, and politicians.» (Dekker, Malová, & Hoogendorm, 2003, p. 351)

Les identitats nacionals però, no només es caracteritzen pel dinamisme de la seva reformulació contínua mitjançant la interacció amb els diferents actors socials, sinó també per la seva complexitat i per les maneres com se n'articula la seva difusió i reproducció:

With regard to nationalist thinking, one needs to ask “what is a national identity?” but “what does it mean to claim to have national identity?” The general forms of nationalist thinking then need to be outlined. [...] these include ways of conceiving of “us, the nation”, which is said to have its unique destiny (or identity); it also involves conceiving of “them, the foreigners”, from whom “we” identify “ourselves” as different. [...] it conceives “our” group in a particular way. In doing so, it takes for granted ideas about nationhood and the link between peoples and homelands;

² Per una aproximació exhaustiva al concepte d'*identitat nacional* vegi's Guibernau (2007).

and about the naturalness of the world of nations, divided into separate homelands. A whole way of thinking about the world is implicated. If this way of thinking seems to be commonplace and familiar, then it, nevertheless, includes a mystic assumption which have become habits of thought. (Billig, 1995, p. 61)

A tot això cal afegir-hi també el paper que la història conjuntament amb la memòria –i els seus usos–, juga en la configuració de les identitats. Balcells (2008, p. 45), amb l’afirmació «no hi ha identitat sense memòria», ho defineix de manera contundent.

En els apartats que es presenten a continuació s’aprofundeix en les característiques més destacades de la identitat nacional i en les fórmules que s’empren per la seva elaboració i construcció social; conjuntament amb la discussió i presentació de dos conceptes que hi estan directament relacionats: el de *nació* i el de *nacionalisme*.

*No podem prescindir del concepte de nació
si volem entendre alguna cosa del que passa al món.*

Ulises Moulines

2.2. NACIÓ I NACIONALISME: UNS TERMES CONTROVERTITS

Aproximar-se als mots *nació* i *nacionalisme* no resulta, d'entrada, una tasca senzilla. I més, si considerem que ambdós mots han acabat presentant un seguit d'accepcions i, podríem dir-ne, afegits emocionals, que els fan difícils d'emprar sense caure en controvèrsies i ferir susceptibilitats.

Un estudi crític de l'ús del vocabulari demostra, efectivament, la facilitat amb què es pot fixar un nombre important d'usos discutibles o manifestament abusius dels mots *nació*, *nacional*, *nacionalisme*, *patriotisme* o *pàtria*. (Vilar, 1979, prefaci)

Als darrers decennis els estudis i recerques al voltant del nacionalisme han proliferat arreu³. Dins el camp de les ciències socials, el nacionalisme és, actualment, una de les temàtiques més explorades (Özkirimli, 2000)⁴. Aquest fet, però, en comptes d'aportar llum a un fenomen complex, en molts casos ha servit per augmentar la confusió i les polèmiques al seu voltant: «La multidisciplinarietat dels estudis al voltant del nacionalisme explica que existeixin tant definicions socials ben poc coincidents, com una manca de precisió en molts dels conceptes en ús» (Giró, 2000, p. 62). I tal com assenyala Moulines (2002, p. 12) «es pot constatar un notable dèficit conceptual i metodològic en el tractament usual del fenomen del nacionalisme per part de les disciplines socioculturals pertinents».

Tot i això, sí que hi ha coincidències en alguns aspectes relatius a aquesta qüestió. Bona part dels clàssics del nacionalisme situen l'aparició de la nació i del nacionalisme en la transició cap a l'Època Moderna (s. XVIII-XIX). Alguns, com Berlin (1997, p. 24),

---

³ Cardús (2000) exposa que en un treball realitzat a l'Estat espanyol sobre bibliografia relativa al nacionalisme, només al període 1976-1996, s'havien trobat més de 3.000 referències.

⁴ A més dels llibres i articles que es publiquen sobre aquest matèria, actualment també s'editen diferents publicacions que tenen com a tema central el nacionalisme: *Nations and Nationalism*; *Ethnic and Racial Studies*; *Canadian Review of Studies in Nationalism*; *Identities*...

el descriuen com «un moviment que dominà gran part del segle XIX a Europa i que fou tan influent, tan familiar, que només a través d'un esforç de la imaginació es pot concebre un món en què no representàs cap paper». Aquestes aproximacions, a més, consideren el nacionalisme un factor clau de mobilització política, bàsic per la *construcció* (Gellner, 1983), *imaginació* (Anderson, 1983) o *invenció* (Hobsbawm, 1990) de la nació.

D'altra banda, els aspectes culturals, territorials, lingüístics, històrics, ètnics o fins i tot religiosos han estat alguns dels que s'han esbossat com a definitoris del que és una nació (Eley & Suny, 1996). Però tot i la pretensió d'alguns autors de bastir «la teoria sobre el nacionalisme» (Özirimli, 2003, p. 77) aquesta no ha acabat de quallar, i les explicacions al voltant de l'origen i les raons d'aquest fenomen social encara s'estan escatint. Això ha comportat que alguns autors (Calhoun, 1997; Özirimli, 2003) hagin afirmat que caldria abandonar la pretensió d'elaborar aquesta gran teoria sobre el nacionalisme, i que «perhaps what we need is a theory of different nationalist practices» (Walker, 2001, p. 630); visió, aquesta, compartida plenament des d'aquesta recerca.

Malgrat tot, les controvèrsies sobre les aproximacions, definicions i usos de *nació* i *nacionalisme* es comprenen millor si, tal com diu Mira (1984, p. 69), es té en compte que «tot ús implica sempre una funció». I les funcions i usos que s'han fet i es fan d'ambdós conceptes són, encara ara, moltes, diferents i *interessades*.

Així doncs, com que la present recerca indaga en aspectes relatius a la nació i al nacionalisme i a les seves pràctiques, l'atansament a aquests conceptes es presenta a partir d'una breu anàlisi històrica i etimològica, un seguit de consideracions bàsiques i un posicionament final de l'autor per tal d'establir-ne les definicions operatives que permetin emmarcar la recerca amb uns termes ben definits i acotats.

2.2.1. ANÀLISI HISTÒRICA I ETIMOLÒGICA DELS MOTS

El mot *nació*, i el de *nacionalisme*, ha anat evolucionat el seu significat al llarg de la història. Fins i tot, en el mateix període i en la mateixa societat han arribat a tenir, i encara tenen, sovint, diferents usos i significats. Moltes de les problemàtiques i dels desencontres produïts al voltant dels dos mots tenen part del seu origen en allò que

Bacon⁵ convé en assenyalar com «a bad and inept formation of words a wonderful obstruction to the mind».

El següent recorregut etimològic pretén mostrar l'origen i les evolucions de les dues accepcions de la paraula *nació* que han estat emprades per la configuració de la definició operativa de nació en la present recerca.

Així, l'inici de l'etimologia⁶ del mot *nació* es situa «[...] a l'època romana, on *natio* es vinculava amb la idea de naixença *natione Afer*, nascut a l'Àfrica; i també amb la de poble, *Ad Nationes* era el nom d'un pòrtic construït per August, i dedicat a tots els pobles coneguts» (Mira, 1984, p. 74).

Més endavant, a l'Edat mitjana, les aplicacions que es feren del mot són confuses si es comparen amb els usos actuals. A gent que procedia dels mateixos llocs se'ls identificava amb la paraula *nació*: nació florentina, catalana, italiana, romana, espanyola, vènet... A tall d'anècdota, per exemple, Mira (í.d., p. 76) recull que l'ús de la paraula *nació* per part del traductor al castellà d'Ausiàs March «fou cavallero valenciano de nación catalán». I, tal com exposa el mateix autor, sembla difícil saber quina idea tenia March de nació. Fins i tot, «Ja al segle XVII, el dietari de Mossèn Porcar explica la processó dels dominicans de València per l'elecció de Provincial de la nació catalana, presidida pel mateix Pare Provincial i l'Arquebisbe» (ib.).

Cal destacar que la paraula *poble* és usada sovint com a sinònim de nació. Inicialment, però, «Els romans definien com a *poble* aquella gent associada per disposició de dret i per utilitat comuna» (ib.). Al segle XVI i XVII ja apareixen usos de la paraula *poble* associats al concepte de *nació* efectuats per intel·lectuals francesos com Voltaire i Montesquieu. «Les français ont été le peuple quia plus connu la société... La quantité prodigieuse de livres agréablement frivoles que cette nation a produits» –escriu Voltaire⁷. I al segle XVIII, també a França, *poble* esdevé sinònim de *comunitat nacional*, entesa aquesta com a equivalent d'*Estat*. A l'*Encyclopédie* de Diderot es defineix *nació* com: «Nation: un quantité considérable de peuple... renfermé dans certains limites, et qui obéit au même gouvernement». I, posteriorment, al *Diccionari Roberts* la nació és la «personne juridique constituée par l'ensemble des individus composant l'Etat.» (í.d., p. 77)

⁵ Citat a Mira (1984, p. 64).

⁶ Per una extensa aproximació etimològica al mot *nació* vegi's Mira (1984).

⁷ A l'obra *Des Langues*, citat per Kemiläinen a Mira (1984, p. 77).

Paral·lelament a aquesta evolució de la paraula *nació*, també se'n troba una altra. Així, la *natio* llatina és traduïda a l'alemany *volk* en termes que no es troben relligats amb la comunitat política sinó amb la terra, els costums i l'origen. Tot i que també s'hi troben usos confusos entre *poble* i *nació*, no se'n troben entre *nació* i *Estat*. Herder s'hi refereix amb aquests termes: «Cada poble és un Poble (Nació), que té la seva pròpia cultura nacional així com la seva llengua», ara bé, «els pobles poden haver dut una llarga vida sense Estat [...] sabem que, de les nacions, poques formen un Estat» (ib.).

A França, a partir de la Revolució Francesa, però també a d'altres estats (Itàlia, Espanya...), la consolidació del concepte d'*Estat-nació*, comportà la voluntat de crear un únic poble, una única cultura nacional. Aquests i d'altres fets han conduït els principals teòrics del nacionalisme, Gellner (1983), Hobsbawm (1990), Anderson (1991), i Smith (1991) –entre els més citats–, a criticar la perspectiva d'anàlisi que implicava que la convergència d'un estat i una única cultura nacional fossin fets *naturals*. De fet, fins i tot després de la Revolució Francesa, ben pocs estats es podien considerar nacions-estat. Així, el 1970 només un 10% de la totalitat dels estats podien ser qualificats d'aquesta manera (Rosa, Bellelli, & Bakhurst, 2000).

A Catalunya, per exemple, emmarcat en aquesta voluntat de fer coincidir l'estructura de l'Estat espanyol amb una única nació de matriu castellana, són freqüents les estratègies estatals per tal de diluir els aspectes culturals propis de Catalunya, entre ells, la llengua catalana (Ferrer i Gironès, 2000) ⁸:

A cada Nación parece señaló la naturaleza su idioma particular, tiene en esto mucho que vencer el arte y se necesita de algún tiempo para lograrlo, y más quando el genio de la Nación como el de los Catalanos es tenaz, altivo, y amante de las cosas de su País, y por esto parece conveniente dar sobre esto instrucciones y providencias mui templadas y disimuladas, de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado⁹ (A.H.N., citat a Ferrer i Gironès, p. 90)

Aquest és només un exemple de les diferents pràctiques que foren emprades en la configuració de bona part dels estats-nació. I al mateix temps fa bona l'afirmació de Billig quan diu que «the triumph of a particular nationalism is seldom achieved without

---

⁸ La citació forma part dels consells de l'administració castellana per implantar el Decret de Nova Planta (1716) al Principat de Catalunya després de la Guerra de Successió.

⁹ Archivo Histórico Nacional, Consejos. Gracia y justicia, lligall 17986. La citació manté l'ortografia del castellà antic.

the defeat of alternative nationalisms and other ways of imagining peoplehood» (1995, p. 28).

En aquest sentit, l'aparició i consolidació dels estats-nació arreu del planeta –en molts casos com a conseqüència directa de la colonització efectuada pels països europeus i amb una delimitació de les fronteres dels futurs estats desvinculada de les característiques dels pobles i societats que habitaven aquells territoris– ha conduït a la progressiva identificació del terme *estat* amb el de *nació*.

Lligat a aquest fet, Walker Connor (1996) situa part de la controvèrsia actual en l'ús dels termes *estat* i *nació* al voltant del 1780, quan Jeremy Bentham emprà el terme *internacional* pel que avui hauríem d'anomenar *relacions interestatals*. Així, el nom *nació* s'ha desvinculat cada cop més d'un tipus o forma de societat i s'ha emprat, a la pràctica, sobretot com a simple referència jurídico-política, atribuint-se el mot al màxim subjecte col·lectiu de dret internacional: el que està implícit a l'organisme de les Nacions Unides. Aquest organisme, per exemple, només acull estats en la seva estructura, i en aquest sentit es pot afirmar que les Nacions Unides¹⁰ empen la paraula *nació* com a sinònim pur d'*estat*.

Tenint en compte això, podríem dir que ens trobem davant d'un ús controvertit de la paraula *nació*. El panorama polític i jurídic actual *internacional* desestima *de facto* l'aplicació del mot *nació* a totes aquelles *realitats nacionals* que no tenen estat; aspecte que comporta, a la pràctica, la invisibilització d'aquestes estructures socials i en dificulta la seva supervivència. Així doncs, pot afirmar-se que *internacional* en el món actual significa, en la major part dels casos en què s'aplica, allò que deriva de les fronteres de la sobirania estatal, un estatus jurídic en termes de poder.

De fet, segurament, amb un ús més acurat de la paraula *nació* probablement es podria parlar de l'organisme dels *Estats Units*¹¹, en comptes del de les *Nacions Unides*, i ja més en l'àmbit d'aquest estudi, de competicions esportives *interestatals* i no pas de competicions esportives *internacionals*.

¹⁰ Precisament, referint-se a aquest organisme, Isaiah Berlin, un dels pensadors més destacats sobre el nacionalisme, exposa: «No cal remarcar gaire el fet obvi que la gran majoria d'estats sobirans representats avui en l'Assemblea de les Nacions Unides estan força motivats en el seu capteniment per fortes passions nacionalistes, més encara que els seus predecessors de la Societat de Nacions.» (1997, p. 25).

¹¹ Sobre aquesta denominació vegi's la detallada aproximació que en fa Moulines (2002) a les pàgines 20 i 21 del seu llibre.

En la present recerca, però, el mot *nació* no només fa referència a les estructures dels estats, sinó que també recull el significat de l'accepció en l'evolució alemanya de la paraula, en la qual no s'identifica necessàriament la nació i l'estat. D'aquesta manera, la paraula *nació* podrà ser aplicada a nacions sense estat¹² (Escòcia, País Basc, Catalunya...) i als actuals Estats-nació (Espanya, França, Itàlia...).

De fet, ambdues estructures acompleixen la definició clàssica de Benedict Anderson (1983, p. 15) de la nació com a «imagined political community –and imagined as both limited and sovereign»; i també la definició de nació que en fa Guibernau (2007, p. 11):

[the nation] as a human group conscious of forming a community, sharing a common culture, attached to a clearly demarcated territory, having a common past and a common project for the future while claiming the right to self-determination.

En aquest punt sembla necessari apuntar que el fet que alguna cosa sigui construïda o imaginada no la fa menys real quan és vista per aquells que hi creuen. Així, per exemple, el fet que els nostres sentiments siguin el resultat d'un procés cognitiu complex i difícilment abastable, no ens el fa menys real (Özkirimli, 2003).

Pel que fa al terme *nacionalisme* aquest es refereix a una sèrie d'emocions i memòries profundes que desenvolupa un programa o una agenda política específica i identificable. Així, el nacionalisme és un tipus d'identitat col·lectiva que reclama sobirania política per al grup que identifica com a nació (Giró, 2000). En aquest sentit, doncs, a l'objectiu bàsic del nacionalisme descrit per Etherington (2003, p. 33):

nationalism's first and most important claim on behalf of the nation is that it should have its own sovereign state, or at least a large degree of political autonomy, with the possibility of the exercise of the collective right to its own state (national self-determination),

s'hi afegeix, tal com assenyala Mira (2005), el de mantenir l'estat que ja es posseeix quan es tracta dels estats-nació.

---

¹² La denominació de *nacions sense estat* és controvertida. De fet, d'estat en tenen, el que succeeix és que políticament i emocional aquest actua i és percebut per bona part de la població com un estat d'un altre col·lectiu - també nacional en alguns casos-, i en el qual no poden actuar de forma sobirana, sinó que ho han de fer a expenses de la voluntat de la resta de ciutadans que conformen l'estat en qüestió.

A continuació, i un cop definit a quins subjectes polítics s'apliquen en aquesta recerca els conceptes de *nació* i de *nacionalisme*, es desglossen quins processos subjauen en la configuració de les nacions i els estats-nació com a tals.

2.2.2. LA CONSOLIDACIÓ DELS ESTATS-NACIÓ

Com ja s'ha apuntat al punt anterior (2.2.1.), la construcció i consolidació dels estats-nació –i també de les nacions sense estat– requerí i requereix, entre d'altres aspectes, la voluntat i el reconeixement de la població que en forma part.

La voluntat i l'autoreconeixement de la població ha estat un dels aspectes que els estats –i també les nacions sense estat– han procurat construir i desenvolupar. En aquest sentit, però, caldria destacar que els successius governs dels estats-nació, els quals han disposat d'eines més potents per escometre aquest fi, han procurat fer desaparèixer, majoritàriament, les diferències, les singularitats, els trets culturals i lingüístics dels diferents *pobles* o *nacions* establerts dins els límits de l'estat (Billig, 1995; Ferrer, 2000)

Són significatives en aquest sentit les ja cèlebres frases de Mazzimo d'Azeglio, governant d'una Itàlia acabada tot just d'unificar, que féu famosa la frase «We have made Italy, now we have to make Italians» (Hobsbawm, 1990, p. 60); i també, en el mateix sentit, de Max Weber (Mira, 2001, p. 11) quan referint-se a l'Estat francès, expressà que allò que faltava fer en aquest estat era «to make peasants into Frenchmen». En ambdós casos, la força dels estats-nació sobre les nacions compreses en aquests mateixos estats, debilità enormement aquestes nacions. D'aquesta manera, moltes de les nacions que en unes altres vicissituds històriques haguessin pogut conformar un món de nacions i/o d'estats ben diferents als actuals han acabat dissolent-se dins la nació francesa, la italiana... (Özkirimli, 2000)¹³.

Així doncs, les nacions, siguin estats o no, es formen, es construeixen, evolucionen. Són dinàmiques. Aquest aspecte permet constatar, per tant, que totes les nacions

---

¹³ En el marc d'aquesta geopolítica que hagués pogut ser i que no s'ha esdevingut, a Michael Billig (2006, p. 56) hi trobem: «Seton-Watson (1977) suggereix que la derrota dels albigesos el 1213 va tenir una importància decisiva. Si la sort hagués caigut d'un altre costat, doncs, quan es va plantejar molts segles després la creació d'estats, podria haver aparegut un poder marítim mediterrani unit que s'estendria des de Catalunya fins a Roma [...] I la llengua d'oc podria estar ara consolidada com una de les gran llengües del món».

actuals es troben immerses en un procés que a unes els portarà a una major solidesa, i a d'altres a la desaparició:

[...] no es pot parlar de nació com un ens rodó, perfecte, etern. [...] La nació és una forma de societat –i per als individus la manera *nacional* és una manera de viure en societat–, i per tant és un procés. [...] La nació pot existir, ser plenament nació, però també pot estar començant a ser, deixant de ser o tornant a ser. (Mira, 1984 p.20)

Actualment, «the nation continues to be the pre-eminent spatial construct in a world in which space is divided up into national portions» (Edensor, 2002, p. 37). Aquest fet afavoreix que quasi tota la població mundial es reconegui com a pertanyent a una nació –i de fet, aquells que encara no s'hi reconeixen, és ben segur que tenen una nació o estat-nació que els engloba–. Això facilita que la nació sigui un element omnipresent en la formulació de la identitat individual i col·lectiva (Smith, 1991). De fet, el nacionalisme ha esdevingut un mot a través del qual s'ha format el sentit comú de la ciutadania de la societat actual. Yumul i Özkirimli (2000, p. 802) davant la pregunta de com un ciutadà qualsevol pot abstenir-se de l'actuació del nacionalisme, responen que «It seems that until an alternative mode of political organization that might replace the 'nation' is invented, the nationalism [...] will continue to be the order of the day».

En aquest sentit alguns autors han proposat que l'existència d'una alternativa al nacionalisme es troba en l'*internacionalisme*. Des de l'òptica de la present recerca però, es comparteix la visió exposada per Perival que l'internacionalisme constitueix una falsa alternativa al nacionalisme: «nationalism and internationalism are the two sides of the same coin» (1995, p. 230). De fet, el mot *internacionalisme* ja comporta la necessitat de l'existència de nacions. Difícilment un marc *entre nacions*, o més *enllà de les nacions* pot exhibir-se sense la presència de nacions i, per tant, de nacionalisme. Dit d'una altra manera, doncs, «the idea of nationalism [...] develops only in tandem with internationalism» (Robertson, 1991, p. 83).

2.2.3. QU'EST-CE QU'UNE NATION?

Un cop establerta la dificultat –impossibilitat, fins i tot– del ciutadà del segle XXI¹⁴ d'escapar-se del marc d'un estat –i també, segurament, del d'una nació amb o sense estat– sembla necessari respondre la cèlebre pregunta d'Ernest Renan (1990) *Qu'est-ce qu'une nation?*

El mateix Renan responia que una nació és un *plebiscit quotidià, és una ànima, un principi espiritual*, una nació està feta de gent que desitja viure en comú, i que, per tant, cal que sigui educada per tal que senti i comparteixi aquest desig. Tot projecte nacional que vulgui consolidar-se –o que es vulgui continuar consolidant– cal que tingui molt en compte el paper de la cultura, entesa com:

the pattern of meaning embodied in symbolic forms, including actions, utterances and meaningful objects of various kinds, by virtue of which individuals communicate with one another and share their experiences, conceptions and beliefs (Thompson, 1990, p. 132)

ja que aquesta pot contribuir en bona mesura a l'assoliment del desig de viure en comú dels ciutadans que la comparteixen.

Tanmateix, una de les definicions clàssiques de *nació*, presentada com a tipus ideal, l'efectua Smith: «[nations are defined as a] named community of history and culture, possessing a unified territory, economy, mass education system and common legal rights» (1989, p. 342). Aquesta definició presenta també molts punts en comú amb aquesta altra de Hroch, que entén per *nació*:

Un gran grupo social integrado por una combinación de varios tipos de relaciones objetivas (económicas, políticas, lingüísticas, culturales, religiosas, geográficas, históricas), y su reflejo subjetivo en la conciencia colectiva. Muchos de estos lazos podrían sustituirse mutuamente [...]. Pero entre ellos, tres destacan como irremplazables:

- (i) la “memoria” de algún pasado común, considerada como “destino” del grupo o al menos de sus componentes esenciales,
- (ii) una red de lazos lingüísticos o culturales que permitan un mayor grado de comunicación social dentro del grupo que fuera de él;

¹⁴ Fishman (1972) i Brass (1991) recullen casos de gent, al tombant del segle XIX, que desconeixien –o no volien emprar per a definir-se- la seva identitat nacional, i que es definien segons si eren d'una o altra vall. Així, en paraules de Billig «Un món en el qual és natural tenir una identitat nacional trobava i envaïa un món més antic» (2006, p. 104).

(iii) la idea de la igualdad de todos los miembros del grupo organizados como una sociedad civil. (1994, p. 104)

Cal dir, però, que tot i que a la majoria de definicions de *nació* apareixen aspectes relatius a les dimensions psicològiques, culturals, territorials i històriques, no totes les nacions –tinguin o no tinguin estat– les acompleixen totes ni tampoc ho fan de la mateixa manera. Max Weber¹⁵ s'hi refereix dient que les bases que sustenten el *sentiment nacional* poden ser molt variades i, al mateix temps, cap d'elles no és suficient, ni tampoc necessària. Així, sigui quin sigui el criteri que s'utilitzi, sempre es poden trobar excepcions en grups que s'autodefineixen com a nacions i que en canvi no acompleixen alguns dels criteris esmentats.

Davant d'això, tal com diuen Cardús (2000), Guibernau (1996) i Mira (2001), entre d'altres, allò que més identifica a una nació és la voluntat dels seus ciutadans de ser-ho, de ser-ne. No en va, ja Rovira i Virgili (1999, p. 35)¹⁶ expressava «sentir-se nació és ésser nació». Aquesta voluntat acostuma a traduir-se, bàsicament, en la voluntat de mantenir o d'aconseguir –si és que no se'n té– poder polític. I la manifestació més usual d'aquest poder, en les circumstàncies polítiques del segle XX i XXI, és l'estat propi;¹⁷ tal com recull Guibernau: «In my view, in understanding nationalism it is crucial to consider the will to seek and exercise state power, referring both to the claim to create a state and to the process of building it» (1996, p. 48).

En aquest sentit, el projecte polític dels estats i de les nacions sense estat es troba relligat al principi de la *no-dependència*. La no-dependència es circumscriu al voltant de la identificació d'aquests ens com a tot, i no pas com a part. Mira (1984, p. 122) diu que la no-dependència «vol dir formar [...] una societat–marc definida per autoreferència, i no per referència a una altra que l'engloba.»

I són, de fet, aquests punts, l'autoreferència com a societat diferenciada i la construcció i/o manteniment de la voluntat d'obtenir, mantenir o consolidar –segons les circumstàncies nacionals– el poder polític, en el que es centren bona part dels estudis sobre nacionalisme. El terme emprat per designar aquest procés de construcció i/o

¹⁵ Citat a Estradé (2001, p. 232) que desglossa la figura de Weber en *Max Weber: la nació com a procés*.

¹⁶ Rovira i Virgili publicà per primera vegada aquest treball el 1916, amb el títol d'«El Nacionalisme», en una edició de tiratge molt reduït feta per *La Revista*.

¹⁷ En aquest sentit, en el marc polític mundial actual, la consecució d'un estat propi –o el manteniment d'aquest si ja se'n disposa– es presenta com un repte vital per qualsevol comunitat nacional. Mira (2001, p. 11) ho exposa així: «[...] no seria molt agosarat, crec, anotar que aquesta comunitat de sentiment o es manifesta en l'ordre polític o difícilment es consolidarà com a tal comunitat».

d'afermament nacional és el de *nation-building* (Mira, 1984; Norman, 2006). Aquesta construcció de la nació, o construcció nacional, empra un seguit de mecanismes d'una gran potència cohesionadora. Així, s'utilitzen les eines que aporten les institucions educatives, polítiques i militars, els símbols de tot tipus, l'adoctrinament per diverses vies –entre elles l'esport i els espectacles esportius de masses–, i tot allò que d'una manera o altra es pugui convertir en element diferenciador de les altres nacions i estats-nació. Segons Mira (1984, p. 158), «[...] Promoure/assegurar/reforçar la pertinença a la nació i la seua identitat diferenciada, són els interessos i objectius en què creuen els nacionalistes, per aconseguir els quals actuen i s'organitzen».

Seguint aquesta mateixa línia, Symmons-Symonolewickz (1981) concep el nacionalisme com un moviment social que persegueix els objectius d'unitat, autenticitat i autogovern –quan no en té– del propi grup o àmbit designat com a nació(nal). Ara bé, cal tenir en compte que aconseguida aquesta unitat, i fins i tot també la independència política, el nacionalisme no només no desapareix, sinó que continua actuant per tal de consolidar els objectius aconseguits. La diferència rau, sobretot, en el que fet llavors disposa per aconseguir-ho de la força de l'estat.

Aquests objectius, per tant, són vàlids tant per aquelles nacions que tenen estat com per aquelles que no en tenen. Així doncs, es fa evident que es pot parlar de nacionalisme tant al si de les nacions amb estat, com al si de les nacions sense estat. D'aquesta manera, caldria considerar que:

Tots els Estats moderns, nous o vells, esdevenen –o són *per definició*– nacionalistes: tots tendeixen a difondre i a imposar una consciència d'identitat-pertinença suprema [...] coincident amb el mateix àmbit propi de l'Estat. (Mira, 1984, p. 117)

A més d'això, diferents autors (Balibar, 1990; Billig, 1995; Brubaker, 1996; Calhoun, 1997; Yuval-Davis, 1997) també coincideixen a l'hora de considerar la nació com una particular forma de construcció social, i el nacionalisme com una forma de discurs.

La descripció del nacionalisme com una forma de discurs implica considerar-lo, tal com exposa Hoffmann (1968), no només com un llenguatge o com quelcom retòric, sinó com un conjunt de creences i pràctiques, moltes de les quals es troben relacionades i sustentades per tot un entramat d'institucions. D'aquesta manera, la construcció de la nació no només s'efectua mitjançant el desplegament i la disseminació sistemàtica de

les representacions simbòliques, sinó que també caldria incloure-hi l'establiment i el reforçament d'institucions culturals i entramats socials.

Així, el nacionalisme, que també és un fenomen cultural, elabora i generalitza identitats col·lectives i móns de sentit –marcs interpretatius¹⁸– que es presenten embolcallats en un tipus de discurs: el discurs nacionalista. Aquest discurs contribueix a la producció d'una realitat simbòlica al voltant del grup etnonacional, al mateix temps que desenvolupa acció política mitjançant la co-construcció del marc interpretatiu de la realitat (Giró, 2000). Emparentat amb el concepte de discurs nacionalista, Özkirimli assenyala la *retòrica comuna*, com el tret bàsic del nacionalisme:

A variety of movements, ideologies and policies, arising in different contexts and following different historical trajectories, are joined by the use of a common rhetoric. Nationalism is first and foremost «a form of reading and watching, of understanding and of taking for granted» (Billig, 1995, p. 127) that shapes our consciousness (Özkirimli, 2000, p. 229)

D'aquesta manera, es pot considerar el discurs nacionalista com el paraigües on tots els nacionalismes s'aixopluguen per definir, justificar i reproduir les seves nacions com a tals (Calhoun, 1997). Així, allò que tenen en comú els diferents nacionalismes, ja siguin els articulats pels estats-nació, com els de les nacions sense estat, és el discurs nacionalista (fins i tot en aquells casos en què les actuacions que efectuen divergeixen, almenys superficialment, de manera més que considerable):

The common denominator among Japanese economic protectionism, Serbian ethnic cleansing and Americans singing the “Star Spangled Banner” before baseball games... is a discursive form that shapes and links all of them (íd., p. 22).

Aquest discurs, el discurs nacionalista, com recull Özkirimli (2000, p. 230), presenta tres característiques principals:

- It claims that the interests and values of the nation override all other interests and values (Breuilly, 1985 [1982], p. 144; Anthony D. Smith, 1991, p. 74)
- It regards the nation as the only source of legitimacy. Here, I do not only mean “political legitimacy”. The nation (or nationalism) can be used to justify all kinds of actions that would not otherwise be condoned or tolerated. As Löfgren observes, “

---

¹⁸ Per *marcs interpretatius* s'entén, tal com fa Giró (2000, p. 76), «un conjunt de creences col·lectives que doten de sentit la participació dels individus en l'acció col·lectiva.»

[t]here is an empowering magic in the national prefix... This simple addition transforms its subject, makes it more official, more sacred, more emotional" (1993, p. 161)

· It operates through binary divisions –between “us” and “them” [...].

A més d'això, cal tenir en compte que el discurs nacionalista, per tal de reeixir en les seves propostes, cal que disposi i s'exposi dins un espai comunicatiu propici que al seu torn es circumscriu en un marc territorial definit. Gifreu, l'autor pioner en l'estudi del marc comunicatiu català, afirma en aquest sentit:

avui, en les actuals condicions [...] de comportament dels agents i processos mundials de la informació i la comunicació, les formes potser més determinants i de segur les més explícites per a construir (àmbit cultural) i per a expressar (àmbit polític) la identitat nacional, se situen en el camp de la comunicació. La voluntat de sobirania o les pretensions d'expansió d'una sobirania s'expressen a través dels espais de comunicació. Què pot entendre's per espai de comunicació? Doncs, senzillament, la construcció d'un espai cultural diferenciat i la seva penetració, a través dels grans *mass media* i dels circuits de les comunicacions, en un espai geopolític determinat [...]. (2005, p. 33),

No podem cloure aquest punt sense esmentar que hi hagut, i encara hi ha, altres visions dels concepte *nacionalisme*. Aquestes altres aproximacions tendeixen a identificar el nacionalisme amb aquells individus o col·lectius que intenten crear nous estats o bé amb aquells que manifesten ideologies d'extrema dreta, o amb consideracions extremistes, violentes, xenòfobes... En aquest sentit, Cardús (2000, p. 79) assenyala l'arrel d'aquest tipus de pensament tot dient que el fet que

[...] la producció intel·lectual i acadèmica es faci des d'un marc de pensament de profundes arrels nacionals contribueix a la invisibilització de les evidències en què es fonamenta, i a fer només perceptible el nacionalisme en la cara dels altres i a no veure el que hi ha en la pròpia mirada.

Bona part d'aquesta producció acadèmica té la seva major debilitat en què malgrat la seva suposada neutralitat,

[...] their authors show themselves to be at heart profoundly antinationalist with regard to the emerging nations and, without actually saying so, profoundly nationalist with regard to those that have already acquired political status. Thus the militant antinationalism of some social scientist implies a reified view of national

constructs and becomes the ideal foundation for a political discourse legitimating existing nation-states, whose nationalism is never questioned. (Cardús & Estruch, 1995, p. 349)

A més, aquestes produccions acostumen a *invisibilitzar* –a donar per descomptat– i, per tant, a obviar l'actor més potent del nacionalisme: l'Estat. Així, alguns autors diferencien entre diferents tipus de nacionalismes (Ignatieff, 1993)¹⁹; exposen diferents graus d'actituds nacionals (Dekker *et al.*, 2003)²⁰; efectuen una diferenciació psicològica del patriotisme i el nacionalisme en termes de bons i dolents (Snyder, 1976)²¹; o fins i tot només reconeixen com a nacionalisme allò que fan les nacions sense estat (Etherington, 2003), al mateix temps que l'associen amb la violència extremista i el conflicte (Ignatieff, 1993).

El concepte teòric del *Banal Nationalism* (Billig, 1995) rebut la visió que situa el nacionalisme només en aquells col·lectius extremistes o sense estat, i ajuda a copsar les pràctiques nacionalistes encobertes que fan tant aquells que són titllats de *nacionalistes*, com aquells que, emparats en les actuacions d'un estat, es defineixen com a *no-nacionalistes*.

Conseqüentment, i posant com a exemple el cas de Flandes, que presenta algunes similituds amb el cas de Catalunya, Billig afirma que «[...] nationalism is no merely the ideology which is impelling Flemish speakers to resist the Belgian state. It is also the ideology which permits the states, including the Belgian state, to exist.» (í.d., p. 15)

Cardús, per assenyalar l'ús pejoratiu del mot nacionalisme en contraposició al de patriotisme, malgrat que les pràctiques d'uns i altres siguin les mateixes, exposa: «el patriotisme és el nacionalisme dels nacionalistes amb Estat propi, mentre que el nacionalisme és el patriotisme dels patriotes sense Estat propi» (1995, p. 25).

---

¹⁹ Michael Ignatieff (1993), per exemple, és un d'aquests autors. Distingeix entre nacionalisme cívic i ètnic. Definint-se com a nacionalista cívic –el nacionalisme de les democràcies europees, segons l'autor– en contraposició a l'ètnic –«being based on sentiments of blood loyalty» (p. 6) –, n'exposa les virtuts, però sense explicar com s'ho han fet els estats-nació cívics per crear aquest estat, per definir-ne les fronteres, per reduir aquells que volien o que volen redefinir-ne unes altres, de fronteres, o per reclutar els seus conciutadans a l'hora d'anar a fer la guerra contra algun altre estat-nació cívic.

²⁰ Aquests autors defineixen una jerarquia de cinc nivells d'actituds nacionals. Al primer nivell hi situen el que anomenen *national feeling* («the basic neutral national affection»), donant per descomptat i en sentit positiu aquest sentiment, i al darrer nivell el *nationalism* al qual li atribueixen un seguit d'aspectes negatius: superioritat, voluntat de puresa, discriminació...

²¹ L'autor exposa que el patriotisme és defensiu i basat en l'amor al país, i que, en canvi, el nacionalisme «takes on a quality of aggression that makes it one of the prime causes for wars» (p. 43).

Així, en la present recerca es considera tant nacionalisme allò que fan les nacions sense estat per arribar a tenir-ne (o per poder mantenir-se com a nació), com allò que fan els estats-nació per continuar-ho essent.

*Consuetudine oculorum assuescunt animi, neque admirantur,
neque requirunt rationes earum semper vident*²²

Ciceró

2.3. NACIONALISME BANAL

Michael Billig (1995) denominà com a *Banal Nationalism* el complex conjunt de costums, creences, assumpcions, representacions i pràctiques que junts, i actuant de manera mundana i quotidiana –banal–, reproduïxen diàriament la identitat col·lectiva dels estats-nació.

A partir del concepte de *nacionalisme banal* es poden estudiar les rutines semiòtiques on se submergeix la nació diàriament, «the ideological habits by which ‘our’ nations are reproduced as nations» (í.d., p. 6). Rutines que efectuen una tasca constant i necessària pel manteniment de la nació com a tal.

L’aparició del concepte *nacionalisme banal* suposà un trencament amb molts dels treballs anteriors efectuats sobre el nacionalisme, els quals identificaven el nacionalisme només amb aquells que volien crear nous estats, o bé amb ideologies d’extrema dreta, i que no veien, fent bona la cita de Ciceró, o no identificaven com a nacionalisme, les pràctiques efectuades pels estats-nació per mantenir les seves estructures estatals²³.

---

²² *Els esperits s’acaben acostumant, a causa de la repetició quotidiana i a l’hàbit de la vista, –i ni tan sols n’admiren ni en busquen les raons– als fenòmens que constantment veuen.*

²³ Es fa difícil pensar que totes les pràctiques denominades *nacionalistes* fetes per aconseguir un estat desapareguin de cop i volta un cop aquest s’aconsegueix. De fet, les pràctiques dels estats-nació per mantenir la unitat de la nació i/o de l’estat continuen, tot i que, a causa de la càrrega pejorativa que arrossega el concepte *nacionalisme*, normalment són etiquetades com a *patriòtiques*. Etherington, sobre aquest punt, comenta «Consequently, it may be argued that the term “patriotism” merely seeks to perpetuate the dominance of one national group over another by taking for granted the existence of ‘our’ nation [referint-se a la nació-estat], whilst putting in doubt that of the “other”» (2003, p. 5).

Els estats como ara, EUA, Gran Bretanya, Espanya, França...

Daily, they are reproduced as nations and their citizenry as nationals. And these nations are reproduced within a wider world of nations. For such daily reproduction to occur, one might hypothesize that a whole complex of beliefs, assumptions, habits representations and practices must also be reproduced. Moreover, this complex must reproduced in a banally mundane way. (...) The term banal nationalism is introduced to cover the ideological habits which enable the established nations of the West to be reproduced. (...) Daily, the nation is indicated, or “flagged”, in the lives of its citizenry. Nationalism, far from being an intermittent mood in established nations, is the endemic condition. (Billig, 1995, p. 6).

Billig exposa que aquest nacionalisme no emprà manifestacions inflamades de la pròpia identitat –tot i que des de la perspectiva d'aquesta recerca aquestes també s'usen²⁴– sinó que fa servir mecanismes quotidians que solen passar desapercebuts per la majoria de ciutadans. Són aspectes que es troben immersos als «namely, places of congregation, ‘taskscape’ and familiar, everyday landscapes, and more homely spaces» (Edensor, 2002, p. viii). I que, conseqüentment, resten «unnamed, and, thereby unnoticed» (Billig, 1995, p. 77). D'aquesta manera, la nació, esdevé entre d'altres aspectes, «a daily routine, a community based on habit» (Hoffmann, 1968, p. 208); i el nacionalisme i les seves manifestacions –amb l'establiment de l'ordre mundial a partir de les nacions-estat–, a «familiar common sense» (Billig, 1995, p. 63).

L'obra de Billig comportà l'aparició de diferents treballs i recerques al voltant del nacionalisme implícit en el dia a dia, i les influències d'aquest en la creació i recreació de les identitats nacionals (Azaryahu & Kook, 2002; Edensor, 2002; Gill, 2005; Hearn, 2007; Palmer, 1998; Rovira & Solà, 2008; Stapleton & Wilson, 2004; Yumul & Ozkirimli, 2000).

Una manera aclaridora d'efectuar una aproximació a la noció de *nacionalisme banal* és a partir de la pregunta: per què la gent no oblida la seva identitat nacional? Diversos autors (Potter, Edwards, & Wetherell, 1993; Shotter, 1993) assenyalen que la resposta a aquesta qüestió es pot trobar en l'anàlisi detallada del discurs que efectua el

---

²⁴ Així, l'exhibició de poder militar a les desfilades anuals –o l'ús d'aquest quan es considera necessari per la seguretat de l'estat–, l'acte d'hissar la bandera nacional amb tots els honors, el posicionament favorable sempre vers els connacionals que representen la nació en qualsevol espectacle esportiu i l'exaltació fins al paroxisme dels seus èxits, entre molts altres, podrien ser actes qualificats d'inflamats. El fet però, és que presentant-se com a normals, lògics, banals, es situen fins i tot fora d'aquest qualificatiu.

nacionalisme. El nacionalisme com a discurs exposa el ciutadà, diàriament, de forma repetida, banal i sovint implícita a una gran multitud de recordatoris nacionals.

The consciousness of forming a community is created through the use of symbols and the repetition of rituals that give strength to the individual members of the nation. By favouring occasions in which they can feel united and by displaying emblems –symbols– that represent its unity, the nation establishes the boundaries that distinguish it from the others (Guibernau, 1996, p. 81)

Diferents autors (Billig, 1995; Essed, 1991; Van Dijk, 1998) exposen que per tal que el nacionalisme persisteixi cal que sigui reproduït contínuament. A més, el fet que es presenti de forma innòcua i banal n'augmenta la seva eficàcia, perquè aquesta reproducció no és registrada de forma conscient pels ciutadans, i per que l'integren dins el seu sentit comú discursiu sense adonar-se'n. D'aquesta manera, sorgeix el concepte *everyday nationalism* d'Essed (1991, p. 50): «When the nationalist discourse seeps into everyday life, its reproduction becomes inevitable. As long as the system reproduces itself, it reproduces “everyday nationalism”».

Conseqüentment, els hàbits i les rutines discursives es converteixen en un element clau del nacionalisme. Moscovici exposa que la «social and intellectual activity is, after all, a rehearsal or recital» (1983, p. 10). Aspecte que lliga amb la noció de Pierre Bourdieu de l'*habitus* (1990), tot referint-se a les pràctiques i rutines quotidianes. Aquestes esdevenen un camp en el qual apareixen contínuament els recordatoris nacionals, malgrat que aquests no són experimentats com a tals. Coles (1986, p. 59) ho expressa de la següent manera:

nationalism works its way into just about every corner of the mind's life. [...] Nationality is a constant in the lives of most of us and must surely be worked into our habit of thinking in various ways, with increasing diversity and complexity of expression as our lives unfold.

Les societats que difonen la ideologia nacionalista no només efectuen discursos, sinó que materialitzen físicament aquest ideari a la seva estructura social. D'aquesta manera, es pot trobar *la nació*, de forma física, tangible i palpable arreu, ja sigui en forma de teatres (*nacionals*), policies (*nacionals*), equips esportius (*nacionals*), governs (*nacionals*), herois (*nacionals*), història (*nacional*), carreteres –i carrers²⁵ (Azaryahu &

---

²⁵ Aquests autors analitzen la reproducció de la nació a través del nomenclàtor dels carrers. A aquest fenomen l'anomenen *mapping the nation* (col·locant la nació al mapa).

Kook, 2002)– (*nacionals*)... Convertint-se al mateix temps, aquestes estructures, en noves plataformes de reproducció banal del nacionalisme.

Aquesta materialització sol ser duta a terme per les institucions polítiques governamentals, i per tant, pot afirmar-se que:

[la] pretendida neutralidad identitaria de las instituciones públicas no existe en la práctica, y que cualquier Estado –incluidas las democracias occidentales consolidadas– desarrolla una acción nacionalizadora a través de una multiplicidad de mecanismos que a menudo no encajan con lo que tradicionalmente se ha denominado nacionalismo. (Muñoz, 2007)

L'omnipresència arreu dels mecanismes que realitzen acció nacionalitzadora anomenats *national reminders* (Billig, 1995) o *national fetishes* (McClintock, 1996) i, sobretot, la percepció d'aquests de manera inconscient i banal per part de la ciutadania, és un dels fets que explica perquè els ciutadans de les diferents nacions no obliden aquest tipus d'identitat.

More often than not, nationalism takes shape through the visible, ritual organization of fetish objects –flags, uniforms, airplane logos, maps, anthems, national flowers, national cuisines and architectures as well as through the organization of collective fetish spectacle –in team sports, military displays, mass rallies, the myriad forms of popular culture and so on (McClintock, 1996, p. 274)

Aquest constant recordatori, donat per descomptat i integrat dins del sentit comú de bona part de la població, transforma la identitat nacional en una forma de vida, en una manera de veure i d'interpretar el món, que al seu torn assegura l'existència de la nació en qüestió (Özkirimli, 2000).

Tot i que Billig identifica el nacionalisme banal només amb les pràctiques de recordatori i de reforçament nacional fetes pels estats²⁶, tanmateix aquestes poden ser dutes a terme també per les nacions sense estat (Etherington, 2003; Law, 2001). Diverses recerques han mostrat com diferents actuacions de nacionalisme banal poden ser observades a les nacions sense estat: a Escòcia (Higgins, 2004; Law, 2001), a Gal·les (Jones & Desforges, 2003), a Catalunya (Juncà, 2006; 2008; Soler,

---

²⁶ A la introducció de l'edició catalana del llibre, Billig assenyala que el seu primer posicionament «prestava poca atenció a la situació de la nació dintre d'una nació». I exposa que, segurament, «els recordatoris banals del nacionalisme català també coexistiran, alhora còmodament i incòmoda, amb els recordatoris banals de l'estatalitat d'Espanya» (2006, pp. 14-15).

Prat, Juncà, & Tirado, 2007). Això fa que en aquests territoris s'hi puguin trobar dues actuacions del nacionalisme banal: d'una banda l'actuació del nacionalisme banal favorable a l'estat ja conformat –espanyol o britànic, en aquests casos–, i de l'altra, l'actuació que es mostra favorable a la nació sense estat –catalana, escocesa o gal·lesa–.

Tot i això, sol passar, però, que la banalitat de moltes d'aquestes pràctiques acostuma a ser descoberta, denunciada, i estigmatitzada per aquelles entitats nacionals o polítiques que ostenten una situació de preeminència comunicativa, política o militar. Així, quan aquestes pràctiques són mostrades contínuament com a *nacionalistes* per aquells que es defineixen com a *no-nacionalistes* –però que en molts casos són també nacionalistes però de l'altra nació que conviu en el mateix espai que la que es denuncia–, la banalitat d'aquestes fórmules desapareix (*tothom* n'adverteix la seva presència i se'n dificulta, per tant, l'imbricació dins el sentit comú discursiu). En aquest sentit, Rovira i Solà (2008, p. 20) conclouen que «els símbols esdevenen banals quan són indiscutits. Però a Catalunya, tant la identitat nacional catalana com l'espanyola estan en discussió».

A més dels recordatoris de nació que es troben arreu, altres mostres de nacionalisme banal i, per tant, de nacionalisme, es troben profundament arrelades en les maneres de pensar i de construir el discurs de *la nostra* societat. Entre aquestes, en destaca el paper que hi desenvolupa el llenguatge.

2.3.1. EL PAPER DEL LLENGUATGE EN LA REPRODUCCIÓ DEL NACIONALISME

Primerament, en aquest punt i en relació al paper del llenguatge en la societat actual, cal dir que compartim plenament l'afirmació de Voloshinov en la qual exposa que les diferents formes de «consciousness were constituted through language» (1973, p. 13). D'aquesta manera, en la reproducció d'un món de nacions que és alhora imaginat, comunicat, compartit i recordat –entre d'altres aspectes–, el paper del llenguatge esdevé clau: «Language plays a vital role in the operation of ideology and in the framing of ideological consciousness» (Billig, 1995, p. 17).

D'aquesta manera, moltes de les expressions d'ús corrent assenyalen i recorden contínuament quina és *la nostra* nació –i quina és *la dels altres*. Partícules del

llenguatge com ara *nosaltres*, *ells*, *aquí* o *allà*, *els nostres*, s'empren en un món de nacions donat per descomptat, en el qual *nosaltres* tenim *la nostra* i *ells* tenen *la seva* (Law, 2001).

L'ús del *nosaltres*, de l'afirmació de la particularitat d'un col·lectiu – o de *la nostra societat*–, no és de fet gens particular. Això és el que fan totes les nacions del món quan s'expressen com a nació:

“We” have a history, identity and flag, just like all those other “we’s”. (...) This mixture of universality and particularity enables nations to proclaim themselves as a nations. [...] If “we” are to imagine “ourselves” as unique, “we” need a name to do so. As Tajfel’s Social Identity Theory emphasized, “we” must categorize “ourselves” with a distinctive label, so that “we” are “French”, or “Belgian” or “Turkish” (...) The category not only categorizes “us” in our particularity – demarcating “us” as an “us” –but the category is to be categorized (or proclaimed) as a national label in its particularity. There is, in short, a universal code for the naming of particulars. (...) In proclaiming the uniqueness of “our” national name, “we” are not just talking of “our” own particularity. The imagining of this particularity forms part of a universal code for nationalist consciousness. (...) Somehow, in ways difficult to articulate, the magic of “our” name matters to “us” deeply, whichever national “we” are: it indicates who “we” are, and, more basically whichever national “we” are: it indicates who “we” are, and, more basically, that “we” are. In the secular age, the name of the nation is not to be taken in vain. (Billig, 1995, p. 73)

Al mateix temps, la paraula *nació*, amb la forta càrrega simbòlica que comporta, és presentada com a neutra, objectiva i indiscutible –sobretot per part dels estats-nació que tenen la força mediàtica i comunicativa per denominar-se així–. En aquests casos, per tant, si l'estat en qüestió es defineix com a nació sembla clar que no hi ha més discussió. I encara sembla igual o més clar que la unitat d'aquesta nació no pot ser qüestionada.

A banda de l'ús de la paraula *nació*, també es poden reconèixer marques de nació en molts dels usos de la paraula *societat* o *país*. Així, tot un seguit de substantius conflueixen en la tasca de reforçar, tot i que en forma de nacionalisme banal, el concepte de nació aplicat a un col·lectiu.

Amb el nacionalisme –el món dividit *naturalment* en nacions– incrustat en el sentit comú dels hàbits discursius, l'aparició del substantiu que denomina un col·lectiu nacional actua també com a recordatori banal de la pertinença nacional dels altres individus que no són d'aquest col·lectiu. D'aquesta manera, fins i tot una notícia en la qual es parli, per exemple, d'un resultat esportiu –o de les exportacions, o del nombre de cotxes per habitant– de França, significa per qualsevol habitant de qualsevol estat-nació que no sigui França, reconèixer que la notícia no parla d'ell, perquè ell és d'una altra nació; esdevenint-se així, una altra forma de recordatori banal: parlant d'altres nacions es reforça la idea d'un món de nacions on cadascú té la seva.

Tot això ens porta a afirmar que aquell col·lectiu nacional que tingui dificultats en el seu reconeixement com a tal entre els que suposadament haurien de compartir la mateixa identitat o bé que presenti aquestes dificultats en relació al reconeixement que n'efectuïn els altres col·lectius nacionals, es trobarà en una situació *poc sostenible nacionalment* parlant.

En aquest sentit, un aspecte cabdal en l'obtenció de reconeixement propi i també dels altres recau en els símbols –i en els seus usos– que cada col·lectivitat presenta en relació a la seva identitat nacional.

2.3.2. EL PAPER DELS SÍMBOLS

La consciència de formar part d'una societat –d'una nació– es crea a partir de la comunicació i compartició, entre els individus que la conformen, de significats, sentits, rituals, símbols... (Giró, 2000).

The consciousness of forming a community is created through the use of symbols and the repetition of rituals that give strength to the individual members of the nation. By favouring occasions in which they can feel united and by displaying emblems –symbols– that represent its unity, the nation establishes the boundaries that distinguish it from the others. (Guibernau, 1996, p. 81)

Tal com exposa Giró (2000), els símbols efectuen un paper transcendental en la configuració de les identitats nacionals, perquè serveixen:

per dissoldre les diferències en el si de la nació i permeten que els individus s'hi sentin representats sense objeccions [...]. Els símbols procedeixen del passat i són, per tan, un lligam amb el passat, però serveixen al present només en la mesura que poden ser recreats i reinterpretats –encara que sigui de forma diferent per cada individu– perquè no perdin la seva funcionalitat. (p. 68). [...] En aquest context, l'ambigüitat dels símbols amb què s'identifica la comunitat té una funció crucial per cohesionar el grup. (ídem, p. 69)

Però els símbols efectuen encara una altra funció. És també una tasca dels símbols ser útils en el reconeixement dels grups com a tals, perquè en molts casos aquest reconeixement s'efectua mitjançant els símbols que representen els grups. Aquesta funció permet que s'acompleixi un dels aspectes bàsics de la identitat: l'obtenció del reconeixement per part dels altres individus o grups que es situen fora del grup en qüestió²⁷.

Tenint present això, és inevitable que la vida en societat estigui plena de símbols. Al mateix temps, també ho és que aquests s'emprin com a «instruments d'expressió, de comunicació, de coneixement i de control» (Firth, 1973, p. 77). És clar, a més, que els símbols i els seus usos no són neutrals i que responen, com bona part de les actuacions humanes, a les diferents utilitzacions que en fan les institucions i organismes detentors de cert *poder*. Així,

Qui controla el contingut i significat dels símbols, qui en regula la difusió i l'aprenentatge, controla també la “consciència” que en resulta. Així, qui manipula –qui defineix la referència i la fa aprendre– els símbols més potents, integra més intensament. I això ho fa, òbviament, qui pot fer-ho: qui té el poder. Ordre polític i ordre simbòlic van estretament lligats. [...] Curiosament, els símbols del poder no solament creen més poder –finalitat primera del seu invent i ús–, sinó que poden també crear consciència d'identitat-comunitat allà on prèviament no hi havia ni comunitat, ni identitat ni consciència. (Mira, 1984, p. 29) [...] Mentre la major part dels homes no es moguen en aquest tema per una serena racionalitat, les batalles per la identitat es guanyaran o es perdran en el terreny dels símbols. (Mira, 1984, p. 30)

Molts dels símbols d'una societat poden actuar com a reproductors i al mateix temps com a recordatoris de la identitat nacional. Lligat amb aquesta afirmació cal dir que hi

²⁷ De fet, en l'àmbit polític internacional, aquest aspecte és clau. En el cas de les Nacions Unides, per exemple, per més nació que un col·lectiu es consideri o s'autodefineixi, només podrà formar-ne part si els integrants d'aquest organisme li ho reconeixen.

ha moltes coses que poden esdevenir símbols nacionals. De fet, qualsevol cosa pot ser portadora del referent nacional –sempre que aquest sigui el sentit que se li doni i que els connacionals aprenguin a identificar-la com a tal–. Pierre Nora (1986) els defineix com *Lieux de mémoire* i en descriu un ampli conjunt: commemoracions, diades, celebracions, edificis, museus, biblioteques, carrers, llibres, poemes, batalles, llengua, bandera...

Segurament, un dels símbols més estesos i que més aconsegueix aquesta funció de reproducció i aglutinament nacional és el de la bandera. Un ús restringit del nacionalisme ha identificat la bandera amb aquella senyera exhibida apassionadament en manifestacions més o menys extremistes; i, en canvi, no ha aplicat aquest mateix concepte a aquelles que onegen diàriament damunt de tots els organismes i edificis públics (Billig, 1995). I això, malgrat que aquest darrer tipus d'exhibició pública està legislat i contempla sancions per aquells qui no l'aconsegueixin²⁸.

La bandera, segons Raymond Firth (1973), té una funció simbòlica clara, esdevé un «condensation symbol» i un «focus for sentiment about society» (p. 356). L'ensenya nacional simbolitza, segons els casos, molts aspectes diferents de la vida de la societat, però en tots ells actua proveint recordatoris banals de nacionalitat.

La bandera nacional, o els colors d'aquesta, són presents –i obligatoris, sovint– arreu²⁹. Des dels passaports, fins als vaixells, des de les lletres de les companyies aèries fins als cotxes de la policia, des dels cartells publicitaris i indicatius de carreteres fins als xandalls dels atletes *nacionals*...

2.3.3. EL PAPER DE LA TERRITORIALITAT

El territori és un altre dels símbols que el nacionalisme emprava en el seu discurs (Nogué, 1998). Territori i nació es troben relligats de tal manera que és difícil concebre'n un sense l'altre: «Modern nationalism cannot be conceived without this spatial dimension. Territory lies at the heart of all nationalist programmes, hence the importance of maps and mapping in their strategy» (Conversi, 1997, p. 6).

---

²⁸ El text de la Llei espanyola 39/ 1981 n'és un bon exemple.

²⁹ Renan, referint-se als Estats Units d'Amèrica, ho qualificà com «the cult of the flag» (1990, p. 17).

En aquest sentit, Etherington (2003, p. 59), un dels estudiosos del fet territorial lligat a l'àmbit del nacionalisme³⁰, exposa que:

Nationalisms do not simply occupy or covet a given space, but attach identity to it, so that it becomes the national homeland; in other words, the way the nation is defined, national identity, is linked to the territory in question. [...] This process of fusion of nation and territory takes place through what might be considered as national territorial socialisation, whose overall aim is to produce and reproduce a unified nation and national territory that is clearly distinguishable from other nations and their respective homelands. Thus the construction of 'we' and the 'other' come to be defined in the territorial terms of 'here' and 'there' respectively.

La percepció del territori nacional funciona, en cert sentit, com el de la comunitat nacional –comunitat imaginada culturalment i territorial–. Billig afirma que «la unitat del territori nacional esdevé imaginada malgrat que difícilment podrà ser experimentada directament» (1995, p. 74). Així, segurament, seran molts habitants d'un territori els que mai trepitjaran o veuran totes les parts d'aquest, però no obstant això el percebran com a seu i com un tot. Fins i tot, el sol fet de pensar que pot ser retallat i formar part d'alguna altra nació podria ser –i de fet ha estat– causa suficient per arriscar la vida en la seva defensa. Mira exposa la força de la territorialitat tot dient:

Així, tota frontera esdevé molt aviat sagrada, infinitament més sagrada que la gent que hi viu a dins (la qual gent se suposa que ha de sacrificar-se sense discussió, morir si cal, per la preservació de la ratlla-frontera), perquè el territori és més “patrimoni nacional” que les mateixes persones que componen la nació, la propietat més absolutament inalienable. Els estats sembla que poden suportar la pèrdua de gent, no mai de terra. (Mira, 1984, p. 55)

[...] Tan gran poder té la sagrada frontera, ratlla real o imaginària elevada a símbol dominant, que arriba a definir l'àmbit de les virtuts socials com la solidaritat, l'interès pels altres, l'ajuda mútua, la cooperació, etc., o siga, les variants de l'antiga idea de caritat. [...] Les catàstrofes a l'altra banda de la frontera ens afecten molt menys, ja no són una desgràcia “nostra”; les víctimes provoquen o no emoció moral segons que siguin súbdits o no del propi Estat. (ídem, p. 56)

El territori esdevé el receptacle d'una consciència compartida col·lectivament, i és venerat i honorat com a símbol per excel·lència de la identitat col·lectiva i de la

---

³⁰ Etherington i Nogué exposen als seus llibres les nocions de nacionalisme i territori relacionades estretament amb Catalunya.

identificació nacional (Nogué, 1998). En aquest sentit, el territori és emprat de moltes maneres i, actua, sovint, com a mecanisme banal d'identificació nacional. I tal com afirma Mollà (1994, p. 33): «La territorialitat és un element cohesionador no solament perquè defineix un àmbit d'aplicació de normes i disposicions, sinó perquè esdevé un espai simbòlic que genera identitat».

El territori apareix arreu i de diferents formes. Una de les fórmules d'aparició més usuals és a través de la imatge característica del mapa de la nació. Nogué també assenyala que el mapa contribueix a fixar la ideologia nacionalista perquè resol el problema de la percepció dels límits del territori nacional, tot permetent que pugui ser vist i concebut en tota la seva dimensió i afavorint, al mateix temps, que el territori adquireixi un alt valor emblemàtic i simbòlic.

El mapa se convierte a menudo en una buena herramienta para los nacionalismos, al ser éstos, en gran medida, ideologías de carácter territorial. Para tener éxito en la práctica política, los nacionalismos deben conseguir, entre otros objetivos, que la gente se identifique con un territorio y que lo haga lo más espontáneamente posible. Los nacionalismos necesitan que la gente relacione una idea más o menos abstracta (nación, estado) con una imagen de carácter gráfico. Más que ninguna otra imagen, el mapa facilita dicha identificación y, además con gran facilidad y rapidez [...] (Nogué, 1998, p. 99)

La imatge i els usos del mapa han anat més enllà de la tradicional visió d'aquest com l'element que simplement reflecteix la realitat. En aquest sentit cal considerar el mapa en el context de les relacions de poder en el qual és produït i reproduït:

both in the selectivity of their content and in their signs and styles of representation maps are a way of conceiving, articulating, and structuring the human world which is biased towards, promoted by, and exerts influence upon particular sets of social relations. (Harley, 1988, p. 278)

El mapa s'empra de diverses maneres: per mostrar dades comparatives entre diferents zones del territori nacional; per exposar la previsió meteorològica al territori³¹, i fins i tot, per parlar d'altres territoris nacionals –normalment amb línies de frontera o amb diferents colors que en delimiten el seu abast nacional–.

---

³¹ Un estudi de Contrastant (2005a) mostrà els marcs referencials dels diaris de Catalunya i del País Basc a partir de l'anàlisi dels mapes del temps.

El territori també apareix de forma implícita quan es fa referència a diferents parts, ciutats, pobles, referents geogràfics o polítics pertanyents a l'espai físic de la nació. De manera que la simple presentació d'aquests aspectes ja dibuixa altra vegada el mapa nacional i n'esdevé a la vegada un nou recordatori (Jones & Desforges, 2003).

L'aparició de personatges –tots ells vinculats d'una manera o altra a una nació i consegüentment al territori nacional– també és un dels elements que participa del recordatori nacional banal quotidià. Així, els mitjans de comunicació construeixen i exposen notícies sobre personatges connacionals que difícilment exposarien en cas que aquests no compartissin la mateixa vinculació territorial-nacional. D'aquesta manera, el que es diu d'uns (els connacionals) i el que no es diu dels altres (els d'altres nacions), té una relació directa amb el territori de pertinença que se'ls reconeix.

Si la guerra era, com deia Clausewitz, «la continuació de la política per altres mitjans», sense dubte, el futbol i l'esport, en aquest país i en molts d'altres, és la continuació de la política i la guerra per altres mitjans.

Salvador Duch

2.4. NACIONALISME, POLÍTICA I ESPORT

Esport i nacionalisme, i per extensió el concepte de *política* (Meynaud, 1972), han aparegut plegats des dels inicis de l'esport com a fenomen de masses (principi del segle XX) en múltiples ocasions.

El mateix origen etimològic de la paraula *política*³² ja mostra de manera fefaent que l'esport també ho és, de polític. L'esport és un producte de les societats humanes, de les *polis*, i com a tal s'imbrica, condiona i al seu torn és condicionat per aquestes. Actualment, a més, les organitzacions polítiques per excel·lència, els governs sobirans dels estats-nació, es relacionen, actuen, influeixen, estructuren, financen i legislen directament o indirecta diferents aspectes de l'esport³³. En aquest sentit, l'esport a l'Estat espanyol depèn directament del president del govern espanyol (des de principis de 2009); mentre que a Catalunya és competència directa del vicepresident del govern català. A banda d'aquestes institucions, altres de supraestatals (Federacions Internacionals, Comitè Olímpic Internacional...), estatals (Federacions nacionals, Lligues professionals...) o d'infraestatals (Federacions territorials, conselleries, ajuntaments...) també condionen el desenvolupament del món de l'esport, ja que totes elles tenen i exerceixen competències en determinats àmbits esportius.

Aquest conjunt de circumstàncies fa que es pugui parlar del «procés de nacionalització» de l'esport (Llopis, 2006, p.41), en el qual l'Estat-nació es converteix en la unitat d'organització de l'esport (Giulianotti, 1999)³⁴.

---

³² Del llatí *politicus* i aquesta al seu torn del grec *politikós*, que significa *dels ciutadans o de l'estat*.

³³ En aquest sentit, la *Ley 10/1990 del deporte*, de 15 d'octubre, (BOE 17-10-90) legisla, entre d'altres aspectes, sobre: clubs, federacions i entitats esportives; l'esport d'alt nivell, la violència a l'esport, la investigació i els ensenyaments esportius, el dopatge i les instal·lacions esportives...

³⁴ Ambdós autors exposen aquest procés a partir de l'esport del futbol.

No obstant això, en alguns discursos de polítics, periodistes³⁵, opinadors i esportistes és possible trobar-hi afirmacions que proposen la no-vinculació entre la política –i per extensió, el nacionalisme– i l'esport, i també la *necessària neutralitat* de l'esport davant les qüestions polítiques. En aquest mateix sentit, també es troben afirmacions fetes per investigadors, que partint d'una concepció restrictiva de nacionalisme, només vinculada a les nacions sense estat o a les actuacions extremes i violentes d'alguns estats³⁶, exposen que el nacionalisme únicament es relaciona amb l'esport en casos excepcionals i normalment dramàtics:

Hoy en día el deporte ya no se utiliza con unos fines estrictamente propagandísticos al estilo fascista o comunista, salvo en casos de regionalismo, nacionalismo y localismo o de reivindicación puntual por parte de un determinado grupo social. Pensemos, en el primer caso, en lo que supuso a efectos propagandísticos el hecho de participar por primera vez en un Mundial de fútbol a una nación emergente como Croacia (tercera en Francia-98), o en las pretensiones de algunas comunidades autónomas españolas para que sus selecciones sean reconocidas oficialmente (selección vasca, selección catalana). Para el segundo caso podemos citar la publicidad que los atletas negros realizaron en la Olimpiada de México para reivindicar una solución a los problemas raciales –Black Power. (González Ramallal, 2004, p. 85)

Aquests posicionaments, com ja s'ha exposat anteriorment (veg. 2.2.4 i 2.4.1.), obvien els condicionants socials i institucionals que suporta l'estructura de l'esport i mantenen la invisibilització de l'estat i totes les actuacions i manifestacions de nacionalisme banal efectuades per aquest i pels discursos dels diferents agents socials que participen del «sistema obert de l'esport»³⁷ (Puig & Heinemann, 1991). En aquest sentit, l'estudi dels contextos que propicien aquest tipus d'afirmacions pot ser útil per descobrir el conjunt d'interrelacions i interessos que es produeixen entre l'esport i el nacionalisme:

³⁵ En relació a això, i exemplificant-ho en el context dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992, Blain *et al.* citen «But the Olympic Family is seen, of course, essentially as a family of nations. (...) One Spanish commentator put it: 'Now that the Berlin wall has been demolished, the rampart has been rebuilt. In Barcelona, politics and sport will once again be separated' (La Vanguardia, 19 June). It has long been clear that the distance between the reality and the rhetoric of Olympism is great.» (1993, p. 185)

³⁶ Els lligams entre l'esport i els usos polítics de caràcter nacional sovint s'han exemplificat emprant els casos de l'Alemanya nazi, o els boicots dels estats comunistes o capitalistes segons si els Jocs eren organitzats per una ciutat d'un o altre bloc. Darrerament, també els Jocs del 2008 a la Xina han estat associats amb els usos polítics.

³⁷ El *sistema obert de l'esport* presenta l'esport com un sistema difícil d'acotar, configurat per diferents actors socials (polítics, econòmics, mediàtics, educatius...) complex i diversificat, dinàmic i canviant (Puig & Heinemann, 1991, pp. 124-125). En aquest sentit, la noció de sistema obert s'aproxima a l'efectuada per Blanchard i Cheska: «[...] el deporte como institución social debe entenderse en función de sus relaciones con otros componentes del sistema. El deporte puede presentarse como reforzando o sosteniendo otras dimensiones del sistema, tales como las leyes, la política y la religión (...).» (1986, p. 49)

Suffice is to say here that in the instances both of sport events with a salient national dimension and of those in which this dimension is only intermittent or latent, our assumption is that we shall require to deconstruct the relationship between sport and national identity with an eye on the question of whose interests are being served by particular compound formulations. (Blain *et al.*, 1993, p. 27).

Així doncs, si seguim el concepte ja exposat de nacionalisme d'aquesta recerca, considerant-lo com «el sentiment de pertànyer a una comunitat, els membres de la qual s'identifiquen amb un conjunt de símbols, creences i maneres de viure, i volen decidir el seu destí polític» (Guibernau, 2002, p. 25), i al mateix temps s'estableix que el nacionalisme actua emprant fórmules discursives que impregnen la concepció social de la realitat –construint, reconstruint i/o afermant el grup nacional–, aleshores es fa evident que el nacionalisme i l'esport no només es troben vinculats en casos com els acabats d'esmentar, sinó que el seu lligam es produeix molt més sovint, de forma més constant (Meynaud, 1972), més quotidiana i, normalment, mitjançant una gran diversitat d'expressions de nacionalisme banal³⁸ (Billig, 2006; Chaney, 1986).

Un cop establert aquest punt, el que és «particularly important is how national identification through sport can be seen to be situated in the mundane, the ritual, and the everyday» (Brookes, 2002, p. 87), i com aquesta identificació contribueix al procés de construcció nacional (*national building*).

2.4.1. ESPORT, *NATION BUILDING* I LES NORMATIVES DE PARTICIPACIÓ A LES COMPETICIONS ESPORTIVES

Un dels usos més característics que el nacionalisme ha fet de l'esport és el d'utilitzar-lo com una eina al servei de l'articulació del sentiment de comunitat nacional: «[sport] has been an important cultural arena through which collective identities have been articulated» (Blain *et al.*, 1993, p. 12).

L'esport, tant a partir de les institucions que l'estructuren (Brookes, 2002), com a partir dels esdeveniments esportius puntuals, aconsegueix la funció de transmissió ideològica i d'integració política (González Aja, 2002). D'aquesta manera, l'esport esdevé un àmbit

---

³⁸ Aquesta aproximació es desenvolupa al proper apartat (2.5.) tenint en compte el destacat paper en tota aquesta qüestió que juguen els mitjans de comunicació, els quals contribueixen a difondre idees sobre el que és l'esport i sobre el que representa.

destacat per legitimar i difondre les creences i les concepcions nacionals (Fox, 2006), al mateix temps que també es converteix en un camp prolífic per tal de crear, consolidar o recrear les comunitats nacionals (MacClancy, 2006).

Totes les competicions esportives poden ser emprades a l'hora d'efectuar *national building*. Així, tot i que l'abast de les competicions –internacionals, estatals, nacionals o regionals– en determina uns condicionants diferenciats, en totes elles poden ser-hi presents els discursos i les estratègies nacionalistes.

La normativa de les competicions esportives és un aspecte que cal tenir en compte a l'hora d'analitzar el procés de *nation building* entorn de l'esport. Totes les competicions esportives estan regulades per una normativa que, entre d'altres qüestions, defineix els actors que poden prendre-hi part i les condicions que han d'acomplir per fer-ho.

L'estructura ja exposada de nacions-estat arreu del món influeix en l'organització i l'estructura de les institucions esportives, al mateix temps que condiona les normatives de participació en les competicions que aquestes organitzen. Això fa que les fronteres de l'estat acabin sent, quasi sempre, les mateixes que determinen l'abast de les diferents competicions. Provocant, d'aquesta manera, la distinció entre les competicions nacionals (estatals)³⁹ –les que es troben dins les fronteres de l'estat–, i les competicions internacionals o interestatals. Aquestes darreres generalment també s'estructuren a partir de criteris nacionals d'estat-nació i, conseqüentment, les nacions sense estat, tal com exposa Guibernau (2007, p. 13), en queden excloses⁴⁰: «[...] most contests, in particular sports ones, are organized according to national teams, and generally only representatives of nation-states are allowed to participate».

En aquest sentit, caldria recordar la reforma de la Carta Olímpica –la normativa de referència dels Jocs Olímpics–, duta a terme el 1992, amb un català (Joan Antoni Samaranch) com a president del Comitè Internacional Olímpic (CIO). Abans d'aquesta reforma la normativa exposava que als Jocs podien participar-hi les diferents nacions del món. La reforma de 1992 definí de forma explícita que només les nacions amb estat podrien participar de llavors en endavant als Jocs Olímpics⁴¹.

³⁹ Quasi sempre s'esdevé aquesta identificació nacional-estatal. Així, els equips de Catalunya i del País Basc participen a la Lliga espanyola; tanmateix, al Regne Unit, Escòcia i Anglaterra tenen lligues diferenciades.

⁴⁰ La *Fédération Internationale de Football Association* (FIFA) presenta una excepció en el cas de la Gran Bretanya. «Modern sport institutions have helped to construct a separate sense of national cultural identity in Wales, Scotland and Ireland. For example, since 1904, FIFA has treated England, Scotland, Wales and Northern Ireland as separate nations» (Brookes, 2002, p. 103)

⁴¹ Aquesta reforma comportà *de facto* la impossibilitat de participació de Catalunya com a nació diferenciada als Jocs Olímpics de Barcelona 92' i a les posteriors edicions. Els anys anteriors a la reforma, la reivindicació per la plena

A més, aquest tipus d'estructura competitiva acaba comportant, en molts casos, l'establiment de quotes de participació segons els estats i no pas segons la vàlua directa dels equips o dels esportistes⁴².

Cal considerar, però, que hi ha competicions internacionals que no tenen aquest component de quotes per estats, com ara les competicions de Fórmula 1 o les de motociclisme. Tanmateix, sovint aquest tipus de competicions acaben esdevenint *de facto* competicions entre nacions, i s'hi produeixen actuacions que també esdevenen recordatoris banals de nacionalitat. Les raons que propicien aquest fet cal buscar-les en les pràctiques discursives que efectuen bona part dels actors esportius que hi són involucrats (els mitjans de comunicació que difonen l'esdeveniment, els esportistes, els polítics, els aficionats...). Aquests solen identificar els esportistes i les diferents escuderies a partir de trets nacionals; i, a més, acostumen a produir uns relats dels fets esportius des d'una visió nacional, adreçada a la comunitat nacional pròpia, de manera comprensible i familiar per aquesta. (Blain *et al.*, 1993; Yumul & Ozkirimli, 2000)

Així doncs, pot afirmar-se que les competicions internacionals esdeven importants plataformes de reforçament de les identitats nacionals. Fox (2006, p. 217) ho exposa dient: «international sporting competitions have taken their place as key sites for the collective experience and articulation of the imagined community of the nation».

D'entre aquest tipus de competicions, Hargreaves (1992) i Blain *et al.* (1993, p. 185) consideren que la dels Jocs Olímpics és la que presenta un lligams més notoris entre el nacionalisme i l'esport.

But the Olympics are the site of both intra-national and international struggle as fierce as that occurring in any other international sporting arena: perhaps even more fierce, since, unlike other tournaments, contrast and comparison operate on the grandest of scales, everyone's visibility is potentially great, the potential for the reconstruction of myth and ideology is considerable.

---

oficialitat de Catalunya als Jocs, mitjançant diferents entitats –entre elles el Comitè Olímpic Català (COC)– havia experimentat una gran puixança. En aquest sentit, per una major informació sobre les vicissituds de les propostes catalanes per tal d'obtenir representació internacional oficial i les dificultats amb les que aquestes toparen i encara topen actualment vegi's Simon (2010).

⁴² A la competició de la Lliga de Campions de la *Union of European Football Associations* (UEFA) s'adjudiquen les places de participació en funció de la competitivitat de cada lliga estatal (nacional en el cas d'Escòcia i Anglaterra), i en funció dels resultats a les competicions de la UEFA dels anys anteriors dels equips, també, de cada lliga.

Les competicions de caràcter internacional –o més aviat interestatal– com ara els Jocs Olímpics, els campionats europeus i del món de futbol, bàsquet, handbol..., pel gran nombre de seguidors que apleguen –presencialment o a través dels mitjans– acostumen a ser les que més ressò a dins i fora de *la nació* obtenen. D'aquesta manera esdevenen espais privilegiats pel desplegament i la incidència del discurs nacionalista.

Sporting events attract the exuberant and uncoerced support of multitudes of fans around the world. [...] international sporting competitions are arenas for the display of national symbols and the alignment of national allegiances. [...] The explicitly international profile of the European Championships, World Cup, and Olympics, combined with the national flags, songs, and colours through which allegiances are expressed, seem to point to a clear link between sports and nationalism (Fox, 2006, p. 26)

Ara bé, això no és exclusiu d'aquest tipus de competicions. Les competicions que se celebren dins del marc estatal també poden acomplir la funció de construcció nacional. En ambdues tipologies de competicions els esdeveniments esportius actuen com a rituals polítics, i esdevenen, en paraules de Blain *et al.* (1993, p. 27):

symbolic events important in the maintenance (reconstitution, reproduction) of a sense of national community and mythic and ideological communion (Chaney, 1986). However this political element is embedded with uneven visibility in much of the discourse generated in connection with all sport. In explicitly national or subnational/regional competition, such as the World Cup and European club competitions in football, or in the [...] or a football match between Real Madrid and Barcelona, or Milan and Naples, there is a requirement that the event should be partly constructed in this discourse of national/regional identity: both, in a sense, in order that it can be consistently comprehended, and also because of the interest of the producers (or 'reproducers') of the discourse.

Pel que fa als esdeveniments que tenen un abast estatal⁴³ (o nacional) cal exposar, malgrat que pugui semblar una obvietat, que els equips que hi participen són tots de ciutats del mateix estat⁴⁴. Aquest fet possibilita l'actuació d'aquestes competicions també com a recordatoris banals d'identificació nacional⁴⁵: allò que uneix tots els

⁴³ Sovint s'identifica aquestes competicions amb l'adjectiu *domèstiques*, un referent banal que denota la consideració - familiar, propera- de la competició *com si fos de casa*.

⁴⁴ Hi ha casos excepcionals, com ara el cas d'Andorra que participa a la Lliga espanyola.

⁴⁵ A l'Estat espanyol és freqüent sentir l'expressió: «Allò que realment uneix Espanya és la Lliga espanyola».

equips participants és la seva vinculació a un mateix territori –un mateix estat o una mateixa nació.

Sigui quin sigui l'abast de les competicions, doncs, i gràcies, en part, a l'actuació dels mitjans de comunicació, bona part de la població dels estats que hi participen es veu sotmesa a un «periodic retraining course in national awareness». (Blain *et al.*, 1993, p. 185).

2.4.2. ESPORT I CONSTRUCCIÓ NACIONAL: EMOCIÓ, IDENTIFICACIÓ I SÍMBOLS

Els conceptes d'*emoció* i *identificació*, conjuntament amb el paper dels símbols, són importants per entendre els lligams entre l'esport i la construcció nacional. En aquest sentit, en els processos d'identificació les emocions hi desenvolupen un paper clau. La força de l'esport a la societat actual s'explica, en part, tenint en compte ambdós conceptes.

Així, l'esport és un aglutinador-creador de sentiment de grup. Un dels aspectes més potents de l'esport és l'alt grau d'identificació que pot vehicular. L'afició d'un equip, d'una selecció o d'un esportista, està formada per gent que comparteix, com a mínim, una característica determinada –acostuma a ser l'adhesió emocional vers la persona o el grup en qüestió–. A més, normalment, aquesta adhesió/identificació es troba vinculada a una altra noció molt semblant, la de diferenciació, que s'aplica a tots aquells que no comparteixen la característica definitòria del grup propi de pertinença. En paraules de MacClancy, doncs, els esports «are vehicles of identity, providing people with a sense of difference and a way of classifying themselves and others» (1996, p. 4).

Seguint aquest raonament, quan les competicions esportives són descrites a partir del prisma nacional, les comunitats i els sentiments de pertinença en joc passen a ser, primordialment, els nacionals. Si a més es té present el que exposa Finlayson (1998, p. 146) sobre les emocions i el nacionalisme «to study nationalism and ignore its affective, emotional aspects would be folly», podem compartir plenament l'afirmació de Whannel (1983, p. 27) a l'hora d'exposar les aportacions de l'esport a la construcció nacional: «Sport provides us with a sense of belonging to a nation, however irrational that may be».

En el procés d'identificació nacional a partir dels aspectes emocionals els símbols hi juguen un paper determinant. El seu caràcter aglutinador permet encabir-hi tot tipus de gent sense tenir gaire en compte les seves diferències individuals. En aquest sentit, les competicions esportives es troben plenes d'elements que efectuen una tasca simbòlica intensa i continuada: banderes, colors, himnes, rituals, crits i càntics de suport (Fox, 2006).

Tanmateix, també els mateixos esportistes, els equips que aquests conformen o els equips en els quals participen acaben esdevenint potents símbols nacionals. Aquest aspecte s'explica, en part, perquè fins i tot en comunitats molt nombroses, o molt disperses i extenses territorialment, bona part de la població els coneix i, per tant, els pot compartir (Gill, 2005).

Balakrishnan (1996) exposa que els estats mobilitzen la població que els integra bàsicament a partir de drames polítics amarats d'emoció. En aquest sentit, la guerra ha estat considerada el drama polític i emocional més intens d'una comunitat. Mira (1985, p. 101) la defineix com: «el non plus, com a eficàcia cohesiva/distintiva: [perquè] posa en acció al màxim un bloc de símbols de potència incomparable.»

No és estrany, doncs, que l'esport hagi estat descrit com una representació simbòlica de la guerra entre estats (Elias & Dunning, 1986) o com el seu substitut: «in many [...] countries, sports games are presented with a military metaphor and international games are perceived as *substitute wars*» (Blain *et al.*, 1993, p. 77). De fet, el llenguatge que s'empra per descriure moltes de les situacions esportives manlleva molts termes del camp semàntic de la guerra.

A tot això caldria afegir-hi que l'estructura de la majoria d'espectacles esportius, la confrontació entre dos grups, la batalla simbòlica per la victòria en una mena de guerra no cruenta, però amb una altra presència de rivalitat i tensió, provoca el sorgiment d'elevades dosis d'emoció. A més, l'espectacle esportiu obté part de la seva força dramàtica i alhora cohesionadora tot provocant reaccions emocionals sincronitzades entre els observadors. Així,

This drama, intrinsic to sport [...], is a key factor in explaining the heightened experience of collective belonging [...]. The suspense of the competition ensured the simultaneity of the fans' singular focus on the matches and their synchronized reactions to their developments, temporally and emotionally uniting them in a virtual community of spectators. (Fox, 2006, p. 228)

D'aquesta manera, els espectacles esportius permeten fer més real la noció de comunitat imaginada descrita per Anderson (1991). L'existència d'un equip nacional es concreta i es fa evident, al mateix temps que masses de gent compartint una mateixa adhesió i una mateixa emoció també resulten concretes i evidents arreu. Produïnt-se, llavors, el que Smith (2004) anomena «comunitats de sentiment». Billig (1995, p. 64) ho exemplifica dient:

The national category is both concrete and theoretical. It is concrete in the sense that nations confront the inhabitants of today's world as concrete entities: Malaysia concretely exists for its citizenry, just as the United States of America. [...] Malaysian basketball team concretely exists when it plays the Indonesian team and when all its members, whether Malays or Chinese, are cheered by the partisan crowd as "Malaysians". In addition, Malaysia, and other nations, exist theoretically. They can be spoken as "nations"; there are general ways of talking about these concrete entities.

Així doncs, les competicions esportives esdevenen, en paraules de Blain *et al.* (1993, p. 27) «symbolic events important in the maintenance (reconstitution, reproduction) of a sense of national community and mythic and ideological communion», només superades per la guerra, en la seva eficàcia a l'hora de cohesionar les comunitats nacionals (Barnier, 2001; Billig, 1995; Fox, 2006).

En aquestes guerres simbòliques, els símbols com a tals, i fins i tot *la propietat* (i l'apropiació) d'aquests, també poden ser motiu de disputa. Així, ni els símbols, ni els esportistes, ni els clubs esportius –com ja s'ha exposat anteriorment– tenen una identitat fixa o immutable. Aquesta varia, es reforça, canvia... Aquest fenomen es pot veure més clarament en aquells casos on hi ha diferents nacions dins d'un mateix estat-nació. En aquests territoris, la identitat nacional dels esportistes o els clubs esportius esdevé encara més discutible.. En el cas dels esportistes quebequesos, escocesos, catalans, bascos, gal·lesos... la identitat que *tenen* sol trobar-se en un terreny de disputa entre la identitat de l'estat-nació al qual representen en determinades ocasions (Jocs Olímpics, Campionats d'Europa i del món), i la identitat de la nació sense estat de la qual també formen part (i que també pot ser que representin en esdeveniments esportius puntuals). De fet, la identitat que acaben tenint, o que els acaba sent adjudicada, és aquella amb la qual són identificats de manera més consistent. I aquest punt, la identificació i la consistència d'aquesta, sol ser producte, tal com assenyalen Azaryahu & Kook (2002), de determinades quotes i hegemonies de poder d'uns i altres estaments *nacionals*. Paral·lelament a aquesta

qüestió, els mateixos autors subratllen que el poder de la identificació dels símbols entre els individus esdevé decisiu a l'hora d'establir la rellevància social d'aquests i de les seves representacions.

Els usos de l'esport en clau nacional no s'apliquen només com a projecció de la identitat nacional fora de les fronteres de l'estat, sinó que també són emprats a l'interior d'aquest. En aquest sentit, Blain *et al.* (1993, p. 14) exposen que l'esport «is a central area of cultural struggle, which has been used by various groups in society for their own particular ends».

D'aquesta manera, en els casos d'aquells estats en els quals hi ha diferents comunitats o sensibilitats nacionals, l'ús polític de l'esport també pot anar destinat a enfortir una determinada pertinença nacional i a disminuir-ne d'altres. Holt (1990) assenyala que particularment les competicions esportives internacionals han estat emprades pels governs i pels estats com una fórmula de socialització política destinada a l'enfortiment de la identitat nacional col·lectiva reconeguda com a pròpia per aquests.

Aplicant aquest aspecte a les competicions internacionals estructurades per estats-nació (que són la majoria) s'esdevé un fenomen paradigmàtic en aquest sentit: mentre les nacions sense estat no tenen l'oportunitat de presentar-se entre els seus conciutadans i a la resta de nacions del món com a nació, els esportistes d'aquestes nacions sense estat hi participen identificats amb l'estat-nació on es troben. Fet, aquest, que sol comportar el reforçament de l'estat-nació en qüestió en detriment de la nació sense estat a la qual també pertanyen.

Ara bé, cal tenir en compte que en aquesta identificació dels esportistes i en l'ús de l'esport en una determinada clau nacional hi ha diferents institucions que hi juguen un paper destacat (governos, federacions, estaments esportius, mitjans de comunicació...). Aquestes darreres, els mitjans de comunicació –objecte d'estudi d'aquesta recerca–, són a principis del segle XXI una peça clau d'aquesta identificació, i conseqüentment, de la construcció de la identitat nacional a través de l'esport. Tot seguit se n'exposen les seves característiques i les seves actuacions en aquest sentit.

*The whole process of the reproduction of nationhood continues unabated
and there are no compelling alternatives on offer.*

Umut Özkirimli

2.5. MITJANS DE COMUNICACIÓ, NACIONALISME I ESPORT

En la societat actual, la importància de l'esport difós a través dels mitjans i les relacions que estableix amb el nacionalisme s'explica a partir de diferents aspectes.

En primer lloc, cal destacar que actualment la relació entre l'esport i els mitjans de comunicació és una relació d'interdependència. Tant l'un com els altres s'han anat i continuen retroalimentant-se. El perfeccionament dels antics i l'aparició de nous mitjans de comunicació ha possibilitat l'actuació d'aquests com a «coautors» de l'espectacle esportiu (Moragas, Rivenburgh, & Larson, 1997). La influència dels *mèdia* ha propiciat que l'esport hagi esdevingut un producte més atractiu, amb molta més difusió i que, consegüentment, també hagi obtingut molt més ressò. D'altra banda, aquesta influència també ha acabat comportant la modificació d'alguns dels aspectes competitiu i reglamentaris bàsics de l'esport. Al seu torn, la presentació atractiva i espectacular ha fet augmentar la demanda d'esport espectacle al mateix temps que els mitjans de comunicació han fet de l'esport un producte destacat de la seva graella mediàtica (Rowe, 1999).

Lligat a tot això, els *mèdia* també han experimentat un increment de la seva influència a la societat actual. Aquesta influència es deu, en part, a les sinèrgies que mitjans i esport han anat desenvolupant en la producció, reproducció i amplificació dels discursos associats a l'esport modern (Blain *et al.*, 1993). Aquestes sinèrgies, conjuntament amb altres establertes pels *mèdia* fora del camp de l'esport, han propiciat l'aparició de l'anomenada «mediatization of modern culture» (Thompson, 1990) que evidencia el fet que a les societats modernes bona part de l'experiència cultural s'obté a partir dels mitjans de comunicació de masses (Holt, 1990). Aquesta *mediatització* també afecta el seguiment de l'esport –tant en la profunditat amb què es fa com en l'audiència immensa que obté–, ja que la majoria de la població es relaciona amb l'esport professional a partir de la cobertura dels esdeveniments esportius efectuada pels mitjans de comunicació (Blain *et al.*, 1993).

La importància dels mitjans de comunicació i la seva influència en diferents camps afecta també els processos de creació, reproducció i modificació de les identitats col·lectives⁴⁶ –identitat nacional en el cas que es presenta en aquesta recerca– (Anderson, 1991; Brookes, 1999, 2002; Dekker *et al.*, 2003; Giró, 2000; MacInnes, 1992; Schlesinger, 2000; Yumul & Ozkirimli, 2000).

Schlesinger (2000, p. 104) exposa que en un món on conscientment o inconscient «social communication thinking is an expression of the cultural geography of the nation-state in a world of sovereign states [...] Media are boundary markers, intimately related to the 'political roof'». Així mateix, Brookes (2002) i Bishop *et al.* (2003) assenyalen que de la mateixa manera que les identitats nacionals són construïdes, també són contínuament reconstruïdes; i en aquesta constitució i transformació els mitjans de comunicació hi han desenvolupat històricament un paper destacat.

En aquest sentit, si tal com Anderson (1983, p. 15) afirma, la nació «is an imagined political community, then television sport, especially at an international level, is an element in that process, an arena in which individuals who have never met can feel part of a wider community».

Altres autors han destacat la capacitat dels mitjans a l'hora d'incidir en la configuració de les identitats a partir de la seva difusió de l'esport, atribuint-los un paper clau en les pràctiques nacionalistes efectuades arreu. Holt (1990, p. 239) afirma que «[...] sport, particularly international sport, has been used by governments and states as a form of political socialisation in an attempt to build or reinforce some homogeneous 'national collective'». Rowe (1999), també en aquesta mateixa línia, assenjala que els governs estatals, en nom de l'estat-nació, s'han interessat de manera destacada en l'esport i l'esport televisat (a través de les corporacions públiques de radiotelevisió nacionals) a causa de l'alta efectivitat d'aquest a l'hora de contribuir a la construcció nacional: «In countries divided by class, gender, ethnic, regional and other means of identification, there are few opportunities for the citizens of a nation to develop a strong sense of 'collective consciousness', of being 'one people'.» (ídem, p. 22),

---

⁴⁶ Castells, referint-se a la identitat, diu: «Es fácil estar de acuerdo sobre el hecho de que, desde una perspectiva sociológica todas las identidades son construidas. Lo esencial es como, desde que, por quién y para qué. La construcción de las identidades utiliza materiales de la historia, la geografía, la biología, las instituciones productivas y reproductivas, la memoria colectiva y las fantasías personales, los aparatos de poder y las revelaciones religiosas. Pero los individuos, los grupos sociales, y las sociedades procesan todos estos materiales y los reordenan en su sentido, según las determinaciones sociales y en su marco espacial/temporal.» (1998, p. 29)

D'aquesta manera, no sembla descabellada l'afirmació de Hargreaves (1987, p. 154) al voltant de l'aportació dels mitjans de comunicació a la construcció nacional: «the media are, arguably, the most important institution reproducing national unity today». En aquest sentit, el mateix autor, referint-se a la situació nacional a Catalunya, sosté que tant la identitat nacional catalana com l'espanyola, són construïdes discursivament i de forma continuada als mitjans de comunicació catalans mitjançant els esdeveniments esportius que s'hi relaten (Hargreaves, 2000). Reforçant aquesta mateixa tesi, Figueres (2002, p. 31) sosté que la premsa a Catalunya és també un element d'identitat nacional, que «té un paper essencial en la difusió ideològica i en l'escenari del combat social [...] i és peça clau en la vertebració d'una opinió i d'una mentalitat col·lectives».

Així doncs, el fet que els mitjans de comunicació difícilment poden mostrar-se com uns actors neutrals en cap de les actuacions que fan, indica que també a Catalunya poden contribuir a reforçar, en més o menys mesura, alguna de les identitats nacionals que s'hi apleguen.

2.5.1. LA NEUTRALITAT DELS MITJANS I EL SEU PAPER EN LA CONSTRUCCIÓ D'IDENTITAT NACIONAL

Els *mèdia* que parlen d'esport, però també de qualsevol altra temàtica, efectuen una tasca que va més enllà de servir informació de manera *objectiva, asèptica o neutra* del que passa en un lloc o altre del món a qui els consumeix (Burguet, 2004).

La qüestió de l'*objectivitat* dels mitjans i la seva *neutralitat* són aspectes que han estat àmpliament debatuts (Benito, 1995; Borrat, 1989; Burguet, 2002; Ducrot, 1986; Lyons, 1997; Marina, 1998; Rodrigo Alsina, 2005). I malgrat que finalment molts mitjans als seus llibres d'estil proclamin com a màximes la voluntat d'objectivitat i de neutralitat, aquestes difícilment –per impossibles– són assolides⁴⁷ (Alsina, 2005; Burguet, 2004). Conseqüentment, la màxima exposada per Canel (1999, p. 99) «los diarios hacen opinión en la información» esdevé ben il·lustrativa de la relació dels mitjans amb l'objectivitat.

---

⁴⁷ En aquest sentit, Rodrigo Alsina afirma que el principi de l'objectivitat s'ha de contemplar com «un bien alcanzable, un *desideratum*, pero de difícil acceso por una serie de causas». (2005, p. 166)

En aquest mateix sentit, els diaris, que en el present estudi són els mitjans de comunicació analitzats, segueixen la influència del «model de propaganda» de Noam Chomsky i Edward Herman (1988) que adaptat per Giró (2000, p. 16) permet expressar que «el seu discurs passa [...] per cinc filtres: la propietat, la publicitat, les fonts, la força de les instàncies amb poder polític o econòmic i la ideologia hegemònica i la del mitjà en particular». Així doncs, aquest model evidencia que el discurs del diari difícilment es farà en contra d'algun dels actors d'aquests filtres⁴⁸ i que, per tant, això n'impossibilitarà la seva neutralitat.

A banda d'aquest condicionants, els mitjans de comunicació també en tenen d'altres relacionats, en part, amb la pròpia idiosincràsia del mitjà. En el cas de la televisió, per exemple, Blain *et al.* (1993, p. 37) exposen que els seus programes:

involve the arranging of a complex set of visual and verbal codes which are refracted through a technical and institutional process of selection and organisation. In covering sport, television does not simply represent the event (although of course in a sense it does do this) but it also anchors and attempts to make sense of these events for the viewer. This account contradicts the view held by many television sports producers that the medium acts as neutral channel through which the event is simply relayed.

Els processos de selecció, jerarquització i d'interpretació (Borrat, 1989; López, 1995) de les notícies que efectuen els mitjans de comunicació són presentats com a *naturals* i arriben al consumidor d'aquests com si fossin *apolítics* (Whannel, 1984). A aquest fet caldria sumar-hi el que Blain (1993), Hargreaves (1994) i MacClancy (1996) exposen sobre el tractament del món de l'esport, que sol aparèixer embolcallat de la creença que desenvolupa a «life on their own», separada dels aspectes importants de la vida en societat, tals com l'economia o la política; i que això mateix el fa aparèixer com un àmbit innocent i alliberador. Així, sembla lògic que al consumidor, tal com afirma Whannel, li arribi *el món de l'esport* com si aquest fos asèptic i només presentable d'una única manera.

En consonància amb aquest fet, Holt assenyala la gran quantitat d'espai i temps que es dedica als mitjans «decrying the intrusion of politics into sport», i expressa que és precisament això, «the veneer of political (in the wider sense of the word) neutrality that gives media sport much of its ideological potency» (1990, p. 15).

---

⁴⁸ Per un major desenvolupament d'aquest model adaptat a la premsa del quiosc de Catalunya vegi's Giró (2000)

Establerta l'actuació inevitable dels mitjans de comunicació en relació a la construcció d'identitat, cal dir que aquesta s'estructura en dos nivells: els continguts que exposen i la manera com els exposen. Els mitjans de comunicació, especialment

Televised sport can help on certain national and international occasions to 'establish' a public consciousness of collective identification through the creation of secular public rituals celebrated by a set of ceremonial events that will symbolise the validity of the social order and reconfirm the collective identification of the populace to the principles upon which it is based' (Goldlust, 1987, p. 130)

Així, els mitjans acaben determinant també «el contingut simbòlic –en el sentit ampli– i la producció de sentit en el grup» (Giró, 2000, p. 63); i esdevenen els proveïdors dels paràmetres de l'experiència de la pertinença col·lectiva als seus conciudadans (Fox, 2006).

Pel que fa al paper de l'esport i als símbols que aquest acaba incorporant a l'imaginari col·lectiu a través dels mitjans, Villena (1999) i Gill (2005) en raonen la seva potencialitat adduint que mitjançant els mitjans de comunicació *nacionals* els membres d'aquestes comunitats comparteixen coneixements relacionats amb els protagonistes de l'esport; i aquests mateixos protagonistes, sent coneguts per tots els ciutadans connacionals, arriben a esdevenir símbols d'aquestes comunitats precisament perquè són coneguts per tots ells.

En aquest sentit, Rowe (1999, p. 23) exposa la Gran Bretanya com el primer estat, al qual seguien molts altres, que emprà els mitjans de comunicació a gran escala en el reforçament de la identificació col·lectiva:

Just as it was in Britain that the social institution and cultural form of sport first emerged, it was the British state, through its public broadcaster the British Broadcasting Corporation (BBC), that pioneered the use of great sporting occasions as festivals of nationhood, so that 'broadcasting would produce a new form of national event: in extending major occasions of state and of sport throughout the land it would make a royal wedding a nation's wedding', and demonstrating 'the centrality of the BBC's sport coverage of notions of Britishness and national identity' (Whannel 1992: 20,21). Other countries quickly appreciated this symbolically unifying power of national and, specially, of international sport, so that great sporting moments like the Super Bowl in the USA, the Melbourne Cup in Australia, the FA Cup Final in the UK, Hockey Night in Canada (Kidd 1982;

Gruneau and Whitson 1993), and global media mega sports events, like the Olympics and the soccer World Cup, have become orgies of both nationalism and commodification ('commodified nationalism', perhaps).

Aquests usos en clau nacional de l'esport per part dels mitjans de comunicació poden ser vistos clarament quan es comparen els mitjans de diferents països en relació a la presentació dels mateixos esdeveniments esportius. La comparativa permet veure les característiques del tractament diferenciat segons el marc nacional de referència de cada mitjà (Blain *et al.*, 1993).

A l'hora d'efectuar aquest tipus de comparacions «we shall also make consistent reference to the question of who, nationally, is writing about whom» (ídem, p. 54). Al mateix temps, cal tenir present els interessos que, entre d'altres actors, tenen els governs a l'hora d'incidir i controlar els mitjans de comunicació, especialment els televisius; perquè a causa de la seva força i incidència en la creació de la consciència col·lectiva, els governs poden emprar l'esport que s'hi retransmet com una eina al servei de la construcció nacional d'una determinada *nació* (Rowe, 1999).

En aquest context pren sentit, doncs, la recomanació de Holt (1990, p. 27) a l'hora d'analitzar l'esport ofert pels mitjans: «We shall require to deconstruct the relationship between sport and national identity with an eye on the question of whose interests are being served by particular compound formulations».

En relació a la contribució que els mitjans efectuen en el procés de construcció de la identitat nacional cal tenir en compte que aquesta s'efectua també a partir d'altres temàtiques i programes allunyats del món de l'esport. Castelló, en aquest sentit, assenyala que dins el món televisiu les sèries de televisió són un dels instruments més importants d'aquest procés, sobretot per la manera banal, donada per descomptat i rutinària amb la qual presenten la cultura *nacional*:

[...] is one of the most powerful mechanisms for reinventing national culture because of the banal and routine way in which this is portrayed. [...] In television fiction, the process of national culture building is mainly grounded in four main elements: localization and territory; language issues and uses; cultural representation; and historical and institutional references. (2007, p. 49)

D'altra banda, en relació a la manera com els mitjans exposen les notícies, cal tenir present que «els fets [...] s'han d'*emparaular* –traduir a paraules– però també s'han de

fer parlar»– (Burguet, 2004, p. 132). Les paraules –l'emparaulament– que s'empren per exposar cadascun dels fets que apareixen als diferents mitjans no són les mateixes arreu i, per tant, són una nova font d'interpretació i de posicionament del mitjà. A banda d'això, el que es diu, es ressalta, s'omet o s'incorpora al fet esdevingut acaba propiciant el sorgiment de múltiples versions d'un mateix fet (Xicoy, 2008).

Així doncs, tots els aspectes exposats fins aquest punt mostren la impossibilitat de la neutralitat dels mitjans. I aquest fet conjuntament amb la seva gran capacitat d'influència a la societat actual fa que siguin considerats, també, com a actors polítics⁴⁹ (Borrat, 1989).

Un cop establert que els mitjans de comunicació participen de la tasca de la construcció nacional, el següent apartat desgrana les maneres com aquesta s'acompleix, i s'hi concreta de quina manera això s'esdevé a la premsa.

2.5.2. PREMSA I REPRODUCCIÓ DE L'EMMARCAMENT NACIONAL

A banda de la televisió, també la premsa diària realitza una funció cabdal en l'estructuració i consolidació de la *nació* (Law, 2001). En aquest sentit, els diaris han estat vistos des dels seus inicis com uns actors destacats a l'hora de relligar la societat a la qual es dirigeixen amb una determinada agenda política i cultural nacional. Al mateix temps, fent aquest paper, també han col·laborat en la creació i el manteniment d'un fort sentiment d'identitat nacional (Kiely, McCrone, & Bechhofer, 2006).

Un dels primers autors que exposà el paper de la premsa en la construcció nacional fou Benedict Anderson (1991). Aquest autor destacà l'important paper de la premsa diària en la promoció d'un sentiment compartit de comunitat nacional a partir de la sincronització temporal i d'acció que produeix entre els seus lectors –tothom que forma part del territori que abasta la distribució del diari (normalment el territori nacional) llegeix el mateix i al mateix temps–. Posteriorment, Mercer (1992) reforçà l'aportació d'Anderson tot destacant la potencialitat de la premsa en aquesta qüestió a partir del seu estatus de rol quotidià, efímer i rutinari.

---

⁴⁹ Borrat centra el seu anàlisi només en els diaris, i defineix actor polític com: «todo actor colectivo o individual capaz de afectar al proceso de toma de decisiones en el sistema político. Afirmando que el periódico independiente de información general es un verdadero actor político de naturaleza colectiva, cuyo ámbito de actuación es el de la influencia [...]. El periódico influye así sobre el Gobierno, pero también sobre los partidos políticos, los grupos de interés, los movimientos sociales, los componentes de su audiencia» (1989, p. 10).

També en relació a la premsa i amb la noció de ritual quotidià i rutinari ben propera al concepte «banal» proposat per Billig (1995), Kiely *et al.* (2006) i Rosie *et al.* (2004) estudiaren com la premsa britànica construïa i reproduïa la comunitat nacional:

Focused specifically on how the British daily press might construct and reproduce the imagination of a bounded national community [...] Billig's attention focused on how a national frame of reference could be "flagged" explicitly or implicitly, through the content of newspaper text, drawing attention to the way in which British newspapers effectively nationalised "the" news, and positioned their readership in national terms. (Rosie *et al.*, 2004, p. 438)

Les expressions de nacionalisme banal dels mitjans de comunicació, «all those familiar, unnoticed taken-for-granted forms of nationalism embedded in routines of social serve as constant reminders of nationhood» (Yumul & Ozkirimli, 2000, p. 801), són presents de moltes i variades maneres. A continuació es concreten els usos i estratègies més destacats que efectua, en aquest sentit, la premsa.

Diversos estudis (Billig, 2006; Connell, 2003; Contrastant, 2006a; González Ramallal, 2004; Higgins, 2004; Juncà, 2006, 2008; Law, 2001; Petersoo, 2007; Rosie, MacInnes, Petersoo, Condor, & Kennedy, 2004; Rowe, 1999; Yumul & Ozkirimli, 2000) han analitzat la presència d'elements de nacionalisme banal a la premsa. Els seus resultats mostren com els mitjans de comunicació empren diverses estratègies i recursos en la producció i plasmació de les seves informacions que contribueixen a la creació i/o al reforçament de determinades identitats nacionals.

Així, s'ha estudiat, entre d'altres aspectes, la major o menor aparició de notícies relacionades amb la nació de referència; les ubicacions i dimensions de les notícies relacionades amb el marc nacional propi; s'han analitzat les estructures internes del diaris; els mapes del temps presents al diaris; els personatges i institucions protagonistes de les notícies; la preeminència dels símbols nacionals propis en detriment dels que no ho són; les partícules lèxiques que ajuden a conformar un marc de referència; les marques de referència i distinció nacional; i la narració des d'una perspectiva nacional de les notícies de caràcter internacional.

A continuació s'exposen de manera més detallada aquests usos i estratègies.

Tant Meech i Kilborn⁵⁰ (1992) com Yumul i Ozkirimli (2000) descriuen les capçaleres, les portades dels diaris i els titulars de les diferents notícies com uns dels llocs on la presència d'expressions de nacionalisme banal és més evident. De forma explícita – citant el nom o el gentilici de la nació– diverses notícies esdevenen portadores del recordatori nacional. Tanmateix, però, aquests mateixos autors exposen que les identificacions amb la nació més potents són les que s'expressen implícitament, les que no cal explicitar perquè *tothom* les coneix: «Whereas the headlines [...] openly flagged nationhood by mentioning the country's name and "our" national identity, others accomplished this in a more subtle way. In fact, there is no need for such explicitness» (Yumul & Ozkirimli, 2000, p. 792).

Yumul & Ozkirimli (2000, p. 792), recollint l'aportació de Hartley (1993), afirmen que l'explicitació no és necessària perquè el mateix diari, i les altres indústries culturals que operen en el marc de la nació, ja han dibuixat un context de referència prou compartit pels, en aquest cas, lectors del periòdic:

Since we have inhabited our nationhood through a continual process of routine-formation, "we", the readers, usually take it for granted that a story is about "our" homeland or "our" nation unless otherwise stated in the headline or the first lines. This is because the media presents a "consensual model" of society which "requires the notion of unity: one nation, one people, one society, often simply translated into ours –our industry, our economy, our nuclear deterrent, police force, balance of payments, etc".

D'aquesta manera, «the homeland is made both present and unnoticeable by being presented as *the* context» (Billig, 1995, p. 108). Aquest tipus d'actuacions referencials són anomenades per Higgins (2004) el «common sense geography»; i es poden efectuar perquè les comunitats que les reben són també «interpretative communities» (Said, 1983); atribut que assenyala la capacitat que tenen els membres de les comunitats de descodificar el missatge que *la seva* premsa els fa arribar.

A partir d'aquesta fonamentació, el mateix Higgins (2004) mostrarà com a través de la localització de les notícies, els diaris, en aquest cas els escocesos, efectuaven constants recordatoris nacionals, alguns referint-se al marc britànic i d'altres a l'escocès. En aquest mateix sentit, Etherington (2003) estudià les característiques de recordatori banal de les localitzacions relatives a la informació del temps a la Televisió

---

⁵⁰ Aquests autors recullen el fet que bona part dels diaris escocesos contenen símbols escocesos a les seves capçaleres.

de Catalunya (TVC), i en destacà la presència destacada dels referents territorials relacionats amb els llocs de memòria tradicionals del nacionalisme català.

Però no només els referents territorials poden esdevenir recordatoris continuats de la nacionalitat, també la presència d'individus, ja siguin escriptors, polítics, esportistes... pot suposar, segons les pertinences nacionals d'aquests o les identifications que en facin els *mèdia*, noves marques d'identificació nacional. En aquest sentit, González-Ramallal (2004) en un estudi sobre els personatges que apareixien als diaris esportius espanyols, mostrà com els individus pertanyents a la mateixa comunitat nacional dels diferents diaris analitzats –els espanyols– apareixien molt més sovint que aquells que no hi pertanyien. D'aquesta manera, el sentit comú de la localització geogràfica nacional dibuixa els individus que han d'aparèixer al diari, i aquests, per la seva banda, apareixent-hi contribueixen al reforçament del sentit comú *nacional* (hi apareix perquè és *català, espanyol, anglès, britànic, escocès...*).

La forma com els diferents diaris estructuren la seva composició en seccions marca, també, un posicionament i un emmarcament nacional. De fet, els diaris solen basar la seva estructura al voltant de la consideració nacional: «Home' becomes the organizing context for all news. Broadsheets paginally separate home (or national) from foreign (or world) news» (Law, 2001, p. 302). Diferents estudis –Contrastant (2005b), referint-se a la premsa editada a Catalunya; Yumul & Özkirimli (2000), a la premsa turca; i Law (2001) i Meech & Kilborn (1992), a l'escocesa– estableixen que la diferenciació a partir de les seccions entre les notícies nacionals i/o estatals –segons el cas– i les que no ho són és present a tots els diaris analitzats.

Una altra pràctica efectuada pels mitjans relacionada amb la identificació nacional és la presentació de les notícies internacionals des d'un prisma nacional propi (*Blain et al.*, 1993). Així, moltes d'aquestes notícies solen aparèixer vinculades d'una o altra manera a la nació de referència del mitjà que les publica (Yumul & Ozkirimli, 2000).

El marc territorial de referència dels diaris, que sol correspondre al marc determinat com a nacional, també es pot copsar a partir de l'ús de determinades partícules lingüístiques:

Little words, chiefly personal pronouns like 'I', 'our', 'you', 'we', but also indicators of time, 'today', 'now', 'then', of place, 'here', 'there', 'away' and the demonstratives, 'this', 'that', denote where, when and who forms the deictic centre

of the nation. Such small words centre the addressee within a shared verbal universe. National deictic 'context-setting' dialogically anticipates an instantaneous acceptance of speaker-listener unanimity. (Law, 2001, p. 301)

Així, aquestes partícules lingüístiques serveixen per emmarcar les comunitats nacionals, al mateix temps que actuen com a recordatoris banals de pertinença a una o altra comunitat. En aquest mateix sentit, també és possible trobar l'ús de la primera personal del plural –deixant de banda l'ús típic de la tercera persona– en algunes notícies; produint-se en aquests casos una autoreferenciació explícita. Aquest tipus d'actuacions apareix puntualment als editorials i a les columnes d'opinió dels diaris, i en menor mesura als titulars i textos de la resta d'informacions.

La relació entre la quantitat d'informació i els marcs territorials d'aquesta és també un dels elements claus per determinar els marcs de referència dels mitjans. Les notícies que s'ubiquen –o que tenen repercussions– al marc territorial considerat com a propi són molt més presents als mitjans que les notícies de caràcter internacional o de fora del marc de referència (Yumul & Ozkirimli, 2000).

A l'hora d'establir quin és el marc de referència del *nosaltres* que apareix a la premsa cal tenir en compte les característiques del mitjà i la població a la qual s'adreça. Hi ha un consens força ampli (Brookes, 1999; De Cillia, Reisigl, & Wodak, 1999) a l'hora de considerar que malgrat que no tots els *nosaltres* són explícitament *nacionals*, sí que poden ser llegits com a tals: «[...] articles do not themselves make explicit reference to national identity, they appear in the context of newspapers which have a shared cultural agenda which is assumed to be national» (Brookes, 1999, p. 256). Això es produeix especialment quan els diaris en qüestió s'autoanomenen *diaris nacionals*:

National newspapers by definition are nationally distributed, and although there may be differences of age, gender, region, social class and ethnicity even within the readership of individual titles, the limit is that of nation. So it is within these contexts that the 'we' and 'us' in these articles can be understood as referring to the nation. (ib.)

Ara bé, mentre el marc nacional de referència dels mitjans condiona una major preponderància de les notícies que s'hi ubiquen, cal tenir present que prèviament s'hauria de dilucidar quina és la nació de referència d'aquells mitjans que s'elaboren dins d'un espai comunicatiu en el qual hi conviuen diferents marcs referencials. Un

exemple paradigmàtic d'això es troba a la Gran Bretanya⁵¹. Així, a partir d'un estudi fet emprant la localització de les notícies dels diaris britànics, Rosie *et al.* (2004, p. 455) observaren que:

In Scotland, there is a clear relationship between the concentration of circulation and preponderance of Scottish flags. Conversely in England, 'British' flags predominate over 'English' ones... Insofar as 'home' news can be identified via the explicit location of stories, it seems to be predominantly and explicitly 'Scottish' in papers sold there, and predominantly and implicitly 'English' in those sold in England.

Connell (2003) exposa que els casos en els quals els marcs i les identifications nacionals no són sempre nítids ni unívocs solen produir-se quan el concepte de *nació* es pot aplicar a contextos en els quals aquesta pren formes supraestatals o intraestatals; o bé quan per part de la població la consideració de nació es pot aplicar a dos subjectes al mateix temps.

Així doncs, els mitjans de comunicació situats en territoris en els quals les identifications nacionals no són unívokes, poden mostrar patrons i referències de les diferents nacions que s'hi troben⁵²(Rosie *et al.*, 2004). Aquests mateixos autors mostraren, en un estudi que tenia com a mostra els principals diaris editats arreu de la Gran Bretanya, que el marc nacional de referència invocat pels mitjans de comunicació «may depend on the topic discussed, where the media are produced and how they are aimed at the audience» (í.d., p. 446). Nogensmenys, tant Petersoo (2007), com Blain (1993) i Rosie *et al.* (2004) mostraren que en aquests contextos es produïa: «the presence and use of deictic terms in newspapers, such as 'we', 'us', 'here' and 'the nation', and how these carry deliberately ambiguous meaning(s) in respect of national frames of reference.» (í.d., p. 443).

Aquesta mateixa ambigüitat és destacada pels autors com una fórmula bàsica i vàlida en l'establiment i manteniment de l'*status quo* del Regne Unit, perquè d'aquesta manera, sigui quina sigui la nació amb la qual s'identifiquin els lectors d'aquests mitjans, podran interpretar que es refereixen al seu marc de referència.

⁵¹ Aspecte que també cal considerar en el cas de Catalunya, on la nació de referència varia segons els mitjans. Mentre que per alguns és Catalunya, per altres és Espanya. (Contrastant, 2006a)

⁵² Traduint més o menys literalment les paraules d'aquests autors «different patterns of flags» (p. 446), podria dir-se que els mitjans d'aquests territoris poden enlairar diferents banderes *nacionalment* parlant

The 'wandering we' need not arise through sloppy journalistic standards or confusion, but may be an essential aspect of the way the constitutional order in the UK is maintained via a constructive ambiguity about spatial categories relevant to nation or state. In this particular example the rhetorical strategy works because the author seems to assume that readers will feel at ease shifting between a Scottish and a British context. (ib.)

Tot i això, hi ha altres casos en els quals les ambigüitats només ho són aparentment. Així, algunes identifications es poden presentar formant part d'una determinada jerarquia identificativa. Aquest fet s'esdevé quan un tipus d'identificació és presentat com un subconjunt identificatiu d'una identificació més àmplia. Per exemple, la identificació d'un esportista com a *català* es pot situar, jeràrquicament, en un graó inferior de la identificació *espanyol*; o, en canvi, es pot situar al mateix nivell. La identificació a un nivell inferior comportaria la consideració *regional* o de *Comunitat Autònoma*, equiparable a les identifications amb *Múrcia*, *Extremadura*...; mentre que la identificació al mateix nivell comportaria la identificació *nacional*, equiparable, en aquest cas, a l'*espanyola*, la *francesa*, la *italiana*...

Els aspectes de caràcter més formal de les notícies (ubicació, espai ocupat i presència o absència de fotografia) poden recollir, també, qüestions significatives en relació al marc nacional de referència del mitjà. Així, per exemple, cada mitjà empra la seva portada per exposar-hi els temes que considera més rellevants (López, 1995). El procés que acaba conduint el diari a la confecció de la portada requereix diferents accions:

Com escriu Miquel Rodrigo, el primer que fa el mitjà és seleccionar i jerarquitzar i això ja ens mostra una manera d'actuar del mitjà: que prima uns o altres esdeveniments i com aquesta selecció es tradueix en aparició o absència en la portada del diari. Aquesta aparició, segons Rodrigo, també s'ha de tenir en compte dins les pàgines del diari. (Xicoy, 2008, p. 38)

Pel que fa a la ubicació, la portada, la contraportada, la portada de la secció, i la situació als inicis de la secció són, per aquest ordre, els llocs més destacats del diari. Conjuntament amb la ubicació de la notícia, l'espai destinat a cadascuna de les informacions és, també, una mostra de la importància que aquell fet mereix –en relació a la resta d'esdeveniments del dia (els publicats i els que no ho són)– pel diari que la publica. Així, a major espai ocupat li sol correspondre una major importància (López,

1995)⁵³. En aquest sentit, Yumul i Ozkirimli (2000) mostraren com la proporció de les notícies *nacionals* és molt superior a la de les notícies *internacionals*, tant a les pàgines d'informació general com a les d'esports.

Conseqüentment, l'absència d'una informació o la seva mínima presència poden denotar poca importància, poc interès per part del mitjà o la voluntat que aquesta no obtingui gaire ressò. Des d'un punt de vista relacionat amb les intencions del mitjà respecte una determinada informació, la següent cita és il·lustrativa:

Rekalde cita, en un resum de la seva tesi, a l'autor Bernard Voyenne i diu “como apunta Bernard Voyenne, ‘si pasar bajo el silencio es el primer método de la información dirigida, minimizarla es casi su equivalente, más hipócrita por añadidura. ¿Quién irá a buscar en un rincón de la página la información minúscula que el periódico desea ocultar y que por tanto podrá jactarse, en caso de contestación, de haber publicado?’” (Xicoy, 2008, p. 44)

Pel que fa a les fotografies, aquestes s'empren amb la funció, entre d'altres, de destacar, il·lustrar, complementar i/o constituir les informacions que apareixen al text de la notícia. La iconografia és especialment rellevant en els mitjans de comunicació escrits. Les imatges reforcen la notícia i la doten d'una major notorietat. A més, tenen un gran poder a l'hora de transmetre idees (Blanco Leal, 2008). Així, tant l'autor de la fotografia com, al seu torn, l'editor del mitjà que la publica, tenen implícitament la intenció de comunicar quelcom mitjançant la fotografia. Cal tenir present, però, que també es pot donar el cas que això s'esdevingui sense que en siguin conscients. Tanmateix, afirma Blanco Leal, el missatge –ja sigui articulat inconscientment o conscient– és percebut pel destinatari, que l'interpretarà en funció dels seus plantejaments ideològics previs.

A tot això cal afegir-hi el paper que a les fotografies hi desenvolupen els peus de foto:

[els peus de foto] completan y explican las acciones y los datos ausentes en la fotografía. Muchos lectores solo miran la imagen y leen el pie de foto. [...] El pie de foto ofrece de manera sintetizada lo fundamental de la noticia. [...] Podemos decir que también los pies de foto sirven como vehículo de transmisión de una postura concreta de la empresa y del periódico. (íd., p. 91)

⁵³ A banda de la qüestió de l'espai, diferents recerques també han mostrat la importància de la pàgina on es situa la notícia, la ubicació dins de la pàgina i la tipologia de les paraules que configuren els titulars de la notícia (López, 1995).

2.5.3. LES NOTÍCIES D'ESPORT A LA PREMSA I ELS RECURSOS D'IDENTIFICACIÓ NACIONAL

Els aspectes exposats al punt anterior també es troben a les notícies que fan referència als esports. A continuació s'exposen les recerques més destacades efectuades en aquest sentit que així ho mostren, i algunes especificitats relacionades amb l'emmarcament nacional de les pàgines d'esports dels mitjans.

Les notícies que apareixen a la secció d'esports, de la mateixa manera que a les altres seccions, també són presentades pels diaris a partir de la diferenciació de notícies dels equips i esportistes locals (nacionals) i els altres. (González Ramallal, 2004; Yumul & Ozkirimli, 2000).

A aquesta diferenciació cal sumar-hi la que es produeix en relació a la quantitat d'informacions. Així, es constata una major presència de notícies d'esport relacionades amb subjectes o institucions nacionals *propis* en comparació amb les que no ho són (Yumul & Ozkirimli, 2000)⁵⁴. Un estudi fet per Blain *et al.* (1993, p. 159) sobre les característiques de la cobertura dels Jocs Olímpics de Barcelona 92' mostrava que:

[...] discourses of national character and identity being concentrated [...] above all on each country's home team. In other words, the British media concentrated heavily on British athletes, the French media on French athletes, the Portuguese media on Portuguese athletes and so on.

També Juncà (2006), en un estudi realitzat sobre l'Eurocopa de Futbol de Portugal 2004, mostrava com els periòdics d'informació general de l'Estat espanyol, ja fossin editats a Barcelona o a Madrid, també seguien aquest mateix comportament en relació a la selecció espanyola de futbol. D'aquesta manera, informant de forma preponderant dels subjectes individuals o col·lectius de la nació compartida amb el mitjà, aquestes informacions actuen com a recordatoris banals de nacionalitat (Billig, 2006; Blain *et al.*, 1993).

D'altra banda, a més d'una major concentració dels mitjans en aquelles notícies que tenen referents propis, Law (2001) i Yumul & Özkirimli (2000) coincideixen a l'hora d'afirmar que les notícies referides als esports fan ostentació de manera

---

⁵⁴ Concretament, aquests autors en els seus resultats obtingueren que a les pàgines d'esports, fos de manera implícita o explícita, les referències banals a la nacionalitat –en aquest cas turca- es trobaven en un 79% de totes les notícies.

desacomplexada de les referències nacionals, exposant no únicament les dades relatives als fets en què participen els esportistes *propis*, sinó afegint-t'hi crides i apel·lacions emocionals relatives a les seves actuacions i mostrant-les relligades a la nació de referència.

On the parade ground of the sports page the national flag can be waved with free abandon. Although deictic words do not disappear entirely, subtle, implicit nationalism is replaced by more direct and emotive appeals to assume a patriotic stance. (Law, 2001, p. 302)

El voleiar del nacionalisme a l'esport que apareix a la premsa s'efectua emprant diferents recursos. En aquest sentit, es produeixen diverses actuacions per tal de referenciar i diferenciar els esportistes *propis* d'aquells que no obtenen aquesta consideració. D'entrada, els equips que tenen el mateix marc de referència que el diari (normalment la nació o l'estat) són presentats com els *nostres* equips, com *els equips de la nació*. D'aquesta manera,

[...] the press establishes the communal identification of those teams with the nation. In a similar vein, the teams of other nations are identified with their respective countries [...] This style of representing the nations rather than the teams as main actors emphasizes the national dimension of the games. (Yumul & Ozkirimli, 2000, p. 800)

Blain *et al.* (1993)⁵⁵ exposen l'ús de la metonímia com una de les pràctiques més esteses entre els mitjans a l'hora de parlar d'esport i d'identificar-lo amb la nació: «the notion of the nation as one sentient being» (í.d., p. 80). Així, la nació és presentada com un ésser amb sentiments i ànima, al qual se li atribueixen les gestes dels esportistes i equips *propis*: «When there is more than one player from a country involved, there is even a sense in which journalists from that country attempt to create the idea of national team» (í.d., p. 122).

---

⁵⁵ Els autors exposen un recull de metonímies recollides a diferents diaris del món emprades per relatar el Campionat del món de futbol d'Itàlia 1990. Per la seva potència descriptiva se n'exposa una apareguda a l'Hannoversche Allgemeine Zeitung (5 de juny), l'única que tracta aquesta figura de manera irònica: «If we win the World Cup... the personal pronoun (first person plural) 'we' will refer not only to the players, but also to our baker, our garage attendant, our postman –even our Granny (80) will be a world Champion. Possibly even our cats and our neighbour's canary» (p. 82)

Tot i que en determinades ocasions la metonímia pot fer referència a una ciutat, a tot un continent o, fins i tot, a la globalitat del planeta, la identificació més present als mitjans és amb la nació⁵⁶.

La construcció i presentació de les notícies des d'un prisma nacional propi també es troba en el relat d'aquelles que tenen com a protagonistes subjectes d'altres marcs referencials. En aquests casos s'observen narracions de l'esdeveniment a partir de variables nacionals pròpies del mitjà de comunicació⁵⁷. Un estudi efectuat al Regne Unit a les televisions britàniques i irlandeses (Blain *et al.*, 1993), mostra que una de les característiques centrals del tractament televisiu de l'esport és el de «audience-building by forging points of identification with the viewer»⁵⁸ (id., p. 45). D'aquesta manera, els mitjans a l'hora d'exposar un fet ho acostumen a fer mitjançant la narració d'aquest des d'algun element que el relligui amb la comunitat nacional en la qual el mitjà s'imbrica.

Fins i tot, algunes competicions que segons la mateixa organització apareixen com essencialment individuals i deslligades dels fets nacionals⁵⁹ són presentades pels mitjans de comunicació d'una determinada realitat nacional com espais de recreació i representació d'aquesta mateixa realitat nacional. Això es deu, en part, al fet que aquestes competicions internacionals obtenen un gran ressò mediàtic, i en aquest context:

[...] the emergence of nationalist interpretations of even the most individualistic of sport appears to be irresistible. [...] the fate of the nation's tennis players at Wimbledon comes in some way to reflect the fate of the nation as a whole. [...] When there is more than one player from a country involved, there is even a sense in which journalists from that country attempt to create the idea of national team. (Blain *et al.*, 1993, p. 122)

---

⁵⁶ Blain *et al.* (1993, p. 82) assenyalen que «the metonym is extremely robust and is preserved even when statistics plainly contradict it: "All Italy was plunged into the deepest silence yesterday when Vialli, Zenga and the other home favourites beat USA 1-0". No fewer than 25 million people followed the match (Dagens Nyheter, 17 June)».

⁵⁷ En aquest sentit, a la premsa espanyola l'emparaulament de l'equip de futbol del Liverpool des de l'arribada d'un entrenador espanyol, Rafael Benítez, s'efectua sovint a partir de «el Liverpool de Rafa Benítez» o «los de Rafa Benítez». També, la selecció xinesa femenina de waterpolo apareix a la premsa catalana i espanyola amb la denominació «les noies de Joan Jané», des de la contractació de l'entrenador català per part de la Federació xinesa de Waterpolo.

⁵⁸ Blain *et al.* (1993) mostren com la premsa anglesa emparaula la selecció irlandesa, entrenada per un anglès, com la «Jack Charlton's Ireland».

⁵⁹ El torneig de tennis de Wimbledon n'és un cas paradigmàtic. L'organització no mostra de cap manera oficial els esportistes com a representants dels seus estats. Així, a Wimbledon es van retirar fins i tot les abreviacions que acompanyaven el nom dels jugadors i que n'indicaven l'estat de procedència. A més, sempre s'ha ordenat la no-presència de colors nacionals (es segueix la normativa de vestimenta on ha de predominar el blanc), així com la de banderes i himnes nacionals.

En aquest sentit es pot entendre el que Meynaud (1972) ja exposava al voltant de la classificació per medalles que es fa dels Jocs Olímpics. Aquesta és presentada pels mitjans de comunicació com la classificació final, malgrat que els organitzadors no li atorguin cap valor oficial:

[...] El CIO, claro está, sigue afirmando imperturbablemente que no se da ninguna clasificación oficial por naciones, razón ésta por la que estas puntuaciones carecen de valor. Pero el hecho es que ese tipo de clasificación aparece en los órganos informativos de todo el mundo entero y que los periodistas no dejan de sacar sus conclusiones, que varían según su personal ideología, sobre el valor respectivo de los diferentes países que participan en las confrontaciones. (p. 251)

Quant a la presentació dels fets des d'un prisma (nacional) propi també cal considerar una altra pràctica dels mitjans que fa referència a allò que es diu d'uns personatges o col·lectius –*els propis*– i el que no es diu *dels altres*. Aquest aspecte té molts punts en comú amb les presències i absències que es produeixen als mitjans segons si els protagonistes d'uns fets formen part o no dels subjectes considerats com a *propis*.

La presentació segons aquest prisma també afecta les característiques formals de les unitats redaccionals⁶⁰ (UR). Així, en alguns casos, les UR que exposen els fets presenten diferenciadors (negretes, majúscules o altres indicatius) que ressalten i indiquen quins són els protagonistes *propis*.

Una altra de les característiques que contribueix a la diferenciació dels esportistes segons el marc nacional és la manera com se n'efectua la seva identificació. Els esportistes que participen a les competicions esportives poden ser presentats a l'audiència dels diferents mitjans de moltes maneres. Se'ls pot identificar pel seu esport, pel seu caràcter, pel seu resultat, per la seva vessant altruista, pel seu físic... Tanmateix, també poden ser identificats mitjançant les «location lexical tokens» (Higgins, 2004), les identificacions relacionades amb el territori i la identitat político-territorial: les que fan referència al seu lloc de naixement (poble, regió, nació, estat, continent...), les del lloc del món que els ha acollit més endavant, les de la delegació estatal sota la qual competeixen (si es tracta d'un Jocs Olímpics o uns campionats del món, o d'Europa...), les de la ubicació territorial del club amb el qual competeixen (a la Lliga de Campions de futbol, per exemple). En aquest sentit, l'ús i les identificacions

---

⁶⁰ Al punt 3.3.2. de la present recerca s'exposa l'aproximació a aquest concepte.

dels esportistes amb unes o altres «location lexical tokens» serveix per reproduir i recrear determinats emmarcaments nacionals.

Pel que fa als gentilicis, Blain *et al.* (1993) mostraren diferències en el seu ús a l'hora d'emprar-los en el cas dels esportistes. Fins i tot tractant-se del mateix col·lectiu o individu, la identificació varia en funció del marc referencial del mitjà que les fa.

[...] during the Barcelona Olympics English commentators refer to English athletes uniquely as British, and to Scottish athletes as both British and Scottish. Scottish commentators, on the other hand, also refer to English athletes uniquely as British, but to Scottish athletes uniquely as Scottish. Thus while Scottish identity is maintained by both sides, English nationality has apparently disappeared. Though perhaps this disappearance is indeed only apparent, since it may well be the case that for English commentators Britishness and Englishness are identical. (íd., p. 174)

Hi ha casos, però, on els gentilicis i els referents territorials no són explícits, ni tampoc sembla que siguin necessaris per tal de poder entendre la notícia perquè el sentit comú geogràfic ja es dona per descomptat. Aquest «common sense geography» (Higgins, 2004) es pot trobar, entre d'altres, en referències com *la selecció, les nostres medalles, l'equip*, en les quals no cal explicitar de quina selecció o de quines medalles o de quin equip s'està parlant perquè el sentit comú geogràfic del mitjà i del suposat lector és compartit⁶¹.

Un dels altres aspectes que apareixen als mitjans i que s'engloben dins de les pràctiques de recordatori nacional, és el que fa referència a l'ús d'aspectes històrics relatius a la nació. La glorificació, idealització o remembrança del passat són elements clau del discurs nacionalista (Nora, 1986). Les gestes i les experiències col·lectives nacionals *comunes* aporten nexes d'unió amb el present (Yumul & Ozkirimli, 2000) i, al mateix temps, actuen com a models que estimulen la remembrança i el reviscolament nacional (A. D. Smith, 1986). També en aquest mateix sentit, De Cillia *et al.* (1999, p. 154) exposen que la memòria col·lectiva «maintains historical continuity by recalling specific elements from the archive of 'historical memory'», però emfasitzen que el que

---

⁶¹ En aquest sentit, per il·lustrar aquest fet en to humorístic però ben explicatiu, Contrastant (2006b) (www.contrastant.net) exposava la següent anècdota: «L'equip anglès del Liverpool ha protagonitzat la major proesa en la història del futbol mundial. En efecte, a l'última jornada de la Premier League, els reds van guanyar per 3 gols a 1 a Portsmouth amb tan sols dos jugadors, segons informa Mundo Deportivo en la seva edició de dilluns 8 de maig: "El Liverpool se ha quedado a un punto del ManU pese a igualar en Portsmouth (1-3) la mejor racha del club con su undécimo triunfo consecutivo. Con Luis García sancionado y Reina en el banco, Benítez sólo alineó a Xabi Alonso y Morientes, relevado por Crouch, que marcó un gol". Cal fer notar, però, que els dos únics futbolistes amb què va jugar el Liverpool eren de l'Estat espanyol i això compensava la inferioritat numèrica de l'equip de Benítez, ja que, com és ben sabut, un espanyol val, com a mínim, per cinc.»

és verdaderament interessant a l'hora d'analitzar la construcció discursiva de la identitat nacional és «the question of which 'national history' is told by a nation's citizens, what and how they recollect, and between which 'events' they make a connection in their subjective 'national narrative'» (ib.).

D'altra banda, Yumul & Ozkirimli (2000) també destaquen que les notícies relatives als triomfs o gestes nacionals són presentades amb gran entusiasme pels mitjans de comunicació. Al mateix temps, aquestes mateixes informacions esdevenen un lloc de trobada pels membres de les altres nacions, els quals hi apareixen com a admiradors de la nació en qüestió⁶². D'aquesta manera, «this news, by flattering our national pride, nourishes and buttresses our nationalist feelings» (í.d., p. 779)

A les notícies d'esports dels diaris, tot i que de manera més excepcional, és possible trobar-hi també el reconeixement explícit del marc referencial –tal com s'ha exposat anteriorment que s'esdevé també en altres temàtiques informatives–. Algunes unitats redaccionals, normalment ubicades als editorials dels diaris i a les columnes d'opinió, deixen de banda puntualment l'ús de la tercera persona en el redactat, i recorren a la primera persona del plural –autoreferenciant-se de forma explícita– per exposar les identifications nacionals d'aquells que les redacten i publiquen.

A més de tots aquests aspectes, a les notícies d'esport també són freqüents els usos de diferents símbols nacionals: banderes i colors nacionals, mapes nacionals, elements del folklore nacional... (Law, 2001). Elements bàsics, tots ells, de l'entramat simbòlic que participa del procés d'institucionalització de la realitat social (Rovira & Solà, 2008) i que, al mateix temps, contribueix al reforçament d'un marc nacional de pertinença.

---

⁶² En aquest sentit, són habituals les peces informatives que informen de quina manera ha estat exposada la gesta o el triomf dels *nostres* esportistes o col·lectius als mitjans de comunicació d'*altres* societats o comunitats nacionals/estatals.

Tot el que es diu o s'escriu és susceptible de ser sotmès a una anàlisi de contingut
Pierre Henry i Serge Moscovici

3. METODOLOGIA

En aquest capítol s'exposa la metodologia desenvolupada per tal d'assolir els objectius de la present recerca. El capítol inclou una aproximació a la metodologia emprada (*Pluralitat metodològica i anàlisi de contingut*), la descripció dels casos escollits per efectuar l'estudi (*L'elecció de casos*), així com la descripció del procediment d'obtenció de les dades i de les seves característiques (*Obtenció de les dades* i *Categorització de les dades*). Finalment, al darrer punt de la Metodologia s'hi exposen algunes consideracions relatives a la qualitat de la investigació (*Qualitat de la recerca*).

3.1. PLURALITAT METODOLÒGICA I ANÀLISI DE CONTINGUT

La metodologia dissenyada per aquesta investigació emprà una pluralitat metodològica (*mixed methods research*: amb recerca quantitativa i qualitativa) que diversifica les maneres d'aproximar-se a la realitat estudiada. Seguint la proposta de Hammersley (1996), la present investigació recorre a la *triangulació metodològica* i a la *complementarietat*¹; una tipologia de recerca comuna a molts estudis de comunicació que permet validar, des de diferents tècniques metodològiques, les diverses aproximacions a l'objecte d'estudi (García Galera & Berganza Conde, 2005). Així, les dades d'aquesta recerca són obtingudes i analitzades –en quatre apartats– a partir de l'anàlisi de contingut quantitatiu i qualitatiu.

El terme *anàlisi de contingut*, que té els seus orígens a mitjans de segle XX² (Krippendorff, 1990), és un concepte que a les ciències socials s'aplica a diferents situacions i que principalment ha estat emprat «in the examination of printed texts and documents and of mass media items in particular» (Bryman, 2008, p. 275). De forma àmplia, pot ser entès com l'aproximació a qualsevol anàlisi d'un text: «Content analysis is any technique for making inferences by objectively and systematically identifying specified characteristics of messages» (Holsti, 1969, p. 14). Al mateix temps l'anàlisi de contingut també pretén descriure el contingut latent de les fórmules comunicatives que estudia (Berelson, 1952); fet, aquest, que implica descobrir els significats que subjauen sota els seus indicadors superficials (Bryman, 2008).

En totes les situacions, però, l'anàlisi de contingut es fonamenta en la premissa que els continguts dels textos reflecteixen les actituds i les creences dels emissors, així com «les estratègies i les argumentacions que defineixen les finalitats culturals i socials del comunicador, i també el seu discurs ideològic» (Saperas, 1992, p. 152). A això caldria afegir-hi que l'estudi dels textos, tot i considerar que el significat és un proposta del creador del text, també entén que aquest es completa en la seva interpretació per part del receptor (Castelló & López, 2007). Tanmateix, tot i que en paraules de Saez (1999, p. 16) «l'emissor mai no té la certesa d'aconseguir que el

---

¹ Hammersley descriu la triangulació com l'ús de recerca quantitativa per corroborar les troballes de la recerca qualitativa i viceversa; mentre que defineix com a complementarietat l'ús de diferents estratègies de recerca per abordar un mateix problema de recerca.

² A Krippendorff (2002), un dels autors clau de l'anàlisi de contingut, s'hi pot trobar una acurada síntesi històrica de l'anàlisi de contingut.

receptor miri la mateixa realitat de la mateixa manera que ell ho fa», en aquest punt compartim la proposta de Castelló i López quan afirmen que:

aquesta assumpció no pot fer-nos caure en el que O'Donnell (1999, p. 24) qualifica de la *fal·làcia de la interpretació*, la de considerar que qualsevol intenció dels creadors dels textos audiovisuals queda diluïda en el no-res una vegada emetem un producte cultural massiu. En aquest sentit, assumim també la pregunta irònica de Garnham (1997) sobre si algun comunicòleg realment creu que les orientacions dels discursos dels mitjans de comunicació no tenen res a veure en allò que interpreten els espectadors: si fos així, publicistes, creadors d'opinió pública i empreses de comunicació haurien esmerçat tants esforços en posar aquests discursos en circulació? (Castelló & López, 2007, p. 6)

Cal tenir en compte, però, que tot i que sovint els textos responen a una intencionalitat clara i conscient dels emissors, «fent un exercici de persuasió, [...] moltes altres vegades es divulguen de forma no pensada, sense pretensió d'adoctrinament» (Figueras, 2005, p. 24).

I és precisament per això, per conèixer els textos i els valors i representacions socials que s'hi produeixen i reproduïxen, ja sigui de manera conscient i volguda o ja sigui només a conseqüència d'uns hàbits de pensament fortament arrelats que inconscientment condicionen la producció dels discursos al voltant de l'esport, que s'ha emprat l'anàlisi de contingut.

En relació a les dues tipologies de recerca, la quantitativa i la qualitativa, Bardin (1986) exposa que l'anàlisi de contingut qualitatiu es troba vinculat de manera directa a la interpretació i que, per tant, és un tipus d'anàlisi inductiu que no exclou la quantificació. En aquest sentit, doncs, ambdues tipologies de recerca es justifiquen a l'hora d'analitzar el present objecte d'estudi perquè mentre «quantitative content analysis can define and measure the incidence of difference explicit national 'flags'», al mateix temps «qualitative analysis can further explicate the ways in which particular terminology and frames of reference are used.» (Rosie, MacInnes, Petersoo, Condor, & Kennedy, 2004, p. 439).

Els diferents anàlisis que s'efectuen es combinen seguint l'estratègia de la *complementació* (Bericat, 1998, p. 121) que, en aquest cas, es justifica pel fet que hi ha diversos nivells de la realitat que es tenen en compte, i perquè, conseqüentment, són també diversos els aspectes i variables estudiades.

3.2. L'ELECCIÓ DE CASOS

Els casos escollits per fer la recerca d'aquest treball han estat esdeveniments esportius ocorreguts entre els anys 2006 i 2009, i que han estat recollits i exposats a la població de Catalunya a través dels principals diaris d'informació general del Principat.

A continuació es presenten, per separat, els esdeveniments esportius analitzats així com els diaris que els han exposat.

3.2.1. ELS DIARIS ANALITZATS

La premsa emprada per analitzar els esdeveniments esportius recull els principals mitjans de comunicació d'informació general escrita que actuen en el marc de Catalunya (veg. *taula 3.1.*). Així, en la seva elecció s'han emprat tres criteris bàsics que permetessin garantir aquesta pretensió:

- El grau de difusió del diari a Catalunya
- La llengua del mitjà
- La possibilitat d'una diversitat global heterogènia amb diferents plantejaments respecte el lloc d'edició i els territoris de pertinença i de recepció (Salvador Cardús, 1996)

En aquest sentit, finalment, són sis els diaris analitzats:

- Avui
- El Punt (EI9)³
- La Vanguardia (LV)
- El Periódico de Catalunya (EPC)
- El País⁴
- El Mundo

---

³ Del diari *El Punt* se n'ha analitzat la secció d'esports *El 9 esportiu* que es presenta a l'interior del diari. Es tracta d'una versió reduïda del diari homònim que es ven per separat.

⁴ De les diferents edicions del diari *El País* i *El Mundo* arreu de l'Estat espanyol, se n'ha analitzat l'edició de Catalunya.

Pel que fa a la difusió (valorat a partir del nombre de lectors) els diaris analitzats són els sis diaris d'informació general amb més lectors a Catalunya⁵ durant els anys 2007 i 2008. Quant a la llengua, la mostra contempla diaris escrits en català (*Avui*, *El Punt* i *El Periódico de Catalunya* –aquest darrer presenta edicions en ambdues llengües), i diaris escrits en castellà (*La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*).

En relació a l'heterogeneïtat dels diaris, aquests en el seu conjunt presenten un ampli ventall de característiques, unes relacionades amb el lloc d'edició i altres amb els territoris de pertinença i de recepció.

<i>Diari</i>	<i>Llengua</i>	<i>Difusió⁶ (lectors/dia Catalunya)</i>	<i>Ubicació seu central</i>	<i>Territori de pertinença</i>	<i>Territori de recepció</i>
AVUI	català	115.500	Barcelona	Països Catalans (principalment, però, Catalunya)	Catalunya (principalment) Illes Balears i País Valencià (difusió reduïda)
EL PUNT	català	145.000	Girona	Països Catalans (principalment, però, Catalunya)	Catalunya (principalment) Illes Balears i País Valencià (difusió reduïda)
EL PERIÓDICO DE CATALUNYA	català castellà	710.500	Barcelona	Espanya	Catalunya
LA VANGUARDIA	castellà	584.000	Barcelona	Espanya	Espanya (tot i que el territori amb més recepció és Catalunya)
EL PAÍS	castellà	226.000	Madrid	Espanya	Espanya (tot i que l'edició catalana només és per Catalunya)
EL MUNDO	castellà	59.500	Madrid	Espanya	Espanya (tot i que l'edició catalana només és per Catalunya)

Taula 3.1. *Característiques dels diaris analitzats⁷.*

Pel que fa al marc referencial dels diferents diaris de l'estudi, diverses recerques realitzades a la premsa de Catalunya n'han descrit característiques significatives entorn del seu emmarcament i autoreconeixement nacional. Així, una recerca del col·lectiu Contrastant (2006a) feta a partir de l'anàlisi de les seccions dels diaris, dels

⁵ Exceptuant els diaris gratuïts. El diari *El Mundo*, en nombre de lectors, es veu superat pels diaris *El Segre* i el *Diari de Tarragona*. Aquests dos mitjans, però, només presenten difusió a les comarques de Lleida i a les de Tarragona, respectivament.

⁶ Difusió mitjana dels anys naturals 2007 i 2008 a partir de FUNDACC (2008; 2009).

⁷ Elaboració pròpia a partir de la proposta de Cardús (1996).

mapes dels temps⁸, i de les graelles televisives dels diaris editats a Catalunya (*La Vanguardia*, *El Periódico de Catalunya*, *l'Avui* i *El Punt*) conclouïa que els dos primers oferien un autoreconeixement preferentment espanyol, mentre que *l'Avui* i *El Punt* mostraven un autoreconeixement preferentment català⁹. Emprant la mateixa metodologia que Contrastant, es pot afirmar que els diaris *El Mundo* i *El País* presenten un autoreconeixement exclusivament espanyol¹⁰.

D'altra banda, definir el perfil ideològic dels diaris és una tasca complexa. La dificultat rau, en part, en les variacions de l'espai polític, en les canviants conjuncions socials i polítiques, i en la modificació de les empreses propietàries dels mitjans¹¹ i dels seus interessos.

Tanmateix, Giró¹² (2000) traça el perfil ideològic de quatre dels diaris analitzats en la present recerca. I, entre d'altres aspectes, defineix *El País* com¹³:

Un diari del corrent liberal d'esquerra, defensor sobretot de l'estabilitat política i social; moderadament monàrquic; molt favorable al desenvolupament de l'Estat de les autonomies, partidari de la unitat espanyola i, per tant, de l'encaix de Catalunya en l'Estat [...]. (p. 159)

Pel que fa al diari *El Periódico de Catalunya*, «és un diari d'esquerres, partidari de la moderació i el pacte polític i defensor de l'estabilitat social. És plenament favorable a l'Estat de les autonomies i de l'entroncament de Catalunya dins d'Espanya. [...]» (ídem., p. 342). Giró també exposa que en cap cas el diari pot ser qualificat de nacionalista català.

També, segons Giró, *La Vanguardia* es mostra com:

marcadament de dretes, molt moderat i molt poc procliu a la mobilització. És un ferm partidari de la monarquia i la unitat d'Espanya. Reconeix especificitats

---

⁸ L'anàlisi de les seccions dels diaris i la territorialitat reflectida als mapes dels temps ha estat també emprada en la recerca sobre nacionalisme banal efectuada a la premsa de Turquia per Yumul i Özkirimli (2000).

⁹ L'estudi, en una escala de l'1 al 10 (on 1 era el grau màxim d'autoreconeixement espanyol del diari i 10 el d'autoreconeixement català), presentava valors de 3,9 pels diaris *La Vanguardia* i *El Periódico*, de 6,7 per *l'Avui*, i de 8,9 per *El Punt*.

¹⁰ Els valors presentats per aquests dos diaris, a partir de la reproducció de la metodologia de Contrastant, són d'1 en ambdós diaris. Això suposa el màxim grau d'autoreconeixement espanyol possible.

¹¹ Precisament, a finals de novembre de 2009, l'empresa *Hermes Comunicacions*, editora del diari *El Punt*, esdevingué propietària del diari *Avui*.

¹² A la seva Tesi Doctoral, Xavier Giró, per tal d'obtenir el perfil ideològic de la premsa escrita, analitza les proposicions centrals de 43 editorials dels diaris *Avui*, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El País*, durant el període comprès entre el 1977 i el 1996.

¹³ Per aprofundir en el perfil ideològic del diari *El País* en relació al seu posicionament sobre Catalunya i el nacionalisme català vegi's el capítol: *El País*, diari de Madrid, a *Catalunya de Figueres* (2002).

polítiques, econòmiques i simbòliques de Catalunya però, de forma particular, no simpatitza amb cap reconeixement del dret a l'autodeterminació. És també antiindependentista [...]. (íd., p. 464)

I en darrer terme, el perfil ideològic de l'*Avui* és descrit com:

un diari d'àmbit català, sobretot al Principat, molt barceloní [...]. És una publicació que crida sovint a la mobilització dels seus lectors a favor del que entén que són tasques de construcció nacional de Catalunya. És [...] obertament catalanista i moderat en els seus plantejaments. Està a favor de l'Estat de les autonomies, és tendencialment sobiranista però no independentista. [...] És un defensor aferrissat de la llengua catalana i dels símbols de Catalunya [...]. (íd., p. 593)

3.2.2. ELS ESDEVENIMENTS ESPORTIUS ANALITZATS

La selecció dels esdeveniments s'ha fet considerant les característiques estructurals dels esports i les fórmules competitives i de representació que es produeixen en les diferents competicions esportives. En aquest sentit, els casos s'han escollit prenent com a hipòtesi que les característiques distintives dels esports i les competicions podrien condicionar-ne la seva exposició a través de la premsa.

Els esdeveniments que s'analitzen a l'estudi són els següents:

- Jocs Olímpics de Pequín (2008)
- Cursa de Fórmula 1, Montmeló (2007)
- Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)
- Lliga de Campions de futbol (2008–2009)
- Torneig de tennis de Wimbledon (2008)
- Catalunya – Euskadi / Euskal Herria de futbol (2006 i 2007)

A continuació s'exposen les característiques (estructurals, competitives i representatives) dels esports i les premisses de l'estudi que s'han emprat per configurar el conjunt dels esdeveniments de l'estudi (veg. *taula 3.2.*).

Els esports actuals presenten tipologies i característiques diferenciades. Així, en relació a la seva estructura interna hi ha esports de participació individual (tennis, golf,

judo...) i de participació col·lectiva (futbol, bàsquet, handbol...); n'hi ha que es desenvolupen amb objectes (hoquei, automobilisme, tennis...), i n'hi ha que no en necessiten (natació, curses d'atletisme); n'hi ha que es practiquen emprant l'espai compartit (futbol, hoquei...) i n'hi ha que ho fan amb espai separat (voleibol, tennis...).

A banda de l'estructura i de la tipologia de l'esport, els esdeveniments esportius es diferencien segons la fórmula competitiva que empren (eliminatòries, prova única, sumatori de proves) i els condicionants competitiu relacionats amb la representació política dels esportistes i col·lectius.

En aquest sentit, un esportista d'un mateix esport esdevé representant *oficialment* d'un o altre col·lectiu segons les característiques i l'estructura competitiva de l'esdeveniment en el que participa. Així, en el marc de la Lliga de Futbol Professional espanyola (LFP) un jugador del Barça representa *oficialment* el col·lectiu Futbol Club Barcelona, un equip dels que participen en aquesta competició. Ara bé, si aquest jugador participa en un Mundial de futbol, esdevé aleshores un representant *oficial* de la selecció per la qual hagi estat convocat (espanyola en els casos, entre d'altres, d'Andrés Iniesta o de Carles Puyol; argentina en el cas de Lionel Messi; o de Costa d'Ivori si es tracta de Yaya Touré...). I seguint amb aquesta exemplificació, si un jugador del Futbol Club Barcelona fos convocat per la selecció catalana en algun dels partits que juga anualment, esdevindria representant *oficial*, en aquella competició, de la selecció catalana.

Així doncs, les característiques de l'esport combinades amb les de la competició poden originar diferents situacions pel que fa a la representació *oficial*. D'aquesta manera, trobem situacions en les quals l'esportista es representa *oficialment* només a ell mateix (tornejos de tennis del *Grand Slam*: Wimbledon, Roland Garros...); mentre que en d'altres participa del fet esportiu amb la condició *sine qua non* de representació a un club (lliga de futbol, bàsquet o hoquei de qualsevol estat europeu...), o a una empresa (campionat d'automobilisme de Fórmula 1: Ferrari, Renault...), o a una nació i/o estat (Cinc Nacions de rugbi, Copa Davis o Copa Federació de tennis, Jocs Olímpics, Campionats del Món de qualsevol esport...).

Totes aquestes característiques (estructurals, competitives i representatives) dels esports poden condicionar els aspectes narratius que acaben desenvolupant els diferents mitjans de comunicació que en parlen. És per això, que de totes aquestes característiques s'han escollit aquelles considerades més rellevants per la present

recerca. Així, pel que fa a la lògica interna, la característica que més s'ha valorat ha estat la referida al tipus de participació (individual o col·lectiva), i per això s'analitzen esports d'ambdues tipologies. Pel que fa a l'estructura competitiva s'han escollit esdeveniments que representessin les diverses estructures (eliminatòries, proves úniques i conjunts de proves); i, finalment, i com a característica més determinant, s'han escollit esdeveniments que englobessin cadascuna de les possibilitats de representació *oficial* (individu, empresa, club, nació/estat).

Esdeveniment	Esport	Tipologia: col·lectiu o individual	Presència esportistes de l'Estat espanyol			Representació segons estructura competitiva de l'esdeveniment			
			Catalunya	Balears/ P. Valencià	Illes Resta Estat	(Estatat/ nacional)	Club ¹⁴	Individual ¹⁵	Empresa
Jocs Olímpics (2008)	Varis	Individual i col·lectiu	Sí	Sí	Sí	Sí: Esp. i altres estats	No	No	No
F1 Montmeló (2007)	Automobilisme	Individual	Sí	No	Sí	No	No	No	Sí
Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)	Hoquei patins	Col·lectiu	Sí	No	No	Sí: Cat. i estats varis	No	No	No
Lliga de Campions (2008–09)	Futbol	Col·lectiu	Sí	Sí	Sí	No ¹⁶	Sí	No	No
Torneig de Wimbledon (2008)	Tennis	Individual	Sí	Sí	Sí	No	No	Sí	No
Catalunya – Euskadi/ Euskal Herria (2006–07)	Futbol	Col·lectiu	Sí	No	Sí ¹⁷	Sí: Cat i Eus/EH	No	No	No

Taula 3.2. Característiques dels esdeveniments analitzats (esport, tipologia, presència d'esportistes de l'Estat espanyol, i tipus de representació segons l'estructura competitiva de l'esdeveniment).

A totes aquestes característiques cal afegir-hi que, per tal de poder copsar les particularitats identificatives nacionals efectuades pels mitjans de comunicació escrits que es poden trobar a Catalunya, era convenient que al conjunt dels esdeveniments

¹⁴ Tot i que alguns clubs (Liverpool, Atlético de Madrid o Vila-real, però no pas el Futbol Club Barcelona o el Real Madrid) s'estructuren a partir de formes jurídiques empresarials Societats Anònimes Esportives –SAE–, en aquest punt es presenten diferenciats de les empreses *convencionals*.

¹⁵ Certament, a tots els esports la representació és també individual. Però només alguns la presenten sense supeditacions a cap altra. En aquest cas, això només s'acompleix al torneig de tennis de Wimbledon.

¹⁶ A la Lliga de Campions la participació dels diferents equips està condicionada als resultats dels equips a les seves lligues estatals, i al nivell qualitatiu d'aquestes lligues estatals, que es valora a partir dels resultats que els equips obtenen a les competicions europees.

¹⁷ Els esportistes de la selecció d'Euskal Herria poden ser, administrativament, de l'Estat espanyol i de l'Estat francès, però no pas d'altres territoris d'aquests estats.

esportius analitzats hi participessin esportistes de Catalunya, de les Illes Balears i del País Valencià i, també, de la resta de l'Estat espanyol, a més de participants d'altres estats. Tal com es pot observar a la taula 3.2., als sis casos que conformen aquest estudi s'acompleix aquesta premissa.

3.2.2.1. Jocs Olímpics de Pequín (2008)

Les raons de la inclusió dels Jocs Olímpics en aquesta mostra són diverses. D'una banda, els Jocs constitueixen la major competició esportiva del món. Celebrats cada quatre anys, són el lloc de trobada dels millors esportistes del planeta. En el cas dels Jocs Olímpics de Pequín, que tingueren lloc entre els dies 10 i 24 d'agost de 2008, s'hi disputaren competicions de més de 30 disciplines i hi participaren 11.028 esportistes representants de 205¹⁸ Comitès Nacionals Olímpics (NOC)¹⁹ del món.

D'altra banda, als Jocs Olímpics les relacions entre l'esport, les identitats i les identificacions nacionals hi són presents i de maneres complexes i diverses. Així, tot i que l'article 9.1 del capítol 1 de la Carta Olímpica del Comitè Olímpic Internacional (CIO) diu que els Jocs «són competicions entre atletes, en proves individuals o per equips i no entre països» (2001, p. 22), és també cert que durant els Jocs Olímpics hi ha un seguit de rituals que tenen com a ingredient bàsic la representació i reconeixement dels estats que hi participen. Així, ja a la cerimònia d'inauguració –i també a la de cloenda– els esportistes són presentats al món en funció de la seva identitat estatal, desfilar cadascun d'ells darrera la bandera del seu estat. Aquestes mateixes banderes són també presents a tots els escenaris en els quals es disputen les proves olímpiques. A tot això, cal afegir que les cerimònies de lliurament de premis als guanyadors de cada prova van acompanyades de la hissada de les banderes dels estats dels tres primers classificats, i de l'himne estatal del guanyador.

A més dels aspectes simbòlics, també n'hi ha d'altres d'índole estructural que acaben qüestionant la lletra de l'article 9.1 de la Carta Olímpica. D'entrada, no es permet la participació de cap esportista que no estigui vinculat a un estat reconegut per la

---

¹⁸ Dades extretes del web del Comitè Internacional Olímpic (CIO) <http://www.olympic.org> (consultada el 20-10-2009).

¹⁹ «National Olympic Committees (NOC) exist in various countries of the world. NOC are one of the three constituents of the Olympic Movement together with the International Olympic Committee (IOC) and International Federations. The mission of the NOCs is to develop, promote and protect the Olympic Movement in their respective countries, in accordance with the Olympic Charter. The jurisdiction of an NOC must coincide with the limits of the country in which it is established and has its headquarters. In the Olympic Charter, the expression "country" means an independent State recognized by the international community. Today there are 205 NOCs, 192 of which coincide with independent states recognized by the United Nations and 13 representing sport territories recognized before 1996.» (CIO, 2009)

comunitat internacional²⁰. Així, la participació d'atletes representant una nació sense estat (com ara Catalunya, el País Basc, Escòcia, el Tibet...) no és possible. I, a més, cal tenir en compte que les competicions que s'efectuen per equips tenen com a condició imprescindible per participar-hi que aquests siguin *estats*. Així, els equips duen el nom de l'estat al qual representen, i els esportistes que els integren han de compartir necessàriament tots la mateixa nacionalitat.

A tot això caldria afegir-hi que l'estructura de la competició dels Jocs ve determinada per altres condicionants esportius molt relacionats també amb l'estructura política estatal. Molts dels esports requereixen una fase prèvia, en la qual només uns quants equips nacionals (estats) aconseguen la classificació pels Jocs. A això s'hi afegeix el fet que les federacions estatals dels diversos esports tenen un paper cabdal (amb diferències entre uns i altres estats) en la selecció d'aquells esportistes més ben preparats per afrontar amb èxit aquest repte competitiu. I, ja anant més a l'arrel de l'estructura competitiva, cal esmentar que els estats (també amb diferències entre uns i altres) condicionen la competició dels Jocs des del moment que inverteixen grans quantitats de diners en les diferents estructures materials i humanes necessàries per elevar el nivell competitiu dels atletes que hi prendran part²¹.

A banda d'aquestes consideracions, hi ha un altre fet que mostra les connexions entre el fet nacional/estatal amb els Jocs –tot i que en aquest cas això no és atribuïble directament als organitzadors–. Durant els dies que duren els Jocs els estats i molts mitjans de comunicació comptabilitzen les medalles aconseguides pels esportistes de cada estat. I, tot i que no hi ha cap premi *especial* pels que encapçalen aquesta *classificació*, sí que acaba sent considerada la classificació *oficiosa* dels Jocs Olímpics.

Prosseguint amb la justificació del perquè de la tria dels Jocs Olímpics, caldria afegir-hi que els Jocs presenten moltes disciplines esportives, tant individuals com col·lectives. D'altra banda, als Jocs de Pequín hi competeixen esportistes del Principat de Catalunya (92 esportistes), de les Illes Balears i del País Valencià (31 esportistes), i

²⁰ Al capítol 4 de la Carta Olímpica del CIO l'article 32.5 ho expressa així: «Qualsevol organització, abans d'existir com a CON [Comitè Olímpic Nacional] i de tenir dret a aquest títol, ha de ser reconeguda pel CIO. Aquest reconeixement només pot ser atorgat a una organització, la jurisdicció de la qual coincideixi amb els límits del país en el qual ha establert la seva seu.» (CIO, 2001, p. 58).

²¹ La intervenció de bona part dels estats en la preparació dels esportistes no es limita només al període en el qual aquests estan actius –sous, beques, premis, facilitats esportives, materials i formatives–, sinó que també es perllonga un cop aquests abandonen l'esport d'elit. Així, per tal que mentre estan actius esportivament puguin dedicar-se a ple rendiment i amb més tranquil·litat a la seva tasca, alguns estats estableixen disposicions encaminades a afavorir la inserció laboral d'aquests esportistes un cop abandonin l'esport d'elit.

d'altres territoris de l'Estat espanyol (163 esportistes)²². Tots ells hi participen sota bandera espanyola. A més, com ja s'ha comentat, el fet que les característiques estructurals i competitives dels Jocs estiguin directament relacionades amb les vinculacions estatals fa que puguin ser comparats amb altres esdeveniments en les quals aquestes vinculacions o bé no es produeixen o bé s'hi esdevenen de maneres diferents.

3.2.2.2. Cursa de Fórmula 1 de Montmeló (2007)

El segon esdeveniment d'aquest estudi és una cursa d'automobilisme de Fórmula 1. Concretament, el Gran Premi d'Espanya celebrat al Circuit de Catalunya de Montmeló el 13 de maig de 2007.

El fet que l'esdeveniment presenti una gran complexitat identitària i identificativa ha estat una de les raons de la seva tria. D'entrada, els participants hi participen a títol individual, representant oficialment una marca industrial (Ferrari, Renault, BMW...). Relacionat amb aquest aspecte, a la cerimònia de lliurament de premis de cada cursa sona l'himne de l'estat on hi ha la seu de la firma automobilística que ha guanyat la cursa (l'himne italià, per exemple, si el pilot que ha guanyat condueix un Ferrari). Tot i això, simbòlicament sí que hi ha un cert lligam entre el pilot i el seu estat, que es reflecteix quan en aquesta mateixa cerimònia, els tres primers classificats pugen al podi mentre s'hissen les banderes dels seus estats, i finalment se sent l'himne de l'estat del guanyador. A banda d'això, però, estructuralment, i a diferència dels Jocs Olímpics o de la Lliga de Campions de futbol, no hi ha cap tipus de condicionants a l'hora de participar—hi lligats a la nacionalitat dels pilots.

Una altra de les raons de tria d'aquest esdeveniment, és la nomenclatura que l'envolta. Així, la prova automobilística celebrada a Montmeló reflecteix la complexa situació identitària que es produeix a Catalunya: el nom del circuit en el qual es desenvolupa és *Circuit de Catalunya* i el nom de la prova és *Gran Premi d'Espanya*.

A tot això cal afegir—hi que dels pilots que hi prenen part n'hi ha dos de l'Estat espanyol: un és català, Pedro de la Rosa, i hi fa de pilot de proves, mentre que l'altre és asturià, Fernando Alonso, i és un dels pilots més destacats d'aquest esport.

---

²² Dades elaborades a partir del web del Comité Olímpico Español (COE, 2008).

Finalment, cal tenir en compte que la prova de Montmeló, pel seu ressò, per la seva ubicació i per les seves característiques –el Circuit de Catalunya està co-gestionat per la Generalitat de Catalunya i el Reial Automòbil Club de Catalunya (RACC)– possibilita que durant els dies de competició molts personatges rellevants de l'*star system*, polític, cultural i esportiu d'arreu del món hi apareguin relacionats i que, per tant, acabin formant part de les notícies sobre la prova que apareixen els mitjans de comunicació.

3.2.2.3. Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)

A l'hora de fer aquesta recerca s'ha considerat pertinent que les dues realitats nacionals estudiades (Catalunya i Espanya) poguessin ser vistes en esdeveniments en els quals els esportistes que hi prenen part ho fessin amb la condició estructural *sine qua non* de representants *oficials* d'aquestes mateixes realitats. Així, mentre els Jocs Olímpics aconsegueixen aquesta pretensió per la part espanyola, la Copa Amèrica d'hoquei patins ho fa per la part catalana²³.

Ambdós esdeveniments permeten analitzar el tractament efectuat al voltant de la representació catalana i/o espanyola quan aquesta es produeix en un entorn competitiu amb altres estats i/o nacions. D'aquesta manera, els Jocs Olímpics de Pequín possibiliten l'anàlisi del tractament dels esportistes que competeixen sota bandera espanyola (ja siguin catalans o no); i al mateix temps, la Copa Amèrica d'hoquei patins permet analitzar el tractament dispensat als esportistes que en aquest cas competeixen sota bandera catalana.

La Copa Amèrica és una competició que aplega les seleccions d'hoquei patins més importants dels països del centre i el sud d'Amèrica. La competició es desenvolupa a partir d'una primera fase on englobats en dos grups les diferents seleccions s'enfronten amb tots els equips del seu grup. Acabada aquesta fase, la primera selecció de cada grup s'enfronta en una eliminatòria directa amb el segon. Els guanyadors dels dos enfrontaments disputen la final del torneig.

El fet que la selecció catalana d'hoquei patins competeixi oficialment a la Copa Amèrica, tot i l'evidència geogràfica que semblaria desmentir la pertinença de

---

²³ Tal com s'exposa al punt 3.2.2.6. l'esdeveniment Catalunya–Euskadi/Euskal Herria (2006–07) també suposa la representació oficial de Catalunya dels esportistes catalans que hi participen.

Catalunya a aquest continent, és fruit d'un controvertit conjunt de vicissituds històriques, polítiques i esportives.²⁴

Malgrat que Catalunya sí que participa com a membre de ple dret en d'altres competicions internacionals d'altres esports (Korfbal, *Pitch and Putt*, *Fistball*, Escalada esportiva, Físic–culturisme²⁵...), l'hoquei és, d'aquests i malgrat que l'àmbit competitiu només sigui el sudamericà, l'esport que més repercussió té als mitjans de comunicació de Catalunya.

3.2.2.4. Lliga de Campions de futbol (2008–09)

La Lliga de Campions de futbol de la temporada 2008–09 és una competició d'un esport col·lectiu que, estructuralment, té una certa representació estatal tot i que no tan explícita com la que es troba a les competicions dels Jocs Olímpics o a la Copa Amèrica d'hoquei patins.

De les diferents competicions de futbol que es fan al món, la Lliga de Campions és la competició per clubs més important. Els jugadors que hi participen –de diferents procedències i consegüentment de diferents nacionalitats– ho fan estructurats en equips (clubs) que al seu torn representen els socis i aficionats d'aquests mateixos clubs. Tanmateix, també és necessari exposar que alguns equips de futbol, sobretot el Futbol Club Barcelona i el Real Madrid, per referir–ne dos de l'Estat espanyol, representen en bona part de l'imaginari col·lectiu alguna cosa més que un club de futbol. Ambdós clubs han sostingut i sostenen²⁶, tal com ha estat exposat en diverses ocasions (Colomé, 1997; Duch, 2005; Ranachan, 2008)²⁷, una representació simbòlica nacional important, que en el cas del Barça es relliga al voltant de Catalunya, i de la

---

²⁴ La Federació Catalana de Patinatge fou admesa en primera instància a la Federació Internacional de Patinatge (març de 2004). Faltava una segona votació per tal que esdevingués membre de ple dret d'aquesta federació. Mentrestant participà i guanyà el Campionat del món B de Macau (23 d'octubre de 2004). L'Assemblea que havia de ratificar l'admissió de Catalunya a la Federació Internacional de Patinatge (FIRS) fou polèmica: es denegà l'ingrés de Catalunya, s'hi denunciaren pressions de l'Estat espanyol als delegats d'algunes federacions, i es produí la dimissió del seu secretari general. La Federació Catalana recorregué al Tribunal Arbitral de l'Esport (TAS), i aquest ordenà la repetició de la votació que va tornar a denegar l'ingrés de Catalunya a la FIRS. Mesos més tard, ja l'any 2007, la Federació Catalana de Patinatge aconseguí el reconeixement de la Federació Sudamericana de Patinatge i s'incorporà a aquesta Federació, amb el consegüent dret a participar en les seves competicions, la més important de les quals és la Copa Amèrica.

²⁵ A finals de gener de 2010 la relació d'esports en els quals Catalunya té reconeixement internacional oficial està formada, a banda dels esmentats al text, per: Ball esportiu, Biketrial, Bitlles i bowling, Curses de muntanya, Futbol Australià, Futbol Sala, Fut–tennis, *Icestock*, Karate, Patinatge, Ràquetbol, Rugby Lliga, Tamborí, *Touch* rugbi i Twirling.

²⁶ Des de l'any 2004 el Futbol Club Barcelona llueix la senyera catalana a la seva samarreta a totes les competicions. A més, l'escut de l'entitat també incorpora la bandera de Catalunya des dels seus orígens. Per la seva banda, el Reial Madrid, des de l'any 2006, a les competicions internacionals llueix la bandera espanyola a la samarreta.

²⁷ Les tres referències exposades centren aquesta qüestió al voltant del Futbol Club Barcelona. Per una major aproximació al Futbol Club Barcelona en aquest sentit vegeu la tesi doctoral de Salvador Duch (2005) *Futbol, metàfora d'una guerra freda. Estudi antropològic del Barça*.

frase–emblema *més que un club*, i en el cas del Real Madrid s'entronca amb la representació d'Espanya.

A tot això cal afegir–hi que, almenys estructuralment, a l'hora de decidir quins clubs prendran part en aquesta competició, sí que l'adscripció estatal hi té un paper clau. Les quotes de participació a la Lliga de Campions es basen en criteris de qualitat i competitivitat de les lligues i campionats que s'efectuen anualment a cada estat, i també en els resultats dels equips de cada estat a les seves competicions i a les competicions organitzades per la UEFA.

Derivat de tot aquest entramat normatiu, les places de participació corresponents a clubs de l'Estat espanyol per l'edició del 2008–09 foren quatre. Sent el Futbol Club Barcelona, el Vila–Real Futbol Club, el Real Madrid i l'Atlético de Madrid els clubs que hi prengueren part. El fet que hi hagi clubs arrelats a diferents parts del territori estatal espanyol, un d'ells del Principat de Catalunya i un altre del País Valencià, fa especialment interessant aquesta edició de la competició en relació al tema d'estudi d'aquesta recerca.

D'altra banda, l'estructura competitiva de la Lliga de Campions²⁸ provoca que a mesura que es va desenvolupant la competició, bona part dels equips en queden exclosos. És per això, que al present estudi, tal com es mostra al punt 3.3., s'han escollit un parell de moments de la competició, en què, almenys tots els equips de l'Estat espanyol continuaven competint–hi.

Finalment, caldria afegir a tot això, que la presència d'un esdeveniment com la Lliga de Campions en aquest estudi, també es justifica pel fet que el futbol és l'esport que més presència té als mitjans de comunicació de Catalunya i d'arreu de l'Estat espanyol (González Ramallal, 2004)²⁹.

---

²⁸ El sistema de competició de la Lliga de Campions s'estructura a partir de diferents fases. Un sorteig condicionat, amb caps de sèrie i amb incompatibilitats d'enfrontaments entre equips de la mateixa lliga, determina els grups de la primera fase; els dos primers equips classificats de cada grup passen a la següent fase, en la qual també a partir d'un altre sorteig condicionat, ara per la classificació a la primera fase i també per la lliga a la qual es juga, es determina els emparellaments que es resolen a partir d'una eliminatòria directa a doble partit. Els guanyadors passen a la següent fase (quarts de final) –amb un nou sorteig ara ja sense condicionants–, després a semifinals i finalment els dos guanyadors disputen la final del torneig.

²⁹ González Ramallal (2004) descriu que el futbol ocupa una mitjana del 70,1% –entre premsa, televisió i ràdio– de l'espai destinat a la informació esportiva a l'Estat espanyol.

3.2.2.5. Torneig de tennis de Wimbledon (2008)

L'edició de 2008 del torneig de tennis de Wimbledon, celebrada entre els dies 23 de juny i 6 juliol, és un dels esdeveniments analitzats. La cita tennística de Wimbledon ha estat escollida perquè, a banda de ser un dels torneigs més prestigiosos del món, presenta un seguit de característiques territorials i identificatives rellevants per la temàtica del present l'estudi.

Wimbledon explicita al seu reglament que els esportistes participen al torneig només a títol individual i que, almenys oficialment, no actuen representant cap col·lectiu de cap tipus. Aquest criteri es reforça amb un seguit d'actuacions de l'organització del torneig entre les que destaquen el fet que en cap cas acompanyen el nom de l'esportista amb el gentilici estatal (com sí que fan altres torneigs tennístics); ni tampoc, en la cerimònia de lliurament dels premis als guanyadors masculins i femenins, fan sonar l'himne estatal que podria representar-los, com sí que es fa en altres esdeveniments esportius.

A banda d'això, el fet que a l'edició del 2008 el guanyador fos Rafael Nadal, (catalanoparlant, de Manacor, capità de l'equip espanyol de la Copa Davis i seguidor declarat del Real Madrid, entre d'altres possibles característiques identificatives) i que a més comptés amb la participació de tennistes d'arreu de l'Estat espanyol –n'hi havia de Catalunya, de les Illes Balears, de València i d'altres territoris de l'Estat– suposava una bona oportunitat per analitzar el tractament identificatiu al voltant del torneig que s'efectuava a les pàgines dels diaris del quiosc de Catalunya.

A l'hora d'analitzar un esdeveniment d'aquestes característiques cal tenir-ne en compte les característiques competitives. En aquest cas, a Wimbledon hi prenen part els tennistes més ben classificats al rànquing de l'Associació de Tennistes Professionals (ATP) i alguns altres que provenen de la fase prèvia que es celebra amb la participació de tennistes convidats o de tennistes menys ben classificats. Ara bé, un cop començada la competició aquesta es desenvolupa a partir d'enfrontaments directes, dels quals en surt un guanyador –que continua al torneig–, mentre que el perdedor hi finalitza la participació. Aquesta estructura pot provocar que els tennistes que es volen estudiar puguin aparèixer en relació al torneig durant un nombre molt diferent de dies a les pàgines dels diaris. Aspecte, aquest, que s'ha tingut en compte a l'hora de concretar la mostra i la metodologia per aquest esdeveniment (veg. 3.3).

3.2.2.6. Catalunya – Euskadi / Euskal Herria de futbol (2006–07)

Aquest esdeveniment consta de dos enfrontaments entre les seleccions de Catalunya i Euskadi / Euskal Herria³⁰ celebrats a Barcelona el 8 octubre 2006 i a Bilbao el 29 de desembre de 2007. Cap dels dos partits s'engloba dins d'una competició oficial³¹. Es tracta tan sols d'un acord entre les dues federacions (la catalana i la basca) per fer un partit amistós d'anada i tornada. Tanmateix, a efectes d'una certa rellevància oficial, cal dir que el primer partit es disputà en una data reservada especialment per la FIFA per jugar–hi partits oficials³².

En relació al segon partit cal tenir present que aquest va coincidir amb la disputa el dia abans d'un partit *oficial* de la selecció espanyola. Aquest fet propicià que als mitjans de comunicació apareguessin informacions relatives –o que combinaven– a tots dos esdeveniments. I també suposà que a nivell esportiu les seleccions catalana i basca no poguessin comptar amb la participació dels esportistes convocats per jugar amb la selecció espanyola³³.

La presència d'aquest esdeveniment a la recerca es justifica perquè aquesta és una de les poques ocasions que durant el període analitzat Catalunya ha aparegut a la realitat esportiva representada en forma de selecció. D'aquesta manera es possibilita la

³⁰ Al partit disputat a Bilbao el nom emprat per la selecció basca fou el d'Euskal Herria. La denominació Euskal Herria engloba tots els territoris bascos, mentre que la d'Euskadi sol emprar–se per definir només els territoris compresos dins de la Comunitat Autònoma Basca. Els jugadors conjuntament amb ESAIT (Euskal Selektzioaren Aldeko Iritzi Taldea) –el grup d'opinió a favor de les seleccions bàsques– foren els impulsors d'aquest canvi de nom. La controvèrsia política fou considerable entre les posicions a favor i en contra d'un i altre nom, tal com recull la premsa catalana i basca del 8 i 9 d'octubre de 2006. A conseqüència d'aquest desacord entre els partidaris d'una o altra denominació, els anys 2008 i 2009 la selecció d'Euskadi o d'Euskal Herria no va disputar cap partit.

³¹ L'entramat jurídic que afecta l'esport català en relació a la representació internacional és complex. D'una banda hi ha la llei catalana de l'esport (Llei 8/1988), que contempla la internacionalització de l'esport i els esportistes catalans. De l'altra, la resta del sistema jurídic espanyol constituït per la Ley del Deporte (Ley 10/1990, de 15 de octubre), el Real Decreto sobre Federaciones Deportivas Españolas (RD 1835/1991) y el Real Decreto sobre Actividades y Representaciones Deportivas Internacionales (RD 2075/1982); dels quals n'emana que les Federacions esportives espanyoles ostentaran la representació d'Espanya en activitats i competicions esportives oficials de caràcter internacional, celebrades o dins o a fora del territori espanyol. Així mateix, també se'n desprèn que les Federacions esportives d'àmbit autonòmic s'han d'integrar a les Federacions espanyoles que els correspongui per tal que els seus membres puguin participar en competicions esportives oficials d'àmbit estatal o internacional (article 32.1 de la Ley del Deporte i article 61 del RD sobre Federacions de 1991). A tot això cal afegir–hi les disposicions que afecten l'estatus jurídic de les federacions –entitats jurídiques de dret privat–. En aquest sentit, tal com exposa Blázquez (2009, p. 5), «la resolució del Tribunal d'Arbitratge Esportiu (TAS) de 23 d'abril de 2008, en el conflicte entre la Federación Española de Bolos contra la Federació Catalana de Bitlles i Bowling i la federació internacional, sobre el reconeixement de la catalana per part de la internacional establí el següent precedent jurídic: a) Les Federacions Internacionals són sobiranes i s'han de regir pels seu propis estatuts. b) No és d'aplicació en cap cas, la llei interna dels estats i c) l'expressament determina que no hi ha cap problema perquè una federació internacional tingui reconegudes dues federacions d'un mateix estat, com és el cas de la FEB i la FCBB».

³² En aquestes dates només solen jugar–hi les seleccions reconegudes internacionalment per la FIFA, fet que no compleixen ni la selecció catalana ni la basca.

³³ Sense entrar en les raons emocionals, identificatives i econòmiques (o d'altres que hi pugui haver) que fan que uns i altres esportistes es decideixin per participar amb una o altra selecció, cal tenir en compte que a l'Estat espanyol, tal com assenyalen González i Beltrán (2008) «la falta de asistencia no justificada a las convocatorias de las selecciones deportivas nacionales [estatals] se considera infracción muy grave a la Ley del Deporte (artículo 76.1.f)». Fet, aquest, que pot comportar la pèrdua de la llicència federativa que dóna dret a participar a les competicions organitzades per la Federació espanyola, com ara la Lliga espanyola.

comparació del tractament que es fa als mitjans segons si les representacions són d'Espanya –les més usuals i quotidianes i que es produeixen en molts dels esports– o si són de Catalunya.

3.3. OBTENCIÓ DE LES DADES

3.3.1. ESDEVENIMENTS I DIES ANALITZATS

Els esdeveniments analitzats s'esdevingueren entre finals de l'any 2006 i durant el 2007 i el 2008. A la següent taula (3.3.) s'exposen les dates de les edicions analitzades dels diaris desglossades per esdeveniments.

<i>Esdeveniment</i>	<i>Avui, El Punt, La Vanguardia, El Periódico de Catalunya, El País i El Mundo –dies analitzats–</i>
Jocs Olímpics (2008)	10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008
GP Montmeló (2007)	13 i 14 de maig de 2007
Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)	13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008
Lliga de Campions (2008–09)	29 d'agost i 20 de desembre de 2008
Torneig de Wimbledon (2008)	22,23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 i 30 de juny 2008 i 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 de juliol de 2008
Catalunya – Euskadi / Euskal Herria	8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre 2007

Taula 3.3. Dies analitzats de cada esdeveniment als diferents diaris.

Pel que fa a les dates analitzades dels Jocs Olímpics de Pequín, aquestes corresponen a la mostra elaborada amb les informacions esportives dels diaris durant 8 dels 15 dies que es celebrà aquest esdeveniment. Concretament, s'han analitzat les edicions dels dies 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008. El fet que les edicions recollissin els resultats del dia anterior, ha fet que s'escollissin els dies 10 i 25, en els quals s'hi podien trobar els primers i els darrers resultats dels Jocs. Per tal de possibilitar una mirada longitudinal a les dues setmanes dels Jocs, la resta d'edicions s'han escollit en funció de la seva situació al calendari.

Del Gran Premi de Montmeló de F-1 (2007) els dies analitzats foren el 13 i el 14 de maig. El dia 13 coincideix amb la data de celebració del Gran Premi i als diaris hi apareix la informació relacionada amb el dia anterior, en el qual es realitzaren els entrenaments de la prova. Mentre que el dia 14, el dia posterior a l'esdeveniment, els diaris exposen les informacions relatives a la cursa. L'elecció d'aquests dos dies es

justifica perquè és en aquest interval de temps on la informació relativa a l'esdeveniment pren una gran rellevància en les informacions dels diaris. Els dies anteriors i posteriors la informació del Gran Premi de F-1 té molt poc pes als diaris, i en alguns fins i tot ni hi apareix.

La mostra de la Copa de Amèrica d'hoquei patins es compon de tots els dies de competició (del 14 al 20 de juliol de 2008), i també del dia anterior al seu inici (13 de juliol) i el dia posterior al seu acabament (21 de juliol).

Pel que fa a la Lliga de Campions de futbol, aquest esdeveniment té com a mostra els dies que recullen les informacions dels dos primers sorteigs de la competició. Concretament es tracta dels dies 29 d'agost i 20 de desembre de 2008. El primer sorteig serveix per establir els grups de la primera lligueta classificatòria i el segon configura els emparellaments de quarts de final de la competició.

Del torneig de tennis de Wimbledon se n'han analitzat les edicions que exposaven les informacions de tots els dies de competició i del dia previ a aquesta. Això ha comportat la confecció d'una mostra compresa entre el 23 de juny i el 7 de juliol (ambdós inclosos).

Finalment, la mostra del Catalunya – Euskadi / Euskal Herria de futbol comprèn dos partits. El primer, celebrat a Catalunya i el segon, al País Basc. Concretament, d'aquests partits se n'analitzen les informacions aparegudes als mitjans sobre la prèvia i també el resultat del partit (dies 8 i 9 d'octubre de 2006 i dies 29 i 30 de desembre de 2007).

3.3.2. LES UNITATS D'ANÀLISI: LES UNITATS REDACCIONALS

La superfície redaccional dels diaris, conjuntament amb la superfície publicitària, conforma la totalitat de la superfície dels mitjans de comunicació. En la present investigació només es té en compte la primera, la superfície redaccional. Aquesta es pot dividir en tres elements d'estructura primaris: text, titular i il·lustracions; del conjunt dels qual en surt el concepte d'*unitat redaccional*; definit per Casasús (1985, p. 81) com «la agrupación unitaria y generalmente autónoma de dos o más elementos de estructura (título y texto; título e ilustración; título, texto e ilustración; texto e ilustración)». Sáez (1999, p. 93) tot i que amb el nom d'*unitats enunciatives*, les

defineix com «cadascuna de les segmentacions de la realitat que es realitzen en forma de notícies o articles».

Així doncs, les unitats redaccionals (UR) són les unitats d'anàlisi bàsiques emprades en aquest estudi per analitzar cadascun dels esdeveniments. Aquest mateix tipus d'unitat ha estat utilitzat també en altres recerques semblants a la present³⁴ (Figueras, 2005; González Ramallal, 2004).

De cadascuna de les unitats redaccionals se n'han analitzat diferents aspectes. Tanmateix, la recollida de dades i el seu anàlisi s'ha efectuat a partir de quatre apartats. Al següent punt es mostren els quatre apartats amb les seves respectives variables i categoritzacions.

---

³⁴ Mònica Figueras analitza emprant les *unitats redaccionals* la identitat corporal a la premsa juvenil femenina; mentre que González-Ramallal analitza el reflex de l'esport actual als mitjans de comunicació, entre ells la premsa, a partir d'un concepte sinònim a *unitat redaccional* com és el d'*unitat d'informació esportiva*.

3.4. CATEGORITZACIÓ DE LES DADES

L'estructura metodològica de categorització de les dades emprada per analitzar els diferents esdeveniments té una base comuna, dividida en quatre apartats, i composta, cadascun d'ells, de diferents subapartats. Partint d'aquesta estructura comuna, la metodologia també presenta algunes particularitats a cada esdeveniment fruit de les seves especificitats representatives, competitives i estructurals.

Cadascun dels quatre apartats té com a objectiu respondre, bàsicament, a una de les preguntes de recerca de l'estudi. A continuació s'exposa la metodologia comuna amb les preguntes de recerca que els corresponen. A més, també es detallen les especificitats metodològiques de cadascuna de les competicions esportives de l'estudi a partir dels quatre apartats que la conformen.

3.4.1. ASPECTES FORMALS DE LES UNITATS REDACCIONALS I LES FOTOGRAFIES RELATIVES A L'ESDEVENIMENT

Aquest primer apartat pretén respondre, bàsicament, la primera hipòtesi de la recerca: *A la premsa d'informació general de Catalunya hi ha diferències en el volum d'informació dedicat als diferents esdeveniments esportius en funció de les característiques representatives d'aquests.*

En aquest sentit, les variables recollides en aquest primer apartat fan referència a aspectes formals i es presenten dividides en dos subapartats segons si fan referència a les unitats redaccionals o a les fotografies d'aquestes. Així, de cadascuna de les unitats redaccionals que conformen la mostra de cada cas se n'ha registrat el mitjà de comunicació on han estat publicades, la data de publicació, la pàgina on apareixen i les seves dimensions. Aquestes mateixes variables també s'han recollit per les fotografies emprades pels diferents mitjans a l'hora d'il·lustrar els esdeveniments de l'estudi.

A continuació s'exposen més detalladament les variables i els valors que poden prendre:

- *Mitjà de comunicació*: *El Punt*, *Avui*, *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*.
- *Data de publicació*: dia, mes i any de publicació
- *Pàgina on apareix*: portada, portada suplement esports o interior; i número de la pàgina.
- *Dimensions de la unitat redaccional* (i *dimensions de la fotografia*). L'espai destinat (i la pàgina d'aparició) a cadascuna de les informacions d'un mitjà és considerat una mostra de la importància que aquell fet mereix en relació a la resta d'esdeveniments del dia (els publicats i els que no ho són) pel diari que la publica. Els valors de l'espai ocupat per cada unitat redaccional s'han configurat seguint el següent criteri:
  - 1: entre 0 i 1/16 de pàgina, aquest inclòs
  - 2: entre 1/16 i 1/8 de pàgina, aquest inclòs.
  - 3: entre 1/8 i 1/4 de pàgina, aquest inclòs
  - 4: entre 1/4 i 1/2 de pàgina, aquest inclòs
  - 5: entre 1/2 i 3/4 de pàgina, aquest inclòs.
  - 6: entre 3/4 i tota la pàgina.
  - Les unitats redaccionals que ultrapassaven la pàgina completa s'han classificat a efectes de mida sumant al valor 6 (entre 3/4 i tota la pàgina) el valor corresponent, segons aquest mateix criteri, a la resta de la UR que es trobava a l'altra pàgina (6+1; 6+2;...; 6+6).

Les dades recollides en relació als diaris, el nombre d'unitats redaccionals i l'espai ocupat per aquestes, a més del nombre de fotografies i també l'espai emprat per exposar-les, s'han comparat amb la tipologia representativa oficial, estructural i competitiva de l'esdeveniment (veg. 3.2.2.). Les tipologies representatives dels esdeveniments presenten les següents categories:

- Representació estatal/nacional: es produeix quan als esdeveniments els participants hi participen englobats en seleccions, equips o delegacions nacionals/estatals. Aquest és el cas, en aquest estudi, dels Jocs Olímpics, la Copa Amèrica d'hoquei patins i els partits de futbol Catalunya–Euskadi/Euskal Herria.

- Representació club: es produeix quan els participants actuen a l'esdeveniment en representació d'un club esportiu. La Lliga de Campions de futbol és la competició per excel·lència que recull aquest tipus de representació.
- Representació individual: s'esdevé quan els esportistes participen a l'esdeveniment oficialment només a títol individual, sense representar ni estats, ni federacions, ni empreses, ni clubs. En aquest estudi, això es produeix al Torneig de tennis de Wimbledon.
- Representació empresarial: aquest tipus de representació és semblant a la representació de clubs, però es diferencia d'aquesta en el fet que mentre els clubs són, jurídicament, entitats sense ànim de lucre, les empreses tenen com a raó de ser, precisament, el lucre. El campionat de Fórmula 1, en el qual hi competeixen escuderies, en comptes de clubs, és un cas de representació empresarial.

A banda del tipus de representació oficial, les dades d'espai i nombre d'unitats també es comparen, en el cas de la representació estatal/nacional, amb el subjecte col·lectiu que representen. Així, en aquest estudi el subjecte col·lectiu *Espanya* es troba als Jocs Olímpics de Pequín, mentre que el subjecte col·lectiu *Catalunya* ho fa a la Copa Amèrica i als partits de futbol amb Euskadi/Euskal Herria.

3.4.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DE LES UNITATS REDACCIONALS I LES FOTOGRAFIES DE L'ESDEVENIMENT

Aquest segon apartat de la metodologia pretén respondre la segona hipòtesi de la recerca: *Els personatges i col·lectius que més presència obtenen a les informacions esportives dibuixen un mapa de referència territorial que descriu l'àmbit referencial dels mitjans.*

Tal com s'ha exposat al marc teòric (2.5.3.) el fet de parlar d'uns determinats personatges i d'uns determinats equips molts cops sol anar relacionat amb les característiques nacionals d'aquests (González Ramallal, 2004). Així, els personatges o col·lectius que més presència acostumen a tenir a les informacions dels mitjans de comunicació solen compartir una característica comuna: la seva adscripció nacional – són de la mateixa nació o estat–. I, normalment, de la mateixa nació o estat que el mitjà en el qual apareixen considera com a propi (Gifreu & Saperas, 1993; Yumul & Ozkirimli, 2000).

En aquest sentit, Bryman (2008, p. 280) exposa que «particularly in the context of mass media news reporting the main figures in any news item and their characteristics are often important items to code» I afegeix que aquestes dades són rellevants a l'hora de «to map the main protagonists in news reporting in an area and to begin to reveal some of the mechanics involved in the production of information for public consumption» (ib.). Conseqüentment, de cada UR se n'extreu, si n'hi ha, el protagonista individual o col·lectiu principal. A partir d'una adaptació de la metodologia emprada per Xicoy (2008), per protagonista principal es considera aquell personatge o col·lectiu que apareix com a eix de la notícia, reflectit –per aquest ordre– al titular, subtítol, fotografia (i peu de fotografia) i text.

De cadascun dels protagonistes de les unitats redaccionals se'n recull el nom propi i se li assigna una categoria relacionada amb la territorialitat a partir del lloc de naixement, el criteri més acceptat majoritàriament per definir la nacionalitat (McCrone, 2001).

Cal tenir en compte que el recull de dades sobre la territorialitat calia que pogués abastar la situació contextual i identitària de Catalunya i de l'Estat espanyol. Així, per elaborar-ne la categorització han calgut diferents estudis pilot, a partir dels quals se n'ha optimitzat la categorització.

Els primers estudis exploratoris al voltant d'aquesta tesi (Juncà, 2006) es feren a partir d'una categorització genèrica que agrupava els personatges principals segons si eren nascuts a Catalunya, a la resta de l'Estat espanyol, o fora d'aquest. Aquesta categorització, però, no permetia abastar la influència del concepte nacional aplicat a l'espai de parla catalana (els Països Catalans) que alguns mitjans de comunicació dels que s'analitzen podrien tenir com a marc de referència; i de fet, alguns tenen com a territori de pertinença i/o de recepció³⁵.

A més d'aquest aspecte, també ha calgut adaptar la categorització referida a la territorialitat a les característiques competitives i estructurals dels diferents esdeveniments. A continuació s'exposen, per esdeveniments, les solucions adoptades per efectuar la recollida de dades d'aquesta variable.

---

³⁵ Vegi's taula 3.1.

3.4.2.1. Jocs Olímpics de Pequín (2008)

En el cas dels Jocs Olímpics, de cadascun dels protagonistes –tant de les UR, com de les fotografies– se n’ha recollit el nom propi, el seu lloc de naixement i la selecció amb la qual competeix.

Pel que fa a la variable *lloc de naixement*, aquest presenta les següents categories territorials³⁶:

- C: personatge nascut a Catalunya
- IBV: personatge nascut a les Illes Balears o al País Valencià.
- E: personatge nascut en algun territori de l’Estat espanyol no comprès en cap de les categories anteriors (C, IBV)
- aTPC: personatge nascut a altres territoris dels Països Catalans (Franja de Ponent i Catalunya Nord)
- A: personatge nascut fora de l’Estat espanyol (exceptuant els nascuts a la Catalunya Nord)

Pel que fa a la categorització de la variable *selecció amb la qual competeix*, aquesta s’ha fet a partir del Comitè Olímpic Nacional (CON) que representava durant els Jocs Olímpics (Espanya, França, Itàlia, Gran Bretanya, EUA, etcètera).

De la combinació de les dues variables (*lloc de naixement* i *selecció amb la qual competeix*) se n’ha elaborat una altra (*naixement/selecció*), la categorització de la qual ha permès estudiar els orígens i les representacions oficials territorials dels esportistes i col·lectius apareguts a les notícies dels Jocs Olímpics. Finalment, aquesta tercera variable presenta les següents categories:

- CE: personatge nascut a Catalunya i que participa amb la selecció espanyola a Pequín
- Ccap: personatge nascut a Catalunya i que no participa amb cap selecció als Jocs de Pequín.
- IBVE: personatge nascut a les Illes Balears o al País Valencià i que participa amb la selecció espanyola a Pequín.
- IBVcap: personatge nascut a les Illes Balears o al País Valencià, i que no participa amb cap selecció als Jocs de Pequín.

---

³⁶ Primerament s’havia establert també la categoria aTPC per designar aquells personatges nascuts a altres llocs dels territoris que comprenen els Països Catalans. Així, la Franja de Ponent, Andorra o la Catalunya Nord eren els territoris que conformaven aquesta categoria. Després d’observar l’aparició només en una única ocasió (*El Punt*) de protagonistes compresos en aquesta categoria se n’ha desestimat el seu ús.

- *aTPCE*: personatge nascut a la Franja de Ponent i que participa amb la selecció espanyola a Pequín
- *aTPCcap*: personatge nascut a la Franja de Ponent i que no participa amb cap selecció als Jocs de Pequín.
- *EE*: personatge no nascut ni a Catalunya, ni a les Illes Balears, ni al País Valencià, però sí a la resta de l'Estat espanyol i que participa amb la selecció espanyola a Pequín.
- *Ecap*: personatge de l'Estat espanyol, però no nascut ni a Catalunya ni a les IBV, i que no participa amb cap selecció als Jocs de Pequín.
- *AE*: personatge nascut fora de l'Estat espanyol i que participa amb la selecció espanyola a Pequín (emprat bàsicament en el cas dels esportistes nacionalitzats espanyols)
- *AA*: personatge nascut fora de l'Estat espanyol i que participa als Jocs de Pequín amb una selecció diferent a l'espanyola.
- *aTPCA*: personatge nascut a la Catalunya Nord i que participa als Jocs de Pequín amb una selecció diferents a l'espanyola.
- *aTPCcap*: personatge nascut a la Catalunya Nord i que no participa als Jocs de Pequín amb cap selecció.
- *Acap*: personatge nascut fora de l'Estat espanyol i que no participa amb cap selecció als Jocs de Pequín (emprat bàsicament en el cas dels dirigents esportius o polítics dels estats diferents a l'espanyol)
- *Altres*: UR sense referent protagonista o amb múltiples referents i de diverses pertinences..

3.4.2.2. Cursa de Fórmula 1 de Montmeló (2007) i Torneig de tennis de Wimbledon (2008)

En el cas de la prova de Fórmula 1 de Montmeló i del torneig de Wimbledon, de cadascun dels protagonistes –tant de les unitats redaccionals, com de les fotografies– se n'ha recollit el nom propi i la variable *lloc de naixement* seguint la mateixa categorització emprada per l'estudi dels Jocs Olímpics (veg. 3.4.2.1.).

3.4.2.3. Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)

En aquesta competició s'han recollit els noms propis dels jugadors i de les seleccions protagonistes de les diferents UR –i de les fotografies–. De cada jugador també se n'ha recollit la selecció en la qual es trobava englobat. Posteriorment, totes aquestes dades servien per establir la variable *selecció protagonista*, que presentava les següents categories:

- *C* (Catalunya): catalana i/o membres de la selecció catalana.
- *A* (Argentina): selecció argentina i/o membres de la selecció argentina.
- *P* (Paraguai): selecció de Paraguai i/o membres de la selecció paraguaiana.
- *B* (Brasil): selecció brasilera i/o membres de la selecció brasilera.
- *Alt* (Altres): altres seleccions i/o membres d'altres seleccions (diferents a *C*, *A*, *P* i *B*)
- *Tots*: membres i/o col·lectius de diferents categories (*C*, *A*, *P*, *B* i *Alt*) apareixen amb el mateix grau de protagonisme.

3.4.2.4. Lliga de Campions de futbol (2008–09)

D'aquest esdeveniment, de cada unitat redaccional –i de les fotografies– se n'ha recollit el nom del protagonista individual o col·lectiu (ja fos un jugador, un directiu, un equip o un club). Posteriorment, aquestes dades han permès configurar la variable *club representat* a partir del club que el protagonista de la UR representa en aquesta competició. La categorització d'aquesta variable, a partir dels clubs, i el fet que pel que fa a l'Estat espanyol, aquests es trobessin ubicats territorialment a partir de l'esquema emprat en aquesta recerca en els altres esdeveniments (Principat de Catalunya – Futbol Club Barcelona–, País Valencià –Club de Futbol Vila-real–, i resta de l'Estat espanyol –Real Madrid i Atlético de Madrid–) ha propiciat la possibilitat d'analitzar les característiques territorials a les notícies de la Lliga de Campions. Finalment, la variable *club representat* ha acabat configurant-se en sis categories:

- *Futbol Club Barcelona*
- *Club de Futbol Vila-real*
- *Real Madrid*
- *Atlético de Madrid*
- *Altres*
- *Tots*

Les categories *Futbol Club Barcelona (Barça)*, *Vila–Real*, *Real Madrid* i *Atlético de Madrid* recullen totes les unitats redaccionals protagonitzades per personatges o col·lectius que representen algun d'aquests quatre clubs. A més, també inclouen aquelles UR en les quals els protagonistes són representants d'un club de fora de l'Estat espanyol que ha esdevingut rival directe d'aquests en alguns dels dos sorteigs analitzats.

La categoria *Altres* recull les unitats redaccionals protagonitzades per personatges i col·lectius que representen clubs de fora l'Estat espanyol i que no s'enfronten, ni a la lligueta ni a les eliminatòries de vuitens de final, a Barça, Vila–Real, Real o Atlético de Madrid. En darrer terme, la categoria *Tots* inclou les unitats redaccionals en les quals els clubs representats són tots els de la competició i ho són compartint el mateix grau de protagonisme³⁷.

3.4.2.5. Catalunya – Euskadi / Euskal Herria de futbol (2006–07)

L'anàlisi dels personatges i col·lectius protagonistes de les informacions d'aquest esdeveniment s'ha efectuat al voltant de la variable *Territori*, referida al territori de pertinença de l'equip, jugador, entrenador o directiu protagonista de cadascuna de les unitats redaccionals.

El fet que l'esdeveniment esportiu giri entorn de les seleccions catalana i basca propicia que els seus protagonistes principals siguin, en bona part, catalans i/o bascos. Tanmateix, també s'han recollit les dades al voltant d'aquells personatges i col·lectius protagonistes de les informacions de la resta de l'Estat espanyol (exceptuant-ne els catalans i els bascos).

D'aquesta manera, la variable *Territori*, presenta la següent categorització:

- C: jugador, entrenador, directiu o polític de Catalunya.
- B: jugador, entrenador, directiu o polític d'Euskadi / Euskal Herria³⁸.
- CB: el fet que en algunes unitats redaccionals el protagonisme sigui compartit entre personatges i col·lectius de diferents categories (C i B) ha fet que es

³⁷ Solen ser les unitats redaccionals relacionades amb els quadres dels grups i dels emparellaments.

³⁸ S'ha considerat *Euskadi / Euskal Herria* perquè aquesta és la denominació de la selecció basca del segon partit. A més, en aquest cas també hi juguen esportistes de tots els territoris històrics bascos, i no s'ajustaria al fet que es vol estudiar que aquests es comptabilitzessin fora del conjunt basc i s'afegissin al conjunt *resta de l'Estat espanyol*. Tanmateix, però, aquest és l'únic esdeveniment de l'estudi en què els esportistes bascos apareixen diferenciats de la categoria *E* (resta de l'Estat espanyol).

considerés convenient establir una altra categoria que permetés recollir aquest tipus de situacions.

- CBE³⁹: jugador, entrenador, directiu o polític de la resta de l'Estat espanyol.

3.4.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DELS ESDEVENIMENTS, ELS ESPORTISTES I ELS COL·LECTIUS

El tercer apartat de l'estudi té com a objectiu recollir i analitzar les identifications dels esportistes així com aprofundir en els contextos en els quals aquestes es produeixen. D'aquesta manera, es pretén respondre la tercera hipòtesi de la recerca: *Les identifications geopolítiques explícites associades als esportistes i col·lectius difereixen segons els marcs referencials que els mitjans prenen com a propis.*

Per tal d'aconseguir-ho, ha calgut desglossar aquest apartat en dos punts. Al primer, (3.4.3.1.) *Identifications territorials dels esportistes i dels col·lectius de l'esdeveniment* s'analitzen els *emparaulaments* (Burguet, 2004; Xicoy, 2008) emprats en les identifications territorials, en funció de les característiques específiques dels esdeveniments, dels esportistes, els col·lectius, o fins tot dels noms de les proves.

Tanmateix, la recollida i l'anàlisi de totes aquestes identifications a tots els esdeveniments, no suposava resoldre totalment la identificació territorial/nacional dels esportistes en qüestió. Rosie *et al.* (2004) consideren que l'anàlisi de la representació nacional a la premsa caldria que s'efectués emprant l'anàlisi qualitatiu que permetés determinar com, de quina manera i en quin context s'empren determinats emparaulaments. No realitzar aquest altre tipus d'anàlisi implicava, com ja s'ha exposat al punt 2.5.3. del marc teòric, topar amb l'ambigüitat de determinades identifications. Així doncs, aquesta ambigüitat s'ha abordat, al segon punt d'aquest apartat (3.4.3.2.) *Context identificatiu dels esdeveniments, els esportistes i els col·lectius*, tal com aconsellen aquestes mateixos autors, efectuant una segona anàlisi complementària per conèixer el context en el qual es produeixen les identifications.

A continuació s'exposen, per cadascun dels esdeveniments, les especificitats metodològiques de tots dos subapartats.

---

³⁹ El fet que els protagonistes d'aquesta categoria ho siguin en un context relatiu al partit Catalunya–Euskadi / Euskal Herria ha determinat l'ús d'aquest acrònim compost.

3.4.3.1. Identificacions territorials dels esportistes i dels col·lectius de l'esdeveniment

El fet que els mitjans parlin d'uns o altres personatges pot mostrar, en molts casos, l'adscripció o l'emmarcament referencial nacional del mitjà (veg. 2.5.3. i 2.5.4.). Ara bé, quan això es produeix en situacions en les quals dues realitats nacionals comparteixen el mateix espai –com el de Catalunya que és el que s'analitza en el present estudi– no és suficient conèixer els personatges o col·lectius que apareixen com a protagonistes de les notícies (aspecte recollit als dos primers apartats de l'estudi), perquè tant el personatge com el col·lectiu poden haver estat escollits partint de marcs referencials diferents. En aquest cas, per obtenir una aproximació més acurada a la realitat nacional construïda, compartida i difosa pel mitjà cal recórrer a la identificació explícita que aquest fa dels esportistes (Rosie *et al.*, 2004).

D'aquesta manera, en la present recerca s'ha optat per utilitzar la mateixa eina metodològica que aquests autors –i també Higgins (2004)– empen en el seu anàlisi del mateix fenomen a la premsa escocesa⁴⁰, tot i que en aquest cas aquesta ha estat adaptada a la realitat de Catalunya i a les característiques dels diferents esdeveniments que s'hi estudien.

Conseqüentment, de cadascun dels esdeveniments se n'han recollit les *location lexical tokens* (Higgins, 2004), els emparaulaments relacionats amb les identificacions geopolítiques (català, espanyol, d'Olot, de Manacor, barceloní, madrileny, de València, escocès, de Baltimore, etcètera) que els mitjans han emprat per referir-s'hi.

En aquest sentit, l'inconvenient d'aquesta aproximació és que exclou, òbviament, aquells casos en què el periodista tracta les *location lexical tokens*⁴¹ com a lloc comú i compartit amb el lector i que, per tant, no les explicita (Rosie *et al.*, 2004). Tanmateix la dificultat de recollir aquests casos ha aconsellat emprar, per aquest punt, només els referents territorials explícits. Tot i això, per la importància que l'establiment dels llocs comuns en l'exposició de les notícies té a l'hora de determinar els marcs referencials

⁴⁰ Escòcia presenta similituds identificatives amb el cas català. A efectes d'identificació els esportistes escocesos són identificats de diferents maneres, segons els mitjans, a partir dels pols identificatius *Escòcia* i *Gran Bretanya*. Les problemàtiques i les solucions adoptades per l'estudi d'aquesta qüestió a Escòcia i a la Gran Bretanya (Blain, Boyle, & Hugh O'Donnell, 1993; Brookes, 1999; Higgins, 2004; Rosie, MacInnes, Petersoo, Condor, & Kennedy, 2004) han estat recollides en bona part en aquesta recerca.

⁴¹ En aquesta recerca el conceptes *location lexical tokens*, i el d'emparaulament relacionat amb els referents geopolítics (*identificacions geopolítiques*) o referents territorials (*identificacions territorials*) s'empen com a sinònims.

dels mitjans, aquest tipus d'omissions també són tractades en la present recerca (veg. 3.4.4.).

Per dur a terme aquest subapartat s'han emprat com a mostra les mateixes unitats redaccionals dels dos primers apartats de la recerca. Això s'ha realitzat d'aquesta manera per tots els esdeveniments, excepte pels Jocs Olímpics del qual s'ha optat per estudiar-ne, en aquest tercer apartat, una mostra d'unitats redaccionals més reduïda però més centrada en els esportistes de l'Estat espanyol.

Tal com s'ha avançat a l'inici d'aquest punt, les característiques diferenciades de cada esdeveniment han fet que calgués adoptar solucions específiques per cadascun d'ells a l'hora d'analitzar les identifications geopolítiques que s'hi produeixen. A continuació s'exposen les solucions per cadascun dels esdeveniments analitzats.

a. Jocs Olímpics

La gran quantitat d'esportistes i col·lectius presents als Jocs Olímpics de Pequín ha aconsellat acotar el nombre de subjectes als quals s'analitzés les *location lexical tokens* que se'ls atorgaven. En aquest sentit, s'ha decidit fer l'anàlisi d'aquells esportistes que apareixien en més ocasions, i ocupant el major nombre de punts d'espai, com a protagonistes de les unitats redaccionals dels dies que conformaven la mostra de l'esdeveniment. A partir de les dades de presència en nombre i espai de les UR s'han escollit els dos esportistes més destacats de cada categoria (C, IBV, E, A) de la variable *Lloc de naixement* (veg. 3.4.2.1.) per cada diari. Posteriorment, de cadascun d'ells se n'han analitzat totes les unitats redaccionals del primer apartat de la recerca (veg. 3.4.1.) en les quals aquests esportistes apareixien com a personatges principals.

Un cop recollides, les *identifications territorials* dels esportistes dels Jocs Olímpics, aquestes s'han agrupat en cinc *tipologies identificatives* definides a partir dels marcs territorials geopolítics als quals feien referència: *població*, *comarca i/o província*, *comunitat autònoma* (Catalunya, País Valencià o Illes Balears) i *referent estatal espanyol* (Espanya).

b. Cursa de Fórmula 1 de Montmeló (2007)

En relació a les identificacions territorials d'aquest esdeveniment, després de constatar que la presència d'esportistes catalans hi era mínima –i per tant també ho eren les seves identificacions– s'han analitzat les identificacions relacionades amb les fórmules denominatives de la prova. Així, el subjecte identificatiu ha estat el nom amb el qual els diaris identificaven la prova de Fórmula 1 (*Montmeló / El Circuit / Circuit de Catalunya / Gran Premi d'Espanya...*). Finalment, el thesaurus de denominacions ha inclòs 17 fórmules denominatives, les quals s'han agrupat en sis tipologies identificatives bàsiques: *Montmeló, El Circuit, Barcelona, Catalunya, Espanya* i *Europa* (veg. taula 3.4.).

Tipologies identificatives	Identificacions territorials
Montmeló	Montmeló, GP de Montmeló, el circuit de Montmeló, prova de Montmeló...
El Circuit	El Circuit.
Barcelona	Barcelona, circuit/traçat barceloní circuit de Barcelona...
Catalunya	Catalunya, Circuit de Catalunya, circuit/traçat català, prova/instal·lació catalana, Gran Premi de Catalunya...
Espanya	Espanya, Gran Premi d'Espanya, circuit/traçat espanyol, prova/cita/carrera espanyola...
Europa	Europa, cita europea, circuit europeu...

Taula 3.4. Tipologies identificatives del Gran Premi d'Espanya de Fórmula 1 del Circuit de Catalunya de Montmeló.

c. Copa Amèrica d'hoquei patins

El fet que la competició de la Copa Amèrica comptés només, en relació a l'Estat espanyol, amb la participació de la selecció catalana ha fet que l'anàlisi de les identificacions geopolítiques que es produïen als mitjans s'efectués prenent com a subjecte d'anàlisi les referències als esportistes catalans i a la selecció catalana.

En aquest sentit, l'emparaulament en relació a les identificacions geopolítiques s'ha efectuat a partir de cinc tipologies identificatives: *Catalunya, selecció catalana, català i nacional* [català], i també una darrera en relació a la identificació amb *Espanya/espanyols*.

d. Lliga de Campions de futbol

En aquest esdeveniment les identifikacions geopolítiques s'han analitzat en relació als quatre clubs de la Lliga espanyola que participaven a Lliga de Campions: el Futbol Club Barcelona, el Vila-real, el Real Madrid i l'Atlético de Madrid. A més d'aquests quatre clubs, també s'han analitzat els clubs que al sorteig de vuitens varen quedar emparellats amb el Barça (Olympique de Lió) i amb el Real Madrid (Liverpool)⁴².

Les denominacions referides als diferents equips s'han agrupat al voltant de tres tipologies identificatives, les relacionades directament amb Catalunya (*Catalunya*), les que ho feien amb el País Valencià (*País Valencià*) i les que ho feien amb Espanya (*Espanya*).

e. Torneig de tennis de Wimbledon (2008)

La nombrosa presència de tennistes de Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià i d'altres territoris de l'Estat espanyol ha estat clau perquè l'anàlisi de l'emparaulament relacionat amb les *location lexical tokens* de Wimbledon s'hagi efectuat de tots ells. Un cop recollides les identifikacions territorials, aquestes s'han agrupat en quatre tipologies identificatives bàsiques (de manera semblant a l'esdeveniment dels Jocs Olímpics) definides a partir dels marcs territorials als quals feien referència: *població*, *comarca i/o província*, *comunitat autònoma* (Catalunya, País Valencià o Illes Balears) i *referent estatal espanyol* (Espanya).

f. Catalunya – Euskadi / Euskal Herria de futbol (2006–07)

L'estudi dels identificadors territorials d'aquest esdeveniment s'ha efectuat a partir de dos aspectes. Primerament, s'han comptabilitzat el nombre de mencions explícites als referents territorials *Catalunya*, *català/na/ns/nes*, *Espanya* i *espanyol/a/ls/les* a cadascun dels sis diaris.

En segon lloc, per aprofundir en la consideració en clau nacional o autonòmica d'aquests referents territorials per part dels diaris, s'ha ampliat l'anàlisi a aquelles

---

⁴² Un d'aquests dos clubs (el Liverpool) té entre les seves files diversos jugadors espanyols, i també l'entrenador.

identificacions que de manera explícita identificaven la selecció catalana –i també l'espanyola– amb aspectes relatius a *nació* o a *comunitat/autonomia*. En aquest sentit, cal dir que el fet alguns mitjans empressin en força ocasions la citació d'una o altra característica utilitzant la cursiva o les cometes⁴³, ha propiciat que s'incloués dins de l'anàlisi també aquesta diferenciació. Fet, aquest, que ha propiciat l'aparició de sis tipologies identificatives per classificar les denominacions (veg. *taula 3.5*).

<i>Tipologies identificatives</i>	<i>Referents</i>
Nacional (Cat)	Selecció, entrenador, jugador, combinat nacional referent a Catalunya
“Nacional” (Cat)	Selecció, entrenador, jugador, combinat nacional referent a Catalunya, exposat en cursiva
Autonòmic (Cat)	Selecció, entrenador, jugador, combinat, o comunidad autonòmic/a referent a Catalunya
“Autonòmic (Cat)	Selecció, entrenador, jugador, combinat o comunidad autonòmic/a referent a Catalunya, exposat en cursiva
Nacional (Esp)	Selecció, entrenador, jugador, combinat nacional referent a Espanya
“Nacional” (Esp)	Selecció, entrenador, jugador, combinat nacional referent a Espanya, exposat en cursiva

Taula 3.5. *Tipologies identificatives dels partits (Catalunya – Euskadi/Euskal Herria)*.

3.4.3.2. Context identificatiu dels esdeveniments, els esportistes i els col·lectius

Aquest punt pretén determinar el context identificatiu –i la *jerarquia identificativa*⁴⁴– en el qual s'emmarca la notícia, perquè és precisament el context el que contribueix a reconèixer el referent territorial –i les característiques jeràrquiques que s'estableixen en la presentació d'aquest– que utilitza com a propi cada mitjà de comunicació.

Per dur a terme la contextualització del fet el primer aspecte que se n'estudia és la seva presència –o la seva absència – a la portada del mitjà, així com a la portada de la secció d'esports i en altres parts del diari. A banda de la presència en aquests llocs, també se'n registra el total d'espai que s'hi destina en cadascun d'ells. Això s'efectua seguint les pautes per valorar l'espai exposades al punt 3.4.1. del present capítol.

⁴³ L'ús de la denominació sense cometes evidencia que l'autor del text comparteix el sentit de la denominació, mentre que l'ús de les cometes manifesta que l'autor no en comparteix necessàriament la identificació. Les cites textuales que reproduïxen les declaracions d'algun protagonista de l'esdeveniment, i que també es presenten entre cometes, no s'han contemplat en aquest anàlisi.

⁴⁴ Per *jerarquia identificativa* s'entén el fet que determinades identificacions es poden mostrar incloses dins d'unes identificacions considerades més àmplies. Així, de *La Garrotxa* pot ser inclòs dins *català*, i aquesta al seu torn pot ser inclosa –o no– dins de la identificació *espanyol*. Podria donar-se el cas que el titular identificqués l'esportista com a *espanyol* i que, en canvi, a la resta de la unitat redaccional totes les identificacions fossin com a *català*. Conseqüentment, aquesta fórmula no tindria les mateixes característiques que una altra que només identificqués l'esportista com a *català* i que no ho fes en cap cas com a *espanyol*. En la primera, *català* se situa com a identificació integrada jeràrquicament dins *espanyol*, mentre que en la segona això no es produeix.

Posteriorment, la presència de l'esdeveniment en unes parts o altres del diari es relaciona amb els protagonistes de les unitats redaccionals a partir de la variable *lloc de naixement* (Jocs, F-1 i Wimbledon), *selecció protagonista* (Copa Amèrica i Catalunya–Euskadi/Euskal Herria) i *club representat* (Lliga de Campions)⁴⁵.

Posteriorment, seguint el model emprat per Yumul i Ozkirimli (2000), es recullen els titulars i subtítulars de les unitats redaccionals relatives al fet. Aquests, a més de concentrar el nucli de la informació que el mitjà vol transmetre, promouen una consciència comuna (Fontcuberta, 2003) i configuren bona part del marc discursiu en el qual s'inscriu la notícia. I, en aquest sentit, orienten, també en termes de territorialitat, la identificació dels esportistes i col·lectius dels quals parlen i en determinen les jerarquies identificatives. Per tot això, la seva anàlisi esdevé necessària per poder conèixer el context de la notícia i algunes de les claus per a la seva interpretació.

Així, dels titulars i subtítulars de cada fet se n'analitza l'emparaulament relacionat amb el marc referencial que es fa dels fets i dels esportistes que s'hi exposen. A més d'això, també es recullen les identificacions que determinen el sentit comú geogràfic de forma implícita: les que expressen un marc territorial sense necessitat d'explicitar-lo.

D'aquesta manera, amb l'ús d'aquest conjunt d'aproximacions es possibilita l'anàlisi de la presència de totes les identificacions que de forma implícita o explícita mostren banalment –*flag* en paraules de Billig (1995)– marcadors identificatius nacionals⁴⁶, i que transmeten, alhora, el marc referencial que el mitjà de comunicació relaciona amb l'esportista i amb el seu lector.

A continuació s'exposen les adaptacions realitzades en aquest subapartat de la recerca pels dos esdeveniments que ho han requerit (Jocs Olímpics de Pequín, Copa Amèrica d'hoquei patins).

---

⁴⁵ Aquestes variables i la seva categorització es detallen al punt 3.4.2.

⁴⁶ Rosie *et al.* (2004) en un estudi realitzat a la premsa britànica trobaren que un 96% dels articles analitzats contenien algun tipus de «flag terms» (termes que exhibeixen la nacionalitat de manera banal, normalitzada i, conseqüentment, de forma quasi imperceptible).

a. Jocs Olímpics de Pequín

El subapartat *Context identificatiu dels esdeveniments, els esportistes i els col·lectius*, s'ha centrat només en un fet –amb totes les UR que hi fan referència– per cadascun dels esportistes més destacats de l'Estat espanyol (*C, IBV i E*)⁴⁷ determinats a partir del mateix criteri emprat al subapartat anterior (3.4.3.1.). Concretament, els fets analitzats han estat:

- Partit de bàsquet masculí entre les seleccions d'Espanya i Croàcia (21 d'agost 2008). Hi participaven els jugadors Pau Gasol i Rudy Fernández.
- Final de natació sincronitzada per parelles (21 d'agost de 2008). Gemma Mengual i Andrea Fuentes hi obtingueren la medalla de plata.
- Final de gimnàstica masculina (18 d'agost de 2008). El gimnasta Gervasi Deferr hi obtingué la medalla de plata.
- Final masculina de tennis (18 d'agost de 2008). Rafael Nadal hi aconseguí la medalla d'or.
- Prova de ciclisme en ruta masculina (10 d'agost de 2008). El guanyador en fou el ciclista Samuel Sánchez
- Competició d'esgrima masculina (11 d'agost de 2008). José Luis Abajo hi participà i hi obtingué la medalla de bronze

Dins d'aquest mateix apartat, l'esdeveniment dels Jocs Olímpics incorpora un altre punt (*Identificacions territorials als fets amb protagonistes C i IBV*), en el qual es recullen i s'analitzen tots els referents i identificacions territorials (explícits i implícits) que apareixen als fets anteriorment esmentats (bàsquet Espanya i Croàcia –21 d'agost–; natació sincronitzada per parelles –21 d'agost de 2008; final de gimnàstica masculina –18 d'agost de 2008–; final masculina de tennis –18 d'agost de 2008–) que tenen com a protagonistes els esportistes amb més presència als mitjans de les categories *C* i *IBV*. Posteriorment, tot els referents s'han agrupat a partir de cinc tipologies referencials: *municipi i comarca, català (o balear, en el cas dels esportistes IBV), estatal* (referint-se a Espanya), *Espanya*, i *referent implícit espanyol propi*.

---

⁴⁷ Com que els personatges de la categoria *A* s'allunyen de la problemàtica identificativa que s'exposa en aquest punt, no són estudiats en aquesta part de la recerca.

b. Copa Amèrica d'hoquei patins

El tercer apartat de la recerca de la Copa Amèrica d'hoquei patins incorpora el subapartat *Altres informacions de la mateixa pàgina* en el qual es recullen, de les unitats redaccionals relatives a altres fets, els marcs territorials/nacionals de referència que comparteixen espai (mateixa pàgina) amb les informacions de la Copa Amèrica. Aquest punt de l'estudi permet establir més acuradament l'abast de les identifications vers Catalunya i la selecció catalana en el sentit d'establir-ne la consideració regional/nacional i la jerarquia identificativa que els és adjudicada.

3.4.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL

El quart apartat de la metodologia té com a objectiu estudiar la presència i aprofundir en el coneixement d'algunes de les actuacions més destacades dels mitjans descrites en diferents estudis⁴⁸ al voltant de l'emmarcament nacional a les pàgines d'esports dels diaris.

Aquest apartat respon a la darrera hipòtesi de la recerca: *En l'exposició de les informacions relatives a l'esport, els mitjans de comunicació empen diferents recursos que contribueixen a la producció i reproducció d'un prisma propi d'emmarcament territorial de les informacions.*

La mostra d'aquest apartat la formen totes les unitats redaccionals de tots els dies i diaris analitzats de tots els esdeveniments.

Unitats redaccionals il·lustratives del marc referencial està compost de dos subapartats (*Unitats redaccionals d'aparició comuna* i *Unitats redaccionals d'aparició específica*) i s'estructura segons la periodicitat d'aparició de les unitats redaccionals i la seva presència específica o comuna als diaris de l'estudi.

---

⁴⁸ Vegis el punt 2.5.

3.4.4.1. Unitats redaccionals d'aparició comuna

Aquest punt analitza i compara les característiques identificatives, relacionades amb l'emmarcament territorial/nacional, en determinades unitats redaccionals comunes a tots –o a quasi tots– els diaris aparegudes durant l'esdeveniment.

Les característiques particulars i diferenciades dels esdeveniments esportius (presència de medaller, classificacions prèvies, sorteigs, eliminatòries, resultats...) comporten l'ús de determinades unitats redaccionals comunes a la majoria dels diaris; i alhora específiques per cadascun dels esdeveniments.

De les diferents UR comunes se n'ha analitzat la seva presència o absència, els marcs territorials de referència (a partir dels usos de gentilicis i acrònims, i de les presències i absències d'esportistes i col·lectius), i l'existència i la tipologia de les diferències (negretes, majúscules, ressaltats...) en la presentació dels individus i dels col·lectius que hi apareixen.

A continuació es detallen les unitats redaccionals comunes analitzades en cadascun dels esdeveniments i les característiques principals d'aquestes:

- De l'esdeveniment dels Jocs Olímpics de Pequín se n'han estudiat dues UR comunes:
  - Unitat redaccional *El medaller*: s'hi exposa les medalles que les diferents delegacions van obtenint a mesura que es desenvolupen els Jocs
  - Unitat redaccional *Els resultats*: s'hi resumeix els resultats de les proves olímpiques del dia anterior.

- De la prova de Fórmula 1 de Montmeló se n'han analitzat tres UR i els encapçalaments de la prova:
  - Unitat redaccional *Classificació entrenaments*: s'hi exposa la relació de pilots participants i la seva classificació als entrenaments de la prova de Montmeló (13 de maig)
  - Unitat redaccional *Graella prova*: s'hi presenta l'estructura de la graella de sortida de la prova.
  - Unitat redaccional *Classificació mundial*: s'hi mostren la classificació dels pilots segons el nombre de punts aconseguits en totes les proves del mundial de F-1.

– A més d'aquestes tres unitats redaccionals, a la prova d'automobilisme s'ha emprat com a element comú dels diferents diaris l'enunciat que configurava l'encapçalament de la informació del Gran Premi, en el qual s'hi reproduïa bona part de la riquesa identificativa de l'esdeveniment.

· De la Lliga de Campions s'han analitzat dues UR comunes:

– Unitat redaccional *Grups de classificació*: s'hi exposa la composició dels grups resultants del primer sorteig de la competició. És la unitat redaccional que sol emprar els escuts i/o noms dels equips que continuen a la competició (29 agost).

– Unitat redaccional *Emparellaments*: s'hi exposa la composició dels emparellaments de vuitens de final fruit del segon sorteig de la competició (20 desembre).

· Del torneig de Wimbledon són dues les UR comunes que s'han analitzat:

– Unitat redaccional *Els resultats*: s'hi mostren els resultats dels partits de la jornada anterior amb el nom dels protagonistes.

– Unitat redaccional *Quadres de competició*: s'hi exposa el conjunt de tennistes i la seva evolució al torneig al mateix temps que permeten veure els possibles encreuaments futurs del torneig.

En els esdeveniments Copa Amèrica d'hoquei patins i partits Catalunya–Euskadi/Euskal Herria, per les particularitats en la cobertura de l'esdeveniment que més endavant s'exposen al capítol de resultats (4.3 i 4.6.), no ha estat possible trobar–hi cap unitat redaccional comuna.

3.4.4.2. Unitats redaccionals d'aparició específica

Partint de la totalitat de la mostra de cada esdeveniment, en aquest punt s'han analitzat les unitats redaccionals en relació als cinc recursos d'emmarcament territorial/nacional més comuns⁴⁹ (Blain *et al.*, 1993; González Ramallal, 2004; Rosie *et al.*, 2004; Yumul & Ozkirimli, 2000) emprats pels mitjans de comunicació.

---

⁴⁹ Al punt 2.5. s'exposen la tipologia i les característiques d'aquests tipus de recursos i d'emmarcaments.

Per determinar el marc referencial de cada diari s'ha analitzat el territori de referència (Catalunya, Països Catalans, Espanya...) de cadascun dels recursos i se n'ha analitzat la seva homogeneïtat en les diferents ocasions que s'ha emprat.

A continuació es presenten els cinc recursos d'emmarcament i se n'exemplifiquen algunes de les tipologies que presenten les unitats redaccionals que els entren.

a. La presència del recurs a la història (comuna)

La història, tal com s'exposa al punts 2.3.2 i 2.5.4 del marc teòric, és un dels llocs comuns dels discursos relacionats amb la nació (Nora, 1986). Així, en aquest punt es recullen les unitats redaccionals que de manera directa o indirecta fan referència al passat *comú* per exposar aspectes relatius a l'esdeveniment esportiu. La tipologia d'unitats redaccionals amb presència d'aquest recurs s'exemplifica a partir dels següents titulars: «La tercera medalla de la història», «La medalla número 100», «Després de Santana, Nadal» «Els altres medallistes catalans»... L'anàlisi del recurs es centra en determinar a quina història comuna es refereix el mitjà; i en la coherència del territori que es referència històricament.

b. L'ús de la metonímia en l'explicació de les notícies i en la identificació dels personatges i col·lectius

Blain *et al.* (1993) descriuen els usos metonímics com una de les pràctiques més esteses en els discursos nacionalistes relligats amb l'esport que efectuen els mitjans. Les unitats redaccionals que contenen expressions com ara «Catalunya surt al carrer» o «Espanya pendent d'una altra gesta» es recollirien en aquest punt. En aquest recurs s'analitza d'una banda quin és el subjecte metonímic del mitjà, i de l'altra, si aquest és sempre, en termes territorials, el mateix.

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional) propi

Aquest tipus d'actuació recull les unitats redaccionals que a l'hora d'exposar un fet ho fan mitjançant la narració d'aquest des d'algun element que el relligui a la comunitat nacional en la qual el mitjà s'imbrica. Aquest tipus de pràctica, tal com s'ha exposat al marc teòric (veg. 2.5.4.), també es troba descrita com una de les pràctiques més usuals dels mitjans en relació a l'esport i els seus protagonistes (Blain *et al.*, 1993; González Ramallal, 2004). Les UR que efectuen aquesta presentació a partir de les

característiques formals (negretes, majúscules, situació espacial...) també s'hi recullen. En aquest mateix punt també s'inclouen les UR que al mateix temps que exposen fets relatius a individus del marc territorial propi ometen aquells que fan referència als mateixos fets però relatius a individus d'un altre marc. Així, una unitat redaccional on només s'exposi el cinquè classificat d'una prova (un *dels nostres*) i, en canvi, se n'ometin els quatre primers (tots *dels altres*), formaria part d'aquest punt.

En aquest punt la recerca es centra en determinar quin és el prisma nacional propi des del qual es presenten determinades informacions.

d. L'omissió del referent territorial propi (o la presència implícita del referent territorial propi)

Els casos en els que a les unitats redaccionals no s'identifica l'equip, l'esportista o la selecció de forma explícita amb un territori són recollits en aquest punt. Normalment, el sentit comú compartit o que vol ser compartit pel mitjà i pels seus lectors, adjudica el referent territorial sense necessitat d'explicitar-lo (Rosie *et al.*, 2004). Així, exemples com «*la selecció, amb problemes*», «*l'equip augmenta la confiança*», o «*guanyen fàcil*» formarien part d'aquest punt.

L'anàlisi d'aquest recurs té com a objectiu recollir els casos on apareix i determinar el territori de referència dels mitjans quan aquest no és explicitat a les seves unitats redaccionals.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

Les unitats redaccionals en les quals es recorre a la primera persona del plural – autoreferenciant-se de forma explícita– són les que es recullen en aquest apartat. «*Hem guanyat*», «*Ja en tenim 23!*»... són expressions que expressades pel periodista que signa la informació mostren un reconeixement explícit del marc referencial.

Així doncs, en aquest punt s'analitza quin és el marc referencial de les informacions en les quals el territori de referència és reconegut com a propi de forma explícita; i cerca analitzar-ne la seva coherència en relació a totes les UR d'aquest tipus que es troben a cada mitjà.

3.5. QUALITAT DE LA RECERCA

A continuació s'exposen les solucions adoptades en la present recerca en relació als aspectes de qualitat que Bryman (2008), respecte l'ús de les metodologies quantitatives i qualitatives, i Klaus Krippendorf i Laurence Bardin (Sáez, 1999), específicament respecte l'anàlisi de contingut, assenyalen que cal tenir en compte.

Tots tres autors exposen la necessitat de determinar, en una primera etapa, el corpus de manifestacions discursives que es pretenen estudiar i la seva validesa. Les condicions d'aquesta validesa: exhaustivitat, representativitat, homogeneïtat i pertinença, han estat presents en l'establiment de la mostra (diaris i esdeveniments) de la recerca; ja sigui en l'ampli ventall de mitjans analitzats (fonts primàries i no modificades) que permet abastar les principals publicacions en les dues llengües majoritàries de Catalunya (català i castellà), amb diferents centres de producció i ideologies polítiques, en els alts nivells d'incidència dins el mapa comunicatiu català dels diferents mitjans, en la coincidència dins un mateix període temporal dels esdeveniments i en l'ampli espectre de característiques estructurals i competitives del món de l'esport que els esdeveniments analitzats permeten abastar.

Bryman també assenyala en relació a la qualitat de la recerca que aquesta ha de d'acomplir la *trustworthiness* (confiabilitat). En aquesta recerca la confiabilitat s'ha procurat aconseguir a partir de diferents aspectes. Així, la metodologia i el marc teòric interpretatiu emprats ja han estat utilitzats també en d'altres recerques similars. Tal com s'ha exposat anteriorment a cadascun dels dos primers apartats de la metodologia, aquests (3.4.1. i 3.4.2.) segueixen la formulació, principalment, de González–Ramallall (2004), mentre que la resta (3.4.3 i 3.4.4.), de Yumul & Özkirimli (2000), Blain *et al.* (1998) i Rosie *et al.* (2004). En aquest sentit, la combinació de les metodologies quantitatives i qualitatives s'ha emprat per solucionar la possible problemàtica que Rosie *et al.* (2004) apuntaven en la quantificació de les aparicions dels personatges i de les identificacions que se'ls atribuïen. Aquests mateixos autors suggerien l'anàlisi del context en el qual aquestes s'emmarcaven i és precisament això, entre d'altres aspectes, el que s'ha fet en l'anàlisi qualitatiu desenvolupat als darrers dos apartats (3.4.3 i 3.4.4.).

D'altra banda, pel que fa als possibles problemes en l'establiment de la codificació i la recollida de dades a partir d'aquesta, s'ha tingut en compte la fiabilitat intra i inter codificadors. La primera s'ha obtingut a partir de la codificació dels dos primers esdeveniments en dues ocasions i en l'assoliment d'una coincidència propera al 100%. I la segona, mitjançant l'ús d'un segon codificador per tres (Jocs Olímpics, Copa Amèrica d'hoquei i Catalunya–Euskadi/Eukal Herria) dels sis esdeveniments analitzats, i la comprovació posterior de la seva coincidència.

Finalment, també en aquest punt sobre la qualitat de la recerca s'ha cregut convenient exposar l'abast de la limitació metodològica d'aquesta recerca i al mateix temps desgranar-ne les fórmules emprades per fer-hi front. Bona part de les limitacions provenen de la interpretació dels textos que comporta aquest tipus d'anàlisi –que tanmateix, tal com descriu Iñíguez (2006, p. 121) no fa res que no facin altres processos d'anàlisi, generalment «marcadament interpretatius»–. En aquest sentit, doncs, les limitacions derivades de les necessàries interpretacions es presenten gairebé com a inherents en l'estudi del llenguatge entès aquest, de manera simultània, «com a indicador d'una realitat social i com una forma de crear-ne; [...] un llenguatge que té efectes en el món en el qual vivim» (ib.). Tanmateix, en la present recerca s'ha procurat controlar aquestes limitacions seguint les propostes que els experts en aquest tipus d'anàlisi proposen, fet que comporta mostrar detalladament les maneres i les raons que acompanyen l'aproximació als textos estudiats, tal com s'ha efectuat en aquest capítol.

4. RESULTATS

El capítol de Resultats està constituït per set apartats. Als sis primers s'exposen els resultats a cada diari dels sis esdeveniments analitzats: «Jocs Olímpics de Pequín (2008)», «Prova de Fórmula 1 de Montmeló (2007)», «Copa Amèrica d'hoquei patins (2008)», «Lliga de Campions (2008/09)», «Torneig de tennis de Wimbledon (2008)» i «Catalunya-Euskadi/Euskal Herria de futbol (2006/07)»; mentre que al darrer s'hi presenta l'«Anàlisi global i comparatiu de tots els esdeveniments».

4.1. JOCS OLÍMPICS DE PEQUÍN (2008)

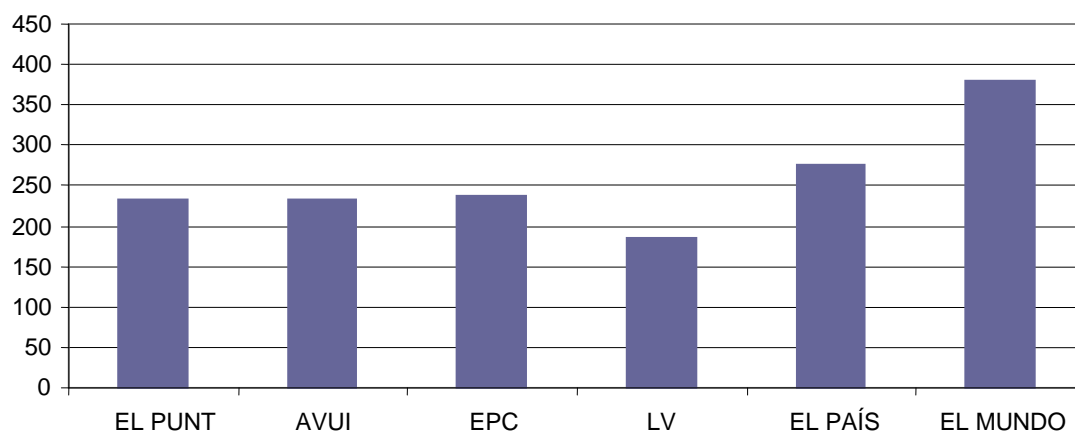
En aquest punt del capítol de resultats es presenten les dades obtingudes a partir dels set dies analitzats (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost 2008) dels Jocs Olímpics de Pequín als diferents diaris de l'estudi.

4.1.1. ASPECTES FORMALS

A continuació s'exposen els resultats relatius als aspectes formals de les unitats redaccionals (UR) i de les fotografies de l'esdeveniment dels Jocs Olímpics.

4.4.1.1 Aspectes formals de les unitats redaccionals

El nombre d'unitats redaccionals recollides als diferents diaris durant els 7 dies analitzats ha estat de 1544. Tal com es pot observar a la gràfica 4.1., cinc dels periòdics presenten un nombre molt similar d'UR, exceptuant el cas del diari *El Mundo* que n'hi destina un nombre molt més elevat (381 UR). *El País* (276 UR) és el segon diari amb més UR, mentre que *El Periódico* (237 UR) és el tercer diari en nombre d'unitats, gairebé al mateix nivell que *l'Avui* i *El Punt* (232 UR ambdós). Finalment, *La Vanguardia* és el diari que menys unitats redaccionals sobre els Jocs Olímpics exposa a les seves pàgines (186 UR).

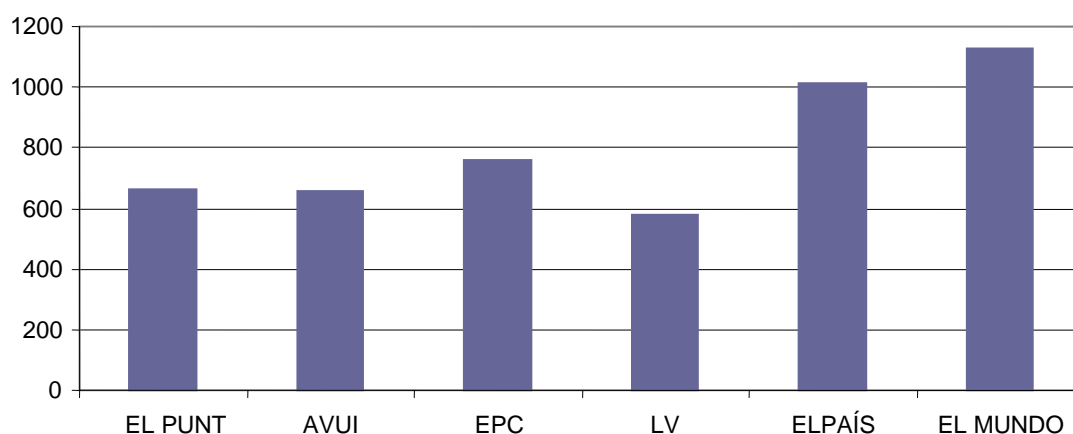

Gràfica 4.1. Nombre total d'unitats redaccionals dedicades als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

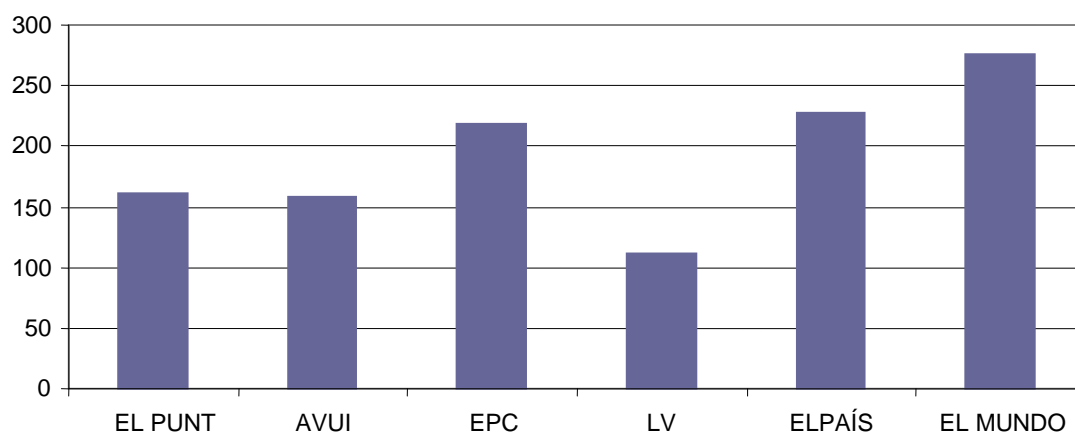
Pel que fa a l'espai emprat a cadascun dels diaris a l'hora d'exposar les notícies dels Jocs, els resultats són molt semblants als del nombre absolut d'unitats redaccionals (veg. gràfica 4.2.). S'han trobat unitats redaccionals relatives als Jocs en un total de 533 pàgines. L'espai ocupat per les 1544 UR ha estat de 4800 punts d'espai. En aquest aspecte, els diaris *El Mundo* (1128) i *El País* (1013) presenten les xifres d'espai més elevades i es diferencien considerablement de la resta. Els segueix, de lluny, *El Periódico* (760). Pel que fa als altres diaris, *La Vanguardia* es manté, també, com el diari que menys n'hi dedica (581); aproximadament la meitat que el que més, tot i que en aquest cas es diferencia considerablement de *El Punt* i *l'Avui* (657 i 661, respectivament) que són els que el precedeixen.

Gràfica 4.2. Total d'espai (punts d'espai) dedicat als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

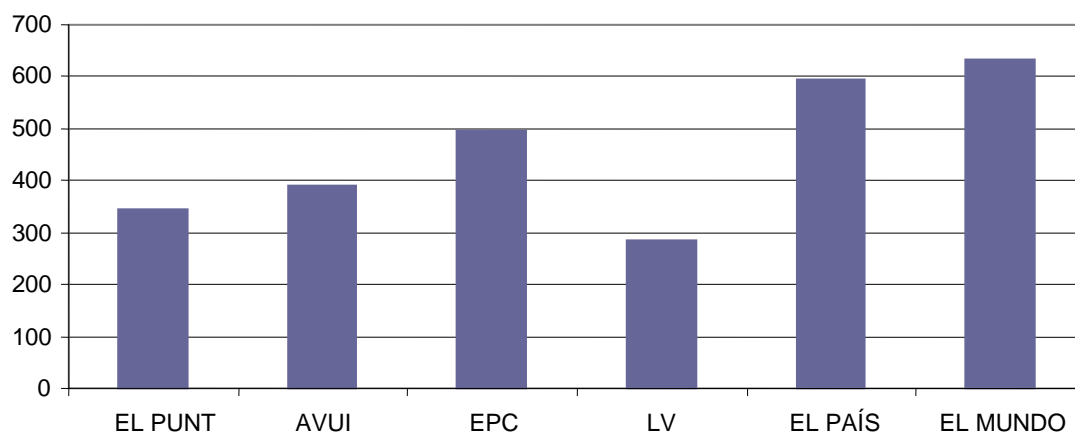
4.1.1.2. Aspectes formals de les fotografies

El total de fotografies observades a les pàgines dels 7 dies analitzats ha estat de 1152. A la gràfica 4.3. es mostra com *El Mundo* (276), *El País* (227) i *El Periódico de Catalunya* (218) són, per aquest ordre, els diaris que més fotografies empen a les seves pàgines. *El Punt* (161) i *l'Avui* (158) els segueixen, i *La Vanguardia* (112) apareix com el diari que menys fotografies empra en aquestes informacions.

Gràfica 4.3. Nombre total de fotografies dedicades als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost 2008).

La quantitat total d'espai destinada a les fotografies que il·lustren les notícies dels Jocs presenta una caracterització semblant al total de fotografies (veg. gràfica 4.4.). Així, el diari que més espai ocupa amb les fotografies és *El Mundo* (633), seguit pel diari *El País* amb unes xifres similars (595). Els segueixen *El Periódico de Catalunya* (495), *l'Avui* (391) i *El Punt* (343); i finalment, tal com passava amb el nombre total de fotografies, *La Vanguardia* (285).

Gràfica 4.4. Total d'espai (punts d'espai) dedicat als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

4.1.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DELS JOCS OLÍMPICS DE PEQUÍN

En aquest punt es presenten els resultats obtinguts a partir de la recollida de dades a les unitats redaccionals i també a les fotografies de les notícies dels Jocs de Pequín del primer apartat de la recerca (veg. 3.4.2.1.). Així, del personatge principal

d'aquestes, se n'ha recollit les variables *lloc de naixement* i *selecció amb la qual competeix als Jocs*¹, la combinació dels quals produïa la variable *naixement/selecció* que és la que es presenta a continuació.

4.1.2.1. Personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals

Els resultats d'aquest punt es presenten percentualment, a partir del total d'UR del mitjà en qüestió. Les dades agrupades del conjunt de mitjans relatives al total d'unitats redaccionals i al total d'espai, tal com es pot observar a la taula 4.1., són molt semblants.

<i>Naixement / selecció</i>	<i>% Nº Total UR</i>	<i>% Total Espai UR</i>
CE	15,79	17,25
IBVE	5,63	6,92
EE	24,90	24,15
AE	1,89	1,60
AA	33,49	33,21
Ccap	0,13	0,07
Ecap	0,55	0,63
Acap	1,43	1,33
Altres	16,20	14,84

Taula 4.1. Nombre (%) i espai total (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

El percentatge del total d'espai de personatges i col·lectius principals respon principalment a dues categories. La dels personatges nascuts fora de l'Estat espanyol i representants d'alguna selecció diferent a l'espanyola (*AA*, 33,21%); i la dels personatges nascuts a territoris de l'Estat espanyol –diferents dels de Catalunya i les Illes Balears i el País Valencià– i que competeixen als Jocs emmarcats en la delegació espanyola (*EE*, 24,15%). La tercera categoria amb un percentatge més alt d'aparicions és la que fa referència als personatges nascuts a Catalunya i que competeixen emmarcats amb Espanya (*CE*, 17,25%). La categoria *Altres* (14,84%), que aglutina totes les UR en les quals l'individu o col·lectiu principal no apareix, és la quarta en nombre d'aparicions. La cinquena categoria és *IBVE* (6,92%) que recull els personatges principals que són nascuts a les Illes Balears o al País Valencià i que competeixen representant Espanya. Els esportistes nascuts fora de l'Estat espanyol,

¹ Cal dir que la categoria *altres Territoris de Parla Catalana (aTPC)*, contemplada al marc metodològic d'aquesta investigació, no apareix a l'hora d'exposar els resultats perquè només se n'ha registrat un cas en tota la recerca (*El Punt*, 12 agost, pàg.4, 4 punts d'espai). D'aquesta manera, no incorporant-la, s'agilitza la lectura i la comprensió dels textos i figures que conformen aquest punt. Al punt 4.2.3. del present apartat s'ofereixen més detalls d'aquesta UR.

però que també competeixen sota la bandera espanyola (*AE*), són la sisena categoria en percentatge d'aparicions (1,60%), però a molta distància de les altres. Finalment, els resultats també mostren que algunes, escasses, unitats redaccionals, tenen com a protagonistes personatges que no competeixen als Jocs de Pequín (*Acap*, *Ccap*, *Ecap*, *IBVcap*). Cal dir que categoria *IBVcap* no apareix als resultats perquè no se n'ha trobat cap cas a cap dels diaris analitzats.

Analitzant, però, un per un cadascun dels diaris (veg. *taula 4.2.*), els resultats no segueixen algunes de les pautes genèriques acabades d'esmentar.

	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
CE	33,18	11,64	10,97	12,90	15,94	10,09
IBVE	3,69	3,88	8,02	5,91	6,16	6,12
EE	7,37	14,22	31,65	31,72	32,61	31,80
AE	1,84	0,43	2,11	1,61	2,90	2,45
AA	41,01	44,83	34,18	25,81	29,71	25,38
Ccap	0,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,31
Ecap	0,00	0,00	0,42	1,61	0,36	0,92
Acap	1,84	2,59	0,42	2,15	0,36	1,22
Altres	10,60	22,41	12,24	18,28	11,96	21,71

Taula 4.2. Nombre (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

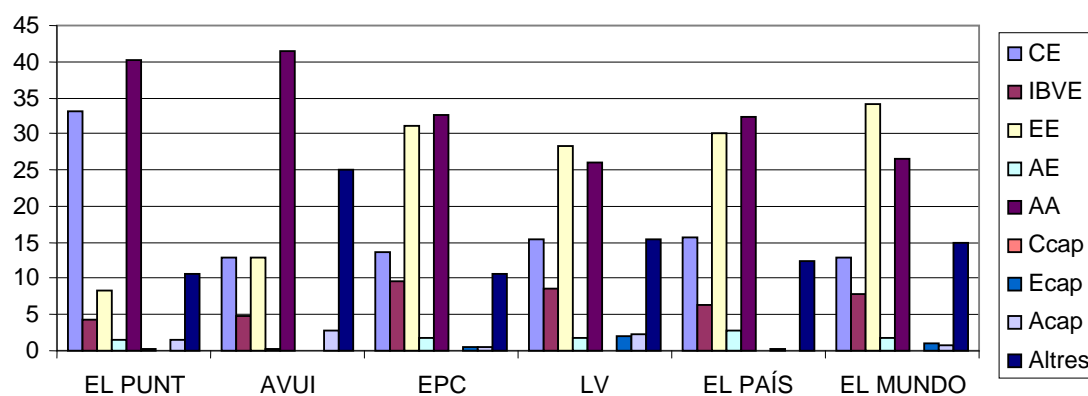
Només tres diaris (*Avui*, *El Punt* i *El Periódico*) tenen el percentatge d'unitats redaccionals més alt a la categoria de personatges i col·lectius principals nascuts fora de l'Estat espanyol i alhora representants d'una delegació diferent a l'espanyola (*AA*). Per l'*Avui* aquest col·lectiu representa el 44, 83% del total d'UR, mentre que per *El Punt*, el 41,01% i per *El Periódico*, el 34,18%. A la resta de diaris, les UR que tenen com a protagonistes principals aquest col·lectiu són, en tots els casos, el segon grup amb més aparicions. *El País* presenta un 29,71% d'aparicions d'aquests protagonistes, seguit de *La Vanguardia* amb un 25,81% i de *El Mundo* amb un 25,38%.

Aquests tres diaris (*El País*, *La Vanguardia* i *El Mundo*) presenten com a col·lectiu amb més presència els esportistes de la categoria *EE*. El diari que més destaca en aquest punt és *El País*, amb un 32,61% dels casos. El segueixen, amb valors molt similars, *El Mundo* (31,80%), *La Vanguardia* (31,72%) i *El Periódico* (31,65%). El altres dos diaris, l'*Avui* i *El Punt*, presenten valors molt més baixos (14,22% i 7,37%) d'aquesta categoria.

Pel que fa als personatges *CE*, nascuts a Catalunya i representants de la selecció espanyola als Jocs, tots els diaris en presenten un percentatge similar: entre un 10% (*El Mundo*) i un 15,94% (*El País*), a excepció del diari *El Punt*, que en presenta un percentatge molt més elevat, un 33,18%.

La categoria de personatges nascuts a les Illes Balears o al País Valencià i que participen representant Espanya (*IBVE*) apareix a les unitats enunciatives dels sis mitjans en percentatges que no superen el 8% en cap dels casos. A l'*Avui* (3,88%) i a *El Punt* (3,69%), amb els valors més baixos, a *El Periódico* amb el valor més alt (8,02%), i a la resta de diaris amb valors al voltant del 6%.

Els resultats de l'espai dedicat a cadascuna de les categories dels personatges i col·lectius difereix molt poc dels que es refereixen al nombre total d'UR (veg. gràfica 4.5.). Les diferències més importants es troben en la categoria *EE*. En aquest cas, el diari *El Mundo* és el que més espai els dedica (34,02%), seguit de *El Periódico de Catalunya* (31,18%), *El País* (30,01%), i *La Vanguardia* (28,40%). L'*Avui* (12,94%) i *El Punt* (8,32%) presenten resultats molt menors en aquesta categoria.

Gràfica 4.5. Espai total (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

La categoria *AA* continua sent la que més espai obté, amb diferència, als diaris *El Punt* (40,24%) i *Avui* (41,55%), mentre que als diaris *El Periódico* (32,63%) i *El País* (32,28%) també ho fa, tot i que seguida de ben a prop per la categoria *EE*. Als diaris *La Vanguardia* (25,99%) i, sobretot, a *El Mundo* (26,58%), la categoria *AA* apareix en segon lloc, superada per la categoria *EE*.

4.1.2.2. Personatges i col·lectius principals de les fotografies

Els resultats referents als protagonistes de les fotografies que il·lustraven les notícies dels Jocs es presenten percentualment agrupant les xifres obtingudes entre tots els mitjans, i a partir de les variables *nombre* i *dimensions de la unitat redaccional* (espai) (taula 4.3.).

Naixement / selecció	Fotografies	
	% Nº Total	% Total Espai
CE	18,90	19,51
IBVE	6,87	7,69
EE	25,94	24,59
AE	1,15	1,14
AA	40,56	40,33
Ccap	0,36	0,15
Ecap	0,30	0,12
Acap	1,56	1,60
Altres	4,36	4,88

Taula 4.3. Nombre (%) i espai total (%) de les fotografies segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

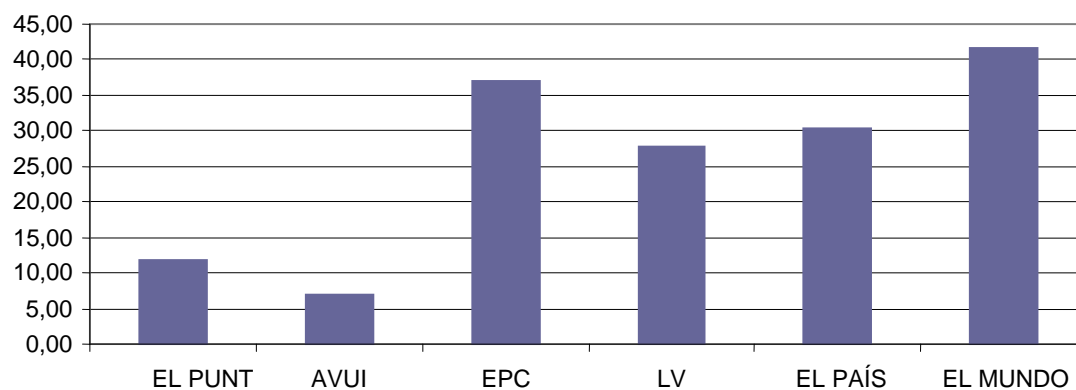
Els resultats de totes dues variables són molt semblants. En totes dues el percentatge més elevat de protagonistes respon a la categoria AA, seguit de la EE, la CE i, finalment, la IBVE.

A continuació s'exposen els resultats de l'anàlisi de les fotografies desglossats per diaris i segons el nombre i l'espai dedicat a les diferents categories (taula 4.4.).

En relació al número total d'UR, la categoria de personatges i col·lectius en la qual es troben les diferències més grans entre els mitjans és la que fa referència a la categoria EE. Així, el diari amb un nombre més elevat d'aquesta tipologia de personatges a les fotografies és el diari *El Mundo* (41,67%), seguit per *El Periódico* (37,16%), *El País* (30,40%) i *La Vanguardia* (27,68%). Amb unes xifres molt més reduïdes s'hi troba *El Punt* (11,80%) i *l'Avui* (6,96%).

	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
CE	31,06	13,92	13,30	19,64	18,06	17,39
IBVE	3,11	6,33	9,17	9,82	6,61	6,16
EE	11,80	6,96	37,16	27,68	30,40	41,67
AE	0,62	0,00	1,83	0,89	1,76	1,81
AA	48,45	59,49	34,86	36,61	37,89	26,09
Ccap	0,62	0,63	0,00	0,89	0,00	0,00
Ecap	0,00	0,00	0,00	1,79	0,00	0,00
Acap	0,00	6,96	0,00	0,89	0,44	1,09
Altres	4,35	5,70	3,67	1,79	4,85	5,80

Taula 4.4. Nombre (%) de les fotografies segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

Gràfica 4.6. Nombre (%) de les fotografies de la categoria EE dels Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

Els personatges de la categoria AA, amb lloc de naixement fora de l'Estat i representants d'una selecció diferent a l'espanyola, també apareixen en percentatges diferents segons els diaris (*gràfica 4.6.*). El diari que més els situa, percentualment, a les seves notícies és l'*Avui* (59,49%), on més de la meitat de les fotografies tenen com a personatge principal algú que respon a aquestes característiques. *El Punt* també empra en quasi una de cada dues fotografies aquesta categoria (48,45%), mentre que la resta de mitjans ho fan força menys: *El País* (37,89%), *La Vanguardia* (36,61%), *El Periódico* (34,86%) i, en darrer terme, *El Mundo* amb una de cada quatre fotografies (26,09%). Caldria destacar, també, que a tots els diaris menys a *El Punt*, (31,06%), la tipologia de personatges nascuts al Principat de Catalunya i representants de la selecció espanyola (CE) presenta uns percentatges entre el 13% i el 20%. I al mateix temps, una altra dada destacable és que l'*Avui* (6,33%) i *El Punt* (3,11%) són els dos diaris amb menys presència de personatges de les Illes Balears i del País Valencià a

les fotografies; dada que contrasta amb la de *El Periódico de Catalunya* (9,17%), que és el diari que més presència d'aquests esportistes presenta.

Les dades relatives a l'espai (*taula 4.5.*) segueixen, aproximadament, la mateixa tendència que les referides al número de presències. L'*Avui* i *El Periódico*, dos diaris editats a Barcelona, i que empen el català –almenys en una de les dues versions pel que fa a *El Periódico*– són els dos diaris amb resultats extrems pel que fa a l'espai dedicat a la categoria *EE*: 5,88% en el cas de l'*Avui* i 35,76% en el cas de *El Periódico*. I, en canvi, coincideixen en els percentatges més baixos dedicats a personatges de la categoria *CE* (15,86% i 14,55%, respectivament). *El Punt* obté, en aquesta categoria, el percentatge més alt (31,49%) i amb molta diferència de la resta de diaris.

La categoria *IBVE* també presenta resultats poc coincidents, sent els diaris *La Vanguardia* (11,93%) i *El Punt* (3,79%) els que presenten els dos extrems percentuals en aquesta categoria.

	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
CE	31,49	15,86	14,55	19,30	18,32	17,54
IBVE	3,79	6,65	9,49	11,93	6,39	7,90
EE	11,95	5,88	35,76	30,88	29,08	33,97
AE	0,58	0,00	1,62	0,70	2,35	1,58
AA	48,10	58,06	33,54	32,98	38,32	30,96
Ccap	0,29	0,26	0,00	0,35	0,00	0,00
Ecap	0,00	0,00	0,00	0,70	0,00	0,00
Acap	0,00	6,65	0,00	1,05	0,50	1,42
Altres	3,79	6,65	5,05	2,11	5,04	6,64

Taula 4.5. Espai total (%) de les fotografies segons les categories de la variable «naixement/selecció» dels personatges i col·lectius protagonistes dels Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

4.1.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DELS JOCS OLÍMPICS DE PEQUÍN

Tal com s'ha descrit a la metodologia (veg. 3.4.3), s'han escollit els dos² esportistes més destacats de la variable *Lloc de naixement* de cada categoria (*C*, *IBV*, *E*, *A*) per cada diari³ segons el nombre de presències com a protagonistes i en l'espai ocupat a

² La variable dels esportistes nascuts a Catalunya incorpora un tercer esportista (Gemma Mengual). Rudy Fernández i Pau Gasol formen part del mateix equip, i el seu anàlisi esdevenia semblant. Al mateix temps, la incorporació de la Gemma Mengual possibilita l'anàlisi d'una esportista i d'un esport diferent als altres dos membres d'aquesta categoria.

³ Exceptuant el cas dels esportistes de la categoria *C* i *IBV*, tota la resta han coincidit en tots els diaris. Tanmateix, en aquestes dues categories les diferències han estat molt petites: el que per uns diaris apareixia com a personatge amb més presència, per uns altres era el segon o tercer. Caldria destacar el cas de la categoria *IBV* en la qual el diari *Avui* no incloïa en cap unitat redaccional com a personatge principal el jugador de bàsquet Rudy Fernández.

les unitats redaccionals de la mostra de l'esdeveniment. Posteriorment, de cadascun d'ells se n'han analitzat totes les identificacions aparegudes a tots els diaris de l'estudi.

Pel que fa a la categoria C, els esportistes analitzats han estat el jugador de bàsquet de la selecció espanyola Pau Gasol, el gimnasta Gervasi Deferr i la nedadora de sincronitzada Gemma Mengual. De la categoria IBV s'han analitzat el tennista Rafael Nadal i el també jugador de bàsquet Rudy Fernández. De la categoria E, el ciclista José Manuel Sánchez i l'espadaixí José Luís Abajo. I dels esportistes de fora de l'Estat espanyol, el nedador Michael Phelps i el velocista Usain Bolt.

A continuació es presenten les dades dels esportistes analitzats en funció del nombre d'aparicions (*taula 4.6.*) i també de la quantitat d'espai (*taula 4.7.*) que cada diari els ha dedicat durant els dies analitzats dels Jocs. Cal dir, d'entrada, que ambdues variables coincideixen plenament pel que fa als nombres absoluts de tots dos registres.

Categoria	Esportista	Diari						Total
		El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo	
C	Gasol	8	2	4	5	10	4	33
	Deferr	7	4	5	4	5	6	31
	Mengual	6	4	4	4	6	4	28
IBV	Nadal	5	7	11	7	9	14	53
	Rudy	3	0	2	2	3	1	11
E	Sánchez	2	5	11	8	6	14	46
	Abajo	1	2	3	2	3	8	19
A	Phelps	15	20	18	7	17	20	97
	Bolt	4	6	7	3	8	9	37

Taula 4.6. Nombre d'unitats redaccionals on els esportistes apareixen com a protagonistes principals a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost 2008).

Categoria	Esportista	Diari						Total
		El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo	
C	Gasol	24	7	13	22	26	20	112
	Deferr	23	12	22	8	16	24	105
	Mengual	21	16	19	10	17	17	100
IBV	Nadal	13	28	50	25	25	53	194
	Rudy	18	0	6	7	7	5	43
E	Sánchez	10	13	42	19	21	52	157
	Abajo	2	5	14	6	7	31	65
A	Phelps	61	67	63	25	53	72	341
	Bolt	19	23	27	12	30	46	157

Taula 4.7. Total d'espai de les unitats redaccionals on els esportistes apareixen com a protagonistes principals a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost 2008).

4.1.3.1. Identificacions territorials

Els resultats de les identificacions geopolítiques –*location lexical tokens*– mostren diferents aspectes rellevants. D'entrada, tots els esportistes analitzats són identificats en bona part de les unitats redaccionals analitzades a partir d'aquest tipus de referents. Els esportistes, pertanyin a la categoria que pertanyin –C, IBV, E o A–, són identificats a través del seu lloc de naixement, o d'adopció, o de la seva nació o estat al qual pertanyen.

Categoria	Esportista	Identificació territorial	Diari					Total	
			El Punt	Avui	EPC	LV	El País		El Mundo
C	Pau Gasol	de Sant Boi	1	1	0	1	0	0	3
		català	5	0	0	0	0	0	5
		espanyol	1	1	3	2	5	5	17
	G. Deferr	de Premià de Mar	0	1	4	0	1	0	6
		Viladecans (resident a)	0	1	0	0	0	0	1
		maresmenc	8	0	0	0	0	0	8
		del Maresme	0	0	1	0	0	0	1
		català	1	4	1	0	1	1	8
		estatal	1	0	0	0	0	0	1
	G. Mengual	espanyol	0	0	3	2	9	6	20
		de Les Corts	0	0	0	0	1	0	1
		barcelonina	1	4	1	0	0	1	7
catalana		14	4	1	1	0	0	20	
		espanyola	0	0	4	0	3	2	9
IBV	Rudy F.	mallorquí	0	0	2	0	0	0	2
		el balear	0	2	0	0	0	0	2
		català	3	0	0	0	0	0	3
	R. Nadal	espanyol	1	0	2	2	4	3	12
		manacorí/manacorens	6	6	4	0	2	0	18
		mallorquí	0	1	7	2	5	1	16
		balear	0	4	0	7	0	1	12
		espanyol	0	0	11	8	11	17	47
E	S. Sánchez	ovetense	0	0	0	0	1	1	2
		d'Oviedo	0	0	0	0	5	1	6
		asturià	2	1	6	2	9	9	29
	J.L. Abajo	espanyol	0	2	2	8	10	8	30
		madrileny	2	0	2	1	3	5	13
		espanyol	0	0	3	1	4	4	12
A	M. Phelps	de Baltimore	6	4	9	3	7	2	31
		de Maryland	0	0	0	0	4	0	4
		dels estats units	0	1	0	0	0	0	1
		estadounidense	0	0	8	4	13	5	30
		nord-americà	7	9	0	0	0	2	18
	U. Bolt	ianqui	0	2	0	0	0	0	2
		americà	0	1	1	0	0	0	2
		jamaicà	2	14	6	4	8	18	52

Taula 4.8. Nombre d'usos de les identificacions territorials dels esportistes a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

Tot i aquesta coincidència, cal dir però, que les identifications geopolítiques varien segons el personatge i segons, sobretot, el mitjà de comunicació que les fa. A continuació es presenta la taula de resultats (*taula 4.8.*) de les identifications territorials dels diferents esportistes analitzats.

a) Esportistes de la categoria C

Les identifications territorials d'aquests esportistes, els nascuts al Principat de Catalunya, presenten diferents àmbits i dimensions. N'hi ha que fan referència al municipi on han nascut o on viuen –fins i tot empen el districte o el barri de la ciutat–, al referent comarcal, i a les identifications amb Catalunya i amb Espanya.

A partir del total d'identifications de tots els diaris, s'observa que en Pau Gasol es identificat principalment com a *espanyol*, fet que també succeeix amb el gimnasta Gervasi Deferr, però que en canvi no es produeix amb la nedadora de sincronitzada Gemma Mengual, a la qual s'identifica majoritàriament com a *catalana*.

Exposar els resultats a partir de la suma dels totals, però, esdevé una tasca poc clarificadora dels fets que s'analitzen. Fer-ho per diaris permet obtenir una fotografia més ajustada de les identifications, i matisar o corregir algunes de les informacions que ofereixen les genèriques del total dels diaris.

En relació a en Pau Gasol tots els diaris l'identifiquen almenys una vegada a les seves unitats redaccionals com a *espanyol*. Els diaris *El Mundo* (5), *El País* (5) i *El Periódico de Catalunya* (3) l'identifiquen sempre, en totes les ocasions que empen referents territorials, com a *espanyol*. El diari *La Vanguardia* també l'identifica com a *espanyol* (2), però hi afegeix una altra identificació, la del municipi on va créixer, Sant Boi de Llobregat (1). El recurs identificatiu al municipi també l'empen l'*Avui* i *El Punt*. Aquest darrer diari, *El Punt*, és l'únic que identifica explícitament l'esportista com a *català* (5).

El gimnasta Gervasi Deferr apareix identificat com a *espanyol* a quatre dels sis diaris. *El País* (9), *El Mundo* (6), *El Periódico* (3) i *La Vanguardia* (2) identifiquen l'esportista en la major part de les ocasions com a *espanyol*. També, a tots els diaris, exceptuant *La Vanguardia*, se l'identifica com a mínim una vegada amb el terme *català*, sobretot a l'*Avui* (4). Mentre que a *El Punt* i a *El Periódico* també hi apareixen diferents identifications amb el municipi i la comarca.

La nedadora de sincronitzada Gemma Mengual té com a identificació més destacada la de *catalana*. Tot i que això es deu, en gran part, a les identificacions en aquest sentit que en fa el diari *El Punt* (14), i també el diari *Avui* (4). Tanmateix, *El País* i *El Mundo* no identifiquen en cap ocasió la nedadora d'aquesta manera, i en canvi sí que ho fan majoritàriament amb el terme *espanyola*. La identificació amb *Barcelona* l'efectuen, tot i que mínimament, quatre dels sis diaris, sent l'*Avui* (4) és el que més ho fa.

Les dades agrupades de les identificacions per diaris segons la variable *identificació territorial*, conformada per les categories de *població* (districte més municipi), *comarca*, *català/na* i *espanyol/a*, permeten observar importants diferències entre els diaris (veg. taula 4.9.). *El País* i *El Mundo* identifiquen els esportistes nascuts a Catalunya com a *espanyols* quasi el 100% dels cops que els identifiquen territorialment. Els diaris *El Periódico* i *La Vanguardia* també presenten aquesta tendència, tot i que no ho fan en la mateixa proporció (60% de les ocasions); i en canvi, els diaris *El Punt* i l'*Avui*, actuen de manera diametralment oposada: les identificacions d'aquests esportistes com a *espanyols* són quasi inexistentes, i en canvi són identificats majoritàriament com a *catalans*.

Esportistes	Tipologia identificativa	Diari						Total
		<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
P. Gasol G. Deferr i G. Mengual	Població	2	7	5	1	2	1	18
	Comarca	8	0	1	0	0	0	9
	Català/na	20	8	2	1	1	1	33
	Estatl [espanyol]	1	0	0	0	0	0	1
	Espanyol/a	1	1	10	4	17	13	46

Taula 4.9. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als esportistes de la categoria C a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

b) Esportistes de la categoria *IBV*

El tennista Rafael Nadal és l'esportista de l'Estat espanyol (categories *C*, *IBV* i *E*) que apareix en més unitats redaccionals (nombre i espai ocupat) dels diaris com a protagonista principal. Només el nedador Michael Phelps (categoria *A*), medallista d'or en vuit ocasions als Jocs, el supera.

Nadal és identificat directament en 93 ocasions. En una mica més de la meitat d'aquestes (47) se l'identifica com a *espanyol*. Quatre diaris l'identifiquen bàsicament d'aquesta manera: *El Mundo* (17), *El País* (11), *El Periódico* (11) i *La Vanguardia* (8); sent *El Mundo* el diari que ho fa més intensament (17 de 19 ocasions). Els diaris *Avui* i

El Punt, en canvi, no empren en cap ocasió aquesta identificació; i anomenen l'esportista, principalment, *manacorí* (en 6 ocasions tots dos diaris).

L'altra esportista d'aquesta categoria⁴, el jugador de bàsquet Rudy Fernández juga, igual que un dels altres esportistes analitzats (Pau Gasol), a la selecció espanyola de bàsquet. El fet que sigui un esport d'equip fa que, tot i aparèixer com a personatge principal en nombroses unitats redaccionals, les identificacions directes que se li fan siguin força menys nombroses que les dels altres esportistes,.

De les 19 identificacions directes d'en Rudy Fernández, 12 són com a *espanyol*. En aquest sentit, tres diaris, *El Mundo* (3), *El País* (4) i *La Vanguardia* (2), només identifiquen el jugador d'aquesta manera. *El Periódico* ho fa en dues ocasions i en dues altres l'anomena *mallorquí*. A l'extrem oposat, el diari *Avui* no l'identifica en cap ocasió com a *espanyol*, i en canvi ho fa com a *balear* (2); i el diari *El Punt* l'identifica com a *català* en tres ocasions, i en una com a *espanyol*.

L'agrupació dels resultats de les identificacions de tots dos esportistes, tal com s'observa a la taula 4.10., mostra dues tipologies identificatives força diferents. L'emprada per l'*Avui* i *El Punt*, que utilitzen, bàsicament, les identificacions territorials de població i insulars, i no utilitzen les d'*espanyol*; i l'emprada pels altres quatre diaris, que prioritzen la identificació directa dels esportistes amb el terme *espanyol*.

Esportistes	Tipologia identificativa	Diari						Total
		<i>El Punt</i>	<i>AVUI</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Rudy F. i R. Nadal	Població	6	6	4	0	2	0	18
	Mallorquí	0	1	9	2	5	1	18
	Balear	0	6	0	7	0	1	14
	Català	3	0	0	0	0	0	3
	Espanyol	1	0	13	10	15	20	59

Taula 4.10 Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als esportistes de la categoria IBV a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

c) Esportistes de la categoria E

A l'hora d'exposar els resultats de les identificacions d'aquests esportistes cal tenir present que hi ha una important diferència de partida pel que fa a les UR (nombre i espai) en què aquests apareixen segons els diaris. Així, tal com s'ha exposat a les taules 4.7 i 4.8, al diari *El Punt* i al diari *Avui* els esportistes Jose Luís Abajo i Samuel

⁴ Aquest esportista resideix a Catalunya des de fa molts anys i, per tant, és possible que se'l pugui identificar també com a *català*.

Sánchez hi apareixen com a personatges principals només en 10 i 13 ocasions respectivament, mentre que a la resta de diaris la seva presència és multiplica gairebé per 2 (*La Vanguardia*: 19 ocasions; *El País*: 21 ocasions), per 4 (*El Periódico*: 42 ocasions) i fins i tot per 5 (*El Mundo*: 52 ocasions).

A grans trets, tots dos esportistes són identificats aproximadament en les mateixes proporcions per tots els diaris a partir de la identificació *espanyol* i les identificacions relatives al seu municipi o a la seva comunitat autònoma (veg. *taula 4.11*). Exceptuant, però, el cas del diari *El Punt* que no empra en cap ocasió la identificació *espanyol*.

Esportista	Tipologia identificativa	Diari						Total
		<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
S. Sánchez	Població + Comunitat autònoma ⁵	4	3	8	3	18	16	52
J.L. Abajo	Espanyol	0	2	5	9	14	12	42

Taula 4.11. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als esportistes de la categoria E a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

d) Esportistes de la categoria A

Els esportistes Michael Phelps i Usain Bolt s'engloben a la categoria A (nascut en un altre estat diferent a l'espanyol i que participen als Jocs representant una selecció diferent a l'espanyola). L'aspecte més destacat en relació a les seves identificacions és que tots sis diaris els tracten de manera molt semblant. Majoritàriament se'ls identifica amb el gentilici del seu estat *jamaicà* o *nord-america /estadounidense*. A més, per referir-se a en Michael Phelps tots els diaris també empen el gentilici relatiu al poble on va néixer, *Baltimore*; i en el cas d'Usain Bolt, totes les identificacions de tots els mitjans es fan només a partir del gentilici *jamaicà*.

e) Comparativa del tractament identificatiu territorial per categories

Analitzant les característiques identificatives dels diferents diaris referides a les identificacions dels atletes de les categories E i les altres categories C i IBV (*taula 4.12*.) s'observa que els diaris *El Mundo*, *El País*, *El Periódico* i *La Vanguardia* identifiquen més com a *espanyols* els esportistes nascuts a Catalunya (categoria C) que no pas els que ho han fet a altres territoris de l'Estat espanyol.

⁵ Les identificacions territorials relatives a la població i a la comunitat autònoma es presenten de forma conjunta en aquesta ocasió a causa de la mateixa denominació que en el cas de Madrid tenen la comunitat autònoma i la ciutat (lloc de naixement de l'esportista José Luis Abajo). A banda d'això, el fet que l'interès de la qüestió es centri, sobretot, en les identificacions relatives a Espanya i la resta d'identificacions, disminueix la problemàtica que aquesta coincidència podria provocar.

Categoria	Esportistes	Identificació territorial	Diari						Totals
			El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo	
C	P.Gasol; G. Deferr i G. Mengual	Altres identifications	31	15	8	2	3	2	61
		Espanyol/a	1	1	10	4	17	13	46
IBV	Rudy F. i R. Nadal	Altres identifications	9	13	13	9	7	2	53
		Espanyol/a	1	0	13	10	15	20	59
E	S. Sánchez i J.L. Abajo	Altres identifications	4	3	8	3	18	16	52
		Espanyol/a	0	2	5	9	14	12	42

Taula 4.12. Nombre d'usos de les tipologies identificatives «Espanya» i «Altres identifications» relatives als esportistes de les categories C, IBV i E a cada diari (Jocs Olímpics de Pequín: 10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

En el cas dels diaris editats a Madrid, la proporció de les diferents tipologies identificatives varia considerablement segons el lloc de naixement de l'atleta. Així, mentre que per referir-se als atletes nascuts a Catalunya empen bàsicament l'identificatiu *espanyol* en una proporció aproximada de 6 a 1, quan es refereixen a atletes de la categoria *E*, empen més identifications englobades dins *altres identifications* (població, comarca, província i comunitat autònoma) que no pas les d'*espanyol* en una proporció de 4 a 3.

Els diaris *El Punt* i l'*Avui* es comporten en relació a les identifications de forma diferent a la resta. Ambdós periòdics empen en totes les categories molts més referents identificatius englobats al conjunt d'*altres identifications* que no pas als d'*espanyol*.

4.1.3.2. Context identificatiu

Tal com s'ha descrit anteriorment (veg. punt 3.4.3.2.), en aquest apartat de la recerca dels Jocs Olímpics s'ha delimitat la mostra a les unitats redaccionals de determinats fets per cadascun dels esportistes amb més presència als mitjans de cada categoria (*C*, *IBV*, *E*).

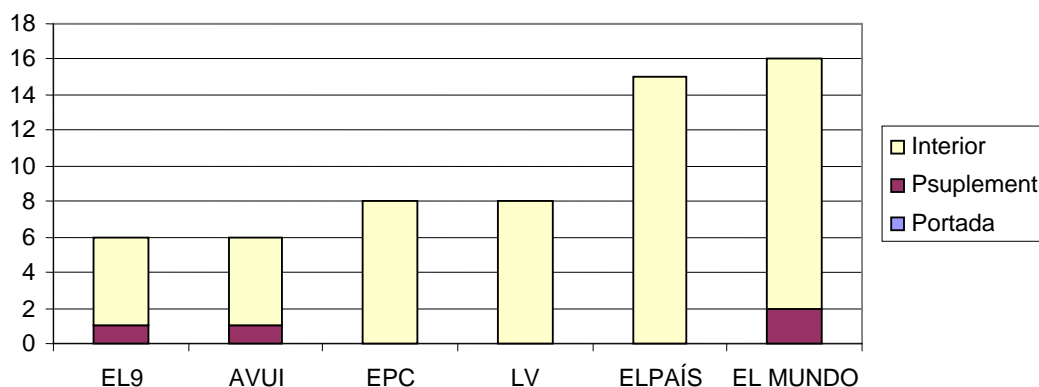
A continuació s'exposa la ubicació i l'espai destinat a cadascun dels fets (portada del diari, portada del suplement i pàgines interiors). Posteriorment, es mostren, fet per fet, els titulars i subtítulars emprats per cada mitjà. I al darrer punt, s'hi analitzen les Identifications contextuais dels fets amb protagonistes *C* i *IBV*.

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

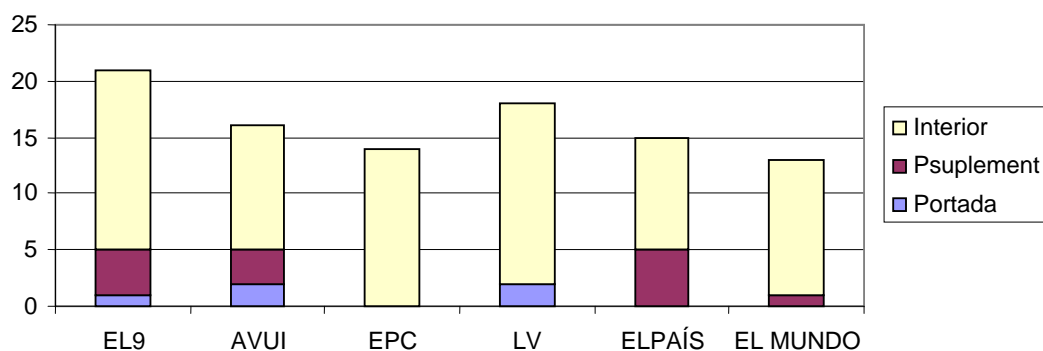
Els resultats relatius a la presència o absència d'aquestes notícies als mitjans i als llocs del diari on apareixen mostren, primerament, que totes les notícies tingueren presència a tots els diaris. Ara bé, el lloc i la quantitat destinada a unes i altres presenta variacions considerables segons el mitjà.

Les dades relatives a l'extensió en espai dedicada a les informacions permeten afirmar que *El Mundo* és el diari que més espai dedica, de mitjana, a les sis informacions (25,5 punts d'espai); seguit de *El Periódico* (19,8) i *El País* (19,8). A continuació, però ja una mica allunyat d'aquests, s'hi situa *La Vanguardia* (14,5), i a molta distància *El Punt* (10,6) i l'*Avui* (8,8).

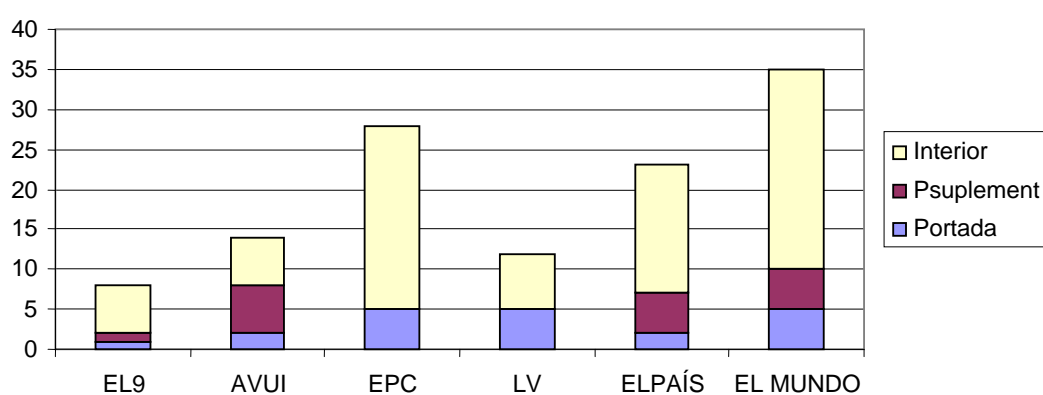
Així, quatre de les sis notícies (Espanya-Croàcia; natació sincronitzada, tennis masculí i gimnàstica masculina), les que tenen com a protagonistes principals personatges de les categories C i IBV –nascuts al Principat o a les Illes Balears o al País Valencià–, presenten, en relació a l'espai, tendències semblants tot i que amb diferències notables (veg. gràfiques 4.7, 4.8, 4.9 i 4.10).

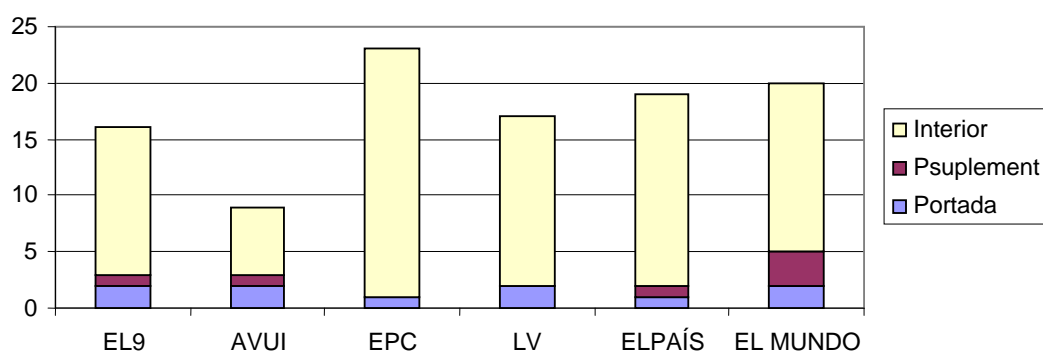
Gràfica 4.7. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de l'Espanya-Croàcia de bàsquet a cada diari (21 agost de 2008).

Gràfica 4.8. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la final de natació sincronitzada per parelles (21 agost de 2008).

Gràfica 4.9. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la final masculina de tennis (18 agost de 2008).

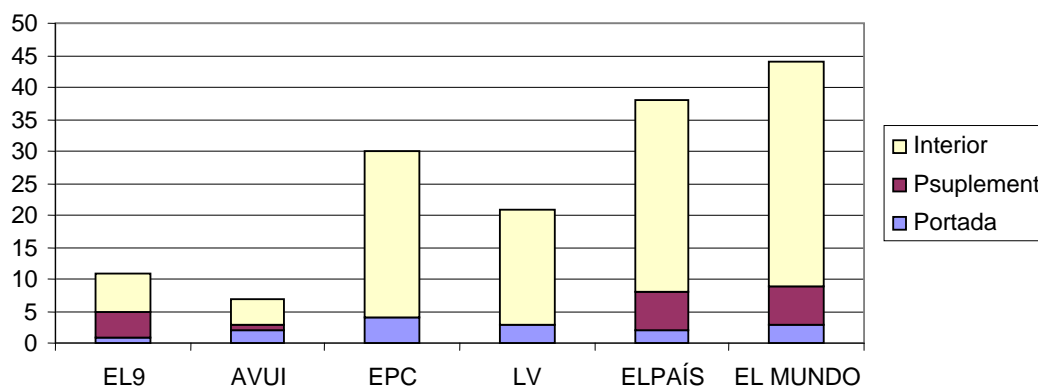

Gràfica 4.10. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la final de gimnàstica masculina (18 agost de 2008).

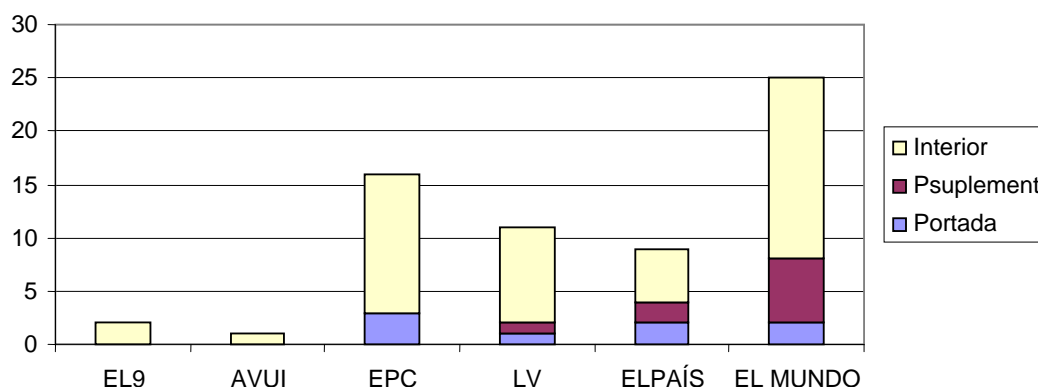
On hi ha la diferència més important de tractament és en els personatges de la categoria *E* –els nascuts a Espanya però que no pertanyen a les categories *C* i *IBV*–. En el cas de la medalla de bronze de José Luis Abajo (veg. gràfica 4.12.), l'*Avui* i *El Punt* no la consideren notícia de portada, i hi dediquen molt menys espai (1 i 2 punts

d'espai, respectivament) que la resta de diaris, que sí que la converteixen en notícia de portada (*El Mundo* –17–, *El Periódico* –13–, *El País* –5–, *La Vanguardia* –9–).

L'altra fet que té com a protagonista un esportista de la categoria E, la medalla d'or del ciclista Samuel Sánchez, també segueix unes característiques d'ubicació i espai semblants (veg. gràfica 4.11.). En aquest cas, però, tots els diaris situen la notícia a la portada –tot i que amb diferències entre uns i altres: *El Punt* (1), *l'Avui* i *El País* (2) i el valor màxim de portada que es troba a la de *El Periódico* (5). És a les pàgines interiors on hi ha les majors diferències. *El Punt* i *l'Avui* li dediquen 10 i 5 punts d'espai, mentre que la resta de mitjans n'hi dediquen molt més, especialment *El Mundo* (41) i *El País* (36), seguits per *El Periódico* (26) i *La Vanguardia* (18).

Gràfica 4.11. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la prova de ciclisme en ruta masculina (10 agost de 2008).

Gràfica 4.12. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la competició d'esgrima masculina (11 agost de 2008).

Malgrat que tots els diaris fan una cobertura àmplia del fet⁶, hi ha algunes diferències entre ells en relació a les xifres d'espai obtingudes per la notícia relativa a la medalla de plata de la Gemma Mengual i l'Andrea Fuentes⁷ (veg. gràfica 4.8.). Així, el diari *El Mundo*, que és el diari que més espai dedica a les altres notícies analitzades (menys a la notícia de la medalla de plata de Gervasio Deferr, on és el segon), en aquest cas és el que menys els en dedica (13); mentre que el diari *El Punt*, que contràriament és el diari conjuntament amb l'*Avui* que menys espai dedica a la resta de notícies, és el que en fa una major cobertura (21).

Pel que fa al partit de quarts de final de la competició de bàsquet entre les seleccions d'Espanya (on més de la meitat dels jugadors són catalans) i de Croàcia, els resultats d'espai mostren unes xifres semblants entre tots els diaris editats a Catalunya (*El Punt* i l'*Avui*, 6 i *La Vanguardia* i *El Periódico*, 8), i unes xifres també semblants però molt més elevades en els editats a Madrid (*El País*, 15 i *El Mundo*, 16).

Així doncs, pel que fa a l'espai, els diaris *El Mundo*, *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico* tracten les sis notícies amb esportistes de les diferents categories de manera semblant, ja siguin de Catalunya, de les Illes Balears i del País Valencià, o d'altres llocs de l'Estat espanyol. En canvi, dos diaris, *El Punt* i l'*Avui*, dediquen molt més espai a les notícies referents a esportistes nascuts a Catalunya, i menys als de la resta de categories –tot i que els en dediquen, sobretot als de la categoria *IBV*–.

b. Titulars i subtítulars

A continuació s'exposen i s'analitzen els titulars i subtítulars de les sis notícies analitzades dels Jocs Olímpics de Pequín en aquest punt.

i. Titulars i subtítulars del partit de bàsquet masculí Espanya-Croàcia (21 agost)

Del recull de titulars i subtítulars de les unitats redaccionals d'aquest partit se'n pot observar que a tots hi apareixen recordatoris explícits, i en alguns implícits, de la nació o del territori de pertinença (veg. taula 4.13.). De fet, la majoria de titulars sense aquestes referències serien difícilment comprensibles.

⁶ A l'hora de valorar el tractament de la informació relativa a l'Espanya-Croàcia i la medalla de plata de Mengual i Fuentes, cal esmentar que el dia 20 de juliol es produí un accident a l'aeroport de Barajas (Madrid) –amb un elevat nombre de morts– que tres diaris (*El Periódico de Catalunya*, *El País* i *El Mundo*) dels sis que s'analitzen situaren de forma exclusiva en la portada del dia 21.

⁷ Ambdues nascudes a Catalunya.

Alguns diaris empen recordatoris banals implícits i no recorren a l'explicitació del gentilici nacional o estatal. Així, *la selecció* esdevé un substantiu proper, suposadament compartit amb el lector, que sense dir-ho significa *la selecció espanyola*.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Pau Gasol i els seus ja són a les semifinals. (Portada) Croàcia (72-59) va ser incapaç de frenar el de Sant Boi (20 punts i 10 rebots). (P) · Retorn al crèdit. Espanya compleix els pronòstics i jugarà una semifinal olímpica 24 anys després. El combinat estatal, amb un gran Pau Gasol, va tenir un màxim avantatge de 24 punts.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Gasol contra Jasikevicius a les semifinals. (Portada suplement) · Apareix el segell Aíto. Espanya ofega Croàcia amb una defensa de llibre. Pau Gasol exerceix de referent en el pas del combinat espanyol a la lluita per les medalles, amb la Lituània d'un excels Jasikevicius de rival.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · La selecció de bàsquet guanya Croàcia i lluitarà contra Lituània a les semifinals. La defensa condueix Espanya a les semifinals.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · España se pone seria. La selección se exhibe en defensa y jugará en semifinales contra Lituania.
El País	<ul style="list-style-type: none"> · La defensa catapultada a Pau Gasol. Exhibición ante Croacia de la gran estrella de España, que alcanza la segunda semifinal de su historia.
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · El podio sobre el mantel. España firma ante Croacia su mejor partido en estos Juegos. La selección estará en semifinales 24 años después.

Taula 4.13. *Titulars i subtitulars de l'Espanya- Croàcia de bàsquet (Jocs Olímpics de Pequín, 21 d'agost de 2008)*⁸.

ii. Titulars i subtitulars de la natació sincronitzada (21 agost)

En aquests titulars (*taula 4.14.*) s'observa una gran presència de referències banals a la identitat. A tots els diaris hi ha la referència al marc espanyol –tot i que en alguns amb la denominació *estatal* (*Avui* i *El Punt*) i en d'altres amb diverses variants de la d'*Espanya*–. L'*Avui* i *El Punt*, però, identifiquen bàsicament la notícia amb el marc català, mentre que els altres quatre diaris ho fan amb l'espanyol.

El diari *El Mundo*, tot i no fer-ne cap referència banal explícita als seus titulars, sí que dóna mostres d'un dels fets que més ocorren en la narració d'aquest tipus de notícies: així, informant del resultat de les segones classificades –les que obtenen la medalla de plata– i no exposant el resultat de les primeres –les que obtenen la medalla d'or, les russes– s'entreveu la raó per la qual això es fa d'aquesta manera; i és que mentre que les que queden segones, són *les nostres*, les que han guanyat no ho són –són *russes*– i per tant s'*entén* que no se n'informi ni més, ni igual, ni fins i tot força menys –com així succeeix.

⁸ Aquest dia els diaris *El Periódico de Catalunya*, *El País* i *El Mundo* cobrien exclusivament la informació de portada amb l'accident amb víctimes a l'aeroport de Barajas (Madrid).

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Les catalanes Mengual y Fuentes, plata en natació sincronitzada. (P) · Més medalles per als catalans. (Ps) <p>Mengual i Fuentes es llueixen al «cub» i pugen per primer cop al podi olímpic. (Ps) Podran millorar o repetir l'èxit en la competició per equips, a partir de demà. (Ps)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Plata celestial. <p>Mengual i Fuentes es tornen a lluir en la final i confirmen el segon lloc. El duet català va assolir l'únic èxit que es resistia a la sincronitzada estatal. Les russes, impecables, van obtenir l'or amb un exercici de vuit deus.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Ja en tenim 100. <p>Amb la plata de Mengual i Fuentes cent catalans han guanyat alguna medalla en la història dels Jocs.</p>
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Jocs Olímpics. Plata amb regust d'or de Mengual i Fuentes. (P) · Glòria olímpica per a Mengual i Fuentes. Les catalanes guanyen la medalla de plata en duo. (P) · Sirenes de plata. <p>El duet català Mengual-Fuentes dona la primera medalla olímpica a la sincro estatal amb un gran exercici. La barcelonina remata un palmarès brillant però fins ahir mancat de la cirereta.</p>
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Plata banyada en or. <p>Mengual i Fuentes, segones rere les russes, obtenen la medalla que li faltava a una especialitat triomfal.</p>
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Un baño de plata para las sirenas españolas. (P)
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Epopeya española. <p>Gemma Mengual y Andrea Fuentes ganan la medalla de plata con un ejercicio prodigioso puntuado con 9.9.</p>
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Oxígeno de plata en la sincronizada. · Gemma Mengual y Andrea Fuentes, subcampeonas olímpicas en duo, pasan mas de dos minutos en apnea durant su ejercicio.

Taula 4.14. *Titulars i subtitulars de la natació sincronitzada per parelles (Jocs Olímpics de Pequín, 21 agost 2008).*

Cal dir que aquest mateix fet també es produeix a la resta de diaris –tant els que identifiquen les nedadores com a *catalanes*, com els que ho fan com a *espanyoles*. En tots els casos, les guanyadores de la competició són excloses de les portades i els titulars pel fet que no són considerades *de les nostres* (del mateix marc referencial)⁹.

iii. Titulars i subtitulars de la gimnàstica masculina (18 agost)

Tal com s'observa a la taula 4.15., dels titulars dels diferents mitjans, l'*Avui* és l'únic diari que identifica explícitament el gimnasta com a *català*; *El Punt* de forma explícita l'identifica com a *maresmenc*; mentre que la resta de mitjans l'identifiquen únicament com *espanyol*. En aquest sentit, *El Periódico* també l'identifica com a *català*, però jeràrquicament, en aquest cas, la identificació s'engloba dins d'una de més àmplia que és la d'*espanyol*.

A la portada i titulars dels mitjans s'observen també identificacions –diferenciades segons els diaris– amb Espanya i Catalunya. Així, els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* exposen els triomfs dels esportistes com a èxits d'Espanya. Alguns diaris ho fan explícitament: «Espanya aconsegueix quatre metalls més» (*El Periódico*); «Deferr, plata, suma su tercera medalla. La vela se asegura otro

⁹ Vegi's un altre cas il·lustratiu d'aquest fet en aquest mateix punt en relació a la medalla de bronze de l'esgrimista José Luis Abajo.

metal para España» (*El País*); «España logra cuatro medallas más» (*El Mundo*), mentre que *La Vanguardia* ho fa sense citar-ne la identificació però donant-la per descomptat, perquè només parlen dels èxits en aquells esports on apareix algun esportista espanyol «Plata para Deferr, tenis femenino y vela» (*La Vanguardia*). En aquest sentit, el diari *El Punt* i l'*Avui*, acaben exposant les informacions dins d'un marc implícit català o de Països Catalans perquè només inclouen a les seves informacions de portada els èxits d'en Gervasi Deferr i d'en Rafael Nadal¹⁰: «Nadal i Deferr. El mallorquí rubrica amb or el seu lideratge i el català atrapa la seva tercera medalla en uns Jocs» (*Avui*).

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Deferr no baixa del podi. (P) El gimnasta maresmenc obté la medalla de plata en l'exercici de terra. Havia guanyat la d'or a Sydney i a Atenes. (P) · Gervasi Deferr, històric. (Ps) Ja té la seva tercera medalla d'uns Jocs, la plata en l'exercici de terra. (Ps) · La tercera és de plata. Gervasi Deferr va ser segon en terra i ja té tres medalles olímpiques. Es va mostrar segur i amb confiança i només va fer una petita errada. El xinès Zou Kai va ser el millor i dos dels grans favorits van fallar.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Nadal i Deferr. El mallorquí rubrica amb or el seu lideratge i el català atrapa la seva tercera medalla en uns Jocs. (P) · Una plata i un horitzó daurat. Deferr atrapa la tercera medalla en uns Jocs i ja es motiva amb Londres 2012. Es converteix en el primer català amb metall a Pequín.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Espanya aconsegueix 4 metalls més. (P) Deferr puja al podi olímpic per tercer cop. (P) · Espanya viu un diumenge de glòria a Pequín. Nadal, el doble femení, la vela i Deferr donen a l'equip espanyol quatre èxits que revitalitzen les seves constants. · Deferr suma una plata olímpica en terra a una carrera d'or. El gimnasta català puja al podi en el seu exercici favorit després de dos triomfs en salt.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Plata para Deferr, tenis femenino y vela. (P) · Gervasio Deferr amplía su vitrina. El astro de la gimnasia suma una plata en suelo, su tercer podio.
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Deferr, plata, suma su tercera medalla. La vela se asegura otro metal para España. (P) · Deferr agranda su historia. Con la plata en suelo, el gimnasta suma ya tres medallas olímpicas e iguala al ciclista Joan Llaneras como el español más premiado.
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · España logra cuatro medallas más. (P) Deferr gana la plata y suma su tercera medalla olímpica (P) · Otro huésped del paraíso. Gervasio Deferr logra la plata en suelo e iguala a Joan Llaneras como español más laureado en los Juegos. · «Papá, aquí le tengo». La infanta Cristina entrego su propio movil a 'Gervi? Para que le felicite el Rey - «¿No ha venido la Reina?!», preguntó Deferr.

Taula 4.15. *Titulars i subtitulars de la final de gimnàstica masculina (Jocs Olímpics de Pequín, 18 d'agost de 2008).*

iv. Titulars i subtitulars del tennis masculí (18 agost)

El recordatori nacional/estatal apareix a tots els titulars relatius a la final de tennis individual (veg. *taula 4.16.*). I es fa des de la referència nacional/estatal del guanyador

¹⁰ En tots dos diaris la informació més destacada de portada és l'actuació del nedador nord-americà Michael Phelps.

(Nadal) i de la del segon classificat (González). Tant el referent *xilè*, com *Espanya* apareixen als titulars de 4 dels 6 diaris. En aquest sentit, només dos diaris no relacionen Nadal amb Espanya: *El Punt* no empra cap gentilici de cap tipus per parlar de la notícia; i l'*Avui*, empra només les identificacions *manacorí* i *mallorquí*.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Rafael Nadal guanya la competició de tennis. (P) · Nadal afegeix l'or olímpic a un any per emmarcar. (Ps) · Intensitat a preu d'or. · Nadal certifica el títol en els Jocs derrotant el xilè González (6-3, 7-6, 6-3). Salvant dues pilotes de set, magnifica un altre cop el valor de la fiabilitat. Partia favorit i compleix els pronòstics amb la 70a victòria d'un any estel·lar.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Nadal i Deferr. El mallorquí rubrica amb or el seu lideratge i el català atrapa la seva tercera medalla en uns Jocs. (P) · Número 1 banyat en or. Rafa Nadal s'adjudica el títol olímpic de Pequín després de batre el xilè Fernando González en tres sets. Avui apareixerà per primer cop com a número 1 de l'ATP. El manacorí arriba demà mateix a Nova York, on dilluns que ve comença l'Open EUA, l'últim Grand Slam del 2008.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Espanya aconsegueix 4 metalls més. Nadal entra a l'Olimp. (P) El tennista mallorquí es banya en or als Jocs la vigília de convertir-se en el número u del món. (P) · Espanya viu un diumenge de glòria a Pequín. Nadal, el doble femení, la vela i Deferr donen a l'equip espanyol quatre èxits que revitalitzen les seves constants. · Nadal conquista el primer or per al tennis. El campió va donar una lliçó en la final al xilè Fernando González.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Número uno de oro. (P) Nadal celebra el primer puesto en la lista mundial de la ATP ganando la primera medalla de oro olímpica del tenis español. (P) · Rey con corona. Nadal estrena su supremacía mundial con el primer oro olímpico del tenis español tras una exhibición.
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Nadal estrena el 'número uno' como campeón olímpico. (P) · Un mito (Phelps) y un fenómeno. Nadal corona un año excepcional con un triunfo que coincide desde hoy con su condición de 'número uno'. · Nadal ya es de oro. El español vence brillantemente al chileno Fernando González y estrena hoy el 'número uno'.
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · España logra cuatro medallas más (P) Nadal culmina su hazana (P) · Número uno de oro. Rafael Nadal, que hoy releva a Federer en lo más alto de la clasificación mundial, gana la final olímpica y prosigue una temporada inolvidable. · Año I Nadal, historia de España. Con 22 años, una vida deportiva por delante y un país detrás, el tenista se sitúa en la cúspide del deporte nacional.

Taula 4.16. *Titulars i subtitulars de la final de tennis masculí (Jocs Olímpics de Pequín, 18 d'agost de 2008).*

El Periódico de Catalunya, als seus titulars, exposa la notícia emmarcada referencialment com a triomf d'Espanya: «Espanya aconsegueix 4 metalls més» «Espanya viu un diumenge de glòria a Pequín»; i *El Mundo* també ho fa emprant, en un cas, el mateix titular «España logra cuatro medallas más», i en un altre explicitant i onejant el referents i identificatius nacionals amb Espanya «Año I Nadal, historia de España. Con 22 años, una vida deportiva por delante y un país detrás, el tenista se sitúa en la cúspide del deporte nacional».

v. Titulars i subtitulars del ciclisme en ruta masculí (10 agost)

Del conjunt de titulars i subtitulars relatius a la competició de ciclisme en ruta dels Jocs (veg. *taula 4.17.*), en destaquen els titulars de *El Punt* i l'*Avui* que exposen el desenllaç de la prova de ciclisme emmarcant-lo en el conjunt de les altres proves que s'esdevingueren el mateix dia. L'*Avui*, per exemple, a nivell d'espai, fotografies i titulars tracta de manera semblant tots els medallistes de la jornada. En canvi, els altres diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*) atorguen un espai i una narració preferencial a la victòria de Samuel Sánchez.

Diari	Titulars i subtitulars
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Samuel Sánchez, or en ciclisme a Pequín. (P) · Ja va de bo. (Ps) Michael Phelps esbossa l'argumentari per batre el rècord d'ors de Mark Spitz i Samuel Sánchez es corona en la prova de ciclisme en carretera. (Ps) · Un Samuel en la recambra. Sánchez venç Rebellin en un combat de segones espases i obté l'or olímpic. El control exagerat entre Valverde i Bettini propicia el canvi de protagonistes. Cancel·lació culmina amb el bronze una remuntada digna de ser emmarcada.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Primeres medalles i primeres ombres als Jocs de Pequín. [A la foto, d'un punt d'espai, sense peu explicatiu, Samuel Sánchez] (P) · Cara i creu per començar [A la foto, de 6 punts d'espai, la txeca Emmons] (Ps) · Els primers ors i les primeres ombres. La txeca Emmons, en carrabina, estrena un palmarès en què l'espanyol Sánchez suma l'or de més prestigi. L'equip georgià frega la retirada, assassinen un turista i la censura queda en evidència.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Espanya obre la gran muralla. (P) El ciclista Samuel Sánchez conquista el primer or de l'equip olímpic a Pequín. (P) · En la ruta de l'or. Un magnífic Samuel Sánchez es corona campió olímpic i augmenta la llegenda d'Espanya. 'Samu', l'últim noi 10. El ciclisme espanyol viu la seva millor etapa com a col·lectiu, lluny de les èpoques dels herois en solitari. Totes les carreres s'han guanyat amb corredors diferents.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · El primer oro llega al sprint. (P) El ciclista Samuel Sánchez estrena el medallero olímpico español al ganar la prueba en ruta. (P) · El gran año del ciclismo. Samuel Sánchez inaugura el podio español con un título inédito en la prueba en ruta. Éxito inédito del deporte español en la primera jornada. · Todo empezó con Freire. El triunfo del cántabro en el Mundial de 1999 enseñó a los españoles a competir en equipo. · A una de la 100. El deporte español continúa su racha de éxitos.
El País	<ul style="list-style-type: none"> · España saca oro de la Gran Muralla. (P) Samuel Sánchez vence en ciclismo en ruta tras una colosal actuación del equipo. (P) · España tiene su 'dream team'. Samuel Sánchez logra el primer éxito gracias al espíritu gremial de cuatro grandes estrellas: Contador, Freire, Sastre y Valverde. · Un asturiano reina en la Gran Muralla. Samuel Sánchez consigue la primera medalla de oro para España al rematar espectacularmente un gran trabajo de equipo.
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Sánchez muerde el oro. (P) España logra por primera vez un triunfo en la jornada inaugural de unos Juegos. (P) · El ciclismo abre la veda. Samuel Sánchez logra el primer oro de la ilusionante expedición española, que nunca antes había sumado un título en la jornada inaugural. Antes de Pekín no se había conseguido una medalla en la prueba de ruta. · España vuela en bicicleta. La medalla de oro lograda ayer se suma a los éxitos nacionales en Tour, Giro, Mundiales y carreras clásicas.

Taula 4.17. *Titulars i subtitulars de la competició de ciclisme en ruta masculina (Jocs Olímpics de Pequín, 10 d'agost de 2008).*

A més d'aquests aspectes, l'*Avui* i *El Punt* exposen la notícia com un triomf bàsicament lligat a l'esportista, mentre que la resta de diaris fan de l'actuació de l'esportista una actuació metonímica d'Espanya, sent *Espanya*, per tant, qui s'adjudica i qui guanya l'or.

vi. Titulars i subtítulars l'esgrima masculina (11 agost)

Els titulars i subtítulars de tots sis diaris relatius a la competició d'esgrima fan referència, només, al tirador espanyol José Luis Abajo (veg. *taula 4.18.*). En cap cas fan esment als dos primers classificats d'aquesta modalitat esportiva¹¹.

El Punt i l'*Avui* no situen la notícia a la portada i li dediquen molt poc espai, mentre que la resta de diaris sí que la ubiquen a la portada, i li dediquen molt més espai. Així mateix, tots els diaris que situen la notícia a la portada ho fan identificant l'esgrimista amb *Espanya*.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtítulars</i>
El Punt	<i>No s'esmenta a la portada (P).</i> <i>No s'esmenta a la portada (Ps).</i> · El madrileny Abajo guanya el bronze en espasa.
Avui	<i>No s'esmenta a la portada.</i> · Espanya. 100 medalles. (titular d'una notícia en format breu –1 punt d'espai– que exposa la medalla d'Abajo, sense il·lustració).
El Periódico de Catalunya	· Un bronze que posa Espanya en el club de les 100 medalles. (P) L'espasa madrileny José Luis Abajo, 'Pirri', va acariciar la gran final. (P) · Tocat de bronze. José Luis Abajo, 'Pirri', es corona mestre d'esgrima amb la medalla número 100 d'Espanya.
La Vanguardia	· Bronze històric. (P) Abajo logra la medalla número 100 de España en unos JJ.OO. (P) · La esgrima se hace un nombre. Jose Luís Abajo, bronce en espada, se convierte en el primer tirador español en un podio olímpico.
El País	· España, también en esgrima. (P) José Luis Abajo consigue una histórica medalla de bronce. (P) · El madrileño Abajo firma la primera medalla de la esgrima española. · "Soy un poco bruto". Abajo, conocido como "Pirri", logra el bronce en espada y dice que su brusquedad y su agresividad suplen sus deficiencias técnicas.
El Mundo	· Espadachín de bronce. (P) Esgrima. Jose Luís Abajo consigue ganar en la modalidad de espada la medalla número 100 conquistada por España en alguna cita olímpica. (P) · Bronce centenario. Jose Luis Abajo suma, en esgrima, la medalla número 100 en la historia de las participaciones de España en las citas olímpicas. Euforia en el COE por los dos metales conseguidos en sendas primeras jornadas.

Taula 4.18. *Titulars i subtítulars de la competició d'esgrima (Jocs Olímpics de Pequín, 11 d'agost de 2008).*

¹¹ El primer classificat fou Matteo Tagliarol i el segon Gabor Boczko, representants de la delegació italiana i hongaresa, respectivament.

c. Identificacions territorials als fets amb protagonistes C i IBV

A continuació s'exposen, a partir dels quatre fets dels Jocs Olímpics amb protagonistes de les categories C i IBV d'aquest mateix subapartat, els resultats relatius a les identificacions territorials emprades per exposar-los.

i. Identificacions territorials al partit de bàsquet masculí Espanya-Croàcia (21 agost)

Del total de 87 referents identificatius relacionats amb els esportistes analitzats i els seus equips que s'han trobat a les UR que parlaven de l'enfrontament entre les seleccions de bàsquet de Croàcia i d'Espanya, la tipologia referencial que més presències obté és, precisament, *Espanya* (veg. taula 4.19.). Aquest identificatiu suposa més de 4/5 parts del total de les referències. A més, la tipologia referencial *Espanya* apareix a tots els diaris i ho fa amb un nombre de presències semblant, exceptuant al diari *El País*, on hi apareix encara amb més profusió (27 vegades).

Tipologia identificativa	Diari					Totals	
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i> <i>El Mundo</i>		
Municipi i comarca	0	0	0	0	0	0	0
Català	0	0	0	0	0	0	0
Estatat	2	0	0	0	0	0	2
Espanya	5	9	12	9	27	13	75
Referent implícit (esp) propi	0	0	5	3	0	2	10
Totals	7	9	17	12	27	15	87

Taula 4.19. Tipologies identificatives (número d'usos) de l'Espanya- Croàcia de bàsquet (Jocs Olímpics de Pequín, 21 d'agost 2008).

Les coincidències entre tots els diaris s'acaben aquí. Així, *El Punt* i *l'Avui* són els dos diaris que menys identificatius relacionats amb la selecció espanyola utilitzen. A més, *El Punt*, en dues ocasions, és l'únic diari que empra l'identificatiu *estatat* per referir-se a la selecció espanyola.

Pel que fa als identificatius amb referent implícit propi, aquests han estat utilitzats en diverses ocasions pels diaris *El Periódico* (5), *La Vanguardia* (3) i *El Mundo* (2). Recorrent als titulars i subtítulars que situaven les UR, i al context en el qual s'ubicaven aquests referents, pot afirmar-se que en tots deu casos es refereixen a la selecció espanyola

ii. Identificacions territorials a la natació sincronitzada (21 agost 2008)

Dels 60 emparaulaments identificatius relatius a la competició de natació sincronitzada, el conjunt més nombrós és el que fa referència a la tipologia identificativa *Espanya* (veg. *taula 4.20.*) Tant les nedadores, com el seu triomf, com el seu equip són identificats nombroses vegades amb el gentilici relatiu a *Espanya* per 4 dels 6 diaris de l'estudi. En canvi, l'*Avui* –que ho fa en tres ocasions– i *El Punt*, que no ho fa en cap, són els dos diaris que empren en més ocasions –i quasi de forma exclusiva– la tipologia identificativa *català*. En aquest sentit, cal dir que *El Mundo* i *El País* no empren aquest qualificatiu en cap ocasió, i *La Vanguardia* i *El Periódico*, només en una. Al mateix temps, l'*Avui* i *El Punt* són els únics dos diaris que usen l'identificatiu *estatal* allà on els altres quatre diaris empren *Espanya* o *espanyol*.

Tipologia identificativa	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Municipi i comarca	1	3	0	0	0	1	5
Català	7	4	1	1	0	0	13
Estatal	3	2	0	0	0	0	5
Espanya	0	3	11	5	9	7	35
Referent implícit (esp) propi	0	0	0	0	0	2	2
Totals	11	12	12	6	9	10	60

Taula 4.20. Tipologies identificatives (número d'usos) a la prova de natació sincronitzada (21 agost de 2008).

D'entre els identificatius més rellevants, en destaquen els dos únics referents implícits, utilitzats per *El Mundo* que, per context, fan referència a Espanya. Aquest mateix diari qualifica les nedadores i el seu triomf com un triomf de tot Espanya: «Triunfo español», al mateix temps que denomina «piedra preciosa de las piscinas españolas» la nedadora Gemma Mengual. També el diari *El País* estén la identificació del gentilici de les nedadores a la seva gesta, i parla de la «Épopeya española», mentre que *La Vanguardia* qualifica a la portada de la seva edició les nedadores de «sirenas españolas».

iii. Identificacions territorials a la gimnàstica masculina (18 agost 2008)

Les referències emprades en el tractament informatiu de la final de gimnàstica masculina del 18 d'agost (veg. *taula 4.21.*) coincideixen amb els emmarcaments referencials exposats a l'anàlisi dels titulars. Així, *El Punt* i l'*Avui* empren de manera destacada la tipologia identificativa *català* per exposar la notícia de la final de gimnàstica masculina. A més, ambdós diaris no fan servir (només en un únic cas a

l'Avui) cap referent territorial emmarcat en la tipologia identificativa *Espanya*. *El Periódico* i *El Mundo*, empren la tipologia *català* en una ocasió, però aquesta identificació apareix a la informació englobada dins la consideració d'*espanyol*. *El Mundo*, per exemple, defineix tres cops el gimnasta Gervasi Deferr com a *espanyol*. *La Vanguardia* i *El País* no relacionen el gentilici *català* amb Deferr, i en canvi, sí que ho fan amb *Espanya* (amb l'expressió «El deportista español» s'hi refereix *La Vanguardia*; mentre que «Español» o «Pretoriano del deporte español» són algunes de les fórmules per fer-ho que emprava *El País*).

Pel que fa als referents implícits destaca el titular d'una unitat redaccional del diari *El Periódico de Catalunya* «Les medalles en gimnàstica». A la notícia només s'hi exposen les medalles aconseguides per esportistes de l'Estat espanyol, per tant, el referent banal de la notícia cal considerar que és Espanya.

Tipologia identificativa	Diari					Totals	
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>		<i>El Mundo</i>
Municipi i comarca	6	0	2	0	0	0	8
Català	1	4	1	0	0	1	7
Estatat	0	0	0	0	0	0	0
Espanya	0	1	8	4	8	6	27
Referent implícit (esp) propi	0	0	1	1	0	0	2
Totals	7	5	12	5	8	7	44

Taula 4.21. Tipologies identificatives (nº usos) a la prova de gimnàstica masculina (18 agost de 2008).

iv. Identificacions territorials al tennis masculí (18 agost 2008)

Els emparaulaments que es troben a les unitats redaccionals de la final de tennis masculí, en les quals s'exposa la victòria de Rafael Nadal a la prova individual de tennis als Jocs contenen un gran nombre de referents relatius a l'espanyolitat (veg. *taula 4.22*). Més de dos terços del total exposen de manera explícita o implícita el marc banal referencial espanyol.

Les identificacions territorials englobades dins la tipologia identificativa *Municipi i comarca*, conformades bàsicament per les referències al municipi natal de l'esportista (Manacor), constitueixen la segona tipologia més emprada. D'aquesta tipologia caldria diferenciar-ne, però, dos tipus d'usos. Així, mentre el diari *Avui* els utilitza, conjuntament amb la tipologia *balear*, com a únic referent per emparaular el gentilici de Rafael Nadal (en 5 ocasions), la resta de diaris, exceptuant *El Punt* i *El Mundo*, els

empren de forma combinada amb els altres referents (*Espanya, espanyol...*). D'aquesta manera, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *El País* estableixen un ús dels referents *municipi i comarca* jerarquitzat dins de la denominació espanyola. Al diari *El Mundo* aquesta situació no es produeix, almenys en aquest cas, perquè cap de les referències a Rafael Nadal es fa mitjançant els gentilicis de *municipi i comarca*. Tots es realitzen relacionant-lo a ell o al seu èxit amb Espanya, ja sigui explícitament o implícita.

Tipologia identificativa	Diari					Totals	
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>		<i>El Mundo</i>
Municipi i comarca	1	5	5	1	5	0	17
Balear	0	2	0	3	0	0	5
Català	0	0	0	0	0	0	0
Estatat	1	0	0	0	0	0	1
Espanya	0	0	13	6	13	11	43
Referent implícit (esp) propi	0	1	1	1	5	2	10
Totals	2	8	19	11	23	13	76

Taula 4.22. Tipologies identificatives (nº usos) a la final de tennis masculí (18 agost de 2008).

v. Sumatori identificacions territorials dels quatre fets amb protagonistes C i IBV

El sumatori de les dades obtingudes al voltant dels contextos identificatius dels quatre fets que tenen com a protagonistes esportistes de les categories C i IBV es mostren a les dues taules següents (4.23. i 4.24.).

Tipologia identificativa	Diari					Totals	
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>		<i>El Mundo</i>
Municipi i comarca	8	8	7	1	5	1	30
Balear	0	2	0	3	0	0	5
Català	8	8	2	1	0	1	20
Estatat	6	2	0	0	0	0	8
Espanya	5	13	44	24	58	37	181
Referent implícit (esp) propi	0	1	7	5	5	6	24
Totals	27	34	60	34	68	45	268

Taula 4.23. Tipologies identificatives (número d'usos) dels fets amb protagonistes C i IBV (Espanya-Croàcia, final tennis i gimnàstica masculina i final duets natació sincronitzada).

La tipologia identificativa més emprada a l'hora d'associar els fets analitzats amb un referent geopolític és la d'*Espanya* (61,30%). No obstant això, hi ha dos diaris que presenten percentatges d'usos d'aquesta tipologia molt per sota dels altres. Aquests, *Avui* (38, 23%) i *El Punt* (18,52%), utilitzen en l'exposició dels fets amb protagonistes

de les categories C i IBV, altres tipologies identificatives en percentatges semblants o superiors als de la tipologia *Espanya*. En canvi, tant *El Mundo* (82,23%) com *El País* (85,29%) fan de la tipologia identificativa *Espanya* la més present a l'emparaulament dels fets, mentre que *La Vanguardia* (70,59%) i *El Periódico* (73,33%) també ho fan en la major part de les ocasions.

Tipologia identificativa	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Municipi i comarca	29,63	23,52	11,67	2,94	7,35	2,22	12,88
Balear	0	5,88	0	8,82	0	0	2,45
Català	29,63	23,53	3,33	2,94	0,00	2,22	11,29
Estatat	22,22	5,88	0,00	0,00	0,00	0,00	3,86
Espanya	18,52	38,23	73,33	70,59	85,29	82,23	61,30
Referent implícit (esp) propi	0,00	2,94	11,67	14,71	7,35	13,33	8,33

Taula 4.24. Tipologies identificatives (percentatge) dels fets amb protagonistes C i IBV (*Espanya-Croàcia*, final tennis i gimnàstica masculina i final duets sincronitzada).

L'emparaulament dels fets relacionat amb la tipologia identificativa *català* l'efectuen només dos diaris de manera destacada. Així, *El Punt* (29,6%) i *l'Avui* (23,5%) fan un ús considerable d'aquesta identificació, mentre que la resta de diaris quasi no l'empren (cap passa del 3%) o no l'empren en absolut (*El País*).

La tipologia identificativa *Municipi i comarca* presenta els percentatges més elevats als diaris *El Punt* (29,6%) i *l'Avui* (29,4%), mentre que la resta de mitjans hi recorre al voltant d'un 10% de les ocasions, a excepció de *El Mundo* que només ho fa en una única ocasió al llarg dels 4 fets.

La paraula *estatal* associada als esportistes o als seus equips només l'utilitzen els diaris *El Punt* (22,2%) i *l'Avui* (5,8%). Cap dels altres quatre diaris l'empra.

I pel que fa als referents implícits, els que s'adrecen al lector a partir de la consideració que emissor i receptor comparteixen un mateixos referents –i que, per tant, indiquen en bona mesura quins són els referents considerats com a propis pel mitjà– cal dir que són emprats per quatre diaris (*La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*) amb percentatges que oscil·len entre el 7 i 15%. En tots els casos els referents implícits propis fan referència al marc espanyol.

4.1.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL

4.1.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

De l'esdeveniment dels Jocs Olímpics de Pequín se n'ha estudiat dues unitats redaccionals comunes: *El medaller*, on s'exposen les medalles que les diferents delegacions van obtenint a mesura que es desenvolupen els Jocs; i la unitat redaccional *Els resultats*, on es mostren diàriament els resultats de les proves olímpiques celebrades el dia anterior.

a. Unitat redaccional *El medaller*

Tots els mitjans, exceptuant *El Punt*, inclouen un espai diari on recullen les medalles aconseguides pels esportistes. Aquestes medalles es presenten agrupades per estats. Tal com s'observa a la taula 4.25., dels diferents estats que s'hi esmenten, només n'hi ha un –l'espanyol– que hi apareix diferenciat –en quatre dels sis diaris– de la resta. Així, Espanya, surt destacat als diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*. D'altra banda, l'*Avui* exposa tots els estats sense fer distincions entre ells, mentre que el diari *El Punt* no recull aquesta secció a la seves pàgines. En aquest sentit, però, *El Punt* exposa, diàriament i a peu de pàgina, les raons de la no-presentació de les medalles agrupades per estats tot transcrivint l'article 9.1 de la Carta Olímpica del Comitè Olímpic Internacional: «Els Jocs Olímpics són competicions entre atletes, en proves individuals o per equips i no entre països».

<i>Diaris</i>	<i>Presència UR</i>	<i>Presentació de les medalles agrupades per estats</i>	<i>Diferències en la presentació dels estats</i>	<i>Estat diferenciat</i>	<i>Forma de diferenciació</i>
<i>El Punt</i>	No	No	-	-	-
<i>Avui</i>	Sí	Sí	No	-	-
<i>El Periódico</i>	Sí	Sí	Sí	Espanya	Ombrejat en vermell
<i>La Vanguardia</i>	Sí	Sí	Sí	Espanya	Negreta
<i>El País</i>	Sí	Sí	Sí	Espanya	Negreta
<i>El Mundo</i>	Sí	Sí	Sí	Espanya	Majúscules

Taula 4.25. Característiques identificatives de la unitat redaccional d'aparició comuna «*El medaller*» als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

b. Unitat redaccional *Els resultats*

Diàriament tots els diaris analitzats presenten una o diverses unitats redaccionals en les quals exposen els resultats de les diferents proves esportives dels Jocs Olímpics del dia anterior.

En la presentació dels resultats, però, no tots els esportistes hi apareixen de la mateixa manera (veg. taula 4.26.). Determinats col·lectius i esportistes hi són presentats des d'un prisma referencial propi. *El Punt* ressalta els esportistes del Principat de Catalunya, de les Illes Balears i del País Valencià. El diari *Avui*, en canvi, no destaca cap esportista ni cap col·lectiu. Tanmateix, cal dir que aquest diari, en alguna de les unitats redaccionals on s'exposen els resultats identifica els esportistes de les categories *C* i *IBV* amb l'acrònim *ESP* (Espanya). D'altra banda, la resta de diaris ressalten únicament els esportistes espanyols (categories *C*, *IBV* i *E*), sense cap tipus de distincions entre aquests. I en cap cas es ressalten esportistes identificats amb altres territoris de fora de l'Estat espanyol.

<i>Diari</i>	<i>Presència UR</i>	<i>Diferències en la presentació dels esportistes</i>	<i>Territoris de relació/pertinença esportistes diferenciats</i>	<i>Forma de diferenciació</i>
El Punt	Sí	Sí	Principat de Catalunya, País Valencià i Illes Balears	Negreta
Avui	Sí	No	–	–
El Periódico	Sí	Sí	Espanya	Negreta
La Vanguardia	Sí	Sí	Espanya	Negreta
El País	Sí	Sí	Espanya	Negreta
El Mundo	Sí	Sí	Espanya	Majúscules / negreta

Taula 4.26. Característiques identificatives de la unitat redaccional d'aparició comuna «Els resultats» als Jocs Olímpics de Pequín a cada diari (10, 11, 12, 15, 18, 21 i 25 d'agost de 2008).

A més d'aquestes diferenciacions, uns quants diaris (*El País*, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *El Mundo*) coincideixen en l'ús d'un altre recurs a l'hora de presentar els resultats: quan l'esportista pertanyent al marc referencial *propi* no ha quedat dels tres primers –o dins dels primers que s'exposen– es produeix un salt en la relació d'esportistes que es mostren fins arribar a la posició de l'esportista *propi*. Tots quatre diaris coincideixen en la utilització d'aquest recurs només en els casos on hi participa un esportista espanyol.

4.1.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

L'ús de referències a la història és present a tots els mitjans analitzats. El que varia, entre uns i altres, és el subjecte al que fan referència (Catalunya i/o Espanya) i la freqüència i la manera (en espai i emparaulament) com ho fan.

Pel que fa al subjecte de referència, el referent *Catalunya* només és emprat per *El Punt*. Així, per exemple, el fet de la medalla número 100 aconseguida per un esportista català¹² només és exposat per aquest diari, amb els titulars: «Ja en tenim 100» i «Les medalles dels catalans» (21 agost, pàg. 6). Ambdues UR desgranen tots els esportistes catalans que han obtingut medalles en alguna de les edicions dels Jocs Olímpics.

El Punt és també l'únic diari que exposa, en diferents unitats redaccionals, les participacions catalanes al llarg de la història dels Jocs Olímpics dins de les seleccions espanyoles: «Mig segle de referència. L'aportació del bàsquet català a les seleccions espanyoles és imprescindible» i «Catalans en les seleccions espanyoles des del 1959» (25 agost, pàg. 4) .

Pel que fa al diari *Avui*, aquest recorre en poques ocasions als referents històrics. Quan ho fa, generalment no té en compte la territorialitat i exposa dades històriques que engloben les delegacions de tot el món. Només en un parell de casos als titulars de les UR es relaciona la història amb el referent territorial espanyol¹³.

La resta de diaris quan empren el recurs a la història tenen com a subjecte de referència *Espanya* i no pas *Catalunya*. A continuació se'n mostren alguns exemples.

La construcció de la notícia al voltant de la medalla número 100 aconseguida per la delegació espanyola en uns Jocs¹⁴ n'és un cas paradigmàtic. Tots els diaris menys *El Punt* es fan ressó d'aquest fet.

¹² Comptant cadascun dels esportistes que l'han aconseguida en esports d'equip.

¹³ Aquests casos es troben exposats més endavant en aquest mateix punt.

¹⁴ Comptant com a una única medalla les obtingudes en els esports d'equip.

Quatre dels diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El Mundo* i *El País*) ho situen a la portada. A la de *El Periódico* s'hi troba «Un bronze que posa Espanya en el club de les 100 medalles» (11 agost), mentre que dues UR destacades de la primera i la segona pàgina dels esports d'aquest mateix diari també exposen als titulars aquest fet: «José Luis Abajo, 'Pirri', es corona mestre d'esgrima amb la medalla número 100 d'Espanya» (11 agost, pàg. 28) i «El debat de les 100 medalles» (11 d'agost, pàg 29).

La Vanguardia ho esmenta el dia anterior: «A una de la 100. El deporte español continúa su racha de éxitos» (10 agost, pàg. 46); i també a la portada del dia 11: «Bronce histórico. Abajo logra la medalla número 100 de España». *El Mundo* és el diari que més èmfasi dóna al fet. El diari, amb el titular «Y llegó la medalla... 100» (11 agost) situa al capdamunt de totes les 16 pàgines del suplement d'esports del dia, els noms i fotografies dels 100 esportistes espanyols guanyadors d'alguna medalla als Jocs.

El País ho insinua al subtítol de la portada «José Luis Abajo consigue una histórica medalla», i ho explicita al text que acompanya la unitat redaccional de la portada:

Segundo día, segunda medalla. España logró ayer un nuevo éxito al colgarse el bronce en esgrima. Lo consiguió José Luis Abajo, madrileño de 30 años, que entró en la historia como el primer español en conseguir un metal en ese deporte, uno de los pocos huérfanos de triunfos olímpicos y, curiosamente, el único nacido en España. Abajo logró así la medalla número 100 del deporte español, si se contabilizan dos de los Juegos Olímpicos de Invierno.

En canvi, el diari *Avui* és el que menys espai dedica a la notícia. Hi fa referència en dues unitats redaccionals de les pàgines interiors: un breu sense fotografia «Espanya. 100 medalles. Jose Luis Abajo va conquerir ahir la medalla número 100 (bronze) de l'equip espanyol en uns Jocs Olímpics»; i un article d'opinió titulat «100 touches de qualitat» (Pere Barthe, dilluns 11 agost, pàg. 45)

Un altre cas on es recorre a la història es troba quan després de la consecució d'una medalla per part d'un esportista espanyol, s'esmenten altres esportistes espanyols que també n'han obtingut –en la mateixa o en altres disciplines– en altres períodes històrics. Quatre dels diaris analitzats (*El País*, *El Mundo*, *La Vanguardia* i *El Periódico*) presenten unitats redaccionals on això succeeix:

Així, a *El País*: «La que faltaba. En el último quinquenio, media docena de corredores han saldado todas las deudas históricas del ciclismo español» (10 agost); «El mallorquín, primer tenista español que se proclama campeón olímpico» (18 agost). A més, aquest mateix diari també recorre a gràfiques i quadres explicatius que mostren les medalles obtingudes al llarg de la història pels esportistes espanyols «Grandes medallistas olímpicos españoles» (18 agost, pàg 44 i 10 agost, pàg 45), o a unitats redaccionals en les quals es repassen tots els medallistes espanyols dels Jocs (25 agost, pàg. 55). En aquest sentit, *El País*, a partir de la medalla aconseguida per un esportista de la delegació espanyola, empra una UR per exposar l'història espanyola relatiu a aquell esport. Ho fa amb el ciclisme «La primera medalla olímpica en la prueba de ruta» (10 d'agost, pàg. 45), on s'exposen les medalles obtingudes en altres modalitats de ciclisme des dels Jocs de Barcelona 92; amb la natació sincronitzada «las 29 medallas de España 2000-2008» (18 agost, pàg 39); amb la vela «Decimosexta medalla olímpica de España en vela» (18 agost, pàg 40), exposant totes les medalles obtingudes per espanyols des dels Jocs de 1932; i amb el tennis «El primer oro del tennis» (18 agost, pàg 42), on es repassen tots els guanyadors espanyols d'alguna medalla en tennis.

El Mundo utilitza UR semblants. Per exemple, a la unitat redaccional «Últimos medallistas del ciclismo en ruta» (10 agost, pàg. 3) hi apareixen tots els guanyadors d'aquesta prova, de diferents nacionalitats, i a sota, amb el títol «Antecedentes de España en los JJOO», els dos esportistes de l'Estat espanyol que anteriorment havien aconseguit una medalla (Indurain i Olano). I també, «Año I Nadal, historia de España. Con 22 años una vida deportiva por delante y un país detrás el tenista se sitúa en la cúspide del deporte nacional». En aquesta UR apareixen els esportistes espanyols més destacats de la història (18 agost, pàg. 4).

La Vanguardia també té unitats redaccionals d'aquest tipus. El relat de la medalla d'or de Samuel Sánchez s'efectua mitjançant la referència a la història esportiva espanyola: «Las medallas españolas en los juegos olímpicos» (10 agost, pàg. 45); «Todo empezó con Freire. El triunfo del cántabro [...] enseñó a los españoles a competir en equipo» (10 agost, pàg. 46).

Així mateix, també *El Periódico* empra de la mateixa manera aquest recurs. A la UR «Les medalles en els Jocs» exposa totes les medalles de ciclistes espanyols obtingudes durant els diferents Jocs olímpics (10 agost, pàg. 3). Per exposar la medalla de plata de Mengual i Fuentes confecciona una UR titulada «Les 31 medalles

de la sincronitzada espanyola» (21 agost, pàg. 33). I el dia en què les tennistes Virginia Ruano i Anabel Medina quedaren segones del doble femení exposa: «Les medalles en tennis» (18 agost, pàg 5), amb la relació de tots els espanyols que n'han guanyat. També, a la vela: «Les medalles en vela» (18 agost, pàg. 6); i a la gimnàstica: «les medalles en gimnàstica» (18 agost, pàg. 7); totes elles referides només a les medalles dels esportistes espanyols.

En canvi, el diari *El Punt* quan Mengual i Fuentes guanyen la medalla de plata, confecciona una UR (21 agost, pàg. 4) en la qual s'exposa únicament el palmarès d'ambdues nedadores, sense referències a esportistes de fora de Catalunya.

Els recordatoris històrics de les consecucions dels atletes de l'Estat espanyol no es relacionen únicament amb les medalles. Hi ha altres fets que també s'exposen a partir de la història. Una determinada gesta: «Jackson Quiñonez, a la final dels 110 metres tanques. És el tercer espanyol a accedir a la final de l'especialitat en uns Jocs» (*El Periódico*, 21 agost, pàg. 36) –i tot seguit s'anomenen els esportistes i els Jocs en què això s'esdevingué–; o la detecció d'un cas de dopatge d'una esportista espanyola «Precedents. Els positius espanyols» (*El Periódico*, 12 agost, pàg 33); o, fins i tot, una mala actuació: «Sin consuelo en el maratón. El atletismo español despide Pekín sin haberse aupado al Podio, algo que no ocurría desde Seul'88.» (*La Vanguardia*, 25 agost, pàg. 42)

En aquest sentit, el diari *El País* presenta durant tots els dies dels Jocs una unitat redaccional fixa anomenada «Los inolvidables», en la qual es recorda diàriament algun esportista espanyol que en uns Jocs anteriors hagués estat medallista. Com que durant tots els dies dels Jocs només hi apareixen esportistes de tot l'Estat espanyol –ja siguin catalans, de les Illes Balears, del País Valencià, o d'altres llocs de l'Estat–, queda clar que la secció es refereix només als *inolvidables* espanyols.

Un altre aspecte que té com a rerafons la història i que també esdevé un recordatori banal de nacionalitat és la comptabilització i exposició dels rècords. Així, a banda dels rècords del món i d'Europa, sovint les unitats redaccionals contenen informacions relatives als rècords espanyols. Aquest tipus d'informacions es troben a tots els diaris analitzats, també a *El Punt* i a *l'Avui*: «El català Aschwin Wildeboer [...] ho va fer [accedir a les semifinals] amb la quarta millor marca [...] que li suposa un nou rècord d'Espanya» (*Avui*, 11 d'agost, pàg. 38); «Debut de Belmonte i rècord estatal» (*Avui*, 10, pàg. 49); «Un rècord insuficient. Mireia Belmonte es va quedar fora de la final dels

400 m estils tot i que va batre el seu propi rècord d'Espanya» (*El Punt*, 10 agost, pàg. 2); «Aschwin wildeboer, a semifinals amb rècord» (*El Punt*, 11 agost, portada suplement); i a l'interior: «[...] va batre el rècord estatal» (pàg. 3).

b. L'ús de la metonímia

La metonímia és només present de forma continuada a quatre dels sis diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*). I tots quatre diaris fan d'Espanya el subjecte metonímic. En canvi, el subjecte *Catalunya* no apareix en cap d'ells, i només ho fa en comptades ocasions a l'*Avui* i a *El Punt*. Aquests darrers dos mitjans solen identificar les actuacions esportives amb els individus o els equips que les fan, i en molt poques ocasions ho fan mitjançant la metonímia (només en l'exposició dels resultats d'alguns esdeveniments empen la referència al nom de l'estat).

Un exemple d'aquests usos són les UR emprades per exposar la medalla de Samuel Sánchez. Així, mentre quatre diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*) expliquen la medalla com la primera d'Espanya, *El Punt* i l'*Avui* descriuen la medalla com una consecució de l'esportista i al mateix temps destaquen els altres atletes de la prova, independentment de la seva procedència:

Un Samuel en la recambra. Sánchez venç Rebellin en un combat de segones espases i obté l'or olímpic. El control exagerat entre Valverde i Bettini propicia el canvi de protagonistes. Cancellara culmina amb el bronze una remuntada digna de ser emmarcada. (*El Punt*, 10 agost, pàg. 6);

I l'*Avui*: «Cara i creu per començar. La txeca Emmons obté el primer or i Samuel Sánchez, en ciclisme, el de més prestigi en una jornada espectacular» (*Avui*, 10 agost, portada suplement).

En canvi, la resta de diaris titulen metonímicament el fet, presentant-lo com una consecució d'Espanya. *El Periódico*: «Espanya obre la gran muralla. El ciclista Samuel Sánchez conquista el primer or de l'equip olímpic a Pequín» (10 agost, portada); «Un magnífic Samuel Sánchez es corona campió olímpic i augmenta la llegenda d'Espanya» (10 agost, pàg. 2). *La Vanguardia*: 'El primer oro llega al sprint' (10 agost, portada), referint-se al primer or d'Espanya. *El País*: «España saca oro de la Gran Muralla» (10 agost, portada), «España se estrena con un oro en el ciclismo en ruta»

(10 agost, pàg. 42). *El Mundo*: «España vuela en bicicleta. La medalla de oro lograda ayer se suma a los éxitos nacionales en Tour, Giro, Mundiales y Carreras clásicas» (10 agost, pàg. 5 suplement esports), «España vuela en bicicleta. La medalla de oro lograda ayer se suma a los éxitos nacionales en Tour, Giro, Mundiales y Carreras clásicas» (10 agost, pàg. 5).

Els usos metonímics, però, també són presents en el relat d'altres fets. A continuació se n'exposen alguns dels més representatius: «Espanya viu un diumenge de glòria a Pequín» (*El Periódico*, 18 agost, pàg 2); «El dopaje perturba a España» (*La Vanguardia*, 12 agost, pàg 39); «Natación: España se hunde» (*El País*, 25 agost, pàg. 48). I en el cas de la natació sincronitzada «Epopeya española» i un destacat: «Desde Barcelona 2003, España es la única capaz de retar a las superdotadas rusas» (*El País*, 21 agost, pàg 52). També, «España, también en esgrima. Jose Luís Abajo consigue una histórica medalla de bronce» (*El País*, 11 agost, portada). I també: «España sospecha que la UCI permitió una extensión ilegal a Leipheimer, quien por ocho segundos privó a Contador de una nueva medalla en la contrarreloj» (*El País*, 15 agost, pàg. 45). «España vuela en bicicleta. La medalla de oro lograda ayer se suma a los éxitos nacionales en Tour, Giro, Mundiales y Carreras clásicas» (*El Mundo*, 10 agost, pàg. 5). I també, «Nadal, el orgullo de España» (*El Mundo*, 18 agost, pàg. 3. Editorial); i, referint-se als nedadors espanyols: «La gloria y el ridículo. Se esperaba de España una presencia en varias finales y un aluvión de récords nacionales en este escenario» (*El Mundo*, 18 agost, pàg. 13). I a l'*Avui*, amb un el marc català de referència: «Mireia Belmonte, la segona de les esperances catalanes al Cub de Pequín rere Érika Villaécija [...], va estrenar-se ahir batent el seu propi rècord d'Espanya als 400 estils» (10 agost, pàg 49).

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

Bona part de les unitats redaccionals dels diferents diaris estan confeccionades a partir d'un referent territorial propi. Quatre diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*) coincideixen a l'hora d'emprar com a referent, exclusivament, *Espanya*; mentre que els altres dos (*El Punt* i *Avui*), tot i que en algunes UR també utilitzen aquest referent, empen en força més ocasions el referent territorial *Catalunya*.

Gairebé totes les proves en les que participa un esportista del marc considerat com a *propi* són presentades mitjançant unitats redaccionals amb un prisma referencial

també *propi*. Sovint l'esportista *propi* és presentat de forma destacada respecte els altres esportistes. I en la major part de les ocasions esdevé també el protagonista de la unitat redaccional, malgrat que els seus resultats hagin estat inferiors als de la resta de competidors *no-propis*.

A més, de la majoria d'esports que acostumen a tenir una presència força mins a les pàgines dels diaris (tennis taula, volei-platja, vela, judo, esgrima...) se'n parla molt si algun esportista del marc referencial del mitjà guanya una medalla o aconsegueix una determinada fita. De fet, del que es parla no és ben bé de l'esport, sinó de l'esportista *propi* que hi pren part. En aquest mateix sentit, quan el fet no és d'una gran magnitud, les unitats redaccionals que parlen d'aquests esports acostumen a ocupar molt poc espai i a referir-se, només, a l'actuació de l'esportista del marc referencial propi.

La presentació dels fets des d'un prisma propi també sol comportar una diferenciació important en relació a la ubicació i l'espai que s'hi dedica. I sovint aquesta diferenciació es concreta en la no-aparició –o en l'aparició breu i en llocs poc rellevants– dels esportistes que no comparteixen el marc de referència del diari.

A continuació s'exposen alguns exemples, per diaris, d'aquests tipus d'actuacions:

El diari *El Periódico de Catalunya* presenta diverses UR d'aparició diària amb un emmarcament referencial espanyol, sense distincions entre els esportistes catalans, balears o valencians, i els de la resta de l'Estat espanyol: «Les medalles espanyoles» (11 agost, pàg. 34; 12 agost, pàg 40; 15 agost, pàg 40...), secció que mostra els medallistes espanyols de la jornada anterior; «Les cites més importants dels espanyols» (10 agost, pàg. 33) que aparegué el primer dia dels Jocs i que es modificà posteriorment per la UR «Espanyols a TV» (11 agost, pàg. 29; 21 agost, pàg. 35...), en la qual s'hi exposaven els esportistes espanyols que durant el dia podien ser vistos a través de les televisions –també– de l'Estat espanyol.

Altres exemples d'unitats redaccionals amb un prisma referencial propi de *El Periódico* es troben, entre altres llocs, a la crònica i als resultats de la prova de gimnàstica masculina per aparells. Així, s'empra com a protagonista de la UR el gimnasta espanyol que obtingué la desena posició. «Gimnàstica. La final masculina. Rafa Martínez es queda fora.» (15 agost, pàg 38). També a la prova dels 3.000 obstacles femenins, als titulars i subtitulars de la UR s'hi exposa: «Marta Domínguez ensopega en l'aventura dels obstacles. L'atleta va caure a 200 metres de la meta quan lluitava

pel bronze» (18 agost, pàg 37); mentre que no s'hi esmenta cap de les tres vencedores la prova. I també, a les UR del darrer dia dels Jocs que exposen, només de la delegació espanyola i a la portada, el total de medalles obtingudes: «18 medalles. Espanya treu un notable alt amb el bronze en handbol i la plata en bàsquet» (25 agost, portada). A l'interior del diari dues pàgines senceres exposen tots els protagonistes –amb fotografia per cadascun d'ells– de les medalles de la delegació espanyola: «Espanya s'acosta a Barcelona» i «18 podis» (25 agost, pàgs 34-35). La resta de delegacions, hagin obtingut més o menys medalles, no reben aquest tractament.

En relació a l'espai i al tractament diferenciat, per referir-se al primer or dels Jocs (10 agost) obtingut per Katerina Emmons¹⁵, *El Periódico* utilitza una notícia d'un punt d'espai. En canvi, al primer or d'un esportista espanyol –també del primer dia– «El primer or», s'hi dedica la portada, les tres primeres pàgines del diari com a *Tema del dia*, i a l'apartat de valoració (semàfors verds i vermells del diari), un semàfor verd. En aquest mateix sentit, el dia 21 d'agost (pàg 39), després de quedar configurada la semifinal entre Espanya i Lituània de bàsquet, i de dedicar-hi un espai de 7/8 de pàgina, la UR dedicada a l'altra semifinal, es titulava precisament així «L'altra semifinal», i s'hi destinava un espai molt menor (1/8 de pàgina).

El diari *La Vanguardia* presenta una unitat redaccional d'aparició diària confeccionada a partir del referent espanyol. Així, a la UR diària l'«Agenda del dia» hi apareixen les proves de la jornada i a cadascuna d'elles s'hi afegeix *con* i tot seguit els espanyols que hi prenen part –únic col·lectiu referenciat explícitament- (10 agost pàg. 52; 15 agost pàg. 38; 18 agost, pàg. 41...).

Altres UR destacades amb prisma referencial propi, també de *La Vanguardia*, són: «El primer español en Pekín. El seleccionador femenino chino, Joan Jané, desfiló con la expedición anfitriona» (11 agost, pàg 42); «La esgrima se hace un nombre. José Luis Abajo, bronce en espada, se convierte en el primer tirador español en un podio olímpico», es dedica una pàgina sencera al tercer classificat mentre que el segon no apareix enlloc i el primer classificat –un italià– apareix mencionat només un cop i entremig del text «[...] sólo transigió [Abajo] ante Tagliariol, oro al final» (11 agost, pàg. 39).

---

¹⁵ Emmons formava part de la delegació txeca i obtingué l'or en la competició de tir.

En aquest sentit, algunes de les UR més il·lustratives d'aquest tractament diferenciat efectuat a *La Vanguardia* són: la que explica el resultat de la prova de gimnàstica masculina: «Gimnasia. Sólo un chino supera a Deferr en los ejercicios de suelo» (18 agost, portada del suplement d'esports): i també, «El judo español se queda sin medallas» (15 agost, pàg. 38); en aquest cas, entre les diferents delegacions participants a la competició de judo que no obtingueren medalla, l'única referenciada per aquesta qüestió és l'espanyola; o «Los 1.500m quedan sólo en manos de Higuero» (18 agost, pàg 45), en la qual s'informa dels participants a la final d'aquesta prova, i es focalitza la notícia en l'opció de guanyar una medalla per Espanya.

Pel que fa a l'espai i al tractament diferenciat dos exemples il·lustratius són les informacions del desenllaç de les competicions d'handbol i waterpolo masculines. Mentre que la final d'handbol (França-Islàndia) no té cap UR al diari que en parli, el partit pel bronze, on hi participava la selecció espanyola, ocupa més d'una pàgina sencera: «España renace hacia el bronce» (25 agost, pàg. 40). I pel que fa al waterpolo s'hi troba: «España queda quinta en waterpolo» (25 agost, pàg. 45), única unitat redaccional que fa referència a la competició masculina de waterpolo. La protagonista n'és la selecció espanyola. Al text s'hi esmenta la selecció de Croàcia, rival de l'espanyola, i la guanyadora del torneig. A banda d'aquestes, cap de les altres seleccions amb medalla hi apareix.

Finalment, la unitat redaccional del darrer dia dels Jocs, i que recull les medalles només de la delegació espanyola, n'és un altre exemple: «18 medallas» (25 agost, pàg. 40). En aquesta UR es repassen, únicament, i amb fotografia, tots els triomfs dels esportistes espanyols a Pequín.

El País també presenta algunes UR d'aparició diària amb un clar referent territorial espanyol. Així, «Españoles que participan» (12 agost, p.44, entre altres dies) o «Los favoritos españoles» (18 agost, pàg. 50), o «El medallero español» (18 agost, pàg. 40) hi són presents quasi tots els dies analitzats.

D'altres unitats redaccionals amb aquest mateix referent apareixen a *El País* durant tots els dies dels Jocs. Algunes només fan referència als esportistes espanyols i d'altres els ressalten per sobre de la resta: «Tennis de mesa. España vence a Australia en el último partido» (15 agost, pàg. 51, en un breu), única informació de tennis taula del dia; «Belmonte, fuera de la final de 400m estilos pese a batir el récord de España» (10 agost, pàg. 48), únic titular de la prova de la natació; «Wildeboer, único finalista de

la natación española en Pekín» (18 agost, pàg. 38). I també, en aquesta mateixa línia: «Cacho, campeón de Barcelona 92, analiza las siete pruebas en las que los atletas españoles tienen más opciones de medalla» (15 agost, pàg 45), únic col·lectiu d'atletes analitzat del dia; «Voley playa. Herrera y Mesa, clasificados para octavos de final» (15 agost, pàg 51), única UR del dia referida al volei platja; «La confianza mata a Casado. Higuero, único español en la final de 1500 metros» (18 agost, pàg. 47), als titulars no s'esmenta cap dels altres finalistes ni tampoc cap dels altres eliminats; «De la Ossa, el mejor de los españoles, aguantó hasta que se aceleró la carrera» (18 agost, pàg. 48).

Al diari *El País* també es poden trobar exemples d'aparició del marc referencial espanyol referits a aspectes de no-èxit, que tot i ser compartits per la major part dels equips només són destacats quan el protagonista és espanyol: «El equipo español de persecución: sin medallas» (18 agost, pàg 54), i «El español, víctima de sus dudas, acaba quinto en taekwondo tras optar al título» (21 agost, pàg. 60), únic titular de la competició d'aquest esport; «Cuarto y un lujo para Londres 2012. El joven canoísta Ander Elosegui se quedó a un peldaño del podio y logro el mejor resultado de España en C-1» (12 agost, pàg. 54), cap dels medallistes són mencionats als titulars de la UR; «A trompicones. Nadal vence con problemas a Starace, pero caen Robredo, Ferrer, Almagro y Suárez» (12 agost, pàg. 45).

El Mundo actua de la mateixa manera que els altres tres diaris anteriorment esmentats: «Seguridad en el debut. España derrotó a Bélgica por 4-2 en su primer partido» (12 agost, pàg 11), única unitat redaccional del dia referida a l'hoquei herba, en la qual només apareix la selecció espanyola, Bèlgica i el proper rival d'Espanya (Nova Zelanda). «El equipo español ya conoce a sus rivales» (12 agost, pàg. 15) així, de tots els equips que suposadament ja deurién conèixer els seus rivals, se n'exposa només l'espanyol; «Esta vez sin representación española» (21 agost, pàg. 15), únic titular referit a l'esport de BMX; «Un bache en el camino. Pese a caer ante Alemania, España llegará líder a la última jornada de mañana, con posibilidades intactas de acceder a la lucha por las medallas» (18 agost, pàg. 18); i «Navarro acarició el diploma en la categoría de -94 kilos» (18 agost, pàg. 19), titular de la UR referida a la competició d'halterofilia en la qual el protagonista és únicament l'esportista espanyol, novè a la classificació.

El tractament de la informació a partir d'un prisma referencial propi també és efectuat per *El Punt*. Tanmateix, aquest diari, tal com també fa l'*Avui*, exposa bona part de les

seves notícies des d'un prisma referencial català, tot i que també n'exposa algunes des del prisma espanyol, i d'altres barrejant tots dos prismes.

El marc català s'observa en algunes unitats redaccionals en les quals es fa referència de forma prevalent als esportistes catalans, fins i tot si aquests formen part d'un equip d'un esport col·lectiu. Alguns exemples d'aquesta pràctica efectuada per *El Punt* són: «Espanya-Xina. Tot un país i la seva gran estrella, Yao Ming, segon escull per a la selecció dels set catalans» (12 agost, portada suplement); «La companyia catalana» (25 agost, pàg. 5), titular de la UR on s'exposen un a un tots els jugadors catalans de bàsquet als Jocs i es valora la seva actuació. O, el significatiu «The dream game. Pau, Rudy, Ricky, Navarro, Raül, Marc, Mumbrú i la resta de la selecció espanyola tenen contra les cordes la flor i nata de l'NBA» (25 agost, portada suplement), on només s'hi exposen els noms dels jugadors catalans. També la competició d'handbol és titulada d'aquesta manera: «Barrufet i Rocas són els que ho tenen més clar. La seva actuació és decisiva per portar Espanya a les semifinals» (21 agost, portada suplement esports); «El bronze eleva a nou les medalles per als catalans. Victòria contra Croàcia en el comiat del porter Barrufet» (25 agost, portada suplement esports). I la competició de sincronitzada: «Més medalles per als catalans. Mengual i Fuentes es llueixen al 'cub' i puguen per primer cop al podi olímpic» (21 agost, portada suplement esports), única informació de la portada en què no hi ha cap informació relativa a les guanyadores de la medalla d'or de la mateixa competició. O la de taekwondo: «El malson es repeteix. Com fa quatre anys, Juan Antonio Ramos es torna a quedar a les portes del podi. El de Santa Coloma de Cervelló va perdre el combat pel bronze contra l'afganès Nikpai» (21 agost, pàg. 7). Juan Antonio Ramos, taekowondista català de Santa Coloma de Cervelló –cinquè a la classificació–, és el protagonista de la UR. Dels guanyadors de la competició, representants d'altres delegacions, no se'n diu res.

Referent al marc català, i en aquest cas ampliant-lo al marc dels Països Catalans, el diari *El Punt* realitza una UR¹⁶ especialment significativa. Amb el titular «No la poden comptar. Frederick Bousquet, de Perpinyà, guanya la plata en els 4x100 m. lliures», s'exposa l'actuació de Frederick Bousquet «[...] el primer esportista dels Països Catalans que ha pujat al podi en els Jocs de Pequín» tot dient que no podrà ser una medalla comptabilitzada pel «Comitè Olímpic Espanyol» (12 agost, pàg. 4).

---

¹⁶ Aquesta és l'única unitat redaccional de les 1544 que conformen el total de la mostra de l'estudi en la qual un esportista de la Catalunya Nord (Estat francès) és identificat explícitament com a pertanyent als Països Catalans.

Tanmateix, a *El Punt* el marc referencial espanyol també apareix en força ocasions. Així, en la competició de waterpolo: «No tenen rival en el debut. La selecció espanyola, concentrada, va golejar fàcilment el Canadà» (11 agost, pàg. 9), únic partit mencionat de waterpolo del dia. O «Waterpolo. Espanya venç la campiona del món, Croàcia, i acaba cinquena» (25 agost, portada suplement esports), en aquest cas l'única referència a la portada de la competició de waterpolo és aquesta informació relativa a la selecció espanyola, sense que n'hi hagi cap d'alguna de les tres seleccions que obtingueren medalla als Jocs. També a l'hoquei herba: «Gol d'or per al setè lloc. Espanya va vèncer els EUA a punt d'acabar-se la pròrroga» (21 agost, pàg. 9), única informació –5 punts d'espai– de la competició femenina. I també en el tennis taula: «Inquieten el Japó. Espanya va plantar cara però va perdre i va quedar eliminada» (15 agost, pàg. 7); «Tennis taula. Punt final a la representació espanyola» (21 agost, pàg. 9), única informació relativa a aquest esport del dia. I en l'handbol, competició en la qual, per exemple, dels quatre partits de quarts de final d'handbol masculí, el d'Espanya-Corea del Sud ocupa tres quarts de la pàgina (21 agost, pàg. 8), mentre que els altres tres es recullen en un breu de la mateixa pàgina amb el títol «Els altres quarts».

La portada del diari del darrer dia dels Jocs condensa prou bé el prisma propi del diari *El Punt*. «Adéu als Jocs. [...] Nou catalans hi ha aconseguit medalla, la meitat de les de la delegació espanyola» (25 agost, portada).

Finalment, a les unitats redaccionals del diari *Avui* es troben informacions elaborades segons diferents marc referencials: el català, l'espanyol, algunes amb la combinació d'ambdós i d'altres sense un marc referencial clar.

A continuació s'exposen algunes UR representatives del marc català -que en algunes ocasions s'estén al dels Països Catalans del diari *Avui*: «Nadal i Deferr. El mallorquí rubrica amb l'or el seu lideratge i el català atrapa la seva tercera medalla en uns Jocs» (18 agost, portada). «Una plata i un horitzó daurat. Es converteix en el primer català amb metall a Pequín» [titulars] (18 agost, pàg. 42).

L'*Avui* també presenta algunes unitats redaccionals des d'un prisma referencial espanyol. Així, els esportistes espanyols són protagonistes d'informacions que no s'observen quan l'esportista és d'un altre estat. Tot i això, l'espai que es dedica a aquestes informacions és molt menor que el que es destina en els altres quatre diaris que utilitzen exclusivament aquest marc referencial: «Bàsquet. Derrota de l'equip

espanyol femení» (10 agost, pàg. 47, 1 punt d'espai), única notícia referent a aquesta competició; «Només 3 dels 38 espanyols van assolir ahir el seu objectiu» (ressaltat de l'article de Pere Barthe, 10 agost, pàg. 52); també: «Hoquei herba. Derrota clara davant la Xina.» (11 agost, pàg. 39), única informació d'hoquei herba; «Espanya perd contra Croàcia i Pastor innova» (11 agost, pàg. 44), única UR de la primeja jornada del torneig d'handbol; «Bàsquet. Les jugadores espanyoles redrecen el rumb» (12 agost, pàg. 47, 1 punt d'espai), única informació sobre els resultats del bàsquet femení; «Handbol. Espanya passa a quarts» (15 agost, pàg. 49, 1 punt d'espai); «Higuero, a la final de 1.500. [titular]. El burgalès Juan Carlos Higuero va ser tercer ahir a la primera semifinal dels 1.500 [...]. En canvi, el madrileny Arturo Casado només va ser onzè [...]» (18 agost, pàg. 42, 2 punts d'espai) .

Al diari *Avui*, en alguns casos, els dos marcs apareixen juxtaposats, tot i que s'emfasitza més l'actuació dels atletes catalans que no pas la dels atletes d'altres llocs de l'Estat espanyol. I tanmateix, aquests darrers, al seu torn, són ressaltats més que els d'altres delegacions estatals. Són exemples d'aquest tipus d'actuació:

Deferr passa a la final de terra [titular i fotografia]. El català Gervasi Deferr i el madrileny Rafa Martínez van complir els pronòstics i es van classificar ahir per a les finals de terra i del concurs complet de gimnàstica artística, després d'una jornada en què el combinat espanyol [...] es va quedar sense final per equips. (10 agost, pàg. 52)

En aquesta UR cap altre esportista de cap altra delegació hi apareix. I també, «Només l'Espanya de Pau Gasol aspira a evitar que els EUA s'enduguin l'or» (10 agost, pàg. 51); «Gasol i companyia s'enduen una plata amb regust d'or davant els EUA» (portada suplement, pàg. 43); «Barrufet es retira amb una medalla de bronze» (25 agost, portada suplement, pàg. 43); i «L'hoquei s'estrena amb triomf [titular]. La selecció espanyola d'hoquei herba amb tretze catalans entre els seus setze integrants, va debutar a Pequín amb una important victòria [...]» (12 agost, pàg. 53).

En relació també amb l'*Avui*, en algunes ocasioncs el diari elabora unitats redaccionals en les quals s'ofereix el mateix tractament a diferents esportistes i col·lectius, independentment de la seva territorialitat. Exemples d'això serien: «Els EUA, Argentina, Lituània i Espanya buscaran lloc a la final» (21 agost, pàg. 45); «Tennis. Or per a Dementieva [titular] [...] A la final de dobles, les germanes Venus i Serena Williams no van donar opció a Virginia Ruano i Anabel Medina»; «Nadal i Federer

debuten amb dos trioms per cap» (12 agost, pàg. 52); «Els primers ors i les primeres ombres» (10 agost, pàgs. 46-47), UR en la qual apareixen els guanyadors de les primeres competicions dels Jocs amb un tractament similar a tots ells.

d. L'omissió del referent territorial propi (o presència implícita del referent territorial propi)

L'omissió del referent territorial és present, també, a moltes de les unitats redaccionals analitzades. Cal dir, però, que algunes de les UR ja mencionades en els recursos anteriors també presenten aquesta característica. En el present punt s'exposen alguns exemples d'aquelles que d'una manera més clara acompleixen aquesta característica.

Puntualment els diaris obvien l'explicitació territorial perquè aquesta ja hi és present a partir de la delimitació territorial que configuren els protagonistes de la unitat redaccional; mentre que en altres, presentant només el sustantiu determinat (*la selecció, l'equip*) ja exposen implícitament el marc de referència.

Quan les unitats redaccionals tenen com a protagonistes esportistes de fora de l'Estat espanyol l'ús del gentilici de referent estatal hi apareix sense excepcions. Fet, aquest, que contrasta amb la no-presència d'aquest referent, en alguns casos, quan es parla d'esportistes o de col·lectius emmarcats en el territori considerat com a *propi* pel mitjà.

Pel que fa als diaris, els usos del referent territorial obviat o implícit, segueixen el mateix patró que els altres recursos d'emmarcament. Quatre diaris (*El Periódico, La Vanguardia, El País* i *El Mundo*) empren el referent *Espanya*, mentre que *l'Avui* i *El Punt*, tot i que també l'empren ocasionalment, de manera predominant utilitzen el de *Catalunya* –i en algunes ocasions el de tots els territoris de parla catalana–.

A continuació s'exposen alguns casos en què el referent omès és l'espanyol:

Pel que fa a *El Punt*¹⁷: «Nervis olímpics. Robredo, Almagro i Ferrer deixen sol Nadal que pateix en l'estrena» (12 agost, pàg. 7). En aquesta UR es mencionen esportistes de tot l'Estat espanyol (de Catalunya, de la Comunitat Autònoma de Múrcia, del País

---

¹⁷ Algunes de les unitats redaccionals del diari *El Punt* amb el referent català d'aquest recurs es poden observar a l'apartat d) d'aquest mateix punt perquè inclouen, també, un reconeixement de l'autoemmarcament.

Valencià i de les Illes Balears). «Les noies fan el que tocava» (12 agost, pàg. 5), titular d'una unitat redaccional on s'exposa el partit de bàsquet Espanya-Nova Zelanda.

L'*Avui* presenta poques UR en les qual el referent omès sigui l'espanyol. Ara bé, d'aquestes bona part s'han trobat als articles d'opinió de l'articulista Pere Barthe: «Samuel apaivaga la ressaca» (10 agost, article d'opinió de Pere Barthe, pàg. 52); «100 'touchés' de qualitat. La medalla d'Abajo culmina la progressió des del 1992» (11 agost, article d'opinió de Pere Barthe, pàg. 45). També la selecció espanyola de bàsquet és presentada ometent-ne el gentilici i, fins i tot, amb el subjecte elidit: «Amb els EUA a l'horitzó» (15 agost, pàg. 49)

Pel que fa a *El Periódico*: «Hoquei herba. El drama de l'equip femení. El turment de Bakú. Les noies d'Usoz van estar a punt de quedar-se fora dels jocs després de patir una emboscada en un control antidopatge al preolímpic. Ahir van perdre davant Xina (3-0)» (11 agost, pàg. 32); «La selecció busca la tercera final olímpica» (21 agost, pàg. 36), referint-se a la selecció masculina espanyola també d'hoquei herba.

També són de *El Periódico*: «Bàsquet. Debut de la selecció femenina» (10 agost, pàg. 39); i a la portada del dia 11, «Bàsquet. Ricky Rubio debuta amb èxit contra Grècia (81-66)»; «La Federación dona la cara. Odriozola: "No pensem llançar la tovallola". El president defensa els atletes i justifica els resultats en l'educació i l'obesitat infantil» (25 agost, pàg. 36), UR sobre l'atletisme i la Federació espanyola d'aquest esport.

A *El Periódico* la constatació que la renúncia a emprar el gentilici només s'efectua quan el referent és espanyol, es pot trobar a la unitat redaccional següent: «La nostra selecció [Itàlia] (*sic*) necessitava fa un any un o dos ulls per jugar contra el combinat xinès [...]» (25 agost, pàg. 40). En aquest cas, *El Periódico*, com que cita textualment les declaracions d'algú que no és espanyol i que parla dirigint-se al seu propi marc referencial –l'italià, en aquest cas– expressa la necessitat d'explicitar-ne el marc i inclou l'aclariment [Itàlia] per *no confondre* el receptor amb qui suposadament comparteix el mateix marc referencial.

El Periódico té una secció diària que es titula «Olímpics a l'ombra» on entrevisten diferents esportistes espanyoles de modalitats esportives poc presents a l'espai mediàtic (Yoana Martínez –Donosti–, Núria Camón –Terrassa–, Marta Vilajosana –Barcelona–, Rosa Franquet –Ascó–, Maider Unda –Vitòria–). No hi ha cap distinció

entre els esportistes catalans i la resta d'esportistes espanyols¹⁸. També és diària una altra unitat redaccional amb referent implícit «Opcions d'avui» en la qual es desglossen els esportistes espanyols amb possibilitats d'aconseguir una medalla durant la jornada.

Pel que fa a *La Vanguardia*, algunes de les UR més destacades en l'omissió del referent són: «Plata para Deferr, tenis femenino y vela» (18 agost, portada). Els èxits destacats en aquesta UR de la portada d'aquest dia tenen com a protagonistes els segons classificats de les competicions de gimnàstica, tennis i vela. La diferència entre els guanyadors d'aquestes proves i els segons és que aquests darrers són espanyols mentre que els primers no en són. També en aquest mateix diari: «Abrazados al éxito. Los jugadores de la selección ya viven el subir al podio como una costumbre» (25 agost, pàg. 38), referint-se a la selecció espanyola de bàsquet; «18 medallas» (25 agost, pàg. 40-41), el darrer dia de la competició, de totes les delegacions que han participat als Jocs, el diari exposa únicament les de la delegació espanyola.

A *La Vanguardia* la no-presència de gentilicis referencials també es troba a les unitats redaccionals on cada dia s'exposen els resultats de les diferents proves. Així, tots els esportistes, menys els espanyols –que al seu torn es presenten ressaltats en negreta–, hi apareixen amb l'acrònim de tres lletres on s'explicita el seu Estat.

Quant a *El País*, algunes de les omissions s'exposen a continuació: «Primeras a su pesar. Las chicas del K-4 pelearán por las medallas en la calle uno, maldita por el viento» (21 agost, pàg. 60); «Ricky dirige la victoria ante Alemania en baloncesto» (15 agost, portada); «Un equipo con GPS. La selección de Hendriks, que hoy se mide a Australia, utiliza la mejor tecnología» (21 agost, pàg. 59); «Las chicas ganan a Estados Unidos y acaban séptimas» (21 agost, pàg. 63)...

Pel que fa a les unitats redaccionals que apareixen a *El Mundo* emprant aquest mateix recurs destaquen: «Unas chicas sin explosividad. La selección femenina cae ante China (64-67) en el debut» (10 agost, pàg. 6); «Deferr se sujeta en su hábitat. Califica con la tercera mejor marca a la final de suelo, donde no ha logrado metal. Siguen Martínez (individual) y Botella (Salto)» (10 agost, pàg. 10). En aquesta darrera UR cap dels titulars esmenta els altres gimnastes d'altres delegacions no-espanyoles.

---

¹⁸ És destacable l'emmarcament espanyol explícit a l'hora d'il·lustrar aquesta secció. A tall d'exemple, la fotografia de la secció el dia 15 d'agost (pàg 40) és la de l'esportista basca de lluita lliure Maider Unda acompanyada d'una bandera espanyola penjada al balcó de l'habitació que comparteix amb altres esportistes de la delegació espanyola. El mateix dia, l'*Avui* i *El Punt*, parlant també de la mateixa esportista, en ressalten les ikurrinyes que porten els seus familiars i l'entrada d'aquests al pavelló tot burlant la vigilància dels policies xinesos que els en prohibien l'entrada.

Finalment, i també a *El Mundo*, «Rafael Nadal salva el honor en el cuadro masculino. Vence en individuales y dobles, mientras Robredo, Ferrer y Almagro no pasan de la primera ronda» (12 agost, portada suplement esports). A l'interior del diari, un altre titular amb les mateixes referències territorials implícites: «El mallorquín se queda solo» (pàg. 8); o «Serbia arruina a la selección en su peor día» (21 agost, pàg. 11), referint-se a la selecció espanyola de waterpolo; i «Mejoría por fascículos. Juan Carlos Pastor abre el horizonte de la selección tras remontar cinco goles a Polonia», en aquest cas, referint-se a la selecció espanyola d'handbol.

e. El reconeixement explícit del marc referencial propi

El reconeixement explícit del marc referencial *propi* s'observa en poques unitats redaccionals, però tanmateix aquestes són presents a tots els diaris de l'estudi. Aquest tipus de recurs es troba majoritàriament als articles d'opinió, també als editorials, en titulars on es cita literalment un esportista i, alguns, en unitats redaccionals d'altres tipologies.

Un dels aspectes destacats d'aquest punt és que mentre el marc referencial dels diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* continua sent l'espanyol; el de *El Punt* és el català, i només el català, sense produir-se el que s'esdevenia en altres recursos en què aquest diari també emprava en alguns casos el marc espanyol. D'altra banda, el marc referencial de *l'Avui* no s'explicita en cap cas -exceptuant dues unitats redaccionals d'un mateix articulista en les quals l'autoemmarcament és espanyol-.

D'entre els quatre diaris que s'autoemmarquen explícitament en el marc espanyol en destaca *El Mundo*. Aquest diari empra aquest recurs en moltes més ocasions que els altres tres i, a més, ho fa de manera força més reconeixible¹⁹ i, en algunes ocasions, interpel·lant directament les altres expressions nacionals de l'Estat espanyol.

El primer dia dels Jocs *El Mundo* dedica la primera pàgina del diari a exposar els resultats d'un debat formulat a la seva secció digital amb el títol «¿Cree que España superará las 22 medallas de Barcelona'92?» (pàg. 2). El subtítol marca el to d'autoreferenciació de la secció incloent-hi expressions com ara: «Nuestros deportistas», «nuestras selecciones»... Dos columnistes habituals del diari hi exposen la seva opinió a partir de l'explicitació del referent espanyol: «Nunca más llegaremos a 22» (Román

¹⁹ Algunes unitats redaccionals contenen en nombroses ocasions aquest recurs.

Pina, 10 agost, pàg. 2) que comença amb la frase «Ganamos 11 oros en 1992...» (Carlos Toro, 10 agost, pàg. 2).

També a l'editorial del diari *El Mundo* del dia 11 d'agost s'hi recull: «El medallero olímpico, acicate de nuestro proyecto común» i:

[...] nuestro es el virtual número 1 del tenis mundial, nuestros son los ganadores del Tour y del Giro, somos los actuales campeones de Europa de fútbol, somos los actuales campeones del mundo de baloncesto, tenemos grandes pilotos en motociclismo y a Fernando Alonso en Fórmula 1 [...]. Estos éxitos de nuestros deportistas que independientemente de su lugar de origen pasean con orgullo la bandera y el himno de España por todos los rincones del mundo, coinciden paradójicamente con una etapa en la que se han agudizado las tensiones nacionalistas, algunos de cuyos representantes políticos han iniciado una clara deriva soberanista. El ejemplo de españolidad de esos deportistas debe ser el mejor aliciente para seguir construyendo un proyecto común y atractivo para la mayoría de los ciudadanos (pàg. 3)

També a l'editorial, en aquest cas del darrer dia de la competició, *El Mundo* expressa sense subterfugis la importància per la construcció de la identitat *espanyola* que té l'esport. En destaca el fragment:

De Pekín sale además fortalecido el tándem Nadal-Gasol, nuestros deportistas más respetados del momento [...] Los dos han asumido con gusto representar a España. La identificación con la bandera que mostró Nadal tras ganar la final olímpica, o el inspiradísimo spot de Nike, con Gasol exhibiendo con orgullo su patriotismo –un anuncio que ayer vieron millones de personas en el tramo final del partido contra EEUU– demuestra hasta qué punto el deporte puede servir de catalizador de la identidad de un país y de sus valores constitucionales. (25 agost, pàg. 3).

A més de les editorials, també alguns articulistes del diari exposen explícitament l'autoemmarcament espanyol:

[...] Samuel Sánchez era el quinto hombre de nuestro elenco, aunque, por las características del recorrido, el tercero [...] Y Samuel nos hizo pasar consecutivamente por diferentes estados emocionales: esperanza, miedo y júbilo. Esperanza cuando parecía que iba a llegar junto a Rebellín y el menor de los Schleck (al menos teníamos el bronce). Miedo cuando fueron alcanzados por

Rogers, Kolobnev y Cancellara (¿íbamos a ser cuartos?). Y finalmente, júbilo. Él y todos nosotros no éramos cuartos. No. Ni terceros (nos hubiéramos conformado?). Ni segundos (¿Dónde había que firmar?). Eramos...¡primeros!.
(*Carlos Toro*, 10 agost, pàg. 5)

I també, «Estos sustillos no vienen mal para recordar cual debe ser el estilo de la selección [...] Hoy hemos ganado por confianza. Mañana y en el futuro espero que lo consigamos por estilo y por generosidad» (*Pepu Hernández*, 13 agost, pàg. 2).

Finalment, el darrer dia de la competició el diari *El Mundo* construeix una unitat redaccional sobre les medalles espanyoles titulada: «Nuestro medallero olímpico: "No hemos dado el gran salto cualitativo"» (25 agost, pàg. 12).

El diari *El Punt* a l'hora d'emprar aquest recurs ho fa en força menys ocasions que *El Mundo*, però quan ho fa actua de manera semblant a aquest diari (en les fórmules emprades, però no pas amb el referent). Així, no només referma l'autoemmarcament català sinó que referma la no vinculació d'aquest amb l'espanyol:

No la poden comptar. Frederick Bousquet, de Perpinyà, guanya la plata en els 4x100 m lliures. El primer esportista dels Països Catalans que ha pujat al podi en els Jocs de Pequín no ha estat un component de la delegació del Comitè Olímpic Espanyol, sinó del francès. (*El Punt*, 12 agost, pàg. 4).

També, «La meitat de les medalles són nostres.» (25 agost, pàg 5); o «Ja en tenim 100»²⁰, (21 agost, pàg. 6); «No hi ha excusa per no ser català» (Titular de l'article d'opinió de Toni Romero *El Punt*, 25 agost, pàg. 3). Al text de l'article s'hi troba:

[...] el basquet català i el poble de Catalunya –i a qui li piqui, que es grati– mereixen, necessiten i tenen la necessitat urgent de reclamar una selecció [...]. Tot depèn de les nostres federacions i dels nostres polítics. Perquè el veí del sud que no ens reconeixerà mai la part catalana de la medalla ens ha ensenyat que l'esport és política. Ni nosaltres ni els governants que hem elegit no podem tenir mai cap excusa per no ser catalans.

²⁰ Referint-se a la medalla número 100 aconseguida per un esportista català –comptant totes les aconseguides en esports d'equip–.

El diari *Avui* només presenta dues d'unitats redaccionals amb reconeixement explícit. Totes dues escrites, tal com s'ha exposat anteriorment, per l'articulista Pere Barthe i amb l'autoemmarcament espanyol:

Fins als nostres Jocs Espanya havia guanyat 29 medalles [...]. L'esperit olímpic fa que esports oblidats durant quatre anys posin milions de persones en estat d'alerta si hi ha una medalla a la vista. La gent seguia dempeus l'últim assalt de l'enfrontament de Pirri amb el tirador hongarès. Vaig veure la repetició del combat i, tot i saber el resultat, em semblava emocionant. (Pere Barthe, 11 agost, pàg. 45)

Gràcies. Gràcies per oferir-nos el millor partit de la història del nostre bàsquet. [...] Gràcies per guanyar l'única medalla que hi havia en joc, l'or l'havien espoliat els de la NBA abans de començar. [...] I dit això, Pau, Juanqui, Rudy, Ricky, Marc, Felipe, Jiménez i la resta són els millors dels que juguen de veritat, amb el reglament a la mà [...]. Per això ens agraden tant. (Pere Barthe, 25 agost, pàg. 50)

Tanmateix, cal destacar que a banda d'aquestes dues unitats redaccionals, al diari *Avui* en cap altre cas es produeix l'autoemmarcament explícit ni amb *Espanya* ni amb *Catalunya*.

Pel que fa a *El Periódico de Catalunya*, s'hi pot trobar: «El tennis, el ciclisme, la vela, el piragüisme, el bàsquet i la natació sincronitzada ens han donat les alegries més grans» (25 agost, editorial), referint-se a les medalles de la delegació espanyola. Als articles d'opinió del diari, Andrés Jiménez, un exjugador de bàsquet, mostra explícitament el marc referencial: «Hem estat molt a prop de ser or» (25 agost, pàg. 309);

[..] Però la nostra selecció no estava ahir per a contemplacions. Ricky, Rudy, Carlos Jiménez, Garbajosa i Pau Gasol van deixar clar de sortida que és l'hora de la veritat [...]; Pau Gasol ha de sentir-se bé dins la pista perquè és el nostre principal element distorsionador. (21 agost, pàg. 39).

Un altre articulista, Martí Perarnau, també explícita el marc referencial a *El Periódico*: «Cal posar-se les piles. Les 18 medalles no han d'amagar que ja estem arribant tard a Londres» (25 agost, pàg 40).

A *La Vanguardia* també hi ha diferents articles d'opinió que expressen l'autoemmarcament a espanyol. Així, sobre la selecció espanyola de bàsquet: «Todo

está en manos de España. Si defiende como ayer, jugará su segunda final olímpica. [...] Pau es una garantía... y una obsesión para la defensa rival que nuestros tiradores deben aprovechar.» (Juan A. Casanovas, 21 agost, pàg. 38). També, del mateix articulista: «[...] mejor sentirnos orgullosos una vez más del carácter de este equipo» (25 agost, pàg. 38). En un altre article, «Los cambios que vienen», ara d'Andreu Mercé Varela s'hi exposa:

[...] Pero quisiera referirme a la final de hockey que españa perdió con alemania por un resultado mínimo. Tuve la suerte de haber sido testigo de 14 finales de otros tantos torneos olímpicos de hockey y he conocido la evolución de este deporte en nuestro país. Siempre ha flirteado seriamente con el título olímpico, mostrando un juego peculiar, rápido, ofensivo y con un equipo compuesto por jugadores mayoritariamente catalanes, que ya en nuestra liga vienen demostrando su calidad y eficacia [...]. (25 agost, pàg. 45)

També a *La Vanguardia*, a la crònica de la notícia principal del dia referida a la final masculina de bàsquet (EUA-Espanya):

Un partido para la historia. Los jugadores de la selección acaban satisfechos, orgullosos y rabiosos. [...] Una plata que iguala el resultado de Los Ángeles'84, pero que supone algo más, la prueba palpable de que este equipo no es inferior a nadie. Entonces, hace 24 años, se perdió claramente por 31. Ayer, por 11, pero con la sensación de que la selección les había cortado la respiración. (25 agost, pàg. 36)

Del diari *El País* en destaquen: «De poste en poste. Mientras China arrasa en el medallero, España sigue quedándose al borde del podio. Ayer la yudoca San Miguel fue quinta, y se fracasó en natación» (15 agost, pàg. 37, portada *Deportes*). «Respecto a España, cabe decir que los resultados han sido en conjunto satisfactorios: 18 medallas [...], lo que supone la mejor cosecha desde Barcelona 92, donde se consiguieron 22 medallas [...]» (25 agost, pàg. 26. Editorial).

4.1.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DELS JOCS OLÍMPICS DE PEQUÍN

La cobertura de l'esdeveniment dels Jocs Olímpics és molt àmplia a tots els diaris analitzats. Tanmateix, dos diaris, *El Mundo* i *El País*, destaquen molt per damunt de la resta en l'espai i en el nombre d'unitats redaccionals que hi dediquen. La importància que donen a l'esdeveniment és considerable, i és fàcilment observable a partir de l'aparició diària a tots els mitjans, i en llocs preeminents, de les notícies que s'hi refereixen.

En relació a la *nació* o al *territori* que es contribueix a construir i a refermar com a *propri* en la narració dels Jocs Olímpics, els resultats mostren que majoritàriament aquest és *Espanya*. Dels sis diaris analitzats, quatre (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*) situen en tots els aspectes de l'estudi el referent *Espanya* com a eix principal de les seves informacions. D'altra banda, els altres dos diaris (*El Punt* i *l'Avui*) s'aparten una mica d'aquest referent, tot i que també alguns dels recursos analitzats incorporen *Espanya* com a referent banal –implícit i explícit–, i majoritàriament contribueixen a refermar i a construir el referent territorial *Catalunya*; sobretot en el cas del diari *El Punt*.

El Periódico, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* situen *Espanya* com a territori de referència. Tots els aspectes analitzats dels Jocs (protagonistes de les unitats redaccionals, espai ocupat pels protagonistes de les UR, les identifications, els recursos d'emmarcament...) coincideixen en ressaltar el lligam amb *Espanya* com el tret bàsic i diferenciador de les informacions dels Jocs d'aquests quatre diaris. Així mateix, cap d'ells mostra de manera diferenciada els esportistes catalans o dels altres territoris de parla catalana, proporcionant-los en totes les ocasions el mateix tractament que als esportistes d'altres territoris de l'Estat espanyol.

Els protagonistes de les UR i de les fotografies d'aquests quatre diaris són, en més del 50% de les ocasions, esportistes de l'Estat espanyol. A més, també és destacable que els esportistes espanyols apareixen a les unitats redaccionals independentment de les seves actuacions (victòria, derrota, posició meritòria, dòping, anècdotes, entrevistes...), –tot i que si guanyen hi apareixen molt més–. Fet aquest, que contrasta amb els esportistes d'altres estats, que hi solen aparèixer només quan guanyen –o s'espera que guanyin– o quan són protagonistes destacats d'alguna anècdota.

A tot això cal afegir-hi que els esportistes espanyols són identificats com a tals, ja sigui explícitament o implícita. En determinades ocasions, els esportistes catalans també són identificats com a catalans per aquests mitjans; ara bé, aquesta identificació, als quatre diaris, es produeix sempre en un context on el territori de referència és *Espanya* i, per tant, s'esdevé una jerarquia identificativa que recull la supeditació (o la inclusió) de la catalanitat dins de l'espanyolitat.

Aquests mateixos diaris presenten una àmplia varietat de recordatoris banals de la nacionalitat. Així, entre els recursos que empen *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* es troben les referències històriques relatives a Espanya, els usos metonímics lligats, també, a Espanya; o els usos diferenciats respecte altres identificacions territorials no-espanyoles, i els reconeixements explícits del marc de referència espanyol.

En aquest sentit cal dir que els quatre diaris són perfectament coherents amb el marc que exposen durant tots els dies dels Jocs. No s'ha recollit cap cas en el qual l'emmarcament s'allunyés del marc espanyol.

Pel que fa a l'*Avui* i a *El Punt*, aquesta darrera afirmació no es pot fer de la mateixa manera. Ambdós diaris presenten incoherències d'emmarcament territorial propi. Malgrat que bona part dels aspectes analitzats als Jocs mostren un clar referent territorial català, sense supeditacions a l'espanyol, també s'han observat diferents casos d'emmarcament territorial espanyol.

De tots dos diaris, *El Punt* és el que més acusadament elabora un emmarcament català. Aquest fet es constata a partir de diversos aspectes. D'entrada, la presència de protagonistes identificats amb altres territoris de l'Estat espanyol diferents al català o al dels Països Catalans és molt reduïda (només un 7,37% dels protagonistes). De fet, és la meitat que l'*Avui*, i quasi 5 vegades inferior a la de la resta de diaris. Així mateix, els esportistes d'altres estats diferents a l'espanyol són protagonistes de gairebé la meitat de les unitats redaccionals (42,85%) —en això coincideix amb l'*Avui* (47,42%)—, fet que situa aquest tipus de referències molt per sobre dels altres diaris (que oscil·len entre el 26,6% de *El Mundo* i el 34,6% de *El Periódico*). A més, a aquestes xifres cal afegir-hi que és el diari que més centra les seves informacions en els protagonistes catalans (33,13%), mentre que la resta de diaris (incloent-hi l'*Avui* es situen al voltant del 13%).

En aquest sentit, les dades sobre els protagonistes de les unitats redaccionals mostren que *El Punt* no fa res més que emprar el mateix model que els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*, però intercanviant el referent protagonista espanyol pel català. Pel que fa a l'*Avui*, el model referencial en relació als protagonistes de les UR es situa en un entremig entre *El Punt* i els altres diaris, si bé no obstant això, és més proper a la tipologia d'emmarcament del primer.

A més d'això, el que és més destacable de *El Punt*, i també de l'*Avui*, en relació a l'emmarcament que es reforça en la narració-construcció de l'esdeveniment, és la identificació dels esportistes catalans quasi únicament amb *Catalunya* –tot i que en algunes ocasions l'estructura competitiva en equips estatals impossibilita la no-identificació amb *Espanya*–. Així, no és només que els protagonistes siguin catalans, sinó que són identificats exclusivament com a tals; a diferència del que fan la resta de diaris de l'estudi.

Cal dir, en aquest aspecte, que ambdós diaris a l'hora d'identificar els esportistes d'altres territoris de parla catalana (Illes Balears i País Valencià) en molt poques ocasions empen la fórmula *Països Catalans* o *terres de parla catalana*. Tanmateix, però, rarament els identifiquen amb *Espanya*, sinó que els identifiquen a partir dels seus respectius gentilicis de població o de comunitat autònoma.

En darrer terme, també en relació a l'*Avui* i *El Punt*, és també destacable el fet que en els resultats dels diferents recursos d'emmarcament exposats al punt 4.1.4.2 (referències històriques, usos metonímics, punt de vista referencial propi, referent implícit i autoemmarcament explícit) cap dels dos diaris presenta en el seu conjunt una coherència en l'emmarcament –fet que, tal com s'ha exposat, sí que es produeix en els altres quatre diaris respecte el marc espanyol–. Les incoherències o juxtaposicions de marcs referencials es produeixen, sobretot, en algunes de les referències implícites o en les omissions del referent, fet que sembla indicar que ambdós diaris, en determinades ocasions, donen per descomptat també el marc espanyol. Pel que fa a la coherència en l'emmarcament, *El Punt* és el que més s'acosta a la plena coherència, sent, també, l'únic que s'autoemmarca explícitament en el marc de Catalunya.

4.2. PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ (2007)

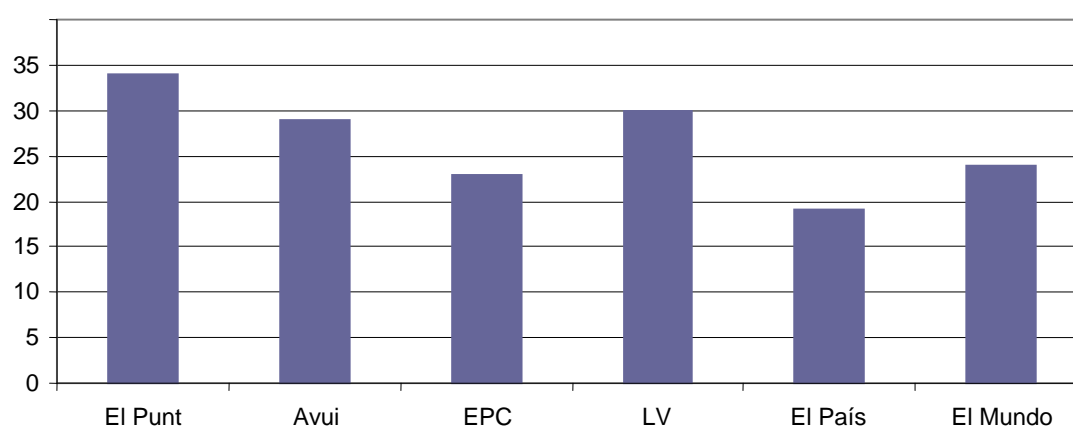
En aquest punt es presenten els resultats de la prova de Fórmula 1, Gran Premi d'Espanya 2007, celebrada al Circuit de Catalunya de Montmeló, obtinguts a partir de les edicions que informen dels resultats dels entrenaments del dia anterior a la cursa (13 de maig de 2007), i les que ho fan dels resultats de la cursa en qüestió (edició del 14 de maig de 2007).

4.2.1. ASPECTES FORMALS DE LA PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ

A continuació es detallen les dades relatives als aspectes formals de les unitats redaccionals i de les fotografies de la prova de Montmeló 2007.

4.2.1.1. Aspectes formals de les unitats redaccionals

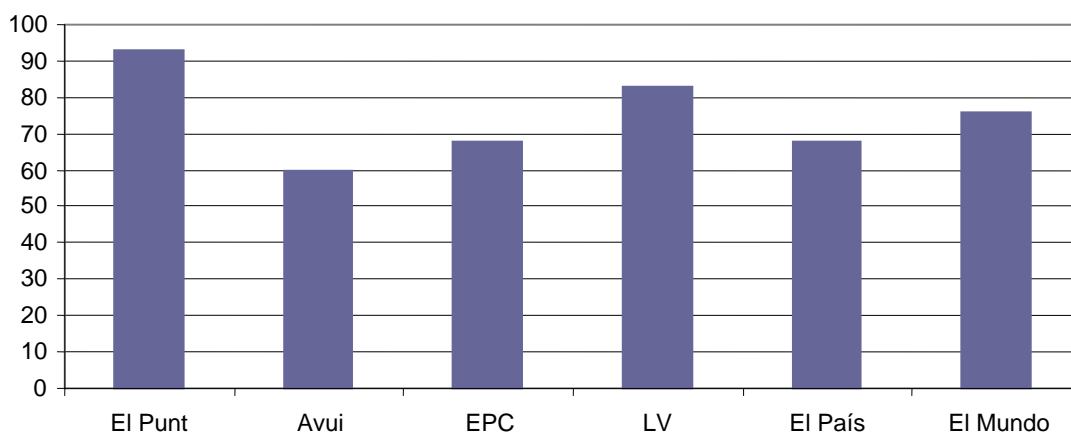
Tots els diaris analitzats han elaborat, en conjunt, un total de 158 unitats redaccionals relacionades amb l'esdeveniment; les quals s'han exposat emprant 446 punts d'espai.

Gràfica 4.13. Nombre d'unitats redaccionals dedicades a la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

Les informacions relatives al Gran Premi de Fórmula 1 de Montmeló han estat presents a tots els diaris de l'estudi. I les dades relatives a la quantitat d'unitats

redaccionals (veg. gràfica 4.13) i a l'espai que aquestes hi han ocupat (veg. gràfica 4.14.) són molt semblants a tots els mitjans. Entre tots ells, tant en nombre d'UR com en el de punts d'espai destinat, el diari *El Punt* presenta unes dades lleugerament superiors a la resta (34 UR i 93 punts d'espai); el segueixen *La Vanguardia* (30 i 83) i *El Mundo* (24 i 76); mentre que el mitjà que en fa una cobertura menor, en espai, és l'*Avui* (29 UR i 60 punts d'espai).

Gràfica 4.14. Total d'espai (punts d'espai) dedicat a la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.1.2. Aspectes formals de les fotografies

Els diaris analitzats empraren un total de 128 fotografies i un total de 256 punts d'espai per il·lustrar l'esdeveniment. Aquest recurs, tal com es mostra a la taula 4.27., fou emprat per tots els mitjans, tot i que el que ho féu en més ocasions i emprant més espai, malgrat ser el segon diari que menys espai dedica a l'esdeveniment, fou *El Periódico de Catalunya* (58 punts d'espai). El diari *El Punt* (46) i *La Vanguardia* (41) són els altres dos mitjans que major espai dediquen a les fotografies del Gran Premi.

	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Nº fotografies	26	18	30	21	14	19	128
Espai fotografies	46	32	58	41	39	40	256

Taula 4.27. Nombre total de fotografies i total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades a la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DE LA PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ

Els personatges i col·lectius principals de les diferents unitats redaccionals d'aquest esdeveniment es presenten agrupats a partir de la variable *lloc de naixement* als àmbits descrits a la metodologia (*C*, *IBV*, *E* i *A*). Cal dir, però, que el fet que només s'hagi trobat un personatge –un dia i en un dels diaris– que s'englobi dins la categoria *IBV*²¹, fa que els resultats que a continuació es presenten no exposin aquesta categoria.

D'altra banda, els resultats dels propers dos apartats –tant de les UR com de les fotografies– es presenten desglossats en dos subapartats. El primer fa referència a la totalitat de personatges (pilots, polítics, mecànics, famosos...) que apareixen com a protagonistes a les unitats redaccionals analitzades, mentre que el segon fa referència només als pilots que es classificaren en les tres primeres posicions de la prova.

4.2.2.1. Personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals

a. La totalitat dels subjectes

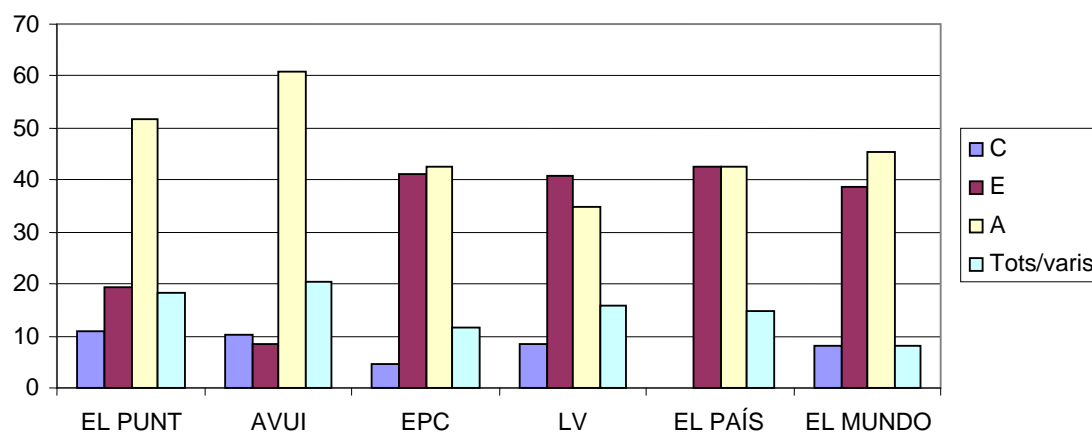
Tenint en compte les dades totals de personatges protagonistes de les unitats redaccionals (veg. *taula 4.28.*), el col·lectiu que més apareix al conjunt dels diaris analitzats és el que fa referència a personatges de fora de l'Estat espanyol (46,83% de les UR i 45,96% de l'espai), mentre que els personatges pertanyents al col·lectiu *E* (els de l'Estat espanyol menys els catalans) són el segon col·lectiu més present (29,74% de les UR i 32,06% de l'espai). Pel que fa a protagonistes catalans, només hi apareixen en deu ocasions, i suposen un 7,17% de l'espai total. D'altra banda, cal destacar que hi ha un 14,79% de l'espai dedicat al Gran Premi que no té un protagonista clar, o que en el seu defecte presenta diversos protagonistes impossibles d'agrupar en cap de les categories (tots els pilots, els espectadors, una escuderia...).

²¹ Vicent Rambla, portaveu del govern valencià, conjuntament amb Francisco Camps, president de la Generalitat Valenciana, apareixen com a protagonistes al diari *Avui* en una notícia d'un punt d'espai (13 maig, pàg. 69).

Personatges i col·lectius protagonistes	Unitats redaccionals			
	nº UR	% nº UR	espai UR	% espai UR
C	10	6,32	32	7,17
E	47	29,74	143	32,06
A	74	46,83	205	45,96
Tots/varis	27	17,08	66	14,79
Totals	158	100	446	100

Taula 4.28. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» dels personatges i col·lectius protagonistes a la prova de F-1 de Montmeló (13 i 14 de maig de 2007).

Les dades mostrades diferenciant els mitjans, però, reflecteixen diferències importants en la presència i l'espai destinat a cadascuna d'aquestes categories (veg. gràfica 4.15.).

Gràfica 4.15. Total d'espai (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» dels personatges i col·lectius protagonistes a la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

En relació a la categoria *E* hi ha quatre diaris que presenten percentatges propers o superiors al 40%. Així, *La Vanguardia* dedica més espai als protagonistes d'aquesta categoria (40,96%) que als protagonistes de fora de l'Estat espanyol (*A*) (34,93%); *El País* dedica el mateix espai a les dues categories (42, 65%), i *El Periódico* (*E*: 41,17% i *A*: 42,64%) i *El Mundo* (*E*: 38,66% i *A*: 45,33%) una mica més als protagonistes de la categoria *A*. Contràriament, els diaris *El Punt* (51,61%) i *l'Avui* (61%) presenten valors molt més elevats de la categoria *A* en relació a la *E* (19,35% i 8,47%, respectivament). Aquests mateixos dos diaris són també els que més espai dediquen a les unitats redaccionals en les quals no hi ha un protagonista destacat.

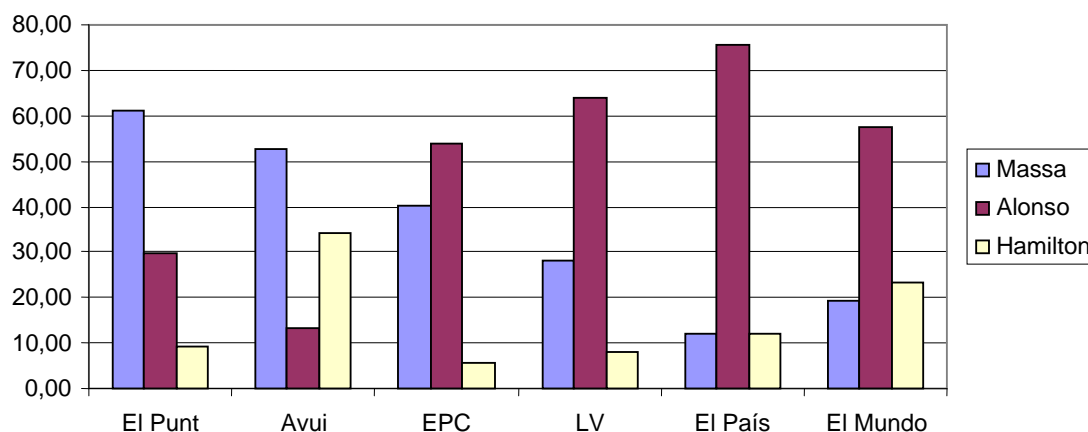
D'altra banda, cinc dels sis diaris presenten algunes UR amb protagonistes catalans (*C*): *El Punt* (10,75%), *AVUI* (10,16%) *La Vanguardia* (8,43%), *El Mundo* (8%) i *El Periódico* (4,41%). L'únic diari que no ho fa és *El País*.

b. Els tres primers pilots classificats

Els tres primers pilots de la prova foren, per aquest ordre: Felipe Massa, Lewis Hamilton i Fernando Alonso. El primer, amés, també obtingué el primer lloc a la graella de sortida, mentre que Hamilton i Alonso s'intercanviaren les posicions als entrenaments.

Al conjunt dels diaris, les dades relatives al protagonisme de tots tres pilots no segueixen l'ordre de la classificació de la prova. Així, qui més protagonisme d'espai té a les unitats redaccionals és Fernando Alonso (48,5%), seguit de Felipe Massa (36,8%) i de Lewis Hamilton (14,6%).

Per diaris, però, n'hi ha dos que sí que segueixen l'ordre de la classificació pel que fa a protagonisme (veg. gràfica 4.16.): l'*Avui* (Massa: 52,6% i Alonso: 13,1%) i *El Punt* (Massa: 61,1% i Alonso: 29,3%). Els altres quatre diaris situen en primer lloc Alonso, seguit de Massa. En aquest sentit, *El País* (75,7%), *La Vanguardia* (64%) i *El Mundo* (57,4%) són els diaris que més espai dediquen a Fernando Alonso.

Gràfica 4.16. Total d'espai (%) de les unitats redaccionals dedicades als tres primers classificats de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.2.2. Personatges i col·lectius principals de les fotografies

a. La totalitat dels subjectes

Les dades relatives als personatges protagonistes de les fotografies del Gran Premi de F-1 segueixen la mateixa tendència que les de les unitats redaccionals (veg. taula

4.29.). Tot i això, cal remarcar que s'hi observa un augment considerable de la presència de protagonistes espanyols –sense tenir present els del Principat– (categoria E). De fet, les dades dels protagonistes de fora de l'Estat espanyol i les de la categoria E presenten percentatges molt semblants (40,23% i 37,5%, respectivament).

Personatges i col·lectius protagonistes	Fotografies			
	nº total	% nº total	espai total	% espai total
C	8	6,25	17	6,64
E	42	32,81	96	37,5
A	59	46,1	103	40,23
Tots/varis	19	14,84	40	15,62
Totals	128	100	256	100

Taula 4.29. Nombre (%) i espai (%) de les fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» dels personatges i col·lectius protagonistes de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

Ara bé, desglossades per mitjans, les dades dels protagonistes de les fotografies mostren grans diferències entre uns i altres (veg. taula 4.30.). Mentre que el diari *El País* triplica el nombre de fotografies amb protagonista espanyol (66,66%) respecte les que el tenen de fora de l'Estat espanyol (23,09%), el diari *El Punt* presenta uns percentatges quasi inversos (17,39% per la categoria E, i 45,65% per la A. En relació a aquest aspecte, *La Vanguardia* i *El Mundo* presenten unes dades més semblants a les de *El País* –major predomini de la categoria E–, mentre que *l'Avui* i *El Periódico*, a les de *El Punt* –major predomini de la categoria A–,

En relació a la categoria C, fotografies amb protagonistes de Catalunya, *El Punt* és el diari amb un percentatge més alt (19,56%); i fins i tot supera l'espai que el diari dedica a la categoria E. Ni *l'Avui*, ni *La Vanguardia* ni *El País* presenten cap espai destinat a la categoria C.

Personatges i col·lectius protagonistes	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
C	19,56	0	5,17	0	0	12,5
E	17,39	25	31,03	41,46	66,66	47,5
A	45,65	56,25	44,82	31,7	23,09	40
Tots/varis	17,39	18,75	18,96	26,83	10,25	0

Taula 4.30. Total d'espai (%) de les fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» dels personatges i col·lectius protagonistes de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

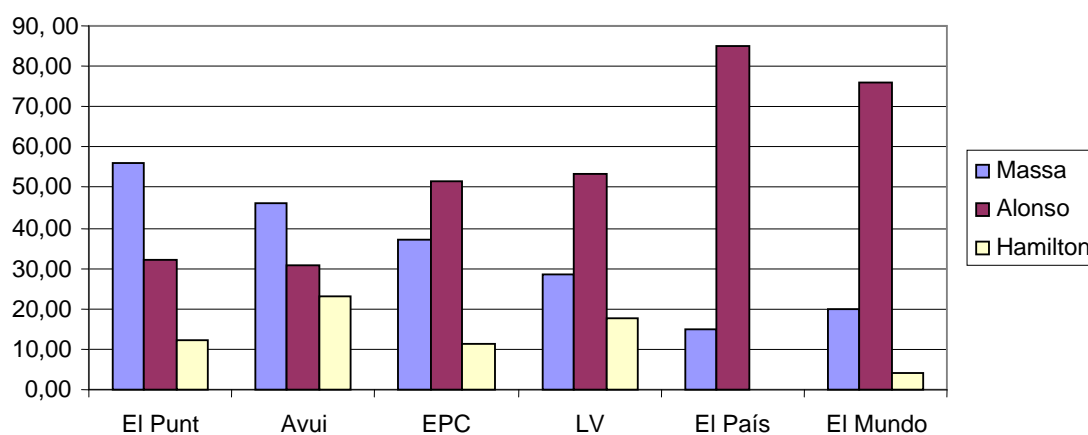
b. Els tres primers pilots classificats

Les dades relatives a la presència, com a protagonistes, dels tres primers classificats al Gran Premi, segueixin i fins tot accentuen les tendències dibuixades a les de les unitats redaccionals.

La diferència, en el total de diaris, entre la presència de Fernando Alonso i Felipe Massa és més gran. El percentatge ocupat per les fotografies que tenen Fernando Alonso com a protagonista és el 54,8%, mentre que el de Massa és de 33,7% i el de Hamilton d'un 11,4%.

Per diaris, tal com es recull a la gràfica 4.17., Alonso és qui més espai com a protagonista obté a *El País* (85,2%), a *El Mundo* (76%), a *La Vanguardia* (53,5%) i a *El Periódico* (51,4%). En canvi a *l'Avui* (30,7%) i a *El Punt* (32,%), és superat per Massa (46,1% i 56%, respectivament).

El segon classificat de la prova, i líder més jove del mundial, Lewis Hamilton, no és protagonista de cap fotografia a *El País*, i només d'un 4% d'espai a *El Mundo*; mentre que a *l'Avui* (23,1%) o a *La Vanguardia* (17,8%) és on obté els percentatges més alts de protagonisme.

Gràfica 4.17. Total d'espai (%) de les fotografies dedicades als tres primers classificats de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DE LA PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ

4.2.3.1. Identificacions territorials

En relació a les identificacions territorials d'aquest esdeveniment, analitzades a partir de les referències a la denominació de la prova, les quals s'han agrupat en sis tipologies identificatives bàsiques²² (*Montmeló, El Circuit, Barcelona, Catalunya, Espanya i Europa*), els resultats detallats per diaris es poden observar a la taula 4.31.:

Tipologies identificatives	Identificació territorial de la prova de F-1	Diari						Totals
		El Punt	AVUI	EPC	LV	El País	El Mundo	
Montmeló	Montmeló	19	23	25	32	23	26	148
	Gran Premi de Montmeló	0	0	2	0	0	1	3
	'El Circuit'	1	5	7	21	0	2	36
Barcelona	Barcelona	1	4	2	5	5	4	21
	Circuit barceloní	0	0	0	0	1	1	2
Catalunya	Catalunya	6	1	6	2	1	0	16
	Circuit de Catalunya	28	9	5	6	1	3	52
	Circuit català	2	0	0	0	0	0	2
	Instal·lació catalana	0	3	1	0	0	0	4
	Capital catalana	0	1	0	1	0	0	2
	Gran Premi de Catalunya	0	0	0	1	1	0	2
	Traçat català	0	1	0	1	0	0	2
Espanya	Espanya	0	1	1	6	2	1	11
	Gran Premi d'Espanya	0	8	11	6	18	10	53
	Cita espanyola	0	0	0	1	0	0	1
	Carrera espanyola	0	0	0	0	1	0	1
	d'Espanya (espectacle més gran)	0	0	1	0	0	0	1
Totals		57	56	61	82	53	48	357

Taula 4.31. Nombre d'usos de les tipologies identificatives de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

Durant els dos dies analitzats, s'han trobat 357 referències al subjecte estudiat. Les dades en relació al conjunt dels diaris mostren que la tipologia identificativa més emprada ha estat la referent a *Montmeló* (en 151 ocasions), mentre que la segona i la tercera, la tipologia identificativa *Catalunya* i la d'*Espanya*, s'han emprat quasi el mateix nombre de vegades (80 i 67, respectivament).

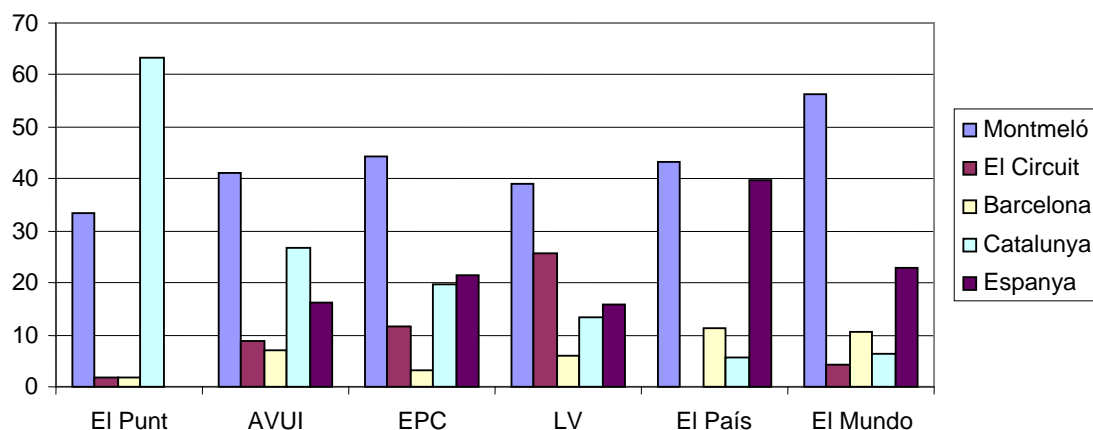
²² El fet que de la tipologia identificativa *Europa* només se n'hagi trobat un cas (diari *El País*) fa que a les dades només hi apareguin les altres cinc categories.

El fet que els diferents diaris destinin extensions una mica diferenciades per exposar la notícia de la prova i que, per tant, el nombre de paraules a analitzar sigui diferent, fa que les dades que serveixen per comparar els diaris analitzats es mostrin a partir dels percentatges relatius de cadascun d'ells. Això permet veure quin és el pes relatiu de cadascuna de les tipologies identificatives als diferents mitjans.

En aquest sentit, observant un a un els diaris, es constata que hi ha importants diferències en l'ús d'aquestes denominacions (veg. *gràfica 4.18.*). D'entrada, tots els diaris coincideixen a l'hora d'emprar majoritàriament la denominació *Montmeló* (42,89% de mitjana). És la denominació més emprada a tots els periòdics exceptuant-ne el diari *El Punt* (33, 33%), en el qual es veu superada àmpliament per la tipologia de denominacions *Catalunya* (63,15%). Pel que fa a la fórmula d'emparaulament *El Circuit* aquesta és usada amb freqüències molt diferents entre els mitjans. *La Vanguardia* l'empra en més d'un 25% de les ocasions i *El Periódico* en un 11'47%, mentre que la resta de diaris ho fan força menys; *El País*, per exemple, no l'utilitza en cap ocasió. La tipologia identificativa relacionada amb Barcelona experimenta un comportament semblant a la de *El Circuit*, tot i que amb alguna petita diferència. Així, és emprada, de mitjana, un 6,67%, i de manera desigual entre els diaris. *El País* (11,32%) i *El Mundo* (10,41%) són els que més l'utilitzen, mentre que la resta de mitjans ho fan per sota del 7%.

La tipologia identificativa relacionada amb Catalunya permet observar grans diferències entre els diaris. *El Punt* és el diari que més l'empra (63,15%), seguit de *l'Avui* (26,78%) i *El Periódico* (19,67%) i *La Vanguardia* (13,41%). I, en canvi, *El Mundo* (6,25%) i *El País* (5,66%) són els que menys l'utilitzen.

També mostra un comportament molt desigual la tipologia identificativa *Espanya*. Els seus usos difereixen molt segons els diaris; des de la seva no-presència a *El Punt*, fins a protagonitzar un 39,62% de les denominacions a *El País*. Les denominacions d'aquesta tipologia també presenten percentatges elevats als diaris *El Mundo* (22,91%) i *El Periódico* (21,31%), i una mica menys a *l'Avui* (16,07%) i a *La Vanguardia* (15,85%).

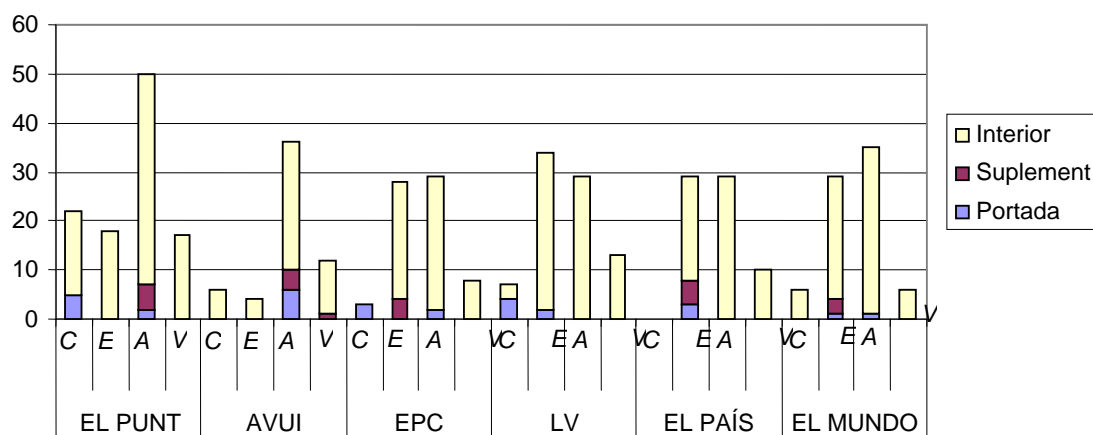

Gràfica 4.18. Percentatge d'usos de les tipologies identificatives de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.3.2. El context identificatiu

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

Tots els mitjans han situat, dedicant-hi més o menys espai, la prova de F-1 de Montmeló a les seves portades i a les seves pàgines interiors, i gairebé tots també ho han fet a les portades dels seus suplementos (veg. gràfica 4.19). No obstant això, les dades relatives a la presència a les diverses parts del diari dels personatges i col·lectius protagonistes de les unitats redaccionals (les categories C, E i A de la variable *lloc de naixement*²³) revelen importants diferències segon el diari.

Gràfica 4.19. Espai (punts d'espai) de les categories territorials de la variable «lloc de naixement» a les ubicacions de la informació de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

²³ La categorització d'aquesta variable es detalla al punt 3.4.2.2.

La presència de protagonistes d'una o altra categoria territorial segons el *lloc de naixement* és diferent en funció de la ubicació de la unitat redaccional. Així, dos diaris (*La Vanguardia* i *El País*) situen a la portada com a protagonista només el referent espanyol (E); *El Mundo* n'hi situa un d'espanyol i un de fora de l'Estat espanyol (A); mentre *El Punt* i *El Periódico* n'hi situen un de català (C) i un de fora de l'Estat espanyol, característica, aquesta darrera, també seguida per l'*Avui*. En relació a aquests tres diaris, caldria afegir-hi que ni *El Punt* ni l'*Avui* situen a les portades dels suplementos com a protagonistes referents espanyols; en canvi, *El Periódico* sí que ho fa. La categoria que agrupa les unitats redaccionals que presenten protagonisme compartit entre diversos personatges de diferents categories territorials, o que no centren la seva informació en cap personatge o col·lectiu (*Varis –V–*) no és present a cap de les portades dels mitjans analitzats.

b. Titulars i subtítulars

De l'anàlisi dels titulars recollits a la taula 4.32. se'n desprèn que dos diaris (*El Mundo* i *El País*) situen com a protagonista de tots ells el pilot espanyol Fernando Alonso; tots els fets són exposats tenint-lo com a protagonista o prenent-lo com a referent dels fets que s'hi exposen. *El Periódico* i *La Vanguardia* també situen com a eix de les seves informacions el mateix pilot, tot i que en menys ocasions i compartint part del protagonisme amb referents relatius a Catalunya: Montmeló-Circuit de Catalunya (*El Periódico* i *La Vanguardia*), el president (Josep Montilla) i l'expresident de la Generalitat de Catalunya (Pasqual Maragall) (*El Periódico*); així com el pilot guanyador de la cursa, Felipe Massa (*El Periódico* i *La Vanguardia*) i el primer classificat del mundial, Lewis Hamilton (*La Vanguardia*). El diari *Avui* no centra la informació en Fernando Alonso, sinó que aquest hi apareix com un protagonista més dels tres que lluiten per aconseguir el triomf a la prova. A quasi tots els titulars d'aquest diari Massa apareix en primer terme seguit d'Alonso. Mentre que *El Punt* situa de forma destacada *Catalunya* com a protagonista dels seus titulars, seguit de Felipe Massa i de Fernando Alonso.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Catalunya tindrà F-1 fins al 2016. (13 maig, P) · Carod renova l'acord de la F-1 a Catalunya fins al 2016 malgrat la irrupció de València. (13, P) · Massa bat Alonso i sortirà primer a Montmeló. (13, Ps) · Massa ràpid per a Alonso. (13) · Massa guanya a Montmeló al davant de Hamilton i Alonso. (14 maig, P). · Massa guanya el duel amb Alonso. (14, Ps) · Quatre homes i un destí. (14)
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Massa s'emporta la Pole davant d'Alonso. (13, P) · Montmeló fins al 2016. (13) · Massa aconseguix la 'pole' davant d'Alonso. 'In extremis' El brasiler supera l'asturià en l'últim moment del tercer segment. Companys. Räikkönen i Hamilton, a la segona fila. (13) · 140.000 a Montmeló. L'assistència de públic al circuit supera totes les previsions. Hamilton. El pilot de McLaren, líder del mundial de la F-1 tot i la victòria de Massa. (14, P) · Hamilton ja és líder. El Ferrari de Massa guanya el GP d'Espanya al davant dels McLaren de Hamilton, que passa a encapçalar el Mundial, i Alonso. (14 Ps) · De l'alegria de Massa a la decepció d'Alonso. (14)
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Massa i Alonso surten de la primera línia a Montmeló. (13, P) · Massa i Alonso s'apoderen de la primera línia a Montmeló. (13) · Ecclestone renova amb Catalunya fins al 2016. (13) · L'abraçada de Montmeló. El president de la Generalitat, José Montilla, va tenir ahir l'oportunitat d'abraçar el seu successor, Pasqual Maragall al Circuit de Catalunya. (14, P) Alonso no pot amb Ferrarri a Montmeló. (14, P) · Festival sense premi. Alonso va arriscar en la sortida, davant 140.000 aficionats, però Massa va guanyar al resistir l'atac. (14).
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Montmeló, hasta el 2016. Ecclestone prorroga cinco años más el contrato con el Circuit de Catalunya. · Massa y Alonso salen hoy desde la primera línea de la parrilla. · Póster gratis de Fernando Alonso en páginas interiores. (13, P) · Massa logra la 'pole' delante de Alonso. (13, Ps) · Referente de la F-1 hasta el 2016. El Circuit es el trazado que se asegura más tiempo el 'gran circo' tras el acuerdo con Ecclestone. (13) · Cara para Nadal en Roma y cruz para Alonso, que queda tercero en Montmeló. (14, P) · Hamilton, el líder más joven de la F-1. (14, Ps) · Una curva vale una carrera. Alonso cedió ante Massa en la salida, entregó el triunfo y dejó en el aire la duda de la polémica. (14) · "Yo estaba primero". Alonso atribuye su derrota a la agresividad de Massa durante la pelea por el primer giro. (14)
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Alonso sale segundo en Montmeló, tras Massa. (13, Ps) · "Estamos más cerca de Ferrari". · "Soy optimista, aunque realista", dice Alonso, segundo tras Massa en la parrilla de salida". (13) · Alonso arriesgó demasiado en Montmeló. (14, P) · Massa y Hamilton estrechan el cerco en torno a Alonso. (14, Ps) · El Mundial de fórmula 1 está que echa chispas tras el formidable Gran Premio de España disputado en Montmeló. [...] En su carrera, la española, y ante 140.000 aficionados, Fernando Alonso intentó una maniobra de riesgo y casi se dejó la piel en el intento. (14, Ps)
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Fernando Alonso saldrá segundo en el Gran Premio de España, tras el Ferrari de Massa. (13, P) · Alonso se queda a tres centésimas de la 'pole'. El español saldrá segundo en Montmeló, por detrás del Ferrari de Felipe Massa. (13, Ps) · Segundo por un suspiro. (13) · Massa gana en Montmeló, Hamilton encabeza el Mundial y Alonso completa el podio. (14, P) · Alonso salva el podio tras un inicio accidentado. (14, Ps) · Alonso se ahoga en la salida. El asturiano intentó adelantar a Massa en la primera curva y terminó fuera de la pista. Pudo regresar y terminar tercero, detrás de su compañero Hamilton y del brasileño, que ganó la carrera. (14)

Taula 4.32. *Titulars i subtitulars de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).*

4.2.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL DE LA PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ

4.2.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

De l'esdeveniment de la F-1 de Montmeló se n'han analitzat tres tipologies d'unitats redaccionals comunes: les classificacions dels entrenaments i del mundial, i la graella de sortida. A més d'aquestes tres tipologies, també s'han comparat els encapçalaments emprats per cada diari per emmarcar tota la informació del Gran Premi.

a. Unitats redaccionals *classificació entrenaments, graella prova i classificació mundial*

Tots els mitjans analitzats situen en el seu tractament de l'esdeveniment unitats redaccionals en les quals exposen les classificacions de la graella de sortida i de la classificació general del Gran Premi de Fórmula 1. A més, també tots empen una UR per explicar la classificació general del campionat.

<i>Diari</i>	<i>Presència UR G / C / M</i>	<i>Ús de gentilicis</i>	<i>Pilots diferenciats</i>	<i>Forma de diferenciació</i>
El Punt	URC (Sí)	No	Cap	Cap
	URG (Sí)	No	Cap	Cap
	URM (Sí)	No	Cap	Cap
Avui	URC (Sí)	Sí (banderes estats)	Cap	Cap
	URG (Sí)	No	Cap	Cap
	URM(Sí)	No	Cap	Cap
El Periódico de Catalunya	URC (Sí)	Sí	Cap	Cap
	URG (Sí)	Sí	Alonso	Color diferent
	URM (Sí)	Sí	Cap	Cap
La Vanguardia	URC (Sí)	No	Cap	Cap
	URG (Sí)	No	Alonso	Negreta
	URM (Sí)	Sí	Cap	Cap
El País	URC (Sí)	No	Alonso	Negreta
	URG (Sí)	No	Alonso	Ombrejat
	URM (Sí)	No	Alonso	Ombrejat
El Mundo	URC (Sí)	Sí	Alonso	Negreta
	URG (Sí)	No	Alonso	Negreta
	URM (Sí)	Sí	Alonso	Negreta

Taula 4.33. Característiques identificatives de les unitats redaccionals d'aparició comuna «classificació entrenaments» (URC) «graella prova» (URG) i «classificació mundial» (URM) de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

Tanmateix, en aquestes unitats redaccionals bona part dels diaris no es limiten a informar dels resultats dels pilots, sinó que ofereixen informació addicional relacionada amb el referent estatal d'aquests (veg. *taula 4.33.*). Alguns diaris ho fan a totes tres UR

(*El Periódico*), mentre que d'altres en dues (*El Mundo*) o en una (*Avui*, *La Vanguardia*) o), i només *El Punt* i *El País* no ho fan. A més d'aquesta dada, alguns dels diaris mostren de forma diferenciada només un dels pilots: Fernando Alonso, l'únic dels pilots que s'ubica dins del mateix marc estatal/territorial de referència que el diari. Aquest recurs no és utilitzat ni per *Avui* ni per *El Punt*. En canvi, sí que l'empra, en totes les UR, *El País* i *El Mundo*, i en algunes d'elles *El Periódico* i *La Vanguardia*.

b. Encapçalaments de la informació de la F-1

Per encapçalament de la informació de l'esdeveniment s'entén la denominació situada al capdamunt de cadascuna de les pàgines dels diferents mitjans de comunicació analitzats durant tota la cobertura de l'esdeveniment.

Les notícies referents al Gran Premi es troben emmarcades als periòdics de diferent manera. Tal com es recull a la taula 4.34. tots els diaris menys *Avui* mantenen la mateixa capçalera durant els dos dies analitzats. Així, el primer dia, quatre dels sis diaris (*Avui*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*) encapçalen la informació amb «Gran Premi d'Espanya». El diari *El Punt* també empra un referent territorial, però en aquest cas ho fa basant-se en el nom del circuit «Gran Premi de Fórmula 1 al Circuit de Catalunya». L'únic diari que no utilitza un referent territorial a l'encapçalament és *La Vanguardia*: «Mundial Fórmula 1».

El segon dia tots els diaris encapçalen de la mateixa manera la informació, menys el diari *Avui* que canvia l'encapçalament i utilitza una fórmula sense referent territorial semblant a la de *La Vanguardia*: «Mundial Fórmula 1».

<i>Diari</i>	<i>Enunciats de les capçaleres</i>
El Punt	Motor. Gran Premi de Fórmula 1 al Circuit de Catalunya
Avui	Fórmula 1. Gran Premi d'Espanya (13 maig) Fórmula 1 (14 maig)
El Periódico de Catalunya	GP d'Espanya de F-1
La Vanguardia	Mundial Fórmula 1
El País	Fórmula 1. Gran Premio de España
El Mundo	Gran Premio de España

Taula 4.34. Enunciats de les capçaleres de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig de 2007).

4.2.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

Tot i que en general els diaris recorren a la història per referir-se a les voltes ràpides i als desenllaços de les anteriors proves de Montmeló, s'han trobat algunes temàtiques històriques que reflecteixen determinats marcs territorials de referència. L'expectació generada per la F-1 és exposada en aquesta clau a *El Periódico*. Així, referint-se a Catalunya, al País Valencià i a Fernando Alonso, el diari associa –inclou– el marc català a l'espanyol:

Catalunya no és el País Valencià, és clar. El Circuit no té res a veure amb els hangars de la Copa Amèrica. Un traçat permanent, amb una història, amb una tradició, amb l'esperit heretat del popular i mític Montjuïc no té res a veure amb un traçat urbà, improvisat, pensat per fer negoci, per mantenir una ciutat en el mapamundi del turisme i aprofitar, naturalment, l'atracció de la F-1, de l'*alonsomanía*. [...] L'èxit del GP de Montmeló demostra que Catalunya estima la F-1 des de molt abans de néixer Alonso. (Emilio Pérez de Rozas, 14 maig, pàg. 57).

En una altra UR, en aquest cas a *La Vanguardia*, també s'empra la història relacionada amb *Espanya*:

El peso específico de Alonso [...] delinea las direcciones de la F-1, maravillada ante su proyección entre la afición española. Nadie lo hubiera previsto en los años setenta, cuando Televisión Española apenas emitía la última vuelta de un GP. Eran los tiempos de Álex Soler-Roig y de Emilio de Villota, cuya presencia fue siempre muy menor. En contraposición a aquéllos, Alonso ha convertido la F-1 en un fenómeno de primera dimensión en España. Montmeló bate récords de asistencia a diario [...] y el circo se asoma a Valencia. (13 maig, pàg. 69).

També es reproduïx el marc espanyol (a *La Vanguardia*, *El Mundo* i *El Periódico*) en la referència històrica de la dada d'assistència a la prova: «Los 140.700 espectadores que establecieron un nuevo récord de asistencia en el Circuit y en la F-1 en España se volvieron a casa habiendo visto otro baño de Massa» (*La Vanguardia*, 14 maig, pàg. 61); «Sin techo. En los últimos ocho años el Circuit ha duplicado su asistencia, que llega ya a los 354.000 espectadores, récord de un acontecimiento deportivo en

España» (*La Vanguardia*, 14 maig, pàg. 65); «Una última consideración: 140.700 espectadores. Ningún acontecimiento convoca tanto público en una jornada en España [...]» (*El Mundo*, Victor Seara, 14 maig, pàg. 11). *El Periódico* també ho exposa de manera semblant, tot i combinar-hi diversos identificatius territorials: «Montmeló viu una festa extraordinària [...] L'espectacle més gran d'Espanya. Potser per això Ecclestone no dubta a enviar al Circuit de Catalunya a tots aquells que volen aprendre a organitzar un Gran Premi de F-1» (*El Periódico*, 14 maig, pàg. 73).

Els diaris *El Punt* i *l'Avui*, en canvi, exposen la dada però la comparen amb altres dades anteriors del mateix circuit o d'altres proves de F-1, sense emmarcar-la a Catalunya o Espanya: «El Circuit de Catalunya havia registrat [...] 342.000 [espectadors] en total [...]. Aquestes xifres seran probablement rècord en el Mundial de fórmula 1». (*El Punt*, 14 maig, pàg. 31,). I pel que fa a el diari *El País* aquest compara la dada amb l'estadi de Maracanà, amb el Liceu i amb el poble de Badajoz. (*El País*, 14 maig, pàg. 85)

b. L'ús de la metonímia

Els usos metonímics que més sovintegen en l'exposició de l'esdeveniment es troben en la identificació de tota la grada amb una única entitat, *espanyola*, que respon a una, també, única voluntat: que guanyi en Fernando Alonso, el pilot espanyol. Aquest recurs no es troba a *El Punt* i *l'Avui*, però sí als altres quatre diaris. A *El Mundo*, per exemple:

La grada de Montmeló soltó un gemido de lamento cuando Fernando Alonso finalizó su última vuelta. La *pole position* se marchaba hacia el lado rojo de Ferrari tras haber sido del español durante gran parte de la sesión del sábado. Felipe Massa exprimió el cronómetro todo lo que pudo para mejorar el tiempo del ídolo local [...]. (*El Mundo*, 13 maig, pàg. 75);

I també, a aquest mateix diari: «Dos horas de rutinarios giros ante un público entregado a la causa de Fernando Alonso» (*El Mundo*, 14 maig, pàg. 11).

A *El Periódico*: «La sensació general és que Alonso està més a prop del triomf que ningú, encara que només sigui perquè així ho volen les abarrotades grades de Montmeló.» (13 maig, pàg. 52); «Massa li va arrabassar la *pole* a Alonso en l'últim

moment. Així que el bram que s'esperava a la grada es va quedar en un silenci entre el qual es podien sentir els crits dels periodistes radiofònics brasilers.» (13 maig, pàg. 53); «Alonso se la va jugar i per això hi havia 140,700 seguidors de l'Alonsomanía, que esperaven que el seu ídol els dediqués, almenys, el gest d'intentar-ho» (14 maig, pàg. 70)

I, també a *El País*:

De manera que Alonso está obligado a tener un ojo en los bólicos rojos y el otro en el chaval que se le está subiendo a las barbas. Y como Alonso, todos los aficionados. Empezando por los 140.000 que llenaron hasta la bandera el circuito. (14 maig, pàg. 82).

I, finalment a *La Vanguardia*: «A Fernando, Montmeló le da alas. Se las ofreció el año pasado para ganar, en la que fue su victoria más deseada, y este año se quiere aferrar otra vez al entusiasmo popular para “batirme por la victoria”» (13 maig, pàg. 70). Tanmateix, caldria destacar que *La Vanguardia* descobreix l'ús metonímic de la grada quan en una altra unitat redaccional la descriu sense recórrer a l'ús de la metonímia:

Una vez dentro, las imágenes de las gradas y las calles del Circuit eran impresionantes: [...] la tribuna N tomada por los asturianos, pancartas para todos los gustos, especialmente dedicadas a Alonso [...], Kovalainen o Raikkonen. Banderas también de todos los colores, españolas con escudo o con toro, asturianas mezcladas con ikurriñas, esteladas con ase, finlandesas, brasileñas, y caballinos rampantes. Esos 140.700 espectadores [...] muy probablemente harán de Montmeló el circuito con la mejor entrada esta temporada en la F-1. (14 maig, pàg. 65).

Un altre ús metonímic es troba en la identificació del nou contracte de la prova aconseguit pels responsables del Consorci del Circuit de Catalunya amb tota Catalunya o amb tota Espanya: «Ecclestone renova amb Catalunya fins al 2016» (*El Periódico*, 13 maig, pàg. 53); «Catalunya tindrà F-1 fins al 2016» (*El Punt*, 13 maig, portada); «Si se formaliza el proyecto de Francisco Camps, España tendrá dos grandes premios hasta 2014» (*El Mundo*, 3 maig, 2007, pàg. 78). A La resta de diaris (*El País*, *Avui* i *La Vanguardia*) s'identifica l'acord només amb Montmeló: «Montmeló se asegura la F-1 hasta 2016» (*El País*, 13 maig, pàg. 86).

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

La presentació de les informacions desvela en força casos que aquestes es fan partint de l'exposició del resultat del pilot espanyol: «Cara para Nadal en Roma y cruz para Alonso, que queda tercero en Montmeló» (*La Vanguardia*, 14 maig, 2007, portada) i «Buen balance. Fernando cede el liderato a Hamilton, pero aleja 6 puntos a Kimi Raikkonen» (*La Vanguardia*, 14 maig, Pàg 61); «Segundo por un suspiro» (*El Mundo*, 13 maig, pàg. 75), referint-se al segon lloc d'Alonso als entrenaments. També: «La grada pasó del entusiasmo al desengaño en pocos segundos, aunque la pelea de Alonso continuaba.» (*El Mundo*, 14 maig, pàg. 10); «Una terrible maniobra en la primera curva impidió el triunfo de Alonso en el Gran Premio de España. Acabó tercero, tras Massa y Hamilton.» (*El País*, portada 14 maig).

La crònica de la cursa també segueix aquest patró, i és iniciada per bona part dels diaris situant-hi Fernando Alonso com el protagonista, deixant en segon terme el guanyador de la prova (Felipe Massa) i el segon classificat i líder del Mundial (Lewis Hamilton):

El Mundial de fórmula 1 está que echa chispas tras el formidable Gran Premio de España disputado en Montmeló. [...] En su carrera, la española, y ante 140.000 aficionados, Fernando Alonso intentó una maniobra de riesgo y casi se dejó la piel en el intento. (*El País*, 14 maig, portada suplement, pàg. 81)

Una curva vale una carrera. Alonso cedió ante Massa en la salida, entregó el triunfo y dejó en el aire la duda de la polémica. [...] Apostó a que se comía el 5 rojo y el 5 rojo se lo comió a él. Fernando Alonso encontró su reverso en su osadía. (*La Vanguardia*, 14 maig, pàg. 61)

Aquest patró també és seguit a l'inici de l'exposició de l'esdeveniment per *El Periódico*: «El Gran Premi d'Espanya de F-1 va durar només 12 segons» (14 maig, pàg 70). Amb aquest enfocament el diari reflecteix bàsicament un marc referencial espanyol, perquè en l'acció dels 12 segons només fou el pilot espanyol el qui perdé quasi totes les opcions de guanyar la cursa.

El diari *El Punt* també comença la crònica prenent com a referent Alonso: «La quarta prova del mundial de fórmula 1 es va decidir en el primer revolt. Fernando Alonso ja havia anunciat dissabte la seva intenció d'arriscar [...]» (14 maig, pàg. 30, E19).

L'*Avui* és l'únic diari que tot i parlar del primer revolt, no ho fa exclusivament des del prisma del pilot espanyol:

Pilots, analistes, espectadors... tothom coincideix que la cursa de Montmeló es va decidir en els primers metres, quan Massa i Alonso van pugnar per la primera posició. [...] Malgrat aquesta acció que va determinar el futur de la cursa, l'altre gran protagonista a Montmeló va ser Lewis Hamilton [...] el pilot de menys edat a posar-se líder del Mundial. (14 maig, pàg. 10)

El tractament centrat en Fernando Alonso es reproduïx també a les úniques entrevistes relatives al GP. Totes elles (situades a *El Mundo* i a *El País*) són titulades a partir d'una referència al pilot espanyol: «Alonso, como Prost, no comete errores» (*El País*, –entrevista a Jo Ramírez– 13 maig, pàg. 87); «Dudo que Alonso acuse la presión» (*El País*, –entrevista a Flavio Briatore– 14 maig, pàg. 86); «Con Alonso no nos iría mejor esta temporada» (*El Mundo*, –entrevista a Flavio Briatore– 13 maig, pàg. 77).

També es pot observar aquest tractament preferent vers el pilot espanyol en la iniciativa del diari *La Vanguardia* que regala en l'edició del dia 13 maig –anunciant-ho a la portada: «Póster gratis de Fernando Alonso en páginas interiores»– un póster del pilot.

d. L'omissió del referent territorial propi (o presència implícita del referent territorial propi)

S'han trobat poques unitats redaccionals en les quals hi hagi una clara ommissió del referent. Les que s'han trobat giren entorn la consideració d'esportista *local*, que corre a casa seva (*Espanya*), que s'atorga a Fernando Alonso: «El Mundial se apreta mucho más, con un Massa al alza y fortalecido por haber ganado un pulso al bicampeón del mundo, en su casa y en su especialidad» (*La Vanguardia*, 14 maig, pàg. 61); «Hamilton era inalcanzable para el español. Y en Barcelona, el local iba a llegar delante del británico, de no haber sido por el problema con Massa» (*El Mundo*, Victor Seara, 14 maig, pàg. 11); «La otra versión se funda en que fue una acción legal propia de la competición, y que en cualquier caso fue el piloto local quien entró algo pasado en la curva» (*El Mundo*, 14 maig, pàg. 11); «Però Fernando Alonso no es va resignar a aquesta sort arrencant darrere de Felipe Massa, no davant de 140.700 fans, no a casa

seva» (*El Periódico*, Miguel Martínez, 14 maig. Pàg. 71). Corrent a casa seva, doncs, sembla donar-se per descomptat que «La afición estará con Alonso» (*El País*, 13 maig, pàg. 86). Només *El Punt* i *l'Avui* no recorren a aquesta presència implícita del referent territorial espanyol.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

A les UR del Gran Premi de F-1 s'han trobat poques manifestacions explícites del marc referencial. Una, a *El Mundo*, i amb autoemmarcament espanyol: «El motivo es evidente: Fernando Alonso, el fenómeno mediático que nos ha caído del cielo, la causa del tirón» (*El Mundo*, Joaquín Verdegay, 14 maig, pàg. 10).

I una altra a *l'Avui*, tot i que referida al marc català però relligada amb el referent espanyol:

Un nou èxit de públic que consolida el traçat català com un dels de més tirada en el panorama de la F-1. La tradicional afició al motor a casa nostra es veia acompanyada de cara a la 51a edició del Gran Premi d'Espanya per un triple empat al capdavant del Mundial [...]. (14 maig, pàg. 19)

4.2.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DE LA PROVA DE FÓRMULA 1 DE MONTMELÓ

La competició automobilista analitzada és un esdeveniment en el qual estructuralment no s'hi participa en clau nacional/estatal pel que fa als esportistes (pilots) i equips (escuderies), però que en canvi sí que es desenvolupa en un marc definit explícitament a partir d'aspectes polític-territorials (Gran Premi d'Espanya, Circuit de Catalunya, Circuit de Montmeló...). Tanmateix, les dades de l'estudi mostren que la construcció de la notícia als mitjans és efectuada, en tots dos aspectes (participants i marc), a partir de les referències i pertinences territorials. Fet, aquest, que fa de la prova de Fórmula 1 un altre esdeveniment esportiu en el qual es reproduïxen de maneres diverses, i en les claus catalana i espanyola –més o menys i en diferent jerarquies, segons el diari–, pràctiques de nacionalisme banal.

D'entrada cal dir que el ressò de la prova de Montmeló en relació a les variables *espai* i *nombre* d'unitats redaccionals –que indica major o menor interès/importància de l'esdeveniment pel mitjà– presenta valors alts i molt semblants a tots els diaris de l'estudi. Tots ells hi dediquen portades, editorials i un bon nombre de pàgines interiors, sense massa diferències en termes quantitius. En canvi, on sí que s'aprecien diferències notables entre els mitjans és en els aspectes identificatius i referencials que fan servir per construir les notícies del Gran Premi.

A continuació s'exposa la discussió dels resultats de la Fórmula 1 a partir de les aparicions i tractament en clau territorial i identificativa dels actors i del context on es desenvolupa la prova.

Pel que fa als actors, el protagonisme (en espai) dels pilots a les notícies del GP no té una translació exacta amb els seus resultats a la competició (entrenaments, cursa i classificació del mundial), ni tampoc amb el nombre de pilots amb pertinences relatives als diversos territoris i/o estats. Si la tingués, en relació als resultats, Felipe Massa (primer tots dos dies) hauria de ser el protagonista majoritari de l'espai de les informacions; l'hauria de seguir Lewis Hamilton (segon classificat a la cursa i tercer als entrenaments, i líder –i líder més jove– del Mundial un cop acabada la cursa), i després hi hauria d'aparèixer Fernando Alonso (tercer a la prova i segon als entrenaments).

En canvi, tal com s'ha exposat als resultats, és Fernando Alonso el que apareix, i de forma destacada, com el primer protagonista a quatre (*La Vanguardia*, *El Periódico*, *El Mundo* i *El País*) dels sis diaris de l'estudi. Només *l'Avui* i *El Punt* segueixen, a nivell de protagonisme en espai, el mateix ordre que el dels resultats esportius.

D'altra banda, si la translació es mesurés en relació al nombre de pilots de cada referent territorial, sembla evident que el referent català hauria de tenir una nul·la o molt escassa presència (únicament un pilot, i de proves, és català); el referent espanyol força més (un únic pilot, però amb uns bons resultats), mentre que el referent que agrupés tots els altres territoris diferents al de l'Estat espanyol hauria de ser, de llarg, el més present en les unitats redaccionals de l'esdeveniment (nogensmenys, tots els altres pilots de la cursa i de proves hi pertanyen, i a més són els guanyadors dels entrenaments, de la prova i de la classificació del mundial).

No obstant això, els resultats en aquest sentit mostren que el referent espanyol és el que obté una major presència als mateixos quatre diaris que també atorguen un major protagonisme a Fernando Alonso (*La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*). Mentre que *l'Avui* i *El Punt*, sí que situen en un lloc preeminent la presència d'actors d'altres territoris de fora de l'Estat espanyol; i, a més, presenten amb valors semblants els actors catalans i els de la resta de l'Estat espanyol.

El motiu que explicaria aquesta *sobrerrepresentació* dels protagonistes espanyols en termes d'espai –si es comparés amb les dades dels resultats o amb les dades de participació per estats a l'esdeveniment– no és altre que la característica territorial dels protagonistes. Així, s'observa que els mitjans identificats amb un territori dediquen molt més espai i fan protagonista en moltes més ocasions de les informacions als esportistes –o actors– que semblen compartir el mateix marc territorial de referència. Quan aquest marc territorial no és compartit, o no ho és tant, també disminueix el protagonisme atorgat a aquests actors. Així, en relació al GP, la major o menor presència d'esportistes d'un o altre estat o territori de referència –*mapping* territorial– esdevé una pràctica de nacionalisme banal. I en aquesta aspecte, la *nació* (o territori) reproduïda i presentada com a pròpia és l'espanyola a quatre dels diaris analitzats (*La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*); mentre que a *l'Avui* i a *El Punt* aquest aspecte no és tan clar; no s'entreveu, en la cobertura del Gran Premi, cap *nació* (o territori) que destaquí com a propi. Tanmateix, l'explicació d'aquest fet es podria trobar en l'absència de pilots catalans entre els participants a la cursa.

D'altra banda, mentre el referent *Catalunya* centrat en els subjectes protagonistes de les informacions quasi no apareix a les informacions del GP, sí que és present en la identificació territorial de la cursa. El mot *Catalunya* associat al Circuit, a la prova o al territori on s'esdevé la cursa apareix freqüentment a les pàgines dels mitjans. Tot i això, cal dir que aquesta presència no és gens homogènia. En alguns mitjans hi apareix contínuament (*Avui* i *El Punt*), en d'altres sovint (*El Periódico* i *La Vanguardia*), i en d'altres gairebé no hi apareix (*El Mundo* i *El País*). En canvi, la identificació de la prova amb *Espanya* és molt present a *El País*, una mica menys a *El Mundo* i a *El Periódico*, poc a *La Vanguardia* i *l'Avui*, i quasi gens a *El Punt*.

Pel que fa a la relació jeràrquica entre els referents *Catalunya* i *Espanya* aquesta no és presentada de la mateixa manera a tots els diaris. Quatre dels sis diaris l'expressen només (*El Mundo*, *El País*) i bàsicament (*El Periódico* i *La Vanguardia*) com un circuit o un territori ubicat a Espanya, mentre que els altres dos, com una entitat no-

explícitament relacionada amb Espanya o relacionada en poques ocasions (*Avui*) o bé clarament diferenciada (*El Punt*). Tanmateix, fins i tot en aquest darrer diari – segurament a causa de la dificultat d'abstreure's del marc informatiu referencial espanyol predominant– s'hi ha trobat un cas d'autoemmarcament a Espanya: «Hi ha moments en què planyo l'asturià. Només treu el nas del box, l'assetgen cent càmeres fins que arriba a l'*hospitality* del seu equip o al lavabo. S'entén que visqui fora d'Espanya.» (EI9, 14 maig, pàg. 33).

Les dades relatives a les unitats redaccionals d'aparició comuna a tots els diaris (graella de resultats dels entrenaments, de la cursa i del Mundial) també han revelat diferents pràctiques de nacionalisme banal als mitjans. Així, malgrat no ser un esdeveniment estructurat a partir d'estats i/o de nacions, tots els diaris (exceptuant *El Punt*) recorren a aquesta estructura per construir bona part de les seves UR: des de l'*Avui* que situa en la classificació final de la prova les banderes dels països d'origen dels tres primers classificats (tot i que només ho fa en aquesta UR i no pas en cap de les altres), fins a *El Mundo* que explicita a totes les UR analitzades l'estat al qual pertanyen els pilots. A aquest fet, cal afegir-hi que tant *La Vanguardia*, com el *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*, o bé en alguna o bé a totes les UR comunes analitzades destaquen en Fernando Alonso per sobre dels altres pilots. Només *El Punt* i l'*Avui* presenten de la mateixa manera tots els pilots.

Pel que fa als cinc recursos analitzats de pràctiques referencials (ús de la història, metonímia, prisma propi, presència implícita del referent propi i explicitació de l'autoemmarcament) aquests exposen un constant referent espanyol als diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*. En canvi, els diaris *El Punt* i l'*Avui*, tot i que en algunes UR empren el referent català, en la majoria no fan ús ni del català ni de l'espanyol.

Així doncs, i a mode de conclusió, es pot afirmar que el GP d'Espanya disputat al Circuit de Catalunya de Montmeló, exposat a través del conjunt de la premsa d'informació general del quiosc de Catalunya, ha reproduït, bàsicament, múltiples pràctiques de nacionalisme banal espanyol i poques de català.

Per diaris, *El Mundo* i *El País* efectuen, exclusivament, reproduccions del nacionalisme espanyol, i prescindeixen quasi absolutament del marc referencial català –fins i tot en la consideració d'aquest com a autonòmic–. Les mostres de nacionalisme banal de *La Vanguardia* i *El Periódico* també reproduïxen el marc referencial espanyol. Aquests

dos diaris elaboren bona part de les seves informacions només des d'aquest referent, i en la resta d'ocasions que fan referència al marc català l'inclouen, aquest, jeràrquicament dins de l'espanyol. Finalment, *El Punt* i *l'Avui* es caracteritzen, bàsicament, per la poca utilització dels recursos d'emmarcament. En algunes ocasions empren el marc català; ocasionalment, l'espanyol, i en la major part de les ocasions no n'utilitzen cap que s'englobi en aquests dos marcs.

4.3. COPA AMÈRICA D'HOQUEI PATINS (2008)

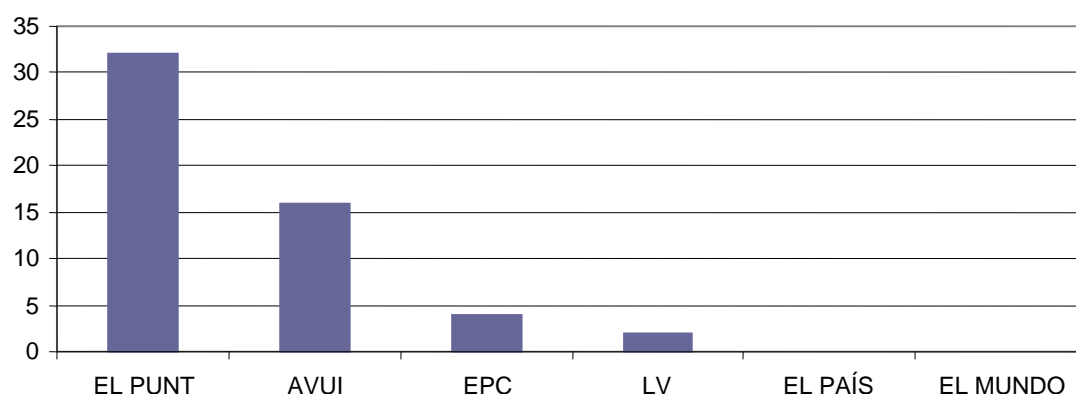
En aquest punt es presenten els resultats de la Copa Amèrica d'hoquei patins (2008) celebrada a Buenos Aires (Argentina) a partir de les edicions dels dies 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008 dels sis diaris de l'estudi.

4.3.1. ASPECTES FORMALS DE LA COPA AMÈRICA D'HOQUEI PATINS (2008)

A continuació es detallen les dades relatives als aspectes formals de les unitats redaccionals i de les fotografies de la Copa Amèrica.

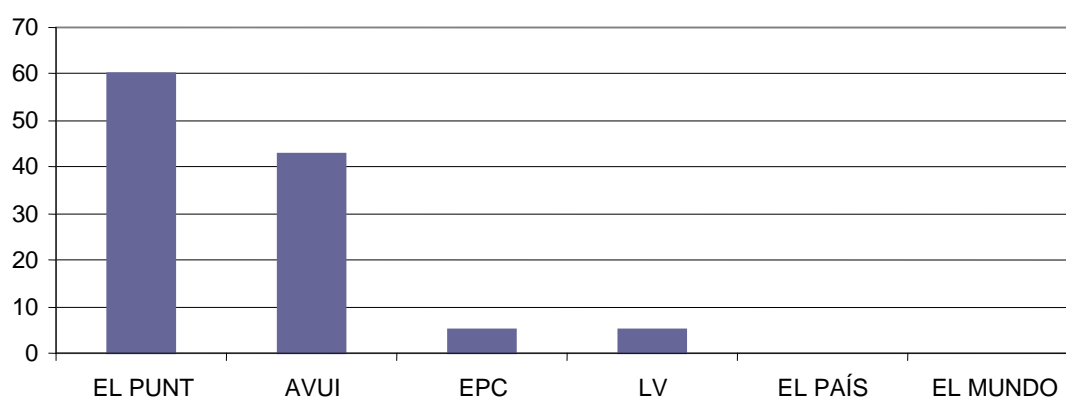
4.3.1.1 Aspectes formals de les unitats redaccionals

El volum total d'unitats redaccionals emprades per exposar aquest esdeveniment als diaris analitzats (54 UR) ha estat el més baix del sis esdeveniments de l'estudi. Així mateix i consegüentment, el nombre total d'espai destinat a la Copa Amèrica d'hoquei patins en el qual participava Catalunya, també ha estat el més reduït en comparació amb la resta d'esdeveniments (113 punts d'espai).

Gràfica 4.20. Nombre total d'unitats redaccionals dedicades a la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

Tal com es mostra a les gràfiques 4.20. i 4.21., el nombre d'UR de cada diari, així com l'espai destinat a l'esdeveniment en cadascun d'ells no és uniforme. Així, *El Punt* exposa l'esdeveniment en 32 ocasions (amb 60 punts d'espai), l'*Avui* en 16 (amb 43 punts d'espai), i ja força allunyats d'aquestes xifres es troben els diaris *El Periódico*, i *La Vanguardia* amb 4 i 2 UR, i amb 5 punts d'espai en ambdós casos. D'altra banda, i com a únic cas en els sis esdeveniments analitzats, ni el diari *El País* ni el diari *El Mundo* exposen l'esdeveniment en cap ocasió a les seves pàgines.

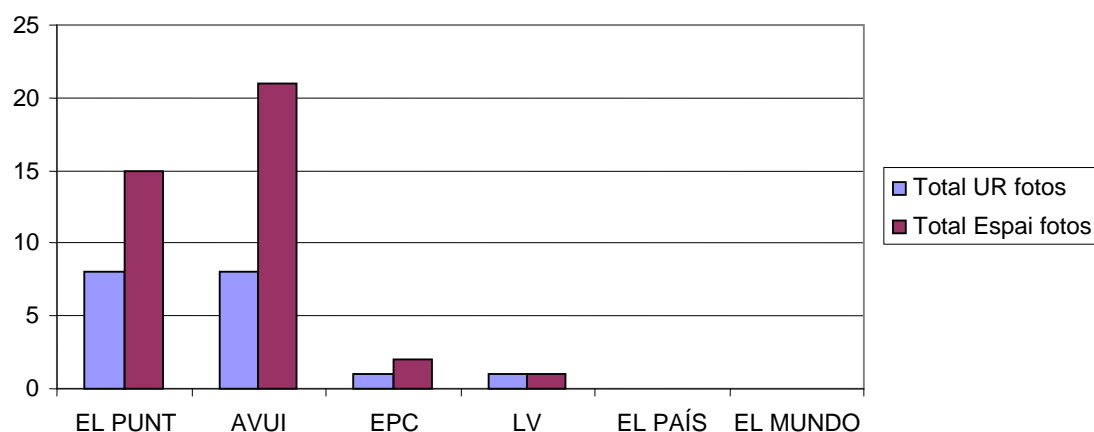
Gràfica 4.21. Total d'espai (punts d'espai) dedicat a la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

Els diaris *El Punt* i l'*Avui* diàriament exposen a les seves pàgines la Copa Amèrica d'hoquei patins. *El Punt* és l'únic diari que situa l'esdeveniment a la seva portada, tot i que ocupant-ne un espai reduït. Així mateix, aquest mateix diari i també l'*Avui*, exposen la competició majoritàriament com la informació més rellevant de la pàgina d'esports on s'ubica, tot i que d'altres notícies –bàsicament relacionades amb el futbol– ocupen les primeres pàgines d'esport. En canvi, *El Periódico* només exposa el fet quatre dies (17, 18, 19 i 20 de juliol), i ho fa, en totes quatre ocasions, en forma de notícies breus, i només en una acompanyada d'una petita fotografia. Pel que fa a *La Vanguardia*, només cobreix l'esdeveniment en dues ocasions: el primer i el darrer dia de la competició (13 i 21 de juliol). I ho fa utilitzant un breu (el primer dia) i una notícia de mitja pàgina amb fotografia el darrer dia per informar-ne.

4.3.1.2. Aspectes formals de les fotografies

El nombre total de fotografies emprades per il·lustrar l'esdeveniment ha estat de 18. I els punts d'espai ocupat per aquestes, 39. Per diaris la distribució també ha estat molt heterogènia (veg. gràfica 4.22.), i ha seguit el mateix patró que les unitats redaccionals del mateix esdeveniment.

Gràfica 4.22. Nombre total de fotografies i total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades a la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

Així, mentre *El Punt* i *l'Avui* han il·lustrat quasi diàriament les seves informacions amb fotografies relatives a l'esdeveniment, els diaris *El Periódico* i *La Vanguardia* només ho han fet un dia. Tanmateix, els dos primers diaris han emprat fotografies de dimensions reduïdes –d'1 a 3 punts d'espai– en totes les ocasions.

4.3.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DEL COPA AMÈRICA D'HOQUEI PATINS

4.3.2.1. Personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals

Els resultats dels personatges i dels col·lectius principals de les UR de la Copa Amèrica d'hoquei patins es presenten a partir de la categorització detallada a la metodologia de la variable *selecció protagonista* (veg. 3.4.2.3.).

El còmput global de totes les unitats redaccionals mostra com a principal protagonista, territorialment parlant, els personatges i l'equip relacionats amb Catalunya (veg. *taula 4.35.*). El 74,04% de les unitats redaccionals tenen aquest referent com a protagonista. Si a això s'hi afegeix que l'altre categoria que més apareix és *Tots* (en la qual també hi apareix Catalunya), s'acaba observant que només hi ha un 7,4% de les UR que no fan referència a Catalunya, mentre que tota la resta, un 92,3%, sí que s'hi refereixen (el 74,04% com a protagonista directa i el 18,51% amb el protagonisme compartit amb les altres seleccions del campionat).

Selecció protagonista	Unitats redaccionals			
	nº UR	%nº UR	espai UR	% espai UR
Catalunya	40	74,04	94	83,18
Argentina	2	3,7	3	2,65
Paraguai	2	3,7	3	2,65
Tots	10	18,51	13	11,50
Totals	54	100	113	100

Taula 4.35. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «selecció protagonista» de la Copa Amèrica d'hoquei patins (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

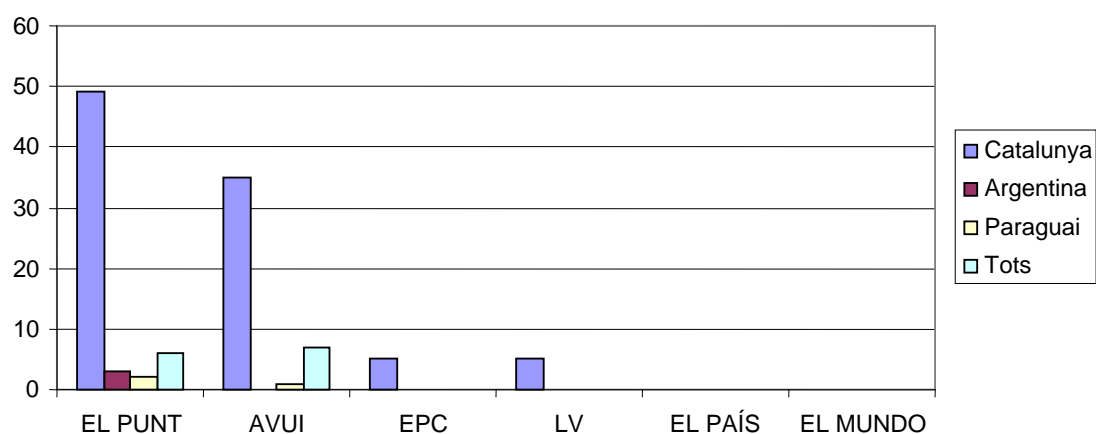
Quant a l'espai, els resultats de *Catalunya* són molt semblants, i fins i tot una mica superiors (veg. *taula 4.36.*). Així, les informacions que tenen aquest referent com a protagonista ocupen un 83,18% de l'espai total destinat a l'esdeveniment, mentre que només un 5,3% de l'espai de les unitats redaccionals té com a protagonista principal altres referents nacionals (*Argentina* i *Paraguai*, amb un 2,65% cadascuna).

Selecció protagonista	Diari					
	El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo
Catalunya	23	11	4	2	0	0
Argentina	2	0	0	0	0	0
Paraguai	1	1	0	0	0	0
Tots	6	4	0	0	0	0
Totals	32	16	0	0	0	0

Taula 4.36. Nombre de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «selecció protagonista» de la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

Exposats per diaris, i deixant de banda *El Mundo* i *El País* que com ja s'ha mostrat anteriorment no fan cap referència a l'esdeveniment, els resultats són semblants pel que fa al protagonisme d'una i altra selecció (veg. *gràfica 4.23.*). Els diaris que menys parlen de l'esdeveniment (*El Periódico* i *La Vanguardia*) només tenen Catalunya com a referent protagonista de les seves unitats redaccionals, mentre que *El Punt* i *l'Avui*,

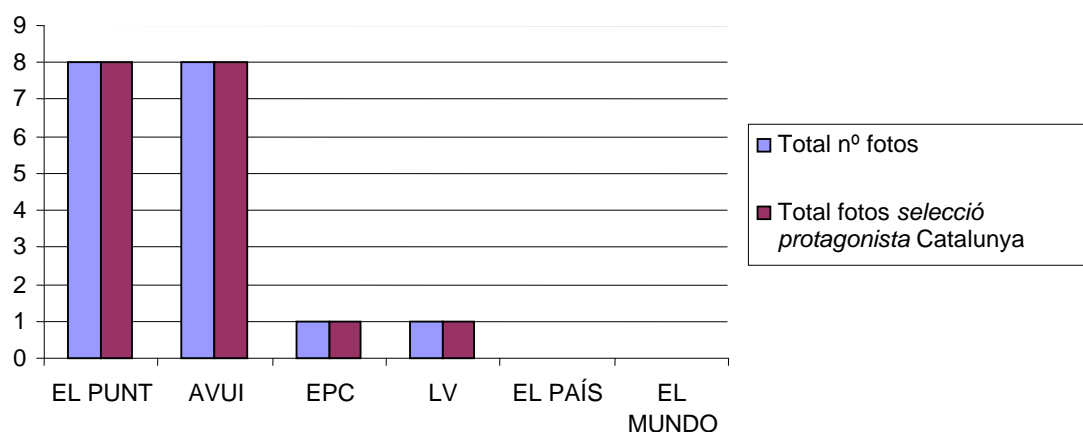
que en parlen molt més, segueixen gairebé la mateixa tendència: només tres UR (*El Punt*) i una única UR (*Avui*) són protagonitzades per referents diferents al català.

Gràfica 4.23. Total d'espai (punts d'espai) segons les categories de la variable «selecció protagonista» de la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

4.3.2.2. Personatges i col·lectius principals de les fotografies

Els quatre diaris que informen de la Copa Amèrica d'hoquei patins només fan aparèixer com a protagonistes de les fotografies d'aquesta competició els integrants de la selecció catalana. Tal com s'observa a la gràfica 4.24. cap altre col·lectiu o personatge identificat amb alguna altra selecció hi surt com a protagonista.

Gràfica 4.24. Comparativa nombre total de fotografies i nombre total de fotografies amb Catalunya com a «selecció protagonista» a la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

4.3.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DE LA SELECCIÓ CATALANA D'HOQUEI PATINS

4.3.3.1. Identificacions territorials

De les 54 unitats redaccionals relatives a la Copa Amèrica d'hoquei patins se n'ha analitzat l'emparaulament que els diferents mitjans han efectuat de la selecció catalana i dels membres relatius a aquesta en termes d'identificació territorial.

La següent figura (*taula 4.37.*) recull, en nombres absoluts, el nombre d'usos de les diferents tipologies identificatives emprades pels diaris analitzats.

Tipologies identificatives	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Catalunya	31	70	7	9	0	0
Selecció catalana	9	14	3	2	0	0
Català/na/ns/anes	31	20	0	8	0	0
nacional [català]	3	0	0	0	0	0
Espanya/ espanyol/s	0	0	0	0	0	0
Totals	74	104	10	19	0	0

Taula 4.37. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives a la selecció catalana i els seus components de la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

Les dades absolutes es troben condicionades pel nombre d'unitats redaccionals que els diaris dediquen a l'esdeveniment. Així, exceptuant *El País* i *El Mundo*, que no presenten cap UR sobre la temàtica, els diaris *El Periódico* (10) i *La Vanguardia* (19) tenen moltes menys referències a la selecció catalana que no pas *El Punt* (78) i *l'Avui* (107). Tot i això, tant en termes absoluts com en termes relatius, tots quatre diaris coincideixen en emprar en més ocasions l'emparaulament *Catalunya* més que no pas el de *selecció catalana* per referir-se a l'equip català. A part d'aquest fet, caldria destacar que l'únic diari que empra el qualificatiu *nacional* de forma explícita (i referit a *Catalunya*) és *El Punt*.

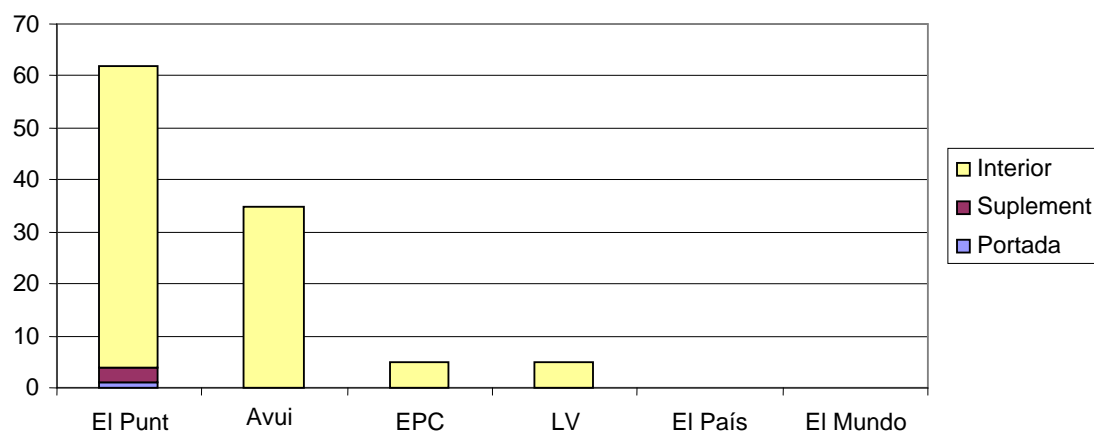
Un dels aspectes destacables de l'emparaulament analitzat és que ni la selecció catalana ni cap dels seus integrants (jugadors, entrenadors, directius) no són identificats en cap ocasió en cap dels quatre diaris com a *espanyols*, o amb *Espanya*.

4.3.3.2. El context identificatiu

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

Tal com es pot observar a la gràfica 4.25, les unitats redaccionals referides a la Copa Amèrica d'hoquei patins apareixen, en 3 dels 4 els diaris on s'esmenta la competició, només a les pàgines interiors d'aquests. L'única excepció és el diari *El Punt*, que exposa la notícia, tot i que de manera limitada, a la portada del diari en una ocasió i a la portada del suplement en tres ocasions.

En relació al col·lectiu protagonista de les informacions ubicades a la portada i a la portada del suplement del diari *El Punt* –l'únic mitjà que destina aquestes parts del diari en alguna ocasió a l'esdeveniment– aquest ha estat en tots els casos el de la selecció catalana. Les altres seleccions diferents a la catalana només han ocupat un espai molt reduït a les pàgines interiors de l'*Avui* i *El Punt*, mentre que no apareixen en cap cas a cap dels altres diaris.

Gràfica 4.25. Espai (punts d'espai) i ubicació de la informació de la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).

b. Titulars i subtítulars

A la taula 4.38, es mostra com els titulars de les unitats redaccionals de la Copa Amèrica tenen com a subjecte principal de referència la selecció catalana. Això s'acompleix als quatre diaris (*El Punt*, *Avui*, *La Vanguardia* i *El Periódico*). La resta de seleccions quasi mai no apareixen com a protagonistes dels titulars, i si apareixen en

aquests és per la seva relació competitiva amb Catalunya (són l'equip rival del dia o del proper enfrontament).

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Per fer les Amèriques. Catalunya comença el segon assalt sud-americà amb ganes de refer-se. (14 juliol) · El Paraguai es retira i deixa la Copa Amèrica amb cinc equips. (15 juliol) · Debut marcant distàncies. Catalunya comença amb una golejada però Jordi Camps es queixa que han de jugar en un pavelló mal condicionat. (16 juliol, Ps) · Catalunya venç i no pren mal. (16 juliol) · Catalunya també apallissa el Brasil. (17 juliol, Ps) Calma abans de la tempesta. · Catalunya goleja el Brasil abans de jugar contra la gran rival pel títol, l'Argentina. (17 juliol) · La selecció d'hoquei, imparable a la copa Amèrica. (18 juliol, P) · Demostració de força catalana. (18 juliol, 2008, Ps) · Catalunya venç la campiona. (18 juliol) · Podria haver acabat en un escàndol. (19 juliol) · Catalunya arriba a la segona final seguida. (20 juliol) · La segona gran decepció. Catalunya va estar a nou segons del títol però va tornar a ser el subcampió. (21 juliol)
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · "A veure si tornem la pilota als argentins". La selecció catalana amb els millors desitjos del tècnic Jordi Camps, ja és a Buenos Aires, on demà començarà el seu segon assalt al títol de la Copa Amèrica. (13 juliol) · "Sort que no venim només a competir". Camps destaca les males condicions en què es juga el torneig. El seleccionador considera "clara favorita" l'Argentina, que escombria l'Uruguai per 14-1. (16 juliol) · Brasil tampoc no és rival per a Catalunya. El combinat de Jordi Camps confirma el seu paper de favorit sumant una segona golejada. (17 juliol) · Catalunya pica primer. La selecció s'imposa a la favorita Argentina per 3-4 en un gran partit, aperitiu de la més que probable final de demà. "Per partits com aquest paga la pena viatjar fins aquí", admet Camps. (18 juliol) · Combustible per a la selecció de cara a la final. Sentida recepció del Casal Català de Buenos Aires a la delegació. Catalunya, amb la lliçó ben apresada per a la final. (19 juliol) · "El 2010 serà diferent". Basiana assegura que la sorpresa desagradable del pavelló on s'ha jugat la Copa Amèrica no es tornarà a repetir. "Amb el torneig que farem a Catalunya marcarem la pauta que cal seguir". (20 juliol) · La derrota més cruel. Argentina deixa Catalunya sense títol per segon any seguit. Els locals forcen la pròrroga a nou segons del final i sentencien amb un gol d'or. Lucas Ordóñez, altre cop elegit millor jugador. (21 juliol)
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Segona victòria de Catalunya a Amèrica. (17 juliol) · Catalunya s'assegura el liderat de la lligueta. (18 juliol) · Catalunya es juga el títol amb l'Argentina. (20 juliol) · Catalunya perd un altre cop la Copa Amèrica. (21 juliol)
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Catalunya juega la Copa América. (13 juliol) · Catalunya, subcampeona de América. Argentina es, nuevamente, el verdugo de la selección catalana. (21 juliol)
El País	<i>Aquest diari no informa en cap ocasió de la Copa Amèrica d'hoquei patins.</i>
El Mundo	<i>Aquest diari no informa en cap ocasió de la Copa Amèrica d'hoquei patins.</i>

Taula 4.38. *Titulars i subtitulars de la Copa Amèrica d'hoquei patins a cada diari (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21 de juliol de 2008).*

El context identificatiu de les UR mostra que només dos diaris (*El Punt* i *l'Avui*) tracten l'esdeveniment amb regularitat (diàriament), fet que es considera una mostra de la importància que el diari atorga a la competició. Mentre que els altres dos diaris que el tracten (*El Periódico* i *La Vanguardia*) només n'informen en comptades ocasions (inici i final del campionat, bàsicament).

Tot i això, tots quatre diaris coincideixen a emparaular la selecció catalana d'hoquei patins, als seus titulars, amb el nom *Catalunya*. *El Periódico* ho fa en els quatre titulars de les seves UR, i *La Vanguardia* en els seus dos titulars. Tanmateix, l'*Avui* i *El Punt* també empen aquest tipus de denominació, però la combinen amb altres fórmules. Així, en alguns casos no expliciten el nom de la selecció –el donen per descomptat: «Debut marcant distàncies» (*El Punt*, 16 juliol, portada esports)–, mentre que en d'altres recorren a la citació textual d'algun component de la selecció per parlar de Catalunya: «"A veure si tornem la pilota als argentins"». (*Avui*, 13 juliol, pàg. 61); «"El 2010 serà diferent"» (*Avui*, 20 juliol, pàg. 59).

c. Altres informacions de la mateixa pàgina

El diari *El Periódico de Catalunya* inclou a les mateixes pàgines on hi ha la notícia referida a la Copa Amèrica d'hoquei patins altres informacions –de la mateix mida o d'una mida superior– que presenten un marc referencial espanyol. Així, s'hi poden trobar informacions relatives a seleccions espanyoles de diferents esports: «Del Bosque agafa el relleu de Luis sense tancar la porta a Raúl» (4 punts d'espai, 18 juliol, pàg. 56); «Espanya s'enfronta a Portugal a Badajoz» (1 punt d'espai, 18 juliol, pàg. 56); «García Reneses dóna els 12 per a Pequín» (2 punts d'espai, 20 juliol, pàg. 53); «Espanya venç Rússia en la revenja de l'Eurobàsquet» (3 punts d'espai, 21 juliol, pàg. 50). I també informacions que tenen com a protagonistes esportistes espanyols no catalans: «Calderón, a l'Algarve amb el Madrid» (2 punts d'espai, 17 juliol, pàg. 56); «Verdasco es fica a la final d'Umag» (1 punt d'espai, 20 juliol, pàg. 53); «Èxit d'Iván Raña a la Copa del Món» (2 punts d'espai, 21 juliol, pàg. 50).

La Vanguardia, com *El Periódico*, també situa a les mateixes pàgines de la Copa Amèrica informació amb un marc referencial espanyol i hi dedica més espai que a la selecció catalana d'hoquei patins. Així, «Espanya se queda a las puertas del título en el Europeo» (3 punts d'espai, 13 de juliol, pàg. 61); «Jiménez persigue el título en Escocia» (1 punt d'espai, 13 de juliol); o «La selección prepara los JJ.OO. Una paliza histórica a los rusos» (4 punts d'espai, 21 juliol, pàg. 52).

Els altres dos diaris que informen de l'esdeveniment, *El Punt* i l'*Avui*, també situen altres notícies a les mateixes pàgines on es troben les que fan referència a la selecció catalana, però en tots dos mitjans aquestes tenen com a protagonistes majoritàriament esportistes catalans. Molt puntualment (dos dels vuit dies a *El Punt* i un a l'*Avui*) també

s'hi troben notícies amb referents espanyols, però aquestes tenen, en punts d'espai, unes dimensions molt més reduïdes que les de l'hoquei català.

4.3.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL

4.3.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

El fet que hi hagi un tractament ben diferenciat en nombre d'unitats redaccionals –dos diaris ni tan sols fan referència a l'esdeveniment–, així com en la continuïtat i l'espai que hi dediquen els diferents diaris, impossibilita la comparació entre aquest tipus d'unitats redaccionals. Això fa que els resultats de les UR amb emmarcament nacional s'exposin només a partir de les UR d'aparició diària o puntual per cadascun dels diaris que cobriren l'esdeveniment.

4.3.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

El recurs a la història es troba a les unitats redaccionals dels quatre diaris que parlen de l'esdeveniment. Els temes lligats amb la història presenten algunes similituds i algunes diferències segons els diaris. Així, tots quatre fan de la selecció catalana el referent històric central; mentre que en cap cas fan referències històriques a la selecció espanyola. Tots quatre mitjans també coincideixen a l'hora de recordar exclusivament la darrera edició de la Copa Amèrica, l'única en la qual Catalunya havia participat anteriorment. A continuació se'n mostren alguns exemples: «Catalans i argentins són els grans favorits i totes les apostes indiquen una repetició de la final de l'any passat a Recife. Aleshores el títol va ser per als sud-americans i, com deia Camps dies enrere, hi ha sentiment de revenja [...]» (*Avui*, 17 juliol, pàg. 54); «Catalunya comença el segon assalt sud-americà amb ganes de refer-se» (*El Punt*, 14 juliol, pàg. 16); «La selección catalana de hockey patines ya está en Buenos Aires para disputar a partir de mañana su segunda Copa América» (*La Vanguardia*, 13 juliol,

pàg. 61); «La selecció catalana [...] busca millorar el subcampionat de l'any passat» (*El Periódico*, 17 juliol, pàg. 56).

A més de la participació, la remembrança que en fan tots quatre diaris també fa referència al resultat que Catalunya obtingué en la seva anterior participació. En aquest sentit, només es menciona el resultat d'Argentina, la selecció que guanyà el títol l'edició anterior del campionat, i no s'esmenta la classificació de cap de les altres seleccions participants: «Argentina deixa Catalunya sense títol per segon any seguit» (*Avui*, 21 juliol, pàg. 51); «La segona gran decepció. Catalunya va estar a nou segons del títol però va tornar a ser el subcampió» (*El Punt*, 21 juliol, pàg. 17); «Catalunya perd un altre cop la Copa Amèrica» (*El Periódico*, 21 juliol, pàg. 50); «Argentina es, nuevamente, el verdugo de la selección catalana» (*La Vanguardia*, 21 juliol, pàg. 52).

En el cas de *El Punt*, de *La Vanguardia* i de *l'Avui* el recurs al passat comú es relliga amb l'emigració catalana a l'Argentina. En tots tres casos ho fan a partir del Casal Català de Buenos Aires: «L'expedició de Catalunya va fer dijous al matí una visita al Casal Català de Buenos Aires [...]» (*El Punt*, 18 juliol, pàg. 19); «En el gol sur está la barra catalana, donde 50 miembros del Casal de Catalunya han colocado senyeres. Els Segadors se corta a la mitad y empieza el himno argentino, cantado también por los catalanes, emigrantes integrados» (*La Vanguardia*, 21 juliol, pàg. 52);

Són part dels socis del Casal Català de Buenos Aires [...] que dijous van oferir una emotiva recepció a l'expedició catalana. No és estrany. Per a gent que lluita perquè no es trenquin uns vincles que, en molts casos, ja són de segona generació, poder donar suport a una selecció esportiva nacional en una competició oficial és un premi d'alta intensitat emotiva. (*Avui*, 19 juliol, pàg. 54).

L'Avui, a més, també relliga el passat amb els avantpassats catalans, pioners de l'hoquei a Catalunya: «I és que el pavelló del Club Huracán devia recordar als jugadors catalans algunes batalletes de quan els seus pares o avis encara feien anar l'estic.» (*Avui*, 14 juliol, pàg. 54)

D'altra banda, *El Punt* és l'únic diari que exposa el periple històric recent de l'hoquei català en la seva pugna per l'obtenció del reconeixement internacional. I ho fa diferenciant *els catalans* de *els espanyols*: «[...] Primer va ser el triomf senzill, polititzat i contundent a Macao en el mundial B que no servir de res perquè el món, instigat pels espanyols, es va conjurar contra l'hoquei català» (14 juliol, pàg. 16)

b. L'ús de la metonímia

A banda de l'ús del mot *Catalunya* per designar la selecció catalana d'hoquei patins que utilitzen els quatre diaris, no s'han trobat mostres de metonímia en cap dels mitjans analitzats.

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

El fet que el protagonista principal de les unitats redaccionals de l'esdeveniment dels quatre diaris sigui molt majoritàriament la selecció catalana desvela de manera fefaent que el prisma territorial que es pren com a referència és el català. Aquesta perspectiva narrativa de l'esdeveniment també es pot veure en moltes UR, en les quals s'exposen aspectes que només es diuen de la selecció catalana (malgrat que es podrien dir, també, de la resta de seleccions participants).

Així, l'únic entrenador del que es parla és del de la selecció catalana (Jordi Camps). Se l'anomena en diferents unitats redaccionals (*El Punt*, 10 UR; *Avui*, 4 UR; *El Periódico*, 2 UR i *La Vanguardia*, 2 UR), i se n'exposen les seves declaracions (*El Punt*, 5 UR; *Avui* 3 UR i *La Vanguardia* 1 UR). L'entrenador de l'Argentina, la selecció guanyadora del campionat, només apareix en una UR d'un únic diari (*El Punt*, 16 juliol, pàg. 18), mentre que els entrenadors dels altres equips no apareixen (ni nominalment, ni en forma de declaracions) en cap de les unitats redaccionals dels mitjans analitzats.

A banda de l'entrenador català (i dels jugadors catalans i algun de l'Argentina), els altres personatges que apareixen a les UR de l'esdeveniment estan tots relacionats amb la selecció catalana: el portaveu de la Federació Catalana, Manel Burón (*Avui*, 3 UR); el representant de la Secretaria General de l'Esport, Jordi Eduardo (*Avui*, 1 UR), el president de la Federació Catalana de Patinatge, Ramon Bassiana (*Avui*, 1 UR); i el president del Casal Català de Buenos Aires (*La Vanguardia*, 1 UR).

A més, de tots els partits que es jugaren durant el campionat, els quatre diaris analitzats només informen dels que jugà Catalunya, (*l'Avui* i *El Punt* n'informen de tots, i el *El Periódico* i *La Vanguardia*, només d'uns quants); mentre que els partits que disputaren les altres seleccions no apareixen a les UR, exceptuant aquells que afecten directament la selecció catalana: «L'Argentina passa en la segona meitat» (*El Punt*, 20 juliol, pàg. 17), és la UR que exposa qui serà el rival de Catalunya a la final.

El Punt i *l'Avui* presenten altres característiques que permeten mostrar el prisma nacional propi en relació a Catalunya. Ambdós diaris exposen la informació del calendari de competició només de la selecció catalana (*Avui*, 14 juliol, pàg. 54 i *El Punt*, 14 juliol, pàg. 16); així com les activitats diàries i situacions anecdòtiques també només de l'equip català (*Avui*, 14 juliol, pàg. 54; *El Punt*, 14 de juliol, pàg. 16; *Avui*, 16 juliol, pàg. 54; *El Punt*, 16 juliol, pàg. 18; *El Punt*, 18 juliol, pàg. 19; *Avui*, 19 juliol, pàg. 54 i *Avui*, 21 juliol, pàg. 51).

d. L'omissió del referent territorial propi (o presència implícita del referent territorial propi)

Bona part de les unitats redaccionals dels diaris *l'Avui* i *El Punt* no utilitzen un gentilici identificatiu per la selecció catalana. La referència a aquesta selecció es dona per sobreentesa a moltes de les seves UR. Així, a *El Punt* s'hi troben, entre d'altres: «Debut marcant distàncies» (16 juliol, portada); «La selecció d'hoquei, imparable a la Copa Amèrica» (18 juliol, portada) o «La segona gran decepció» (21 juliol, pàg. 17). Mentre que a *l'Avui*: «Combustible per a la selecció de cara a la final» (19 juliol, pàg. 54); «La derrota més cruel» (21 juliol, pàg. 51)...

En canvi, aquest recurs no es troba en cap de les UR de *El Periódico*, ni de *La Vanguardia*. En cap de les seves UR es dona per descomptat el marc territorial, i s'adjectiva, en totes, la selecció com a 'catalana'.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

Cap dels quatre diaris exposa de forma explícita el marc referencial. En cap d'ells s'hi troben expressions que mostrin un *nosaltres* de forma indiscutible. Tot i això, sí que cal tenir en compte que el diari *Avui* empra en diferents ocasions titulars on recull l'expressió directa d'algú relatiu a la selecció catalana que s'aproxima, en la funció, al reconeixement del nosaltres territorial: «"Sort que no venim només a competir"» (16 juliol, pàg. 54); «"Per partits com aquest paga la pena viatjar fins aquí"» (18 juliol, pàg. 61); «"El 2010 serà diferent"»; «"Amb el torneig que farem a Catalunya marcarem la pauta que cal seguir"» (20 juliol, pàg. 59).

4.3.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DE LA COPA AMÈRICA D'HOQUEI PATINS

El tractament de la informació de la Copa Amèrica d'hoquei patins presenta unes característiques que difereixen força de les observades als altres esdeveniments de la recerca. Ara bé, en relació a les identificacions territorials i els marcs de referència, l'esdeveniment segueix la mateixa tendència que les altres competicions esportives.

Per fer una aproximació més acurada a aquestes característiques pot ser útil constatar que la Copa Amèrica és un dels dos esdeveniments analitzats en el qual *Catalunya* participa com a selecció; i que a més, és l'únic en què aquesta participació es fa de forma oficial, això és, reconeguda per una Federació internacional (la Sudamericana d'hoquei patins, en aquest cas). L'altre esdeveniment, el partit Catalunya-Euskadi que també s'analitza en aquest estudi, és un amistós que no forma part de cap competició oficial.

A partir dels resultats obtinguts s'observa que la Copa Amèrica és l'únic esdeveniment que no apareix tractat en cap unitat redaccional en dos dels diaris de l'estudi. Concretament, els dos diaris editats fora de Catalunya (*El País* i *El Mundo*), però dels quals, tanmateix, se n'ha analitzat les edicions catalanes. Aquesta absència de referències a la Copa Amèrica d'hoquei patins es produeix malgrat que uns quants dels esportistes participants –els de la selecció catalana– són, tot i representar Catalunya, *legalment* espanyols. Aquesta ommissió es podria explicar pel fet que sigui molt difícil identificar els jugadors d'hoquei de la selecció catalana com *espanyols*, o com a *espanyols en tant que catalans* perquè estan representant Catalunya en un context internacional, i ho fan relacionant-se amb estats-nació que, normalment, en el context internacional, es relacionen només amb Espanya, i no pas amb Catalunya. Aquesta estructura podria dificultar la identificació de la selecció catalana únicament com a representant d'una *regió/autonomia* espanyola i, en canvi, n'afavoriria la identificació com a representant d'una *nació/país*, tal com fan les altres seleccions participants.

D'aquesta manera, l'estructura identificativa/competitiva de la Copa Amèrica determinaria una realitat allunyada dels esquemes convencionals estatals que reproduïxen diàriament tots dos diaris. En aquest sentit, es podria argumentar que l'esport de l'hoquei patins interessa molt poc fora de Catalunya –que és on es concentren la majoria de clubs i de llicències– i que és precisament això el que

determina que aquests dos mitjans d'abast estatal espanyol no se'n facin ressò. Tanmateix, el fet que aquests dos diaris sí que dediquin algunes unitats redaccionals²⁴ a exposar les actuacions de la selecció espanyola d'aquest mateix esport –integrada quasi íntegrament per catalans– desmentiria aquest supòsit.

D'altra banda, aquest fet també lligaria amb l'escàs ressò que el campionat obté a les pàgines dels diaris de Catalunya que més recorren al marc espanyol en la narració d'altres esdeveniments esportius. Així, *El Periódico* i *La Vanguardia*, a més d'informar-ne escassament i de forma discontinua –característiques normalment relacionades amb les informacions considerades poc rellevants–, ho fan sense recórrer a l'ús de marcs referencials quotidians i familiars que sí que es solen emprar quan es parla de la selecció *pròpia*. Cap dels dos diaris explicita el marc referencial català, ni tampoc obvia el gentilici *català* o *Catalunya* que mostraria l'assumpció /interiorització del *nosaltres* català.

D'altra banda, aquests mateixos dos diaris, *El Periódico* i *La Vanguardia*, situen com a protagonistes de les informacions de l'esdeveniment només *Catalunya* i els jugadors de la selecció catalana –i no pas cap de les altres seleccions ni cap dels jugadors que les conformen–. D'aquesta manera, assumeixen la selecció catalana d'hoquei patins com la selecció *pròpia* en relació a la resta de seleccions del campionat. No obstant això, també és cert que la composició i l'emparaulament de les pàgines d'informació on s'ubica la notícia de l'hoquei patins (veg. 4.3.3.) revela l'existència d'un marc referencial implícit, i també explícit, espanyol. Així doncs, amb aquesta pràctica ambdós diaris semblen incloure el marc referencial català utilitzat per informar de la Copa Amèrica dins un marc estatal/nacional espanyol; tot ubicant en un segon terme, dins de la jerarquia identificativa, la identificació de Catalunya dins d'Espanya.

El tractament que els diaris *Avui* i *El Punt* efectuen de la competició divergeix considerablement del dels altres quatre mitjans. D'entrada, en relació al nivell de cobertura, en nombre d'unitats redaccionals i espai que hi dediquen, ambdós diaris realitzen un seguiment diari i molt extens de la Copa Amèrica. A més, tant *El Punt* com l'*Avui* destaquen de forma diferenciada la selecció catalana i, al mateix temps, ho fan situant Catalunya com el referent nacional del diari. Aquests dos aspectes s'observen a partir de la constatació que ambdós mitjans reproduïxen les característiques bàsiques (espai destinat a la selecció *pròpia*, continuïtat de la informació, referents

²⁴ Els diaris *El Mundo* i *El País* dediquen una UR cadascún a exposar el triomf de la selecció espanyola al mundial d'hoquei patins de Montreaux 2007 (24 de juny de 2007). El diari *El Mundo* ho fa a l'edició electrònica del diari (de matí i de tarda), i *El País* a l'edició en paper.

nacionals de les notícies, emparaulaments i identificacions territorials, omissions identificatives a l'hora de parlar de la selecció de referència degudes al fet de compartir un mateix marc referencial...) que la premsa *nacional* dels estats-nació utilitza per relatar un esdeveniment esportiu en el qual hi participa la seva selecció, en relació al tractament que fan de la selecció catalana.

4.4. LLIGA DE CAMPIONS (2008-09)

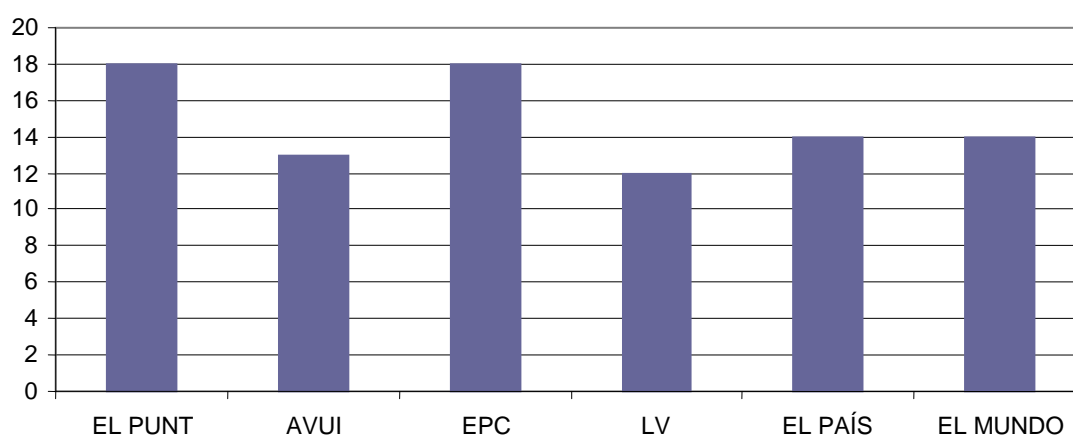
En aquest punt es presenten els resultats relatius a l'esdeveniment de la Lliga de Campions de futbol (2008-09), concretament els que s'han obtingut a partir de l'anàlisi dels dos sorteigs d'aquesta competició recollits a les edicions dels dies 29 d'agost i 20 de desembre de 2008 als sis diaris de l'estudi.

4.4.1. ASPECTES FORMALS DE LA LLIGA DE CAMPIONS

A continuació s'exposen els resultats que fan referència als aspectes formals de les unitats redaccionals i de les fotografies de la Lliga de Campions.

4.4.1.1. Aspectes formals de les unitats redaccionals

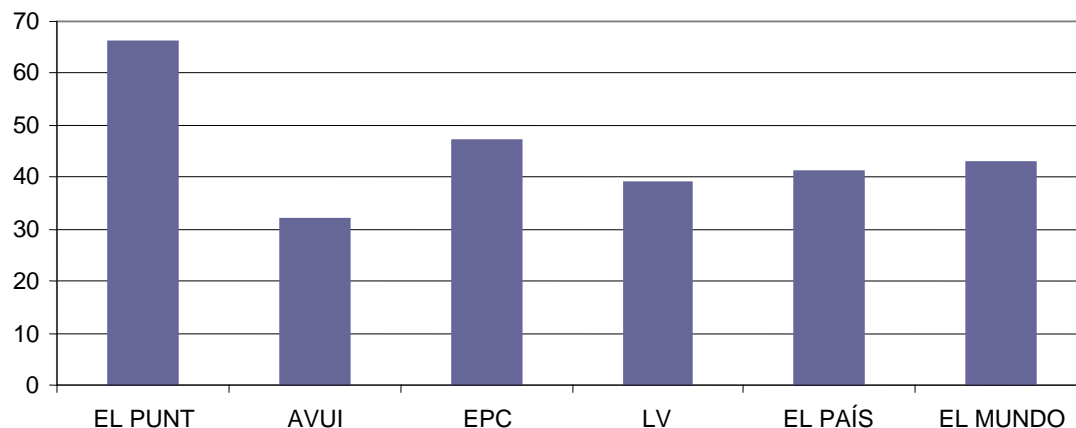
El total d'unitats redaccionals al voltant dels dos sorteigs de la Lliga de Campions elaborades pel conjunt dels diaris analitzats dels dies 29 d'agost i 20 de desembre de 2008 ha estat de 89. La gràfica 4.26. mostra com els diaris *El Punt* i *El Periódico de Catalunya* són els que més unitats redaccionals empen per descriure els dos fets (18), mentre que *La Vanguardia* (12) és el que menys n'empra.

Gràfica 4.26. Nombre total d'unitats redaccionals dedicades a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

Les diferències més importants, però, es troben en relació a l'espai que hi dediquen els diferents mitjans (veg. gràfica 4.27.). En aquest aspecte, el diari *El Punt* és el que més

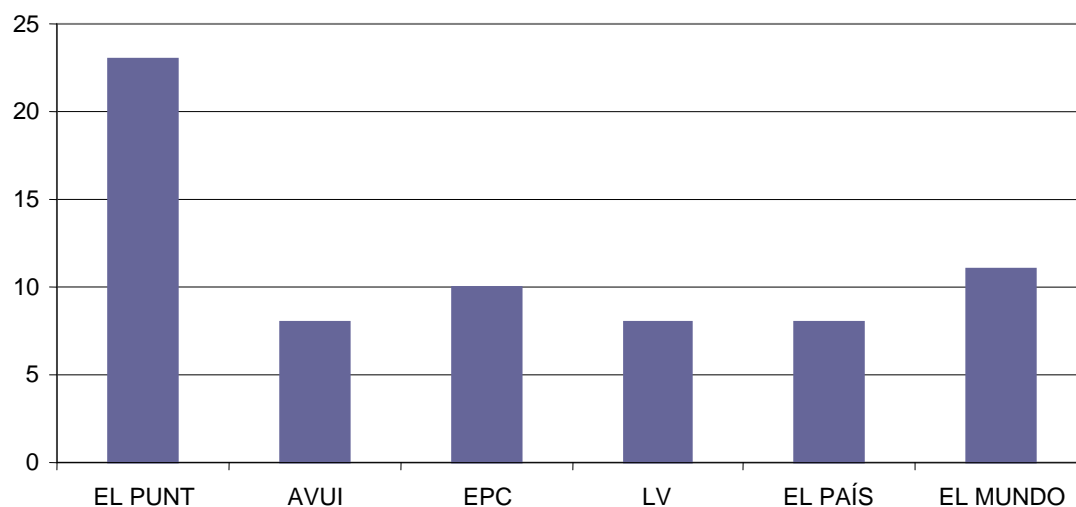
espai dedica a les informacions (66 punts d'espai), mentre que l'*Avui* és el que menys n'hi dedica (32). La resta de diaris aporten valors al voltant dels 40 punts d'espai, exceptuant *El Periódico* que ho fa amb 47.

Gràfica 4.27. Total d'espai (punts d'espai) dedicat a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

4.4.1.2. Aspectes formals de les fotografies

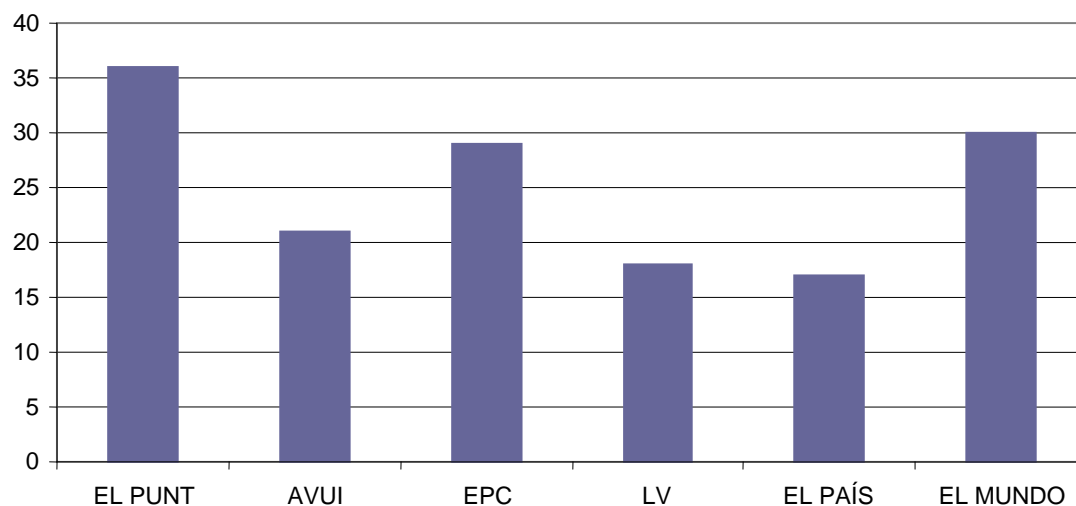
El total de fotografies emprades als diaris per il·lustrar les unitats redaccionals dels dos sorteigs s'eleva a 68. Tots els diaris presenten xifres molts semblants, al voltant de les 9 fotografies, a excepció del diari *El Punt*, que en presenta una mica més del doble (23) (veg. gràfica 4.28.).

Gràfica 4.28. Nombre total de fotografies dedicades a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

Pel que fa a l'espai que hi dediquen (veg. gràfica 4.29.), *El Punt* continua sent el diari que més espai destina a les fotografies (36 punts d'espai). Tanmateix, *El Mundo* (30) i *El Periódico* (28), també s'hi aproximen. La resta de diaris se situa lluny d'aquestes xifres.

Gràfica 4.29. Total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

4.4.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DE LA LLIGA DE CAMPIONS

4.4.2.1. Personatges i col·lectius principals a les unitats redaccionals

Aquest punt presenta els resultats dels personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals a partir de la variable *club representat* (veg. 3.4.2.4.) als diferents diaris i notícies analitzades. S'hi exposen els resultats que fan referència, bàsicament, als quatre clubs de futbol de l'Estat espanyol que prengueren part a la competició de 2008-09 i que permeten reproduir l'esquema territorial Catalunya, altres territoris de parla catalana (País Valencià) i resta de l'Estat espanyol, també en aquest esdeveniment.

A continuació, a la taula 4.39., s'exposen les dades, en termes globals i també a partir de la comparació entre els diferents mitjans, relatives al nombre d'aparicions i l'espai ocupat de les unitats redaccionals protagonitzades pels diferents clubs.

Club representat	Unitats redaccionals			
	nº UR	%nº UR	espai UR	% espai UR
Barça	41	41,84	145	54,10
Vila-real	9	9,18	18	6,72
Real Madrid	17	17,35	42	15,67
Atlético Madrid	13	13,27	25	9,33
Altres	6	6,12	9	3,36
Tots	12	12,24	29	10,82
Totals	98	100	268	100

Taula 4.39. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «club representat» a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

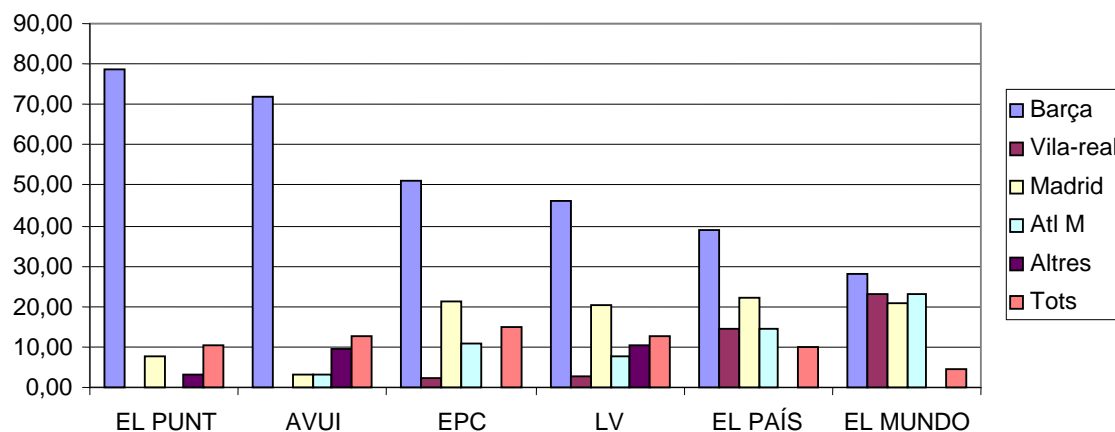
La categoria amb el percentatge més alt d'unitats redaccionals de la variable *club representat* correspon a la configurada per les UR que parlen directament del Barça o dels equips rivals del Barça. Així, un 41,84% de les UR tenen relació amb el Barça. La segona categoria amb més nombre d'UR és la que engloba les que tenen com a club representat el Real Madrid (17,35%); i a aquesta la segueix la de l'Atlético de Madrid (13,27%). La quarta categoria amb més presència és aquella on apareixen els quadres de grups i d'emparellaments sense clubs destacats (Tots: 12,24%). El Vila-real és l'equip que presenta un percentatge més baix d'UR (9,18%). Tot i això, aquesta categoria encara supera la categoria referent a les unitats redaccionals que tenen com a protagonistes equips de fora de l'Estat espanyol i que no són rivals directes d'aquests (6,12%).

Les xifres conjuntes relacionades amb l'espai ocupat per les diferents categories segueixen, aproximadament, la mateixa tendència, tot i que la que té el Futbol Club Barcelona com a club representat apareix encara més destacada (54,1%). La resta de categories tenen percentatges inferiors als del nombre d'unitats redaccionals. Aquestes xifres indiquen que les UR relacionades amb el Barça són d'unes dimensions una mica més grans que les de la resta de categories.

L'anàlisi de les dades desglossades per diaris, però, presenten característiques diferenciades entre uns i altres (veg. gràfica 4.30.).

El diari *El Mundo* exposa de forma equilibrada, pel que fa a l'espai, les quatre categories dels quatre equips de l'Estat espanyol. És l'únic diari que ho fa d'aquesta manera, perquè la resta mostren un predomini destacat de les unitats redaccionals relacionades amb el Futbol Club Barcelona. Tot i això, els altres cinc diaris també presenten diferències en aquesta diferenciació. Així, *El Punt* i *l'Avui* gairebé només dediquen espai al Barça, i en dediquen gens o molt poc als altres tres clubs. En canvi, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El País*, tot i presentar de forma destacada el Barça, sí

que presenten percentatges superiors al 10% de cadascun dels altres clubs de l'Estat espanyol, i en el cas del Madrid superant el 20% en tots tres casos.

Gràfica 4.30. Espai total (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «club representat» a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

D'altra banda, si les dades de presència es presenten a partir de les agrupacions per territoris (*Principat de Catalunya, País Valencià i resta de l'Estat espanyol*) –fet que comporta agrupar les dades referides als dos equips de Madrid– s'observa que els únics dos diaris que dediquen més informació a la categoria *resta de l'Estat espanyol* que no pas a la de *Principat* són *El País* i *El Mundo*, mentre que *La Vanguardia* i *El Periódico* quasi be les equilibren, i en canvi, l'*Avui* i *El Punt*, continuen situant molt per sobre la cobertura dedicada a la categoria *Principat de Catalunya*.

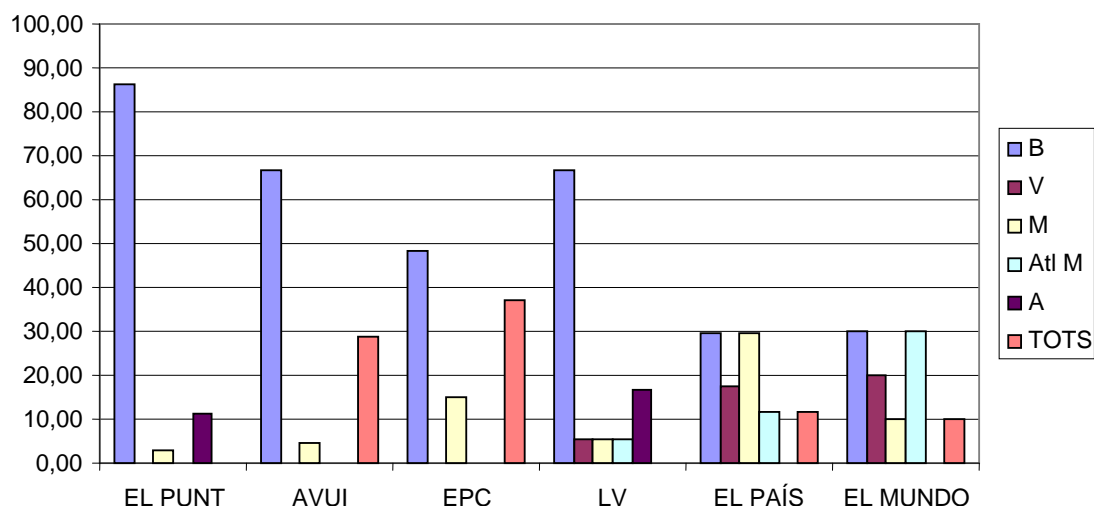
4.4.2.2. Personatges i col·lectius principals de les fotografies

La variable *club representat* en relació als personatges i col·lectius principals de les fotografies es presenta a partir de les mateixes categories que a les unitats redaccionals. Tal com s'observa a la taula 4.40., les fotografies de la categoria Futbol Club Barcelona són les més presents percentualment tant en nombre (57,97%) com en espai (56,37%). La resta de categories presenten xifres molt inferiors, sent la que agrupa les fotografies amb diversos protagonistes (*Tots*, 14,09%), i la que ho fa del Real Madrid (10,06%), les que presenten unes xifres més elevades de presència d'espai. Caldria destacar, en aquest mateix aspecte, que els equips que no s'enfronten a cap dels de la Lliga espanyola, només suposen un 4,69% de l'espai de les fotografies que il·lustren els dos sorteigs de la Lliga de Campions.

Club representat	Fotografies			
	nº total	% nº total	espai total	% espai total
Barça	40	57,97	84	56,37
Vila-real	5	7,24	10	6,71
Real Madrid	7	10,14	15	10,06
Atlético Madrid	5	7,24	12	8,05
Altres	5	7,24	7	4,69
Tots	7	10,14	21	14,09
Totals	69	100	149	100

Taula 4.40. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les fotografies segons les categories de la variable «club representat» a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

Tal com també succeïa a les unitats redaccionals, l'anàlisi de les dades per diaris presenta importants diferències entre aquests (veg. gràfica 4.31.). En relació a la categoria que més espai ocupa a les fotografies, quatre dels sis diaris (*El Punt*, *Avui*, *El Periódico* i *La Vanguardia*) atorguen al Futbol Club Barcelona una presència destacada i quasi exclusiva; mentre que *El Mundo* i *El País* reparteixen el protagonisme a les seves fotografies entre els quatre equips de l'Estat espanyol.

Gràfica 4.31. Espai total (%) de les fotografies segons les categories de la variable «club representat» a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

4.4.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DELS CLUBS DE LA LLIGA DE CAMPIONS

4.4.3.1. Identificacions territorials

De totes les unitats redaccionals que conformen la mostra de l'estudi dels sorteigs de la Lliga de Campions se n'han extret les denominacions relacionades amb els diferents

clubs analitzats. Tal com s'ha exposat a la metodologia (veg. 3.4.3.1.), els clubs analitzats han estat els quatre equips de la Lliga espanyola: el Futbol Club Barcelona, el Vila-real, el Real Madrid i l'Atlético de Madrid; i a més cal afegir-hi els dos clubs que al sorteig de vuitens varen quedar emparellats amb el Barça (Olympique de Lió) i amb el Real Madrid (Liverpool).

Pel que fa a les denominacions relacionades amb el Futbol Club Barcelona (veg. taula 4.41.), aquest apareix identificat explícitament amb la categoria *Catalunya* (equip català, els catalans, conjunt català...) només al diari *Avui* (3 ocasions) i en una única ocasió a *El Periódico*. La resta de diaris no associen el Barça explícitament en cap ocasió amb Catalunya.

Pel que fa a aquesta mateixa relació però ara amb la categoria *Espanya* (equipo español, conjunto español, los españoles...), quatre diaris sí que la contemplen. El que ho fa en més ocasions (7) és *El Mundo*, seguit de *El Periódico* (5) i *El País* (3). *La Vanguardia* ho fa un únic cop, mentre que ni l'*Avui* ni *El Punt* ho fan en cap ocasió.

Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Catalunya	0	3	1	0	0	0
Espanya	0	0	5	1	3	7

Taula 4.41. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives al Futbol Club Barcelona a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

El Vila-real no apareix vinculat en cap ocasió a alguna denominació relacionada amb el País Valencià ni tampoc amb Catalunya (veg. taula 4.42.). En canvi, sí que presenta unes quantes denominacions relacionades amb la categoria *Espanya*. El diari que més ocasions fa aquest tipus d'identificació és *El Mundo* (8), seguit de *El Periódico* (6) i *El País* (2). *La Vanguardia* ho fa en una única ocasió, mentre que l'*Avui* i *El Punt* no ho fan –igual que amb el Barça– en cap ocasió.

Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
País Valencià i/o Catalunya	0	0	0	0	0	0
Espanya	0	0	6	1	2	8

Taula 4.42. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives al Vila-real a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

Pel que fa als dos equips de Madrid, aquests apareixen a tots els diaris, menys a l'*Avui*, referenciats com espanyols (*conjunto espanyol, equipo espanyol, futbol espanyol, los españoles...*). *El Mundo*, en vuit ocasions, i *El Periódico* amb set són els mitjans que més empen aquesta identificació (veg. *taula 4.43*).

Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Espanya	3	0	7	2	3	8

Taula 4.43. Nombre d'usos de la tipologia identificativa «Espanya» relatives al Real Madrid i l'Atlético de Madrid a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

En relació a les denominacions relacionades amb l'equip del Liverpool, aquestes es mostren englobades a partir de tres grups (veg. *taula 4.44*). Al primer grup s'hi exposen les que el relacionen amb *Anglaterra* (equip anglès, Anglaterra, l'equip de la Premier, els anglesos...); al segon els que l'identifiquen amb *Espanya* (Spanish Liverpool, Armada española, Spanish club de Anfield...); i al tercer els que l'identifiquen amb *personatges espanyols* (el Liverpool de Benítez i Torres...).

El diari *Avui* no presenta cap cas on hagi identificat el Liverpool amb alguna de les tres categories. Pel que fa a les identificacions amb *Anglaterra* tota la resta de mitjans n'utilitzen. El que més ho fa és *El Punt* (4), mentre que el que menys és *El Mundo* (1).

En canvi, les identificacions amb *Espanya* són les més emprades per *El Mundo* (5); tanmateix, també *La Vanguardia* (2), *El País* i *El Periódico* (1) n'utilitzen. En canvi, el diari *El Punt* no n'empra cap. Quant a l'ús de personatges espanyols per presentar el Liverpool, els cinc diaris n'empen. *El Punt* (5) és qui n'utilitza més; el segueixen *El Mundo* (2) i *El Periódico* (2).

Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Anglaterra	4	0	3	2	2	1
Espanya	0	0	1	2	1	5
Personatges espanyols	5	0	2	1	1	2

Taula 4.44. Total d'usos de les diferents tipologies identificatives relatives al Liverpool a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

Quant a les denominacions emprades per referir-se a l'Olimpique de Lió, totes fan referència a *França* a tots els diaris.

I pel que fa a l'anàlisi de totes les identificacions en el seu conjunt, el panorama identificatiu que els diaris efectuen al voltant dels clubs analitzats (els quatre de l'Estat espanyol més el Liverpool) apareix ple de referències a les denominacions relacionades amb *Espanya*, tant en els equips de l'Estat espanyol, com en aquells que sent de fora d'aquest tenen jugadors d'aquesta mateixa procedència. El diari *El Mundo* (32) és el que més denominacions relacionades amb *Espanya* empra, seguit de *El Periódico* (21). *El Punt* amb només tres, i *l'Avui* amb cap, són els mitjans que menys usen aquestes identificacions.

D'altra banda, tal com es recull a la taula 4.45., les referències relacionades amb el *País Valencià* són inexistents, i les relacionades amb *Catalunya* constitueixen un conjunt molt reduït de casos circumscrit només a *l'Avui* (3) i a un únic cas a *El Periódico*.

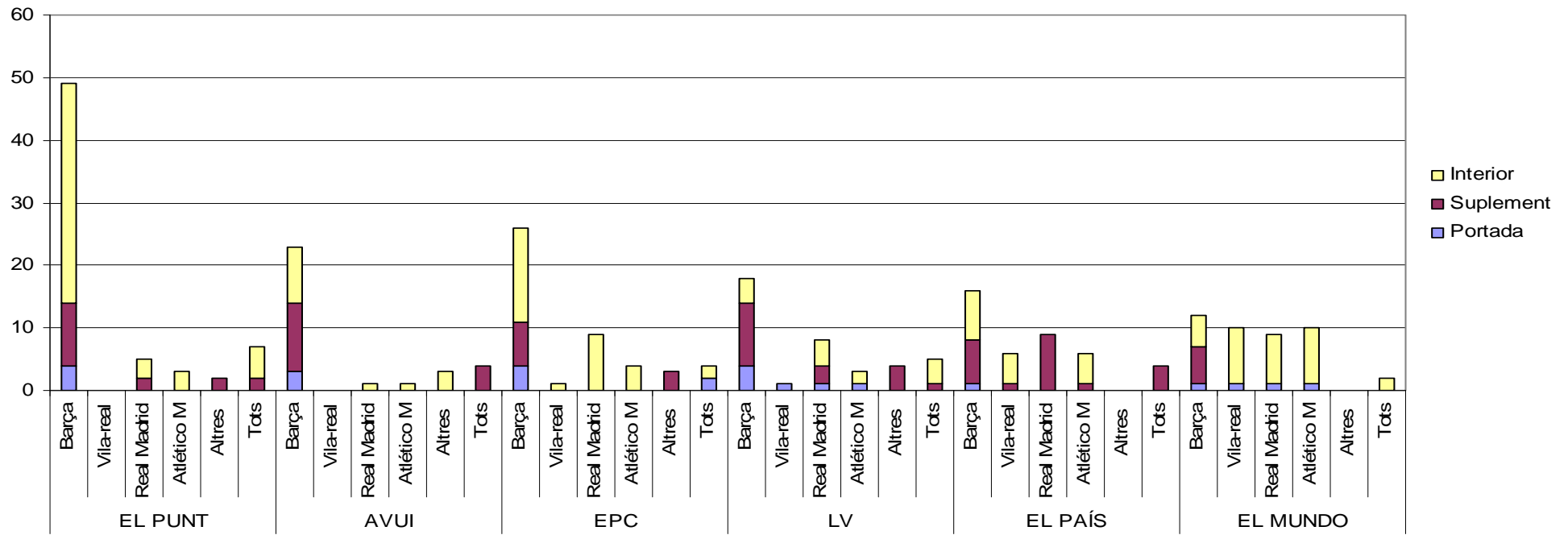
Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Catalunya	0	3	1	0	0	0
País Valencià	0	0	0	0	0	0
Espanya	3	0	21	7	11	32

Taula 4.46. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives a tots els clubs de l'estudi: Futbol Club Barcelona, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid i Liverpool a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

4.4.3.2. El context identificatiu

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

La contextualització de les informacions es troba relacionada amb el lloc en el qual s'ubiquen les unitats redaccionals. A continuació s'exposen les ubicacions de les notícies relatives als diferents clubs, separades per *portada*, *portada suplement d'esports* i *pàgines interiors* (veg. gràfica 4.32.), així com els emparaulaments que se'n fa als diferents titulars que s'hi dediquen.

Gràfica 4.32. Espai (punts d'espai) i ubicacions de la informació dels diferents clubs a la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).

El diari *El Mundo* tracta de manera molt semblant els quatre equips de l'Estat espanyol. Els dedica entre 10 i 12 punts d'espai, i a tots els fa aparèixer de la mateixa manera a la portada. A més, diferencia clarament els equips de la lliga espanyola (Barça, Vila-real, Real Madrid i Atlético de Madrid) dels equips de fora de l'Estat espanyol, tant en la quantitat com en la ubicació de les informacions. Els equips que no són de la Lliga espanyola no només no apareixen en cap cas a les portades o suplementos de portada, sinó que la seva presència és gairebé testimonial tots dos dies (ocupen només 2 punts d'espai).

El País segueix la mateixa tendència que *El Mundo*, si bé ho fa amb petites diferències. El diari destaca els quatre equips de l'Estat espanyol molt per sobre de qualsevol altre equip. Ara bé, entre aquests quatre equips hi sobresurt, en relació a l'espai i a la ubicació, la informació relacionada amb el Barça (18), seguida per la del Real Madrid (9). Les portades del diari i les del suplement compten amb la presència d'aquests dos equips. Pel que fa a la informació relativa al Vila-real i a l'Atlético de Madrid aquesta presenta el mateix valor d'espai en ambdós casos (6) i es troba situada majoritàriament a les pàgines interiors de la informació esportiva.

La Vanguardia i *El Periódico* presenten la informació de manera molt semblant. Tots dos diaris dediquen més espai al Barça (19 i 28 punts, respectivament) i li dediquen, també, espais de portada. Després del Barça, el Real Madrid és l'equip que més present és a les portades i al qual es dedica més espai d'informació (8 i 9 punts, respectivament); molt per sobre de les dades relatives al Vila-real (1 i 1) i a l'Atlético de Madrid (4 i 3).

Pel que fa a *El Punt* i *l'Avui*, el seu model d'espai i d'ubicació de les UR relacionades amb els clubs analitzats és diferent al de la resta. L'únic club que situen a la portada és el Futbol Club Barcelona. A més, les informacions d'aquest club suposen, aproximadament, el 75% del total d'espai destinat a la Lliga de Campions. El Vila-real no s'esmenta com a protagonista de cap UR, mentre que l'Atlético de Madrid i el Real Madrid apareixen a l'interior ocupant poc espai (3 punts a *El Punt* i 1 l'Atlético; i 5 punts a *El Punt* i 1 a *l'Avui*, el Real Madrid).

b. Titulars i subtitulars

A continuació (veg. *taules 4.46. i 4.47.*) s'exposa el recull de titulars i subtitulars relatius a les informacions dels dos sorteigs de la Lliga de Campions.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · El Barça treu la rifa en la lliga de campions. El sorteig emparella el Barcelona amb l'Sporting de Lisboa, el Basilea i el Xakhtar Donesk. (Portada) · La flor d'en Pep. (Portada suplement) · Visat cap a vuitens. · El camí del Madrid fa pujada. · L'art de ser descarats. · L'Sporting és un bon equip que juga un bon futbol tot i no tenir gaire potencial. · Els rivals creuen que el Barça serà primer.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Champions: El sorteig afavoreix el Barça, que entra en el grup més assequible. (P) · Un sorteig fet a mida. Sort. El Barça esquiva els grans rivals i queda enquadrat en el grup més assequible de la Champions amb Sporting de Lisboa, Basilea i Xakhtar. Més sort. El calendari també és propici, amb inici i final al Camp Nou. (Ps). · Els rivals del Barça. L'Sporting, un creador de talents.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · El sorteig de la Champions afavoreix el Barça. (P) · Camí sense entrebancs. El Barça disfruta d'un sorteig afortunat amb l'avantatge de començar i acabar la lligueta a casa. (Ps) · La lliga de Campions. Els rivals blaugrana. · La lliga de Campions. Els equips espanyols. · Alt risc per al Madrid davant Juventus i Zenit. · Torres tornarà al Calderón com a estrella del Liverpool.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · El Barça, en el grupo más fácil de la Champions. (P) · El Barça saca el Eurocupón. Sporting de Lisboa, Basilea y Shaktar Donetsk completan el grupo azulgrana. (Ps) · El Real Madrid cae en el grupo más peligroso. (Ps)
El País	<ul style="list-style-type: none"> · El sorteo europeo favorece al Barça. Dificiles rivales para el Real Madrid, Villarreal y Atlético. (P) · El Barça se encuentra un chollo. El azar cruza al Madrid con 'la Juve', al Villarreal con el Manchester y al Atlético con el Liverpool de Torres. (Ps)
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · La suerte sonríe al Barcelona. (Ps) · El Madrid, otra vez con la Juve. · El otro gran duelo. ¿Silbará el Calderón a 'El Niño'? · Los rivales del Atlético. Banega refuerzo para un duro grupo. · Los rivales del Villarreal. El Manchester nunca le ha ganado.

Taula 4.46. *Titulars i subtitulars de la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost de 2008).*

De tots els diaris, l'únic que identifica de forma explícita els clubs de la lliga espanyola amb *Espanya* és el diari *El Mundo*: «Suerte dispar para los españoles en la Champions» (20 desembre, portada). Ara bé, de forma implícita altres diaris, i també *El Mundo*, acaben fent aquesta mateixa identificació. Així, per exemple, *El País* titula a la portada del dia 29 d'agost: «El sorteo europeo favorece al Barça. Dificiles rivales para el Real Madrid, Villarreal y Atlético»; i a la del suplement del 20 de desembre: «El Barça se encuentra un chollo. El azar cruza al Madrid con 'la Juve', al Villarreal con el Manchester y al Atlético con el Liverpool de Torres». En tots dos casos situa els equips de l'Estat espanyol com a referents de la notícia. De la mateixa manera que el titular

«Todos contentos...» (20 desembre, pàg. 53) en el qual adopta el prisma hispanocèntric per exposar els subjectes d'aquesta satisfacció: l'Atlético de Madrid i el Vila-real.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · El Barça, a Lió. (Portada) · El Barça es jugarà un lloc en els quarts de final de la Champions contra el campió francès. (Portada suplement) · El Real Madrid queda aparellat amb el Liverpool amb la tornada a Anfield Road. (P) · Lió amb pell de xai. (Ps) · Suor vermella per al Real Madrid. (Ps) · Xoc de potències italianes i angleses. (Ps) · Quatre duels de menys volada. (Ps) · El Barça somriu, el Madrid no. · El somni megalòman de Mr. Aulas. El president del Lió ha fet del club el gran del futbol francès.
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Olympique de Lió. Al Barça li toca un rival fàcil a la Champions. (P) · Liga de Campions. El sorteig de vuitens. El rival més desitjat. Mal menor. El Barça s'aparella en vuitens de la Champions amb el Lió, l'equip menys potent dels quatre que li podien tocar. Respecte. · L'expedició blaugrana, satisfeta, recorda el potencial del campió francès. (Ps) · Liga de Campions. El rival del Barça. Rei de França amb assignatura pendent. · Intractable. L'Olympique ha instaurat un nou ordre a la Ligue 1, però a la Champions no ha passat mai de quarts.
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · El Barça rep el millor regal de Nadal. (P). · Els blaugranes s'enfrontaran a un assequible Lió mentre els rivals xocaran entre ells. (P) · Un sorteig rodó. El Barça s'enfrontarà amb el Lió mentre els altres grans d'Europa jugaran entre ells. · El Madrid topa amb el temible Liverpool de Benítez i Torres.
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · El Barça se las verá con el Lyon, el rival preferido. (P) · El Barça de la fortuna. El equipo evita los grandes peligros y saluda con alegría el duelo ante el Lyon. (Ps) · Cuentas pendientes. Triple desafío Italia-Inglatera con Mourinho y Fergusson cara a cara. · Alerta roja para el Madrid. El emparejamiento con el Liverpool de Benítez y Torres atormenta a los blancos.
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Clásico de Europa. Madrid y Liverpool, que se reparten 14 títulos, se miden en un duelo con acento español. (Ps) · El mejor escaparate para Benzema. El delantero francés, que ayer cumplió 21 años, es la baza del irregular Lyon. · Todos contentos. El Atlético se medirá al Oporto luso y el Villarreal se batirá con el Panathinaikos griego.
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Suerte dispar para los españoles en Champions. (P) · El 'Spanish club' de Anfield. · El enemigo más asequible. · Todos contentos menos el Madrid.

Taula 4.47. Titulars i subtitulars de la Lliga de Campions a cada diari (20 de desembre de 2008).

El Mundo, en aquest mateix sentit, empra els titulars exposant com a subjecte de referència els equips de l'Estat espanyol: el Barça «La suerte sonríe al Barcelona»; el Madrid «El Madrid, otra vez con la Juve»; el Vila-real «Los rivales del Villarreal» i l'Atlético de Madrid «Los rivales del Atlético».

La resta de diaris situen als seus titulars de portada i de suplement només les referències al voltant del Barça i dels seus rivals. De la resta d'equips només s'anomenen, en espais interiors, els emparellaments del Real Madrid.

Dels titulars i subtítulars de les informacions és destacable el fet que apareixen més referències explícites a la nacionalitat dels equips de fora de l'Estat espanyol que no pas als que en formen part. L'enfrontament entre equips de la *Premier League* i del *Calcio* és presentat com una confrontació nacional per dos diaris: *El Punt* ho titula «Xoc de potències italianes i angleses» i *El Mundo*, «Triple desafío Italia-Inglaterra». A més, diferents mitjans expliciten la identificació amb França del rival del Barça, l'Olympique: «campió francès» i «gran del futbol francès» (*El Punt*), «rei de França» i «campió francès» (*Avui*).

4.4.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL DE LA Lliga DE CAMPIONS

4.4.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

Les informacions relatives als sorteigs de la Lliga de Campions només presenten dues unitats redaccionals comunes amb emmarcament territorial a tots els periòdics analitzats. Es tracta de les UR que s'empren per exposar la composició dels grups (*grups de competició*) i dels emparellaments dels diferents equips que prenen part a la competició (*emparellaments*). A la taula 4.48. s'exposen les característiques analitzades en aquest tipus d'UR²⁵. D'una banda es detalla si es fa ús de gentilicis o d'acrònims relacionats amb els equips participants i les seves lligues o nacions/estats de pertinença. De l'altra, es recullen els equips destacats i presentats com a propis, i les maneres com aquesta diferenciació es duu a terme.

Pel que fa a l'ús d'acrònims relacionats amb la nació/estat o lliga de referència, tots els diaris menys l'*Avui* n'empren. Els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El Mundo* identifiquen tots els equips amb la seva nació/estat o lliga de referència. Així, per exemple, a sota o al costat del Futbol Club Barcelona o del Vila-real, hi apareix l'acrònim *ESP* o la paraula *Espanya*. El diari *El Punt*, però, fa el mateix que aquests altres quatre diaris, però presenta només el Barça i el Vila-real sense cap mena d'identificatiu d'aquest tipus. *El País* procedeix de la mateixa manera que *El Punt*, tot i que combina l'ús dels acrònims a tots els equips (29 agost) amb l'omissió d'aquests només pels equips de la Lliga espanyola (20 de desembre).

---

²⁵ La semblança d'ambues unitats redaccionals fa que aquestes es presentin de forma conjunta.

<i>Diari</i>	<i>Presència UR</i>	<i>Ús gentilicis / acrònims / lliga de referència</i>	<i>Equips diferenciats</i>	<i>Forma de diferenciació</i>
El Punt	URC (Sí)	Sí*	Barça Vila-Real	*Absència d'acrònim
	URE (Sí)	Sí*	Barça Vila-real	*Absència d'acrònim
Avui	URC (Sí)	No	Barça Vila-Real	Majúscula i fons diferenciat
	URE (Sí)	No	Cap	Cap
El Periódico de Catalunya	URC (Sí)	Sí	Barça ²⁶ , Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Fons diferenciat
	URE (Sí)	Sí	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta
La Vanguardia	URC (Sí)	Sí	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta
	URE (Sí)	No	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta
El País	URC (Sí)	Sí	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta
	URE (Sí)	Sí*	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	*Absència d'acrònim i fons diferenciat
El Mundo	URC (Sí)	Sí	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta
	URE (Sí)	Sí	Barça, Vila-real, Real Madrid, Atlético de Madrid	Negreta

Taula 4.48. *Característiques identificatives de les unitats redaccionals d'aparició comuna «Grups de classificació» (URC) i «Emparellaments» (URE) de la Lliga de Campions a cada diari (29 d'agost i 20 de desembre de 2008).*

Pel que fa als equips diferenciats en aquest tipus d'UR s'observen dues menes d'agrupacions. Una, formada pels quatre equips de l'Estat espanyol (Barça, Vila-real, Real Madrid i Atlético de Madrid), que es troba als diaris *La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*; i una altra, amb el Barça i el Vila-real (els equips ubicats als territoris de parla catalana), a *El Punt* i *l'Avui*.

Les fórmules de diferenciació són semblants a tots sis diaris. L'ús de la negreta i de les majúscules és present a tots els mitjans; mentre que l'absència de l'acrònim només és emprada per *El Punt* i *El País*.

²⁶ A *El Periódico de Catalunya* (29 agost, pàg. 40) el grup del Barça apareix destacat –pel que fa a les dimensions– en relació a la resta d'equips diferenciats.

4.4.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

El recurs a la història en la construcció de les notícies de la Lliga de Campions s'empra, bàsicament, per exposar la trajectòria i el palmarès dels equips que s'enfronten a aquells considerats com a propis pel mitjà. Així, *El Punt* i *l'Avui* presenten relacionant-los amb la història els enfrontaments del Barça amb els equips de la lligueta i amb Lió, el rival de quarts de final: «Sense antecedents amb el Basilea i triomfs amb els altres dos» (*El Punt*, pàg. 2, 29 agost; i *Avui*, 29 agost, pàg. 43). En canvi, la resta de diaris detallen aquests mateixos aspectes però en relació als rivals de tots els equips de la lliga espanyola (Barça, Madrid, Vila-real i Atlético de Madrid). En aquest sentit, en són un exemple dues unitats redaccionals del diari *El País*: «[...] en 2002 cayó contra el Barça en cuartos [...] en el único enfrentamiento contra un equipo español en la máxima competición europea». (*El País*, 20 desembre, pàg. 53); i també del mateix diari, la UR relativa al palmarès del Liverpool –rival del Real Madrid– (20 desembre, pàg. 52).

b. L'ús de la metonímia

Els pocs usos metonímics que s'han trobat a les unitats redaccionals dels sorteigs de la Lliga de Campions inclouen també el recurs de presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi. És per això que s'exposen al punt següent.

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

L'anàlisi dels equips protagonistes dels relats de les unitats redaccionals permet considerar la presentació de l'esdeveniment des d'una determinada perspectiva *pròpia*. En aquest sentit, s'observen tres pautes de presentació.

La primera pauta es troba als diaris *El Punt* i *Avui*. Ambdós exposen les informacions centrant-se en el Futbol Club Barcelona. Bona part dels seus principals titulars hi fan referència: «Lliga de campions. El sorteig de vuitens. El rival més desitjat» (*Avui*, 20 desembre pàg. 39); «Un sorteig fet a mida [titular] Sort. El Barça esquiva els grans

rivals i queda enquadrat en el grup més assequible de la Champions amb Sporting de Lisboa, Basilea i Xakhtar. Més sort. El calendari també és propici, amb inici i final al Camp Nou. (subtitulars)» (*Avui*, 29 agost, pàg. 42); «El Barça es pot sentir afortunat amb el resultat del sorteig i, amb els rivals que li han tocat, només pot pensar en el primer lloc del grup» (*El Punt*, 29 agost, portada esports).

Tanmateix, aquests mateixos dos diaris també situen com a protagonista d'alguns dels titulars el Real Madrid, i de manera molt menys destacada els altres equips de la Lliga espanyola. Aspecte, aquest, que no efectuen en relació a altres equips d'altres lligues. Així, «El Barça somriu, el Madrid no» (*El Punt*, 20 desembre, pàg. 2). O bé, per exemple, a l'*Avui* els titulars de la UR del dia 29 fan tots referència al Barça, i a molta diferència –dins del redactat de la UR– es parla del Vila-real, El Madrid i l'Atlético de Madrid. Ara bé, l'únic destacat, fa referència només als equips espanyols: «El Madrid es creua amb la Juve en un grup dur i l'Atlético retroba Torres». També hi ha un petit destacat dedicat al Vila-real: «El Vila-real, a Old Trafford» (29 agost, pàg. 42).

Pel que fa a aquests dos diaris, *Avui* i *El Punt*, cal mencionar el tractament que dispensen al Vila-real. Malgrat que l'equip del País Valencià és mostrat de forma destacada en les unitats redaccionals relatives als emparellaments i grups (veg. 4.4.4.1.), no és objecte de cap altre tractament que el diferenciï del Madrid o de l'Atlético de Madrid.

La Vanguardia i *El Periódico* protagonitzen la pauta que es troba entremig de la de l'*Avui* i *El Punt*, per una banda, i la *El País* i *El Mundo* per l'altra. Així, aquests diaris exposen els resultats dels sorteigs també a partir, principalment, de les informacions del Barça, però donen més protagonisme que l'*Avui* i *El Punt* a les informacions del Real Madrid i a les dels altres equips de la lliga espanyola. Així, a *El Periódico* es pot trobar: «Un sorteig rodó. El Barça s'enfrontarà amb el Lió, mentre que els altres grans d'Europa jugaran entre ells» (20 desembre, pàg. 2); «El sorteig de la Champions afavoreix el Barça» (29 agost, portada); «Camí sense entrebancs» (29 agost, pàg. 40). «El Barça disfruta d'un sorteig afortunat amb l'avantatge de començar i acabar la lligueta a casa»; «Alt risc per al Madrid davant Juventus i Zenit» (29 agost, pàg. 42); «El calendari dels altres clubs espanyols» (29 agost, pàg. 42). I a *La Vanguardia*: «El Real Madrid cae en el grupo más peligroso» (29 agost, pàg. 43).

Tant *La Vanguardia* com el *El Periódico*, com també l'*Avui* i *El Punt* inclouen a les seves informacions unitats redaccionals relatives a «Els rivals del Barça» (*Avui* 29

agost, pàg. 43; *El Punt*, 20 agost, pàg.3; *La Vanguardia*, 20 agost, pàg. 55; i *El Periódico*, 29 agost, pàg. 41). Sent, aquest, l'únic equip del qual s'efectuen aquestes UR. Cal dir, en aquest sentit, que *El Periódico* i *La Vanguardia* també dediquen alguns espais (tot i que no són UR complertes) als rivals dels altres equips de la lliga espanyola.

Finalment, la darrera pauta és la que segueixen els diaris *El País* i *El Mundo*. Tots dos situen en un mateix conjunt els equips de la Lliga espanyola. L'enfocament de les informacions, més o menys equilibrades en espai i quantitat d'aquests quatre equips, sempre els prenen com a referència. Així, l'exposició dels resultats es fa des del prisma *espanyol*. A *El Mundo*: «La suerte sonríe al Barcelona» (29 agost, pàg. 46), no són altres equips els que tenen mala sort, sinó el Barça que en té de bona. I «El Madrid otra vez con la Juve» (29 agost, pàg. 47), no és la Juve qui juga amb el Madrid, sinó el Madrid amb la Juve; com també els equips del grup D són «los rivales del Atlético» (29 agost, pàg. 48) i els del grup E «Los rivales del Villarreal (29 agost, pàg. 48). Igualment, a *El País*: «El sorteo favorece al Barça. Difíciles rivales para Real Madrid, Villarreal y Atlético (29 agost, portada). I a les pàgines interiors:

Era imposible que el Atlético, alojado en el cuarto bombo, se librara de cruzarse con un coco. Era complicado que el Villarreal, en el segundo escalón, lo consiguiera. Si era fácil que lo hicieran el Madrid y el Barça, cabezas de serie como eran.[...]. (*El País*, 29 agost, pàg. 38).

Altres mostres del centrament en els equips espanyols de *El País* es troben a les UR «Calendario de los equipos españoles» (29 agost, pàg. 38) o a «Todos contentos. El Atlético se medirá al Oporto luso y el Villarreal se batirá con el Panathinaikos griego» (20 desembre, pàg. 62).

La presentació dels equips de fora de l'Estat espanyol a partir de determinades característiques d'aquests també desvela, en part, l'enfocament referencial que efectuen els mitjans. En aquest sentit, destaquen les fórmules amb referents *espanyols* emprades per referir-se al Liverpool a tots els diaris de l'estudi: «El Liverpool de Benítez, en canvi, és el nou maldecap del club blanc»; «El Liverpool de Fernando Alonso, el jugador que té molts comptes pendents amb els blancs pel seu passat a l'Atlético» (*El Punt*, 20 desembre, pàg. 2). A *El Periódico*, en l'exposició del partit Real Madrid-Liverpool diuen: «cita entre espanyols» (20 desembre, pàg. 3). A *La Vanguardia*: «El emparejamiento con el Liverpool de Benítez y Torres atormenta a los

blancos» (20 agost, pàg. 57); «[...] a vuelta de Fernando Torres al Manzanares, el enfrentamiento del equipo más hispano de la Premier (Benítez, Reina, Arbeloa, Xabi Alonso, Torres y posiblemente Albert Riera), ante un Atlético en alza [...]» (*La Vanguardia*, 29 agost, pàg. 43). A *El País*, «Clásico de Europa. El Madrid y el Liverpool, que se reparten 14 títulos, se miden en un duelo con acento español» (20 desembre, pàg. 52); «El Barça se encuentra un chollo. El azar cruza al Madrid con 'la Juve', al Villarreal con el Manchester y al Atlético con el Liverpool de Torres» (29 agost, pàg. 38). Mentre que a *El Mundo*: «La Armada espanyola de Rafa Benítez [...] es la gran favorita del grupo» (29 agost, pàg. 48).

d. L'omissió del referent territorial propi (o la presència implícita del referent territorial propi)

Totes les unitats redaccionals en les quals s'omet el referent territorial propi s'han trobat al diari *El Punt*. En un parell d'elles referint-se al Barça: «Els rivals creuen que el Barça serà primer» [titular] (29 agost, pàg. 6) i «[...] És a dir, que aquests equips, d'ensurts en poden donar, i per això, tot i ser favorit, cal que l'equip no es relaxi com a Cracòvia» (29 agost, pàg. 2). I en una altra referint-se a Espanya: «Els tres duels estel·lars, doncs, seran els que jugaran tres equips anglesos amb dos d'italians i un d'estatal» (20 desembre, pàg. 2). En aquest cas l'emparaulament *estatal*²⁷ sense cap altre complement dóna per descomptat que el referent és *espanyol*.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

De mostres de reconeixement explícit del marc referencial als sorteigs de la Lliga de Campions només se n'ha trobat una, i ha estat al diari *El Mundo*, en un cas d'autoemmarcament espanyol: «Es sencillo predecir que el 22 de octubre, a eso de las 20:45 horas, se parará un poquito en el Vicente Calderón. Eso, a no ser que El Niño se ponga malo y no quiera venir...» (29 agost, pàg. 47).

²⁷ Al llarg de la recerca al diari *El Punt* s'han trobat altres casos en els quals l'emparaulament *estatal* actua com a substitut d'*espanyol*.

4.4.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DE LA Lliga DE CAMPIONS

La Lliga de Campions de futbol té com a principal característica, a diferència de l'Eurocopa o el Mundial de seleccions, que els subjectes participants són clubs de futbol i no pas la selecció representativa (amb nom i colors) dels estats. Tanmateix, però, l'estructura política dels estats és també present en les característiques competitives d'aquesta competició²⁸.

La manera com els mitjans de l'estudi informen de la competició recull, en bona part, els referents estatals i/o nacionals dels clubs que hi participen. Tots els diaris coincideixen en la reproducció de l'estructura estatal de la competició. Tots ells informen de manera semblant –exceptuant a l'hora de fer-ho dels equips de la lliga espanyola– de la procedència estatal i/o nacional²⁹ dels equips. Quasi en totes les UR on aquests apareixen s'explicita la seva ubicació territorial estatal (equip francès, equip anglès, equip italià...)

Els sorteigs de la Lliga de Campions han estat recollits, pel que fa al nombre d'UR i d'espai, de manera destacada i semblant a tots els mitjans analitzats; tot i que *El Punt* presenta valors lleugerament més alts que la resta de mitjans. D'aquesta manera, aquest aspecte que indica major o menor proximitat o rellevància de l'esdeveniment mostra que tots els diaris el tracten com a propi i proper aquests sorteigs.

Ara bé, l'anàlisi dels diferents aspectes de l'estudi situa les principals diferències entre els mitjans en els subjectes (clubs) exposats com a propis. Així, pel que fa a les unitats redaccionals i l'espai destinat als diferents clubs, s'observa que *l'Avui* i *El Punt* tenen com a referent únicament el Futbol Club Barcelona (únic equip del Principat de Catalunya), mentre que la resta de mitjans prenen com a referent el Barça –alguns com *La Vanguardia* i *El Periódico* de manera destacada– però també el Real Madrid, el Vila-real i l'Atlético de Madrid, tots quatre, equips de Lliga espanyola.

Pel que fa a les identificacions dels clubs, els recordatoris banals nacionals/territorials tenen com a subjecte *Espanya*. Prenent com a referència les identificacions territorials explícites dels equips, el Barça apareix molt poc rellogat a Catalunya i molt a Espanya.

---

²⁸ «[...] los primeros clasificados de cada grupo [...] se enfrentarán a los segundos mediante un sorteo dirigido para que no coincidan equipos de la misma nacionalidad. A partir de los cuartos [...] ya podrán competir entre sí dos conjuntos de idéntico país» (extret de *El País*, 29 agost, pàg. 38).

²⁹ Els clubs de la lliga escocesa apareixen a tots els diaris analitzats amb l'acrònim SCO o el gentilici Escòcia.

Només l'*Avui* l'identifica únicament com a club *català*, mentre que *El Periódico* tot i fer-ho en una ocasió, l'identifica sovint com a *espanyol*, tal com també fan *La Vanguardia*, *El Mundo* i *El País*.

El Vila-real, no és identificat en cap ocasió per cap dels mitjans de manera explícita relacionant-lo amb els Països Catalans o amb el País Valencià. En canvi, sí que tant *El Periódico*, com *La Vanguardia*, *El Mundo* i *El País* l'identifiquen com *espanyol*. També en relació al Vila-real, només *El Punt* i l'*Avui* l'emmarquen en un parell de les seves UR, conjuntament amb el Futbol Club Barcelona, als territoris de parla catalana. Ara bé, aquesta ubicació no es veu reforçada en cap altre dels aspectes analitzats de l'estudi. Pel que fa als altres mitjans, en tots els aspectes analitzats situen el Vila-real dins del marc espanyol.

Dels altres equips estudiats, tant el Real Madrid com l'Atlético de Madrid (i fins i tot el Liverpool) són exposats a partir de referències en clau espanyola per tots els mitjans (exceptuant el diari *Avui* que no ho fa amb cap d'aquests tres clubs).

Les ubicacions de les informacions relatives als diferents clubs i els principals titulars també dibuixen dos mapes referencials diferenciats. Així, mentre *El Punt* i l'*Avui* només situen a la portada i als titulars les informacions relatives al Barça, amb aquest com a protagonista, els altres diaris hi ubiquen els quatre equips de la Lliga espanyola (tot i que amb percentatges diferents).

Quant als marcs referencials emprats a les unitats redaccionals d'aparició específica caldria destacar-ne un parell d'aspectes. D'entrada, *El País* i *El Mundo* estableixen una gran diferència entre els clubs *espanyols* i els clubs d'altres lligues. A més, pel que fa als clubs de la Lliga espanyola, el tractament que els atorguen és molt semblant. *La Vanguardia* i *El Periódico*, tot i tractar de forma destacada el Futbol Club Barcelona, ubiquen aquest dins del marc espanyol i, a més, elaboren un discurs preferent dels altres equips de la Lliga espanyola en comparació amb els de les altres lligues. D'altra banda, *El Punt* i l'*Avui* es refereixen quasi exclusivament al Barça, tot i que efectuen determinades referències al Real Madrid, situant-lo sovint, dins del mateix marc referencial que el Barça. La diferència més gran en relació a la resta de mitjans és que exceptuant el Madrid –i les UR d'aparició comuna ja esmentades del Vila-real– dispensen un tractament a l'Atlético de Madrid i al Vila-real molt semblant al que fan als altres equips de les lligues no-espanyoles.

Així doncs, pot afirmar-se que *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*, a partir de les unitats redaccionals d'aquest esdeveniment, contribueixen a reproduir, bàsicament, l'estructura estatal europea, i en el cas concret de l'Estat espanyol, a presentar-lo com un tot més o menys uniforme. D'altra banda, *l'Avui* i *El Punt*, tot i reproduir també l'estructura estatal del món, exposen, en el cas de Catalunya i d'Espanya, una situació en certa manera diferenciada, emmarcant el Barça (i molt ocasionalment el Vila-real) en un marc referencial català, diferent, en part, de l'espanyol.

4.5. TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON (2008)

En aquest punt es presenten els resultats relatius al torneig de Tennis de Wimbledon (2008). Concretament s'hi exposen aquells que s'han obtingut a partir de l'anàlisi de les edicions dels dies 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 i 30 de juny i 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 de juliol de 2008.

4.5.1. ASPECTES FORMALS DEL TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON

Les característiques competitives del torneig de Wimbledon, com la major part de torneigs que es disputen emprant el format d'eliminatòries, fan que el nombre de protagonistes es redueixi ràpidament a partir de les primeres jornades. Així, per analitzar la presència i el tractament dels esportistes, ha calgut constituir la mostra dels dies analitzats a partir dels esportistes –i les característiques territorials d'aquests– i els dies en els quals han competit. A Wimbledon hi participaren 18 esportistes de l'Estat espanyol (4 del Principat de Catalunya –C–, 6 de les Illes Balears i del País Valencià –BV– i 8 de la resta de l'Estat –E–). El fet que tots els esportistes de la categoria C quedessin eliminats abans del dia 27 ha fet que es considerés convenient presentar els resultats d'aquest punt –i també del punt 2– dividits en dues parts:

- A la primera part (4.5.1.1.) es presenten els resultats de l'anàlisi de tots els dies del torneig (els que van del 22 de juny al 7 de juliol).

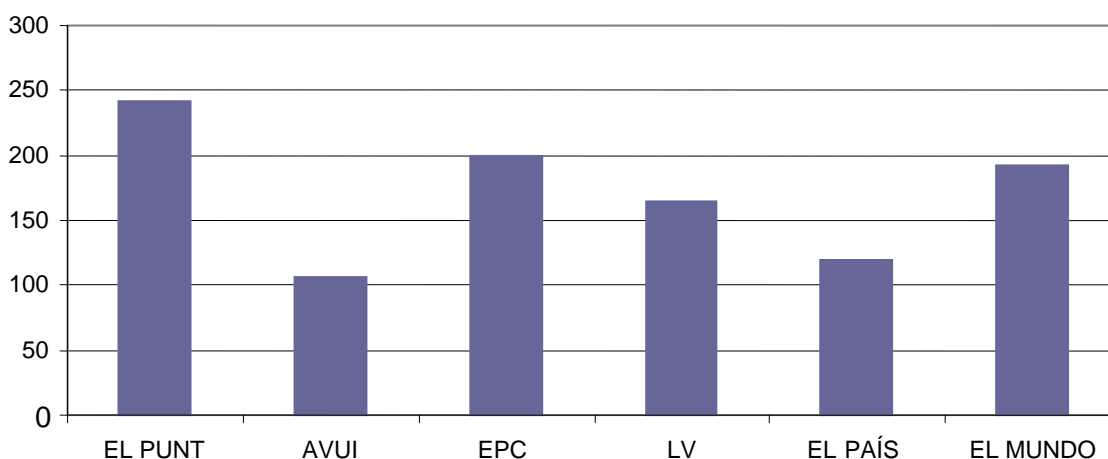
- I a la segona part (4.5.1.2.), només es presenten els resultats dels dies en els quals encara hi ha la presència dels tennistes de totes les categories analitzades (del 22 de juny al 27 de juliol).

Cadascuna de les parts presenta els mateixos apartats que la resta d'esdeveniments de la recerca. Així, un apartat fa referència al nombre i l'espai de les unitats redaccionals i l'altre al nombre i l'espai de les fotografies del conjunt dels diaris.

4.5.1.1. Aspectes formals de la totalitat del torneig (del 22 de juny al 7 de juliol)

a. Aspectes formals de les unitats redaccionals

El nombre total d'unitats redaccionals aparegudes als diferents mitjans analitzats és de 344. La distribució d'aquestes entre els diaris oscil·la entre les 104 del diari *El Punt* i les 33 del diari *El País*. Quan aquestes dades es comparen a partir de l'espai que ocupen el total d'informacions destinades a l'esdeveniment –1024 punts d'espai– les diferències es redueixen (veg. gràfica 4.33). Així, pel que fa a l'espai *El Punt* és també el diari que més espai hi dedica (242 punts d'espai), mentre que l'*Avui* amb 107 punts i *El País* amb 119 són els que menys n'hi dediquen. Pel que fa a la resta de diaris aquests presenten valors intermitjos propers als 200 punts d'espai.

Gràfica 4.33. Total d'espai (punts d'espai) dedicat al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

b. Aspectes formals de les fotografies

Tal com s'exposa a la taula 4.49, les fotografies aparegudes durant aquest període als mitjans foren 245, mentre que l'espai ocupat per aquestes arribà als 554 punts d'espai. El rotatiu que més fotografies emprà per il·lustrar l'esdeveniment és *El Punt* (53), seguit de *La Vanguardia* (50) i *El Periódico* (49); mentre que el que menys n'empra és l'*Avui* (22).

Pel que fa a l'espai, el diari *El Periódico* és el que més n'ocupa amb les fotografies (120 punts d'espai). El segueix *El Mundo* (103) i *La Vanguardia* (96). L'*Avui* (65), *El País* (83) i *El Punt* (87) són els que menys n'empren.

	Diari						Totals
	El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo	
Nº fotografies	53	22	49	50	30	41	245
Espai fotografies	87	65	120	96	83	103	554

Taula 4.49. Nombre total de fotografies i total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

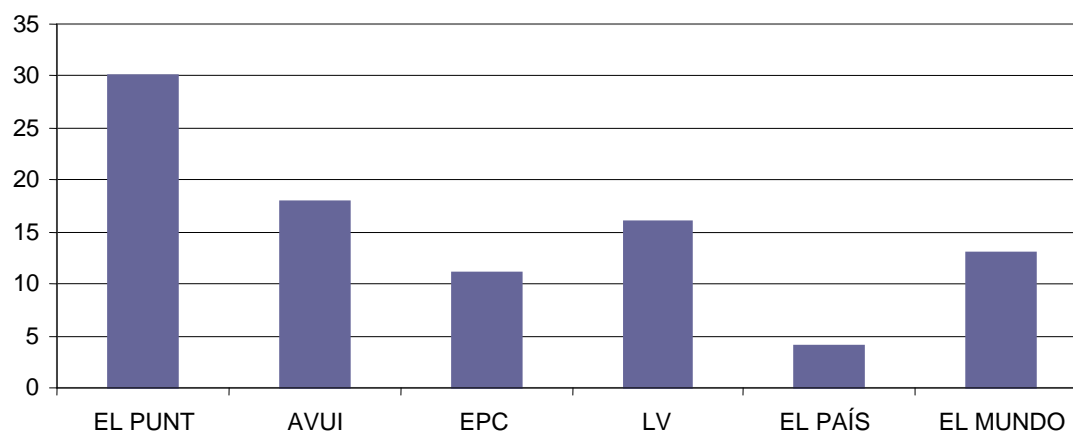
4.5.1.2. Aspectes formals de la primera part del torneig (del 22 al 27 de juny)

a. Aspectes formals de les unitats redaccionals

Tal com s'ha exposat a la metodologia (veg. 3.2.2), la naturalesa de la competició fa que els tennistes siguin eliminats a mesura que s'esdevé la competició. Així, en aquest cas, el torneig de Wimbledon es quedà sense cap tennista català el dia 26 de juny (aspecte que fou recollit a la premsa del dia 27). El present anàlisi recull els dies en els quals els tennistes de les diferents categories referides a l'Estat espanyol (C, IBV i E) encara eren presents a la competició. Així doncs, es presenta el mateix tipus d'anàlisi que al punt anterior però només sobre els dies compresos entre el 22 de juny i el 27 de juny, data en la qual el darrer tennista català (Tommy Robredo) fou eliminat.

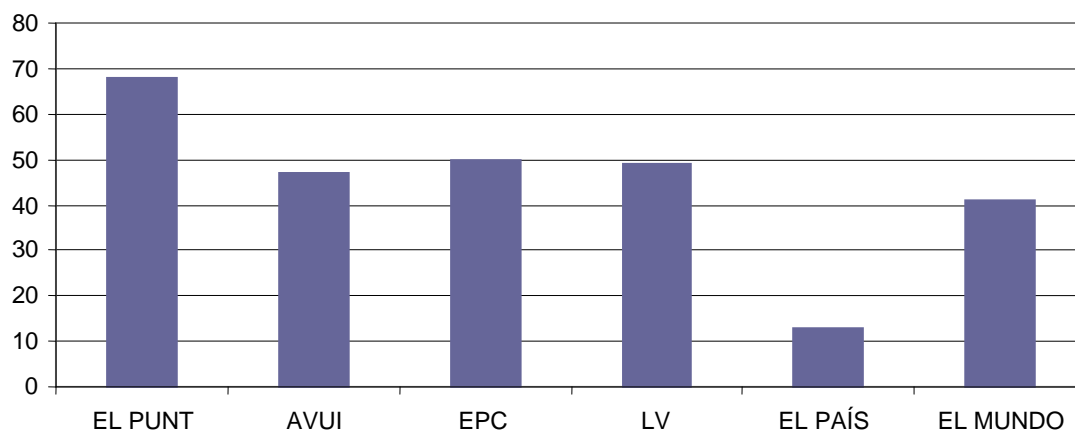
El total d'unitats redaccionals que els mitjans empraren per exposar alguns dels fets ocorreguts a Wimbledon entre el 22 de juny i el 27 de juny fou de 92 (un 26,7% sobre el total d'UR de tot l'esdeveniment).

Aquests primers dies de l'esdeveniment els diaris que més UR hi dedicaren (veg. gràfica 4.34.) foren *El Punt* (30), *l'Avui* (18) i *La Vanguardia* (16). Mentre que el que menys n'hi dedicà fou *El País* (4), seguit d'*El Periódico* (11) i *El Mundo* (13).

Gràfica 4.34. Nombre total d'unitats redaccionals dedicades a la primera part del torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny)

Pel que fa a l'espai (veg. *gràfica 4.35.*), els 268 punts d'espai totals suposen un 26,17% de l'espai destinat al conjunt del torneig. Exceptuant *El País*, amb 13 punts d'espai, tots els diaris es situen per sobre els 40 punts d'espai.

Gràfica 4.35. Total d'espai (punts d'espai) dedicat a la primera part del torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

b. Aspectes formals de les fotografies

Les fotografies aparegudes durant la primera part del torneig (22-27 juny) als mitjans foren 67, mentre que l'espai ocupat per aquestes arribà als 146 punts d'espai (veg. *taula 4.50.*). El rotatiu que més fotografies empra per il·lustrar l'esdeveniment és *El Punt* (17), seguit de *La Vanguardia* (16) i *El Periódico* (13), mentre que *El País* (4) és el que menys n'utilitza.

Quant a l'espai, el diari *El Periódico* és el que més n'ocupa amb les fotografies (34 punts d'espai); el segueix *La Vanguardia* (28) i *El Punt* (26).

	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Nº fotografies	17	8	13	16	4	9	67
Espai fotografies	26	24	34	28	12	22	146

Taula 4.50. Nombre total de fotografies i total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades a la primera part del torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

4.5.2. PERSONATGES PRINCIPALS DEL TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON

Els col·lectius principals de les diferents unitats redaccionals d'aquest esdeveniment es presenten agrupats en diferents categories (*C*, *IBV*, *E* i *A*) a partir de la variable *lloc de naixement* descrita a la metodologia (veg. 3.4.2.2.). Els tennistes de la categoria *C* (Principat de Catalunya) inclouen en Tommy Robredo, en Marcel Granollers, l'Òscar Hernández i l'Albert Montañès; els tennistes *IBV* (Illes Balears i País Valencià) inclouen en Rafael Nadal, en David Ferrer, en Juan Carlos Ferrero, la Núria Llagostera, en Santiago Ventura i l'Anabel Medina; els tennistes *E* (resta de l'Estat espanyol), en Feliciano López, en Fernando Verdasco, en Nicolás Almagro, en García-López, la Virginia Ruano...; mentre que els tennistes de la categoria *A* són tots aquells de fora de l'Estat espanyol (Roger Federer, Novac Djokovic, Venus i Vanesa Williams...).

A continuació s'exposen les variables *nombre* i *espai* en termes globals i també a partir de la comparació entre els diferents mitjans. La presentació es fa, de la mateixa manera que al punt 1 d'aquest capítol de resultats, separant els resultats de la totalitat de dies del torneig, dels resultats de la primera part d'aquest.

4.5.2.1. Personatges principals de la totalitat del torneig (del dia 22 de juny al 7 de juliol)

a. Personatges principals de les unitats redaccionals

A la taula 4.51. es recull que la categoria amb el percentatge més alt d'unitats redaccionals (40,41%) i també d'espai (48,25%) al conjunt del torneig és la que fa referència als tennistes de la categoria *IBV*³⁰. La segona categoria amb més presència d'espai (36,38%) és la que formen els tennistes de fora de l'Estat espanyol. A molta distància d'aquests grups hi apareix el conjunt d'unitats redaccionals que no tenen definit clarament un personatge principal –*tots/varis*– (8,2%), el segueix la categoria *E* (4,59%) i, en darrer terme, la categoria *C* (2,15%).

³⁰ Als diaris *Avui*, *La Vanguardia* i *El País* totes les unitats redaccionals de la categoria *IBV* tenien com a protagonista Rafael Nadal. Tanmateix, al diari *El Mundo* s'hi referien en 28 de les 29 UR, a *El Periódico* en 29 de les 32 UR i a *El Punt* en 21 de les 26 unitats redaccionals.

Categoria	Unitats redaccionals			
	nº UR	% nº UR	espai UR	% espai UR
C	10	2,91	22	2,15
IBV	139	40,41	494	48,25
E	17	4,94	47	4,59
A	131	38,08	377	36,38
Tots/varis	47	13,66	84	8,2
Totals	344	100	1024	100

Taula 4.51. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

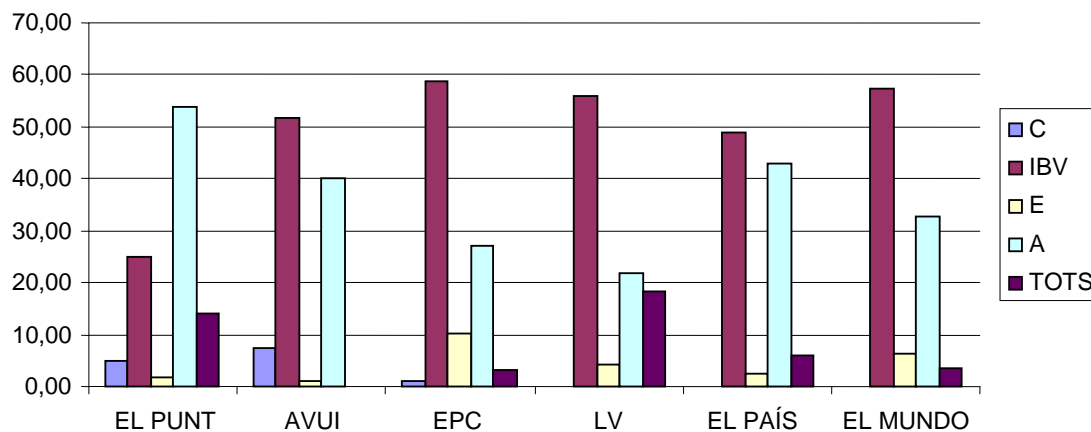
Tot i això, les dades separades per diaris mostren diferències importants en la presència d'unes i altres categories (veg. gràfica 4.36.).

Les unitats redaccionals que tenen com a protagonistes tennistes del Principat de Catalunya (categoria C) només apareixen als diaris *Avui* (7,21%) i *El Punt* (5,02%) –i també a *El Periódico* amb un 1%–. Ni a *La Vanguardia*, ni a *El País* ni a *El Mundo* es troba cap UR amb aquestes característiques.

Pel que fa a les unitats redaccionals de la categoria *IBV*, tots els diaris coincideixen a destinar-hi entre un 48,74% (*El País*) i un 58,79% (*El Periódico*). L'única excepció es troba al diari *El Punt*, amb una presència d'espai d'un 25,10%.

L'espai destinat a informacions en les quals el protagonisme principal recau en un tennista de l'Estat espanyol (sense comptar els de Catalunya i els de les Illes Balears i el País Valencià) varia també en funció dels mitjans. Així, on més presència d'aquest tipus de notícies hi ha és a *El Periódico* (10,05%), seguit de *El Mundo* (6,25%) i *La Vanguardia* (4,24%); mentre que on n'hi ha menys és a *El Punt* (1,67%) i a l'*Avui* (0,91%).

La categoria que recull les informacions protagonitzades per tennistes de fora de l'Estat espanyol apareix amb més força als diaris *El Punt* (53,97%), *El País* (42,86%) i a l'*Avui* (40%); mentre que a *La Vanguardia* és on menys presència té (21,82%).

Gràfica 4.36. Espai total (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

b. Personatges principals de les fotografies

El total de fotografies de tots els dies del torneig de Wimbledon arriba a les 245 (veg. taula 4.52.). Les dues categories que compten amb més fotografies són les que fan referència a tennistes de fora de l'Estat espanyol (A), amb un 46,94%, i les que contenen tennistes de la categoria IBV (bàsicament, però, centrada en Rafael Nadal), amb un 40,82%.

Quan les dades de les fotografies s'expressen a partir de l'espai que aquestes ocupen, aquestes dues categories continuen sent les capdavanteres però intercanviant-se les posicions. Així, la categoria IBV és la protagonista de la meitat de l'espai dedicat a les fotografies (49,46%), mentre que la categoria A ocupa un 41,7% de l'espai.

Tant pel que fa al nombre de fotografies, com a les mides d'aquestes, la tercera categoria amb més presència és la E (tennistes de l'Estat espanyol, exceptuant els de Catalunya i els de les Illes Balears i el País Valencià) amb un 10,25% del total de fotografies i un 7,22% del percentatge d'espai; la darrera categoria és la referent als tennistes catalans (C) amb una presència molt menor (2% de fotografies i 1,62% d'espai).

Per diaris, i en relació a l'espai destinat a les fotografies segons les categories, *El Periódico* i *La Vanguardia* presenten unes xifres molt semblants a totes les categories,

mentre que la resta de diaris només presenten semblances en determinades categories (veg. taula 4.53).

Categoria	Fotografies			
	nº UR	% nº UR	espai UR	% espai UR
C	5	2,04	9	1,62
IBV	100	40,82	274	49,46
E	25	10,20	40	7,22
A	115	46,94	231	41,70
Totals	245	100	554	100

Taula 4.52. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

Així, s'observen comportaments semblants en relació a la categoria C als diaris *El Punt* i *Avui*. Són els dos únics –exceptuant un reduït 1% de *La Vanguardia*– que tenen com a protagonistes de les seves fotos tennistes catalans (4,6% i 6,15%, respectivament). Cap dels altres tres diaris dedica espai als tennistes d'aquesta categoria.

Contràriament, són *El Punt* i *l'Avui* els dos diaris que menys espai dediquen als tennistes de la categoria E (2,3% i 0%, respectivament). *El País* dedica a aquesta categoria el 3,61% de l'espai, mentre que la resta de diaris se situen al voltant del 10% (9,38%, *La Vanguardia*; 10%, *El Periódico* i 13,59%, *El Mundo*).

Pel que fa a la categoria IBV –la que més presència té en la mitjana d'espai del conjunt de mitjans (49,46%)– hi ha un diari, *El Punt*, que es situa molt per dessota d'aquesta xifra (28,74%), mentre que *El Mundo* (42,72%), *El País* (44,58%), *l'Avui* (52,31%) i *La Vanguardia* (54,17%) volten aquest percentatge. *El Periódico* és el diari que més espai dedica a aquesta categoria (68,33%).

La categoria A és la més present al diari *El Punt* (64,37%), també a *El País* (51,81%), i molt lleugerament a *El Mundo* (43,69%). Els dos diaris que menys espai dediquen a aquesta categoria són *El Periódico* (21,67%) i *La Vanguardia* (35,42%).

Categoria	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
C	4,60	6,15	0,00	1,04	0,00	0,00
IBV	28,74	52,31	68,33	54,17	44,58	42,72
E	2,30	0,00	10,00	9,38	3,61	13,59
A	64,37	41,54	21,67	35,42	51,81	43,69

Taula 4.53. Espai total (%) de fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

4.5.2.2. Personatges principals de la primera part del torneig (del 22 al 27 de juny)

a. Personatges principals de les unitats redaccionals

Tal com es recull a la taula 4.54., la categoria amb més presència –en nombre d’unitats redaccionals– al conjunt dels mitjans és la que recull els tennistes de fora de l’Estat espanyol (35 UR), seguida de la categoria dels tennistes *IBV* (34 UR). Els tennistes del Principat de Catalunya (C) apareixen en 10 UR, mentre que els englobats a la categoria *E* només en 4.

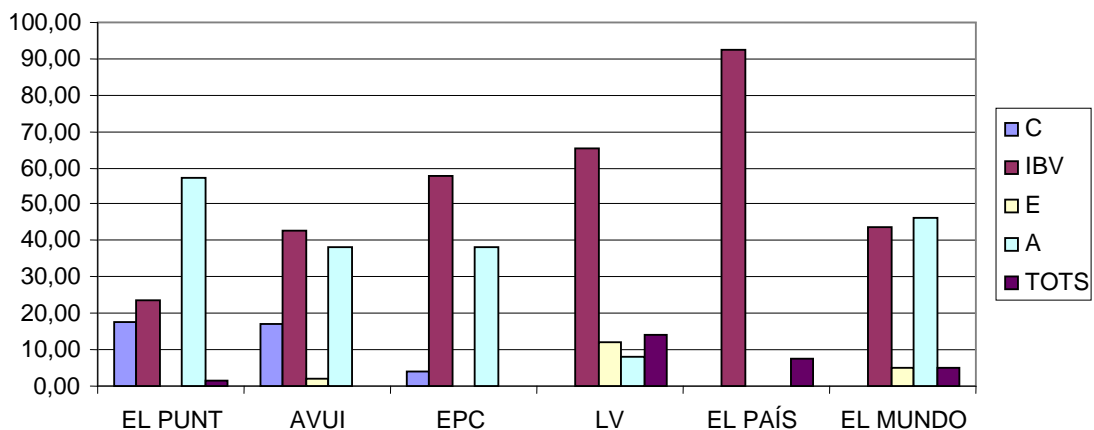
Pel que fa a l’espai que aquestes UR ocupen, el primer lloc correspon a la categoria *IBV*, amb gairebé la meitat de l’espai ocupat per aquesta (47, 39%); mentre que la categoria *A* (36,94%) i la *C* (8,21%) ocupen el segon i el tercer lloc respectivament.

Categoria	Unitats redaccionals			
	nº UR	% nº UR	espai UR	% espai UR
C	10	10,87	22	8,21
IBV	34	36,96	127	47,39
E	4	4,35	9	3,36
A	35	38,04	99	36,94
Tots/varis	9	9,78	11	4,10
Totals	92	100	268	100

Taula 4.54. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon (del 22 al 27 de juny de 2008).

En relació a cadascun dels mitjans, els percentatges relatius a l’espai ocupat per les diferents categories presenten diverses variacions (veg. gràfica 4.37.). Així, *El Punt* destina un 17,65% del seu espai a unitats redaccionals amb protagonistes principals catalans (C). En aquest sentit, només *l’Avui* actua de la mateixa manera, situant al 17% del seu espai els tennistes catalans com a protagonistes; mentre que la resta de diaris –exceptuant *El Periódico* amb un 4% de presència– no dediquen gens d’espai als tennistes d’aquesta categoria.

El Punt és també el diari que situa com a categoria amb més presència la que fa referència als tennistes de fora de l’Estat espanyol (A), amb un 57,35%. Només *El Mundo* presenta percentatges similars (46,34%). A l’altre extrem d’aquest comportament s’hi situen *La Vanguardia* (8,16%) i *El País* (amb cap espai protagonitzat per aquests tennistes).

Gràfica 4.37. Espai total (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

b. Personatges principals de les fotografies

Les dades d'aquests sis primers dies de competició, en els quals hi ha tennistes de totes les categories, són semblants als de la totalitat del torneig, tot i que presenten una única diferència (veg. *taula 4.55*). Els aspectes semblants es troben en el predomini de l'aparició de personatges principals de la categoria *IBV* (46,58%) seguits dels de la categoria *A* (41,10%). La diferència, petita, es troba en el percentatge d'unitats redaccionals i d'espai d'aquestes en la categoria *C*. Cal dir, però, que aquesta diferència es deu només a l'aportació en aquesta categoria que fan dos dels diaris. Així, *El Punt* i *l'Avui* (15,38% i 16,67%, respectivament) –i amb un 3,57% de *La Vanguardia*– són els únics diaris que tenen com a protagonistes a les seves fotografies tennistes catalans. Ni *El Periódico*, ni *El País*, ni tampoc *El Mundo* els hi tenen en cap ocasió.

Categoria	Fotografies			
	nº fotografies	% nº fotografies	espai fotografies	% espai fotografies
C	5	7,46	9	6,16
IBV	26	38,81	68	46,58
E	8	11,94	9	6,16
A	28	41,79	60	41,10
Totals	67	100	146	100

Taula 4.55. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon (del 22 al 27 de juny de 2008).

Pel que fa al perfil de cada diari, que es recull en xifres a la taula 4.56., caldria destacar-ne el de *La Vanguardia*. Aquest diari és l'únic mitjà que té com a protagonistes principals de les seves fotografies tennistes de la categoria E (32,14%). A més, és el diari que menys espai dedica als tennistes de fora de l'Estat espanyol (14,29%).

El Periódico de Catalunya, *El País* i *El Mundo* presenten un perfil semblant. En tots tres diaris només es troben dues categories, la IBV i la A. *El Periódico* és, dels tres diaris, el que atorga més protagonisme a la categoria IBV (70,59%), mentre que *El País* és el que més ho fa amb la categoria A (75%); *El Mundo*, per la seva banda, presenta unes xifres més equilibrades entre una i altra categoria (40,91% IBV i 59,09% A).

Categoría	Diari					
	El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo
C	15,38	16,67	0,00	3,57	0,00	0,00
IBV	26,92	45,83	70,59	50,00	25,00	40,91
E	0,00	0,00	0,00	32,14	0,00	0,00
A	57,69	37,50	29,41	14,29	75,00	59,09

Taula 4.56. Espai total (%) de les fotografies segons les categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

4.5.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DEL TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON

4.5.3.1. Identificacions territorials

Al llarg de tots els dies de Wimbledon 18 tennistes de l'Estat espanyol apareixen acompanyats d'identificadors territorials explícits a les UR (veg. taula 4.57.). El tennista que rep un nombre d'identificacions territorials més elevades (també és el que més apareix a tots els mitjans) és Rafael Nadal amb 253; el segueix, ja a molta distància, Feliciano López (35), i Tommy Robredo, Albert Montañès i Fernando Verdasco (tots tres amb 20 identificacions). Després s'hi troba David Ferrer (17) i la resta de tennistes amb un nombre d'identificacions que oscil·la entre les 12 i una única identificació.

Categoria	Esportista	Identificació territorial	Diari					Total		
			El Punt	Avui	EPC	LV	El País		El Mundo	
C	T. Robredo	Olotí	5	3	0	0	0	0	8	
		Gironí	0	0	1	0	0	0	1	
		Català	1	3	1	0	0	0	5	
		Espanyol	0	0	2	2	0	2	6	
	A. Montañès	Rapitenc/ St. Carles de la Ràpita	3	1	0	0	0	0	4	
		Català	3	4	0	0	0	0	7	
		Espanyol	0	0	2	3	0	4	9	
	Ò. Hernández	Montgatí	1	0	0	0	0	0	1	
		Català	2	2	0	0	0	0	4	
		Espanyol	0	0	0	1	0	1	2	
	M. Granollers	Barceloní	0	1	0	0	0	0	1	
		Català	2	2	0	0	0	0	4	
Espanyol		0	0	3	1	0	1	5		
IBV	R. Nadal	Manacorí / de Manacor	28	23	7	3	1	0	62	
		Mallorquí	2	5	8	0	3	10	28	
		Balear/ de les IB / Illenc	6	13	2	24	1	2	48	
		Espanyol	1	1	21	19	32	41	115	
	D. Ferrer	Alacantí	2	0	0	0	0	0	2	
		Espanyol	0	1	3	5	2	4	15	
	JC. Ferrero	Valencià	1	0	0	0	0	0	1	
		Espanyol	1	0	2	4	0	4	11	
	S. Ventura	Espanyol	0	0	0	1	0	1	1	
	N. Llagostera	Mallorquina	2	0	1	0	0	0	3	
		Espanyola	0	0	0	0	0	2	2	
	A. Medina	Valenciana	0	0	0	0	0	1	1	
		Espanyola	1	0	2	1	0	4	8	
	E	F. López	Toledano / de Toledo	1	0	1	0	1	1	4
			Espanyol	1	1	10	6	3	10	31
F. Verdasco		Madrieny	2	0	0	0	0	1	3	
		Espanyol	0	1	2	3	3	8	17	
N. Almagro		Murcià	1	0	0	0	0	0	1	
		Espanyol	0	0	2	1	0	2	5	
C. Suárez		Canària	1	0	0	0	0	0	1	
		Espanyola	0	0	1	1	0	1	3	
V. Ruano		Espanyola	0	0	2	1	0	3	6	
MJ. Martínez		Espanyola	0	1	0	1	0	1	3	
G. García L.		Espanyola	0	0	1	1	0	1	3	
D. Sánchez		Espanyola	0	0	0	0	0	1	1	

Taula 4.57. Identificacions territorials dels tennistes (C, IBV i E) al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

L'agrupació dels tennistes a partir de les seves pertinences territorials mostra com la identificació d'aquests varia segons els diaris.

Els esportistes del Principat de Catalunya són identificats només com *espanyols* pels diaris *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*; i quasi exclusivament per *El Periódico de Catalunya*. En canvi, aquesta identificació no s'empra en cap ocasió als diaris *El Punt* i *Avui*, que usen de forma semblant les identificacions *català* i les relacionades amb el municipi del tennista, i en cap ocasió les identificacions relacionades amb *Espanya*. (veg. taula 4.58.)

Esportistes	Tipologia identificativa	Diari						Totals
		<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
T. Robredo	Població	9	5	0	0	0	0	14
A. Montañès	Província	0	0	1	0	0	0	1
Ó. Hernández	Català	8	11	1	0	0	0	20
M. Granollers	Espanyol	0	0	7	7	0	8	22

Taula 4.58. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als tennistes de la categoria C al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

Els esportistes de les Illes Balears i del País Valencià, tal com es recull a la taula 4.59., són identificats majoritàriament amb el terme *espanyol*. Els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* empen aquest identificador en la majoria de les seves referències territorials. L'*Avui* i *El Punt*, en canvi, les utilitzen en molt poques ocasions (3 i 2 casos, respectivament); i empen molt més sovint altres possibilitats identificatives (41 casos a cadascun dels dos diaris).

Esportistes	Tipologia identificativa	Diari						Totals
		<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
R. Nadal	Població	28	23	7	3	1	0	62
D. Ferrer	Província	7	5	8	0	3	10	33
JC. Ferrero	Illes Balears / Valencià	6	13	2	24	1	2	48
S. Ventura								
N. Llagostera	Espanyol	3	2	28	30	34	56	153
A. Medina								

Taula 4.59. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als tennistes de la categoria IBV al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

Quan els esportistes identificats pertanyen a la categoria *E* (resta de l'Estat espanyol), només *El Punt* presenta una pauta identificativa diferent (veg. taula 4.60.). Així, aquest diari identifica preferentment els tennistes amb la seva població o comunitat autònoma d'origen (5 casos) i només en un cas com *espanyol*. Els altres cinc diaris identifiquen aquests esportistes quasi exclusivament com *espanyols*.

Esportista	Tipologia identificativa	Diari						Totals
		El Punt	Avui	EPC	LV	El País	El Mundo	
F. López, F. Verdasco N. Almagro, C.	Població / Comunitat Autònoma	5	0	1	0	1	2	9
Suárez, V. Ruano, M.J. Martínez, G. García, L.D. Sánchez	Espanyol	1	3	18	14	6	26	68

Taula 4.60. Nombre d'usos de les tipologies identificatives relatives als tennistes de la categoria E al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

Analitzant de forma transversal les tres categories (C, IBV i E) s'observa que percentualment els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* segueixen el mateix model identificatiu independentment de la categories dels esportistes (veg. taula 4.61.). A tots quatre diaris predomina amb molta diferència la identificació *espanyol*. En canvi, als diaris *El Punt* i *l'Avui* les identificacions als esportistes de les categories C i IBV es fan majoritàriament a partir dels referents de població, de comarca o de *atalà*, *balear* o *valencià*, mentre que la identificació *espanyol* quasi mai s'utilitza. Quan es parla d'esportistes d'altres territoris de l'Estat espanyol, *El Punt* continua amb aquesta tendència (tot i que en aquests casos empra en més ocasions el gentilici *espanyol*), mentre que *l'Avui* els identifica majoritàriament amb el referent *espanyol*.

Categoria	Tipologia identificativa	Diari						Totals
		EL PUNT	AVUI	EPC	LV	EL PAÍS	EL MUNDO	
C	Altres identificacions	52,94	31,25	11,11	0	0	0	45,45%
	Català	47,06	68,75	11,11	0	0	0	25,97%
	Espanyol	0	0	77,78	100	0	100	28,57%
IBV	Altres identificacions	93,18	95,35	37,78	47,37	12,82	17,65	48,31%
	Espanyol	6,82	4,65	62,22	52,63	87,18	82,35	51,69%
E	Altres identificacions	83,33	0	5,26	0	14,29	7,14	11,69
	Espanyol	16,67	100	94,74	100	85,71	92,86	88,31

Taula 4.61. Nombre d'usos (percentatge) de les tipologies identificatives relatives a les diferents categories de la variable «lloc de naixement» al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 al 27 de juny de 2008).

4.5.3.2. El context identificatiu

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

Les unitats redaccionals referides al torneig de Wimbledon es concentren bàsicament a les pàgines interiors dels diaris. De les 344 unitats redaccionals i dels 1024 punts d'espai que tenen la competició com a referent, només 9 UR i, consegüentment 22 punts d'espai, es troben a les portades dels mitjans.

Tots els diaris, excepte l'*Avui*, situen almenys en una ocasió a la seva portada el torneig. En totes les ocasions i a tots els diaris el protagonista de la notícia de portada és Rafael Nadal. El diari que més cops situa el torneig a la portada és *El Periódico* (4), seguit de *El País* (2) i la resta de diaris *El Punt*, *El Mundo* i *La Vanguardia* (1).

Pel que fa a l'espai que hi dediquen a la portada, l'*Avui* (cap espai) i *El Punt* (un únic espai) són els dos diaris que n'hi dediquen menys. El diari *El Periódico* amb 8 punts d'espai és el que n'hi dedica més, seguit de *El Mundo* (5), *El País* i *La Vanguardia* (4).

b. Titulars i subtítulars

A continuació es presenten i s'analitzen els titulars més destacats dels diferents diaris en relació a les identificacions i els marc territorials implícits i explícits de referència que s'hi exposen durant el torneig (veg. *taula 4.62.*).

Quatre dels sis diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País*, *El Mundo*) expressen un marc territorial de referència espanyol a través dels seus titulars més destacats dels diferents dies. Tots quatre diaris identifiquen Rafael Nadal i la resta de tennistes de l'Estat com a espanyols ja als titulars de les UR. D'aquesta manera, les altres fórmules identificatives territorials resten incloses dins la categoria *espanyola*. A més, tots ells, a banda d'emprar Rafael Nadal com a eix de quasi totes les informacions, també es refereixen als altres tennistes espanyols de forma diferenciada a la resta de tennistes d'altres territoris

En canvi, *El Punt* ofereix un tractament de referent territorial diferent. D'entrada no denomina als titulars en cap cas *espanyol* a cap tennista del Principat ni tampoc de les Illes Balears o del País Valencià. A més, els protagonistes dels titulars són o bé catalans, o bé són altres tennistes que han fet un bon resultat, independentment de si són o no catalans, o de si són o no espanyols. I a tot això s'hi afegeix que en la narració de les notícies que marquen l'enfrontament per la victòria del torneig, situen en un pla d'igualtat tant Roger Federer com en fael Nadal. I, alhora, el referent territorial per referir-se a aquest darrer no és mai el d'*espanyol*.

El diari *Avui*, en canvi, efectua un tractament a partir dels titulars que es situa entremig dels altres dos tipus. Així, ressaltava el marc català referencial en algunes notícies, però també empra, tot i que en menor mesura, el marc espanyol referencial. Pel que fa al

tractament del duel entre Federer i Nadal, adopta un prisma més proper a Rafael Nadal, tot i que, tal com fa *El Punt*, tampoc l'identifica com *espanyol*.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtítulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · La tradició avala Federer. El suís confia que reafirmarà el número u en el seu torneig talismà. La contínua millora de Rafa Nadal sobre herba és la principal amenaça. (22 juny) · Federer inicia avui l'assalt al sisè títol. (23 juny, Portada suplement) · Nadal debuta amb força sobre l'herba anglesa. Robredo no falla en l'estrena, i Granollers i Hernández cauen. (25 juny, Ps) · El rus Marat Safin liquida el serbi Djokovic. Federer, en canvi, va superar Soderling i ja és a setzens de final. (26 juny, Ps) · Federer i Nadal, ple camí de trobar-se en una altra final. (3 juliol, Ps) · Federer i Nadal, una final més per a la llegenda. (5 juliol, Ps) · Nadal trenca el domini de Federer i ja regna a l'herba. Va vèncer en 5 sets un partit memorable en la final més llarga jugada a Londres. (7 juliol, Ps)
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · La tercera serà la bona? [referint-se a Rafael Nadal] (23 juny). · El canoner Nadal arrenca amb solvència. (25 juny) · Robredo resisteix i avança a segona ronda. L'olotí, que espera guanyar "tres o quatre partits", es desfà del belga Vliegen en quatre sets. Marcel Granollers i Óscar Hernández guanyen el primer parcial però acaben cedint davant Nico Almagro i Mathieu, respectivament. (25 juny) · Federer passa a vuitens amb autoritat. El suís suma davant Gicquel el seu 62è triomf seguit sobre herba en una jornada en què Verdasco i Feliciano López també es classifiquen, mentre que Ferrer queda fora. (28 juny) · El repte del segle. Rafa Nadal intentarà per tercer any consecutiu l'assalt a Wimbledon contra el cinc cops campió Roger Federer. (5 juliol) · Canvi d'hegemonia. Nadal destrona Federer a l'herba de Wimbledon en una final èpica que va necessitar cinc sets agònics. Feia 28 anys, des de Borg, que un tenista no guanyava a Londres i París el mateix any. (7 juliol)
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · "Si només pogués obtenir un triomf més en la vida triaria Wimbledon". [Rafa Nadal, entrevista a doble pàgina] (22 juny) · Verdasco i Feliciano López es planten a vuitens a Londres. Ferrer no va poder arrodonir la jornada i va caure davant Ancic. (28 juny) · Espanyols en la 2a setmana de Wimbledon. (30 juny) · Apoteòsic Nadal. El tennista mallorquí tomba Federer sobre l'herba de Londres en la final més llarga de la història. (7 juliol)
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Luz verde a un sueño imposible. Por primera vez un tenista español acude a Wimbledon con la etiqueta de favorito para convertirse 42 años después en el heredero de Santana. (22 juny) · El tenis español encuentra su esplendor en la hierba. Ferrer, Ferrero, Verdasco, Feli i Montañes ganaron en su debut. (24 juny) · Nadal entra en la leyenda al conquistar Wimbledon. El balear rompe la sequía del tenis español en la catedral. (7 juliol, Ps)
El País	<ul style="list-style-type: none"> · "Nadal no vivirá de las rentas de la tierra". Santana, Borg, McEnroe y Villas creen que el español debe ganar otro "grande" para entrar en su club de leyendas. (23 juny) · Triunfos de Federer, López y Verdasco en Wimbledon. Llovió en Wimbledon y volaron las favoritas mientras los españoles se aplicaban con la determinación de un ciclón. (28 juny) · Nadal se hace gigante. Imparable. Ni la lluvia ni Federer pudieron con Rafa Nadal. El tenista español logró ayer su primer título de Wimbledon, el quinto grande de su carrera. Fue la final más larga en la historia del torneo: 4 horas y 48 minutos tardó en imponerse en un partido inolvidable al número uno del mundo (4-6, 4-6, 7-6, 7-6 y 7-9) y convertirse en el primer ganador español masculino desde Santana (1966). (7 juliol, Portada)
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Nadal se inspirará en Tiger para ganar en Wimbledon. (22 juny) · Algo más que candidato. Rafael Nadal irrumpe como seria alternativa a Federer para ganar por primera vez el título londinense. (23 juny) · Entre los españoles hubo historias para todos los gustos. (26 juny) · El español, más fuerte que nunca, desafía por tercer año consecutivo la hegemonía del número uno... (5 juliol) · Histórico triunfo en un partido sublime. Desde que Santana lo hiciera hace 42 años ningún otro español había ganado la edición masculina de este torneo. Otro gran éxito del deporte español. (7 juliol)

Taula 4.62. *Titulars i subtítulars del torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).*

4.5.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL DEL TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON

4.5.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

Tots els diaris, exceptuant l'*Avui*, presenten unitats redaccionals en les quals exposen la relació d'encreuaments del torneig (Quadres de competició) i unitats redaccionals que recullen els resultats dels enfrontaments de la jornada anterior (*Els resultats*)³¹ (veg. taula 4.63.).

<i>Diari</i>	<i>UR QC / QR</i> ³²	<i>Ús de gentilicis</i>	<i>Tennistes diferenciats</i>	<i>Forma de diferenciació</i>
El Punt	Sí	No (QC) Sí (QR).	Cap Els de l'Estat espanyol	Cap Presència/absència de gentilici
Avui	No	-	-	-
El Periódico de Catalunya	Sí	Sí	Els de l'Estat espanyol	Mida i color
La Vanguardia	Sí	No	Els de l'Estat espanyol	Negreta
El País	Sí	No (QC) Sí (QR)	Els de l'Estat espanyol Els de l'Estat espanyol	Negreta Negreta i p/a de gentilici
El Mundo	Sí	Sí	Els de l'Estat espanyol	Negreta i/o Majúscules

Taula 4.63. Característiques identificatives de les unitats redaccionals d'aparició comuna «Quadres de competició» (QC) i «Els resultats» (QR) al torneig de Wimbledon a cada diari (del 22 de juny al 7 de juliol de 2008).

En aquestes UR dels cinc diaris, tot i que de diferents formes i amb diferents intensitats, hi apareixen diferenciats els esportistes de l'Estat espanyol.

El Punt no fa servir als quadres de competició cap tipus de gentilici per cap dels tennistes. En canvi, en algunes de les unitats redaccionals referides a l'ordre de joc i a la posició del rànquing dels tennistes participants, tots els jugadors hi apareixen amb el gentilici estatal, exceptuant els tennistes de l'Estat espanyol (*C*, *IBV* i *E*), que no porten cap tipus d'identificatiu. De fet, la diferenciació, en aquest cas, consisteix precisament en això, en ser presentats de manera diferent a la resta de tennistes del món.

³¹ La semblança d'ambues unitats redaccionals fa que aquestes es presentin de forma conjunta.

³² Els diaris *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia* i *El País* condensen en una única unitat redaccional els quadres i els resultats de la competició.

El País, de la mateixa manera que *El Punt*, presenta els resultats dels partits amb el gentilici estatal de tots els tennistes menys en aquells casos on hi surten tennistes de l'Estat espanyol als quals no se'ls afegeix cap gentilici. Als quadres de competició cap dels tennistes porta gentilici. Tant a les UR dels resultats com a les del quadre de competició, els tennistes de l'Estat espanyol hi apareixen ressaltats en negreta.

La Vanguardia tampoc identifica als quadres de competició o a les UR on s'exposen els resultats dels partits els tennistes amb el gentilici estatal. El que sí que fa, però, és ressaltar en negreta tots els tennistes de l'Estat espanyol que hi prenen part.

El Periódico de Catalunya identifica amb el gentilici estatal tots els tennistes de les UR relatives als quadres de competició, i presenta de forma destacada els de l'Estat espanyol. Així, aquests darrers hi apareixen amb el gentilici *ESP* i ressaltats amb una lletra d'una mida més gran i d'un color diferent a la resta. A més d'això, en algunes UR del quadre de competició hi situen també la bandera de l'estat i el nom complet de l'estat.

El Mundo també presenta les mateixes característiques identificatives que *El Periódico*. A les dues tipologies d'unitats redaccionals tots els tennistes són presentats acompanyats del gentilici referent a l'estat (*ESP* en el cas dels de l'Estat espanyol), al mateix temps que els esportistes ressaltats són només els *espanyols*. Aquesta diferenciació es fa a partir de l'ús de la negreta o de les majúscules (o de totes dues eines alhora).

4.5.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

La presentació de les notícies de Wimbledon relacionada amb fets històrics emmarcats dins el referent català o de les Illes Balears o el País Valencià no apareix en cap dels diaris. En canvi, la presentació de les notícies relacionades amb fets històrics relacionats amb Espanya s'esdevé, tot i que de diferents maneres, entre els diferents mitjans analitzats.

Cinc dels sis diaris empen aquest recurs en algun moment de la seva narració de Wimbledon. El diari *Avui* és l'únic diari que no empra aquest recurs en cap ocasió.

El Punt només l'empra en una notícia en format de breu: «42 anys després [titular]. Feia 42 anys que un tennista espanyol no guanyava a Wimbledon» i ho il·lustra amb una fotografia del guanyador de l'edició de 1966, Manolo Santana. A més, la notícia també fa referència a una altra guanyadora espanyola, Conchita Martínez.

La Vanguardia, en canvi, recorre més freqüentment a aquest recurs. Diverses UR de diferents dies s'estructuren a partir de la història espanyola a Wimbledon. El primer dia del torneig, i en una notícia a la qual s'hi dediquen 4 punts d'espai, s'hi pot llegir:

Por primera vez un tenista español acude a Wimbledon con la etiqueta de favorito para convertirse 42 años después en el heredero de Santana. Para ver a un español viviendo esta irrepetible experiencia hay que remontarse a 1966, cuando el tenis no era un deporte popular en este país [...]. (22 juny, pàg. 68)

Així mateix, l'article del director del diari diu «El tenis español vuelve a tener, 42 años después del éxito de Manolo Santana, un campeón en el torneo de Wimbledon» (*La Vanguardia*, 7 juliol, pàg.2). El mateix dia, al titular d'una de les UR s'hi troba: «Nadal entra en la leyenda al conquistar Wimbledon. El balear rompe la sequía del tenis español en la catedral.» (7 juliol, pàg. 49). I, en un altre: «Heredero de los grandes. Manolo Santana y Conchita Martínez, únicos campeones en Londres, ya tienen sucesor» (7 juliol, pàg. 56).

El diari *El Periódico de Catalunya* empra el recurs a la història espanyola l'endemà d'haver-se disputat la final. Ho fa en tres UR. En una recorre a la història recent, tot relligant la victòria de Nadal amb la victòria de la selecció espanyola de futbol a l'Eurocopa de 2008: «Un èxit que pren el relleu de la victòria d'Espanya a l'Eurocopa de futbol de fa un parell de setmanes» (7 de juliol, pàg. 44). I en les altres dues recorda el triomf de Santana i Martínez «Tres victòries espanyoles a Wimbledon» (7 de juliol, pàg. 44); i «El triomf espanyol del 1966» (7 de juliol, pàg. 47).

Després de la victòria de Nadal, *El País* obre la informació de Wimbledon amb «Nadal se hace gigante [...] el primer ganador español masculino desde Santana» (7 de juliol, portada). La portada del suplement d'esports del mateix dia també conté referències històriques espanyoles: «Nadal entra en la leyenda. El español gana su primer Wimbledon tras un épico partido en cinco 'sets' ante Federer. Sucede a Santana, ganador en 1966 [...]». I a dins, en una UR s'exposa:

Más que Santana, más que Arantxa. Tras lograr su quinto 'grande', Nadal es ya el mejor español y se acerca a Borg. [...] El triunfo de Nadal, además, tiene el peso de la historia. El tenis español entra en el siglo XXI y cierra el círculo que se abrió con Santana. (7 de juliol, pàg. 47)

I, finalment, el diari *El Mundo* és el diari que més recorre a l'ús de la història per efectuar la narració del torneig. Al voltant d'una desena d'unitats redaccionals contemplen l'ús d'aquest recurs. La relació amb la victòria –espanyola– de Manolo Santana és la més present a les pàgines del diari:

"Este año ya toca" [frase entre cometes de Manolo Santana]. Santana, el único campeón español hasta la fecha, cree que Nadal ganará mañana el título. [...] Conchita Martínez se convirtió el 30 de junio de 1994 en la primera mujer española que ganaba el torneo de Wimbledon tras derrotar en la final a la checa Martina Navratilova" (5 de juliol, pàg. 48).

També des de les unitats redaccionals que exposen diverses dades es recorre a aquest ús de la història. N'hi ha una que, amb el titular «Españoles en Gran Slam» (6 de juliol, pàg. 54), exposa les victòries de tennistes espanyols (Nadal, A. Vicario, Santana i Bruguera) al llarg de la història en els torneigs més importants: «Histórico triunfo en un partido sublime [titular]. Desde que Santana lo hiciera hace 42 años ningún otro español había ganado la edición masculina de este torneo» (7 de juliol, pàg. 2).

També les fotografies d'aquesta mateixa edició del diari *El Mundo* exposen aquest recurs al seu peu:

Nadal hace historia en la hierba de Wimbledon [...] el tenista español acabó con el reinado del suizo Roger Federer en la hierba londinense. 42 años después del último triunfo de un compatriota en este mítico escenario, firmado por Manolo Santana, el mallorquín demostró su capacidad de superación (7 de juliol, portada del suplement d'esports).

En aquest mateix sentit, al diari *El Mundo* també es poden trobar diferents UR que relacionen la victòria de Nadal amb altres esportistes espanyols que han obtingut èxits destacats: «Nadal entra en la galaxia de la élite del deporte español» (7 de juliol, pàg. 10). I llavors hi apareixen les fotos d'alguns d'aquests esportistes (Ángel Nieto, Severiano Ballesteros, Fernando Alonso, Rafael Nadal, Miguel Indurain, Santana);

mentre que d'altres la descriuen com el final d'una història de derrotes espanyoles a la superfície d'herba «Fin a la mala racha española» (7 de juliol, pàg. 6).

b. L'ús de la metonímia

El marc referencial de les metonímies trobades a la premsa que parla de Wimbledon segueix les mateixes característiques exposades en el punt relatiu al recurs a la història. Els diaris que menys empren la història (*El Punt* i *l'Avui*) són, també, els que no presenten usos metonímics a les seves UR; mentre que la resta de diaris sí que en presenten. Entre aquests, però, en sobresurten els usos que en fa el diari *El Mundo*:

España entera está hoy pendiente de ti [titular]. Infinidad de españoles se identifican, quieren identificarse contigo por tu simpatía, tu alegría de vivir, tu solidaridad, tu honradez, tu espíritu de lucha y de sacrificio [...] La expectación de la final de hoy en Wimbledon se acerca en España al partido con Alemania de la Eurocopa. [...] Vas a tener a tu lado el aliento del pueblo español, que vibra desde Cataluña a Canarias, desde Galicia a Baleare, desde Andalucía al País Vasco, con las victorias de España. (*El Mundo*, Rafael Ansón, 6 de juliol, pàg. 7)

Altres exemples d'aquest mateix diari són: «España es el país que más jugadores ha colocado en la segunda ronda del cuadro masculino, un total de nueve, uno más que en 2004» (25 de juny, pàg. 2); «Nadal es otro deportista del que España puede sentir legítimamente, enorme orgullo» (James Lawton, 6 de juliol, pàg. 55); «Otro gran éxito del deporte español» (7 de juliol, pàg. 2); «[...] hubo indicios desde el principio de que era el día de España» (7 de juliol, pàg. 8).

Tot i que els usos metonímics de *El Periódico de Catalunya* no són tan presents a les unitats redaccionals com els de *El Mundo*, sí que contempen el mateix subjecte metonímic: Espanya. Així s'hi troben, entre d'altres, «El triunfo español del 1966 [...] L'esport espanyol està de moda» (7 de juliol, pàg. 47); «Ple espanyol» [UR en la qual s'exposen els resultats de tots els tennistes de l'Estat espanyol –també dels catalans– sense distincions] (24 de juny, pàg. 53); «Cara i creu espanyola» [UR en la qual s'exposen els èxits i fracassos dels tennistes de l'Estat espanyol durant la jornada del dia anterior –entre ells, Tommy Robredo–] (27 de juny, pàg. 68).

Al diari *El País* també es pot trobar un ús metonímic dels tennistes amb Espanya: «España ya no sólo produce tenistas de tierra» (7 de juliol, pàg. 47).

I també a *La Vanguardia*, amb «El tenis español encuentra su esplendor en la hierba. Ferrer, Ferrero, Verdasco, Feli i Montañes ganaron en su debut» (24 de juny, pàg. 49), i «Hoy, España es un país desacomplejado [...] Y tiene deportistas mayúsculos. Se citan de corrido: Gasol, Alonso, Lorenzo y Pedrosa, Contador, Marta Domínguez, la selección de fútbol, ahora también...» (6 de juliol, pàg. 65).

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

El prisma nacional/territorial propi de *El Mundo*, *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico* pel que fa a la presentació de diferents fets ocorreguts a Wimbledon és l'espanyol. El referent espanyol és l'eix sobre el qual aquests mitjans construeixen bona part de les seves notícies. Així, el que es diu *dels espanyols* no es diu ni es construeix de cap altre col·lectiu.

Quant a *El Mundo*, alguns exemples en aquest sentit són: «La jornada de ayer fue benigna para los españoles» (24 juny 2008, pàg. 64); «Entre los españoles hubo historias para todos los gustos» (26 juny 2008, pàg. 66); «Entre los españoles, perdieron Carla Suárez,...» (27 juny 2008, pàg. 70); «Cayeron otros dos españoles» (29 juny 2008, pàg. 72); «Tres españoles buscan los cuartos de Wimbledon» (30 juny 2008, pàg. 49); «Si Feliciano López fue la cara alegre de la jornada, la cruz la puso su compañero de dobles Fernando Verdasco, que perdió su partido con Mario Ancic» (1 juliol 2008, pàg. 64)

Mentre que a *El País* i a *La Vanguardia* s'hi troben: «El día de los valientes. López supera tres bolas de partido y Nadal un susto en la pierna para meterse en cuartos» (*El País*, 1 juliol 2008, pàg. 71); «Españoles de Gran Slam» (*El País*, 7 juliol 2008, pàg. 47). «Los campeones españoles» (*LV*, 22 juny 2008, pàg. 69); «El tenis español encuentra su esplendor en la hierba. Ferrer, Ferrero, Verdasco, Feli i Montañes ganaron en su debut» (*LV*, 24 juny 2008, pàg. 49); «[...] Hoy intervendran otros nueve tenistas españoles...» (*LV*, 24 juny 2008, pàg. 49).

I a *El Periódico de Catalunya*: «Ple espanyol» (24 juny 2008, pàg. 53); «Cara i creu espanyola» (27 juny 2008, pàg. 68); «Verdasco i Feliciano López es planten a vuitens a Londres. Ferrer no va poder arrodonir la jornada i va caure davant Ancic» (28 juny 2008, pàg. 59); «Nadal, Verdasco i Feliciano López presenten avui la candidatura al títol en una jornada apassionant» (30 juny 2008, pàg. 59).

El diari *Avui*, en canvi, a les seves notícies del torneig hi exposa sovint el marc català: «[...] ahir va caure el tercer dels quatre catalans que van començar el torneig» (26 juny 2008, pàg. 54), o:

La participació catalana [...] Robredo resisteix i avança a segona ronda. L'olotí, que espera guanyar "tres o quatre partits", es desfà del belga Vliegen en quatre sets. Marcel Granollers i Òscar Hernández guanyen el primer parcial però acaben cedint davant Nico Almagro i Mathieu, respectivament. (25 juny 2008, pàg. 54)

Tanmateix, en alguna ocasió l'*Avui* també emprà el marc espanyol: «García-López, eliminat» o «[...] el quadre femení es va quedar sense representació espanyola, ja que María José Martínez Sánchez va perdre amb la nord-americana Venus Williams» (29 juny 2008, pàg. 54), tot i que quan ho fa ho fa dins del text i en llocs poc destacats de la unitat redaccional (darrers paràgrafs de la notícia).

El Punt, de manera semblant a l'*Avui*, emprà el marc català i exposa els resultats dels tennistes dels territoris de parla catalana de forma destacada, i no emprà el marc referencial espanyol. Així, els dies en què al torneig encara hi ha jugadors de Catalunya i de les Illes Balears i el País Valencià aquests apareixen com a protagonistes als titulars més destacats: «Nadal debuta amb força sobre l'herba anglesa. Robredo no falla en l'estrena, i Granollers i Hernández cauen» (25 juny 2008, portada suplement); «Nadal es desfà de Gulbis en quatre sets [...] Robredo perd contra un especialista sobre herba, Haas, que no li dóna opció» (27 juny 2008, portada suplement).

D'altra banda, en algunes ocasions el marc territorial de referència dels diaris es reforça amb la presència d'un tennista de fora d'aquest per raó de la seva relació competitiva amb un tennista del propi marc referencial. Així, el tennista que a vegades apareix entremig dels espanyols és el número u del món de l'època, Roger Federer, i màxim rival de Rafael Nadal al torneig de Wimbledon. Alguns exemples d'això en són: «El torneo de Wimbledon levanta hoy el telón con el debut del quíntuple ganador, Roger Federer, y un total de ocho españoles [...]» (*La Vanguardia*, 23 juny 2008, pàg. 60); i «Triunfos de Federer, López y Verdasco en Wimbledon. Llovió en Wimbledon y volaron las favoritas mientras los españoles se aplicaban con la determinación de un ciclón» (*El País*, 28 juny pàg. 69)

En aquest sentit, una altra forma de determinar el referent territorial és el centrament en un o altre esportista. En aquest cas, a Wimbledon hi havia diversos favorits per guanyar el torneig. Entre ells els quatre primers jugadors del rànquing de l'Associació de Tennistes Professionals³³ (ATP): Roger Federer (1r) i guanyador de l'edició de l'anterior edició del torneig, Rafael Nadal (2n), Novak Djokovic (3r) i Nikolay Davydenko (4t).

Pel que fa a aquest aspecte, és destacable que tots els diaris, exceptuant *El Punt*, els primers dies de competició es centressin exclusivament en un dels candidats, concretament en Rafael Nadal.

Així, la unitat redaccional del primer dia de competició de *El Periódico* era una entrevista a doble pàgina amb en Rafael Nadal (22 juny 2008, pàgs. 64-65); mentre que la UR també del mateix dia de *La Vanguardia* s'encapçalava amb el titular «Por primera vez un tenista español acude a Wimbledon con la etiqueta de favorito para convertirse 42 años después en el heredero de Santana» (22 juny 2008, pàg. 68), i anava acompanyada d'una altra UR (pàg. 68) en la qual es demanava a diferents experts espanyols les opcions que podia tenir Nadal al torneig. *El País* també emprava el mateix recurs i dedicava tota la informació de Wimbledon del dia 23 (pàg. 75) a l'anàlisi de les opcions de Nadal per part de campions del torneig d'edicions passades. *El Mundo* també situa Nadal com a protagonista «Nadal se inspirará en Tiger para ganar en Wimbledon» (22 juny 2008, pàg. 65); «Algo más que candidato. Rafael Nadal irrumpe como seria alternativa a Federer para ganar por primera vez el título londinense» (23 juny 2008, pàg. 22). I el diari *Avui* també es referia a Nadal a les seves principals unitats redaccionals dels primers dies: «La tercera serà la bona?» (23 juny 2008, pàg. 53); «El primer rival de Rafa Nadal» (24 juny 2008, pàg. 54).

I només el diari *El Punt* situa com a referent dels primers dies el llavors vigent campió del torneig: «La tradició avala Federer. El suís confia que reafirmarà el número u en el seu torneig talismà» (22 juny 2008, pàg. 23); «Federer inicia avui l'assalt al títol» (23 juny 2008, portada suplement). Aquest mateix diari explicita que Federer és el «primer favorit» mentre que Nadal és el «segon favorit» (3 juliol 2008, pàg. 18). I, al mateix temps, també atorga protagonisme als primers titulars a un dels altres favorits del torneig «Djokovic juga contra Berrer» (23 juny 2008, portada suplement) i «El rus Marat Safin liquida el serbi Djokovic. Federer, en canvi, va superar Soderling i ja és a setzens de final» (26 juny 2008, portada suplement).

---

³³ Segons dades de la web de l'ATP (2008) referides al 23-06-2008 (dia d'inici del torneig)

d. L'omissió del referent territorial propi (o presència implícita del referent territorial propi)

La presència implícita d'un marc referencial territorial propi es pot veure en diferents temàtiques de diverses unitats redaccionals. Així, al ja exposat de la història en el qual es relaciona el triomf de Nadal amb el dels tennistes Manolo Santana i Conchita Martínez –ambdós espanyols– (*La Vanguardia*, *El País*, *El Mundo*, *El Periódico*, *El Punt*), i també amb el triomf setmanes abans de la selecció espanyola de futbol a l'Eurocopa (*La Vanguardia*, *El País*, *El Mundo* i *El Periódico*), caldria afegir-hi els casos en els quals s'estableix una valoració positiva o negativa de la jornada en funció dels resultats dels tennistes que es considera que comparteixen el mateix marc referencial: «Verdasco i Feliciano López es planten a vuitens a Londres. Ferrer no va poder arrodonir la jornada i va caure davant Ancic» (*El Periódico* 28 juny, pàg. 59); sobreentenenent-se, en aquest cas, que no la va poder arrodonir pels espanyols. El mateix diari relliga en una UR tots dos aspectes –història i èxit espanyols–: «Un èxit que pren el relleu de la victòria d'Espanya a l'Eurocopa de futbol de fa un parell de setmanes» (7 juliol, pàg. 44). També *El Periódico* omet el referent territorial, donant-lo per suposat, quan en una UR exposa: «Absència del capità de la copa Davis» (28 juny, pàg. 59), referint-se al capità de l'equip espanyol Emilio Sánchez Vicario.

Un dels altres aspectes que mostra un marc territorial compartit és el de la presència a quatre dels sis diaris (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo*) d'un dels símbols de l'Estat espanyol: la monarquia. Aquests quatre diaris mostren fotografies de Rafael Nadal amb els Prínceps d'Astúries, i en comenten diversos aspectes anecdòtics. Només *l'Avui* i *El Punt* no empen aquest recurs.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

El diari que més explicita el marc referencial és el diari *El Mundo*. En diferents ocasions exposa en primera persona el marc espanyol: «Son en total 13 los representantes de nuestro país, con la presencia de cuatro mujeres. Ayer perdieron Granollers –en el duelo fratricida ante Nicolás Almagro...» (*El Mundo*, 25 de juny, pàg. 60); «Rafa se ha quitado definitivamente ese yunque que pesaba sobre nuestro tenis» (Manolo Santana, 7 de juliol, pàg. 7); i també:

Tres españoles buscan los cuartos de Wimbledon. [...] Jamás el torneo londinense vio a tres de los nuestros entre los ocho mejores" [...] "Rafa Nadal es quien mayores avales presenta entre el trío de zurdos españoles. (30 de juny, pàg. 49)

Cuando el nieto mata al 'abuelo'. Nadal, primer gran deportista español que supera al pionero Santana. [...] en la lista de deportistas inconmensurables de nuestro país permanecen algunos intocados y sin verse sujetos a debate alguno. Indurain es nuestro mejor ciclista de siempre. Severiano Ballesteros, nuestro golfista destacado (7 de juliol, pàg. 10).

A *La Vanguardia*, en canvi, només es pot trobar en una única ocasió el reconeixement explícit del marc referencial, i és en una columna d'opinió:

Inolvidable, porque muchos no lo habíamos visto nunca. Histórico porque es la segunda vez en la historia de Wimbledon que un tenista español se proclama campeón [...] Cuarenta y dos años después [...] cuando las raquetas en este país apenas eran conocidas [...]. (Dagoberto Escorcía, 7 juliol, pàg. 57)

El País, al seu editorial del dia 7 «El primer Wimbledon», relliga la victòria de Nadal amb algunes victòries d'espanyols al llarg de la història. L'editorial exposa l'evolució de les victòries espanyoles paral·lelament a l'evolució de l'Estat espanyol; i, al mateix temps, explicita el marc referencial del diari «Es el primer Wimbledon de Rafael Nadal, porque apostamos a que esto no ha hecho más que comenzar; o, mejor, el tercero del tenis español [...]» (pàg. 24). I d'una forma més encoberta, a la UR del dia 7 de juliol (pàg. 65) en la qual a la crònica del seu enviat especial on exposa les diferències entre l'Espanya de Manolo Santana (guanyador de Wimbledon el 1966) i l'actual, en boca d'aquest hi diu «Y Nadal, por encima de todos aquellos, es nuestro mejor exponente en el escaparate».

Finalment, caldria destacar que ni al diari *Avui*, ni a *El Punt*, ni tampoc a *El Periódico* es troben unitats redaccionals en les quals explícitament aparegui el marc referencial.

5.5.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DEL TORNEIG DE TENNIS DE WIMBLEDON

El torneig de Wimbledon de 2008 és un esdeveniment que malgrat la participació a títol individual dels tennistes –això és, sense identificació política estatal explícita– ha estat presentat pels mitjans analitzats seguint algunes de les fórmules expositives lligades al nacionalisme banal que també és present en altres competicions esportives en les quals la identificació política sí que s’hi explicita.

Wimbledon, que en alguns mitjans (sobretot *El País*) els primers dies de competició no ocupava gaire espai, ha anat aconseguint un major protagonisme a mesura que s’aproximava el seu desenllaç a tots els mitjans analitzats. Alguns d’aquests, sobretot *El Mundo*, *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico* li han acabat dedicant molt espai les darreres jornades; atorgant-lo, aquest, quasi exclusivament al tennista Rafael Nadal, guanyador de l’edició de 2008. *El Punt* i *l’Avui*, en canvi, han repartit aquest protagonisme amb l’altre finalista del torneig, Roger Federer. En termes identificatius, els primers quatre mitjans, tot i que amb alguna diferència, han exposat la victòria de Nadal com una victòria *espanyola*, tot identificant-la i relligant-la amb altres esdeveniments esportius que també havien tingut com a guanyadors esportistes de l’Estat espanyol (alguns d’ells recents: Eurocopa de futbol, *Tour* de França; i d’altres més antics: Wimbledon 1966). Aquesta identificació amb l’espanyolitat, en canvi, no l’han realitzada ni *El Punt* ni tampoc *l’Avui*. Aquests dos diaris han exposat el fet situant-lo com una victòria d’un esportista, identificat bàsicament com a balear o manacorí, que a títol individual i representant-se només a ell mateix, ha aconseguit un gran èxit.

En relació als altres esportistes participants, tots sis diaris han procurat referir-se primordialment a un grup de tennistes que compartien, segons ells, una característica comuna de pertinença. Ara bé, mentre que *La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País* i *El Mundo*, han fet de la característica *espanyol* el fet comú de pertinença, *El Punt* i també *l’Avui*, ho han fet a partir de la característica *català* i, en menor mesura, de la pertinença als territoris de parla catalana.

Per fer-ho, tots sis diaris han emprat els aspectes bàsics analitzats en aquest estudi: una major presència dels esportistes identificats com a propis tant a les UR com a les fotografies; el recurs a les identificacions (amb *Espanya* en el cas de *La Vanguardia*, *El*

Periódico, El País i El Mundo; i amb *Catalunya* o amb el seu municipi o comunitat autònoma en el cas de *l'Avui* i *El Punt*); l'ús de diferents dades històriques, metonímiques, diferencials i de llocs comuns; així com de diverses formes d'explicitació i de manifestació implícita de la territorialitat i del marc referencial propi.

Tot i això, caldria dir que la intensitat i les maneres com això s'ha realitzat no són exactament les mateixes a tots els diaris. Així, el diari que oneja de forma més explícita i més recurrent l'espanyolitat a través de l'esdeveniment és el diari *El Mundo*. Els altres tres diaris que també exposen l'esdeveniment mitjançant variades expressions de nacionalisme banal espanyol ho fan amb menys intensitat que *El Mundo*, però al seu torn ho fan emprant més recursos i en més ocasions que no pas els que empen els diaris *El Punt* i *l'Avui* a l'hora d'exposar l'esdeveniment a partir del nacionalisme banal català. En aquest sentit, caldria dir que en la cobertura de l'esdeveniment que fan aquests darrers dos mitjans també, tot i que de forma puntual, s'han pogut observar unitats redaccionals elaborades a partir del marc referencial espanyol; fet, aquest, que a l'inrevés no s'observa en cap cas en cap dels altres quatre mitjans estudiats.

4.6. CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA DE FUTBOL (2006-07)

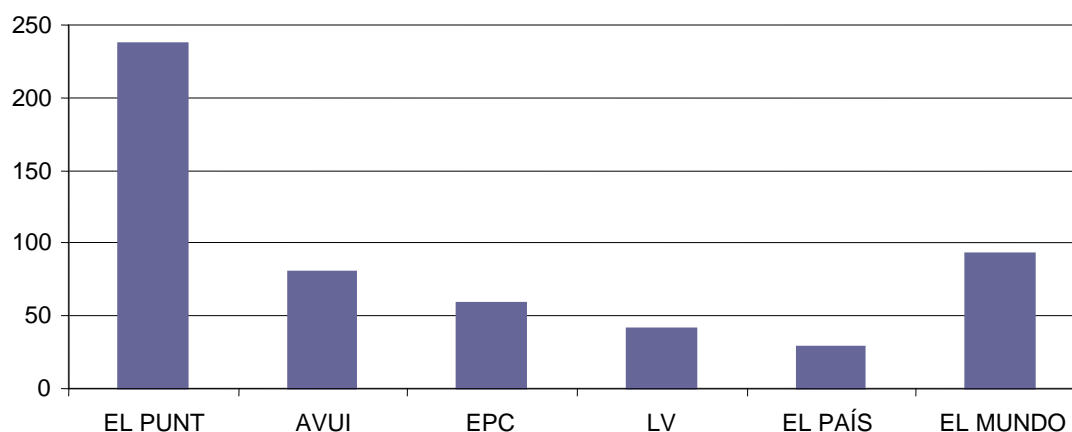
En aquest punt es presenten els resultats relatius als partits de futbol que enfrontaren les seleccions de Catalunya i d'Euskadi al Camp Nou (Barcelona, 2006) i Euskal Herria i Catalunya a l'estadi de San Mamés (Bilbao, 2007), que han estat analitzats a partir de les edicions dels dies 8 i 9 d'octubre de 2006, i les del 29 i 30 de desembre 2007.

4.6.1. ASPECTES FORMALS DELS PARTITS CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA

A continuació s'exposen els resultats que fan referència als aspectes formals de les unitats redaccionals i de les fotografies d'ambdós encontres.

4.6.1.1 Aspectes formals de les unitats redaccionals

El total d'unitats redaccionals relatives a l'esdeveniment aparegudes durant els quatre dies analitzats (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2008) als sis diaris analitzats ha estat de 150, amb un total d'espai ocupat per aquestes de 540 punts d'espai.

Gràfica 4.38. Total d'espai (punts d'espai) dedicat als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

Tots els diaris han recollit la notícia a les seves pàgines (veg. gràfica 4.38.). Entre aquests en destaca el diari *El Punt* (62 UR i 237 punts d'espai). Els altres cinc diaris presenten xifres molt més reduïdes, tot i que entre ells també hi ha diferències: *El País* és el que menys UR (7) i menys espai (29) hi dedica, lluny de les xifres de *El Mundo* (26 UR i 93 punts d'espai), segon diari que més extensament parla de l'esdeveniment, de *l'Avui* (29 UR i 80 punts d'espai), de *El Periódico* (15 i 59) i, també, de *La Vanguardia* (11 i 42).

4.6.1.2. Aspectes formals de les fotografies

Les il·lustracions emprades per exposar l'esdeveniment han estat 116 i aquestes, al seu torn, han ocupat un total 294 punts d'espai (veg. taula 4.64.). Tots els diaris han utilitzat aquest recurs, sent, *El Punt*, el que en més ocasions hi ha recorregut (51 i 125 punts d'espai). El segueixen *l'Avui* (22 i 50) i *El Mundo* (14 i 42). Per la banda baixa, *El País* és el diari que menys fotografies i menys espai hi dedica (7 i 19).

	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Nº fotografies	51	22	14	8	7	14	116
Espai fotografies	125	50	32	26	19	42	294

Taula 4.64. Nombre total de fotografies i total d'espai (punts d'espai) de les fotografies dedicades als partits Catalunya-Euskadi / Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

4.6.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DELS PARTITS CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA

4.6.2.1. Personatges i col·lectius principals de les unitats redaccionals

Els personatges i col·lectius protagonistes de les unitats redaccionals es presenten agrupats per la variable *Territori* (veg. 3.4.2.5.) segons les categories *C* (referents a Catalunya), *B* (referents a Euskal Herria), *CB* (referents *C* i *B* amb protagonisme compartit) i *CBE* (referents a la resta de l'Estat espanyol o a la totalitat d'aquest)³⁴.

Tal com es recull a la taula 4.65., les dades totals sobre els protagonistes de les UR al conjunt dels diferents mitjans presenten la categoria *C* com la que en més ocasions i

³⁴ No s'ha trobat cap cas on el col·lectiu o protagonista fos de fora de l'Estat espanyol, per la qual cosa la categoria referent a aquests protagonistes (*A*), que s'ha exposat en altres esdeveniments, en aquest no hi és present.

en més espai hi apareix (39,3% de les UR i 40,7% de l'espai). Les UR amb protagonisme compartit Catalunya i Euskadi (CB) els segueixen (37% en ambdós casos). Finalment, les dues altres categories, protagonisme relacionat amb Euskadi i protagonisme relacionat amb Espanya, presenten percentatges diferents en nombre d'UR (15,3% i 8%, respectivament), però més semblants en espai (12,4% i 9,8%).

Categories protagonistes UR	Unitats redaccionals			
	nº UR	% nº UR	espai UR	% espai UR
C	59	39,33%	220	40,74
B	23	15,33%	67	12,40
CB	56	37,33%	200	37,03
ECB	12	8%	53	9,81
Totals	150	100%	540	100

Taula 4.65. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «territori» als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria al conjunt dels diaris (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

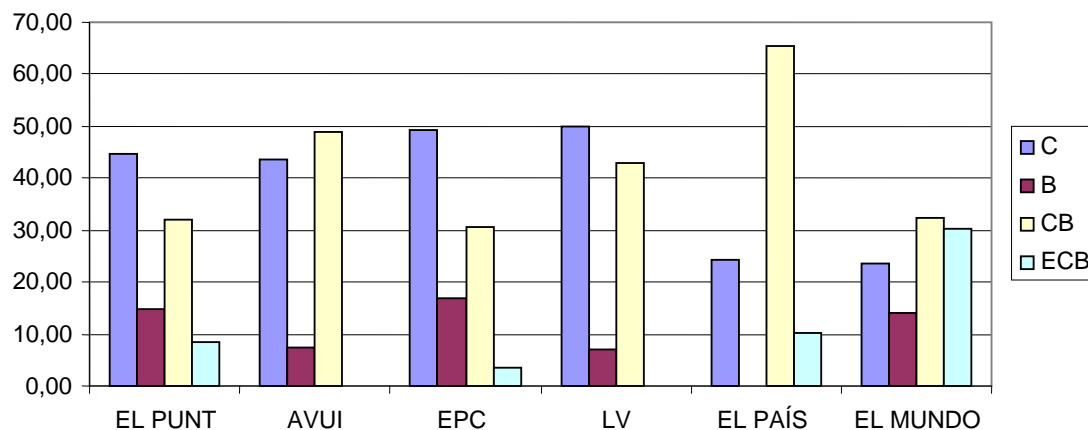
Els resultats desglossats per diaris de la variable *Territori* dels protagonistes de les UR presenten importants diferències (veg. taula 4.66.). Una de les més destacades es troba en la distribució de les notícies que també tenen com a protagonista el referent *Espanya* (ECB). Així, mentre dos diaris (*Avui* i *La Vanguardia*) no en presenten cap amb aquest referent, i *El Periódico* només en un percentatge molt petit (3,39%), *El País* i *El Punt* ho fan amb un 10,34% i un 8,44%, respectivament; en canvi, el diari *El Mundo* fa d'aquesta categoria una de les més presents –conjuntament amb la *CB* (32,2%)– a les seves informacions (30,11%).

Categoria	Diari											
	El Punt		Avui		EPC		LV		El País		El Mundo	
	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai
C	27	106	16	35	3	29	5	21	2	7	6	22
B	9	35	3	6	7	10	1	3	0	0	3	13
CB	23	76	10	39	4	18	5	18	4	19	10	30
ECB	3	20	0	0	1	2	0	0	1	3	7	28
Totals	62	237	29	80	15	59	11	42	7	29	26	93

Taula 4.66. Nombre (total) i espai (total) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «Territori» als partits Catalunya - Euskadi/Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

A tots els mitjans, exceptuant *El Mundo* (23,66%) i *El País* (24,13%), la categoria C és la que té una presència més destacada com a protagonista de les UR. Tal com es mostra a la gràfica 4.39., els quatre diaris editats a Catalunya presenten percentatges

d'aquesta categoria que s'aproximen o igualen el 50% de l'espai total. I d'altra banda, la categoria que recull el protagonisme de l'altra referent del partit, el basc (B), no supera en cap cas el 17% de l'espai.

Gràfica 4.39. Total d'espai (%) de les unitats redaccionals segons les categories de la variable «Territori» als partits Catalunya Euskadi/Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

4.6.2.2. Personatges i col·lectius principals de les fotografies

Els diaris de l'estudi efectuen la construcció-narració del fet emprant un total de 116 fotografies, que en el seu conjunt ocupen 294 punts d'espai.

La taula 4.67. recull que els protagonistes principals de les fotografies són els que tenen com a referent la categoria C (*Catalunya*, 43,96% de l'espai), els segueixen la categoria CB (protagonisme compartit *Catalunya-Euskadi*, 37,93%), només els relatius a *Euskadi* (B, 14,65%), i ja a molta distància els que tenen com a referent *Espanya* (CBE, 3,44%). Aquesta darrera categoria només és present en 4 de les 103 fotografies que il·lustren l'esdeveniment.

Categories	Fotografies			
	nº fotografies	% nº fotografies	espai fotografies	% espai fotografies
C	51	43,96	123	41,83
B	17	14,65	34	11,56
CB	44	37,93	127	43,19
ECB	4	3,44	10	3,4
Totals	116	100	294	100

Taula 4.67. Nombre (total i %) i espai (total i %) de les fotografies segons les categories de la variable «territori» als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria al conjunt dels diaris (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

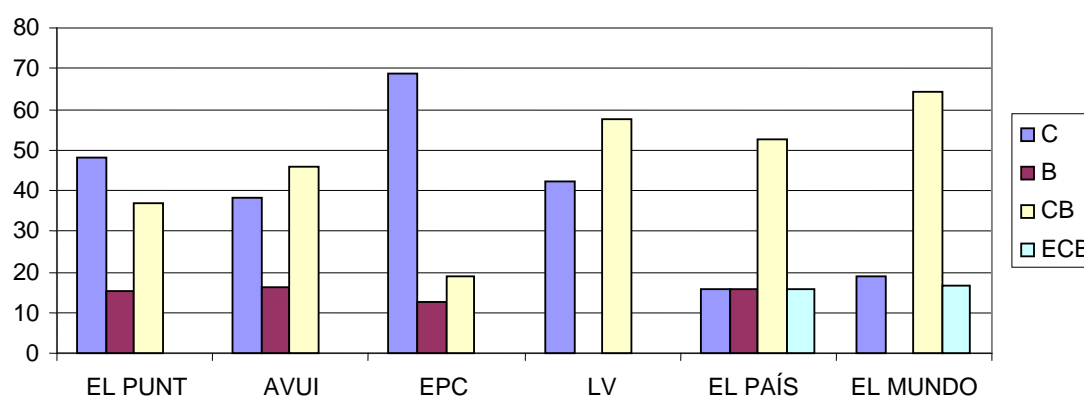
Precisament, i desglossant-les per mitjans, de fotografies que tinguin com a protagonista la categoria *Espanya (CBE)* de forma directa només se'n troben als dos diaris editats fora de Catalunya –3 a *El Mundo* i una a *El País*– (veg. taula 4.68.).

Categoria	Diari											
	El Punt		Avui		EPC		LV		El País		El Mundo	
	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai	Nº	Espai
C	24	60	10	19	9	22	4	11	1	3	3	8
B	10	19	4	8	2	4	0	0	1	3	0	0
CB	17	46	8	23	3	6	4	15	4	10	8	27
ECB	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	3	7
Totals	51	125	22	50	14	32	8	26	7	19	14	42

Taula 4.68. Nombre (total) i espai (total) de les fotografies segons les categories de la variable «Territori» als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

Percentualment, tal com mostra la gràfica 4.40., els referents relacionats amb *Catalunya (C)* són els protagonistes principals de les fotografies de *El Periódico* (68,7%) i *El Punt* (48%), mentre que a *La Vanguardia* (42,3%) i a *l'Avui* (38%) aquesta categoria presenta uns valors una mica inferiors als de la categoria *CB*. A *El País* i *El Mundo*, la categoria *CB* és la més present i a molta distància de les altres. Aquests mateixos dos diaris són els únics que exposen fotografies que tenen com a protagonista el referent *Espanya* (15,7% i 16,6% de l'espai, respectivament)

En tots els diaris el protagonisme del referent *Euskadi (B)* és molt menor que el referent *Catalunya*. A excepció del diari *El País* en què ambdues categories presenten els mateixos valors.

Gràfica 4.40. Total d'espai (%) de les fotografies segons les categories de la variable «Territori» als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

4.6.3. IDENTIFICACIONS I CONTEXT IDENTIFICATIU DEL CATALUNYA - EUSKADI

4.6.3.1. Identificacions territorials

L'anàlisi de la presència d'identificadors territorials a l'esdeveniment s'ha iniciat a partir de la recollida del nombre de mencions explícites als conceptes *Catalunya*, *català/na/ns/nes*, *Espanya* i *espanyol/a/ls/les* als sis diaris (veg. taula 4.69.).

Les referències explícites a *Catalunya* i al gentilici *català* són les que més apareixen al conjunt d'unitats redaccionals de tots els diaris analitzats (en 402 i 352 ocasions, respectivament). Tanmateix, tot i tractar-se de partits entre la selecció catalana i la selecció basca, els identificadors territorials *Espanya* i *espanyol* són presents, també, a tots els diaris (se n'han comptabilitzat 108 referències explícites). Proporcionalment, *El Mundo* i *El País* són els dos diaris que més referències explícites a *Espanya* inclouen a les seves informacions; a força distància s'hi troben *El Periódico* i *El Punt*, mentre que *L'Avui* i *La Vanguardia* quasi no inclouen aquesta referència a les seves unitats redaccionals.

Identificadors territorials	Diari						Totals
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>	
Catalunya	137	56	64	42	42	61	402
Català/na/ns/nes	128	58	51	26	16	73	352
Espanya	12	0	5	1	8	23	49
Espanyol/a/ls/les	13	4	7	3	8	24	59

Taula 4.69. Nombre d'usos dels identificadors territorials als partits Catalunya-Euskadi/EuskalHerri a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

Tal com s'ha exposat a la metodologia (veg. 3.4.3.1.), per tal de determinar la consideració *nacional* o *autonòmica* de la selecció catalana, i també de l'espanyola, s'han analitzat els emparaulaments relatius a aquest aspecte efectuats per cadascun dels diaris.

Els resultats d'aquesta anàlisi (veg. taula 4.70.) mostren que *El Punt* i *l'Avui* identifiquen repetidament la selecció catalana únicament amb l'adjectiu *nacional* (sense cometes); mentre que *El Mundo* s'hi refereix, quan ho fa, com a selecció '*nacional*' sempre entre cometes (19 ocasions), al mateix temps que, tal com fa *El País*, la identifica explícitament amb el referent *autonòmic* (sense cometes) (10 i 4

ocasions, respectivament). Els diaris *La Vanguardia* i *El Periódico* recorren habitualment a expressions allunyades d'aquest tipus de denominació per identificar la selecció catalana («seleccions oficials», «seleccions esportives», «seleccions pròpies»...); Ambdós diaris no utilitzen en cap ocasió l'atribut *autonòmic* (ni amb ni sense cometes), i només en una ocasió (*La Vanguardia*) i en dues (*El Periódico*) l'anomenen selecció *nacional* (sense cometes).

D'altra banda, cal destacar que el diari *El Mundo* sí que empra la denominació *nacional*, aquest cop sense cometes, a l'hora de referir-se a la selecció espanyola de futbol (2 ocasions) en els mateixos paràgrafs on s'explica el partit Catalunya-Euskadi.

Tipologia identificativa	Diari					
	<i>El Punt</i>	<i>Avui</i>	<i>EPC</i>	<i>LV</i>	<i>El País</i>	<i>El Mundo</i>
Nacional (Cat)	10	8	2	1	1 ³⁵	1 ³⁶
“Nacional” (Cat)	0	0	0	0	0	19
Autonòmic (Cat)	0	0	0	0	4	10
“Autonòmic” (Cat)	0	1	0	0	0	0
Nacional (Esp)	0	0	0	0	0	2
“Nacional” (Esp)	0	0	0	0	0	0

Taula 4.70. Nombre d'usos de les tipologies identificatives de la selecció catalana (Cat) i de l'espanyola (Esp) als partits Catalunya - Euskadi/EuskalHerri a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

4.6.3.2. El context identificatiu

a. Punts d'espai i ubicació de les unitats redaccionals

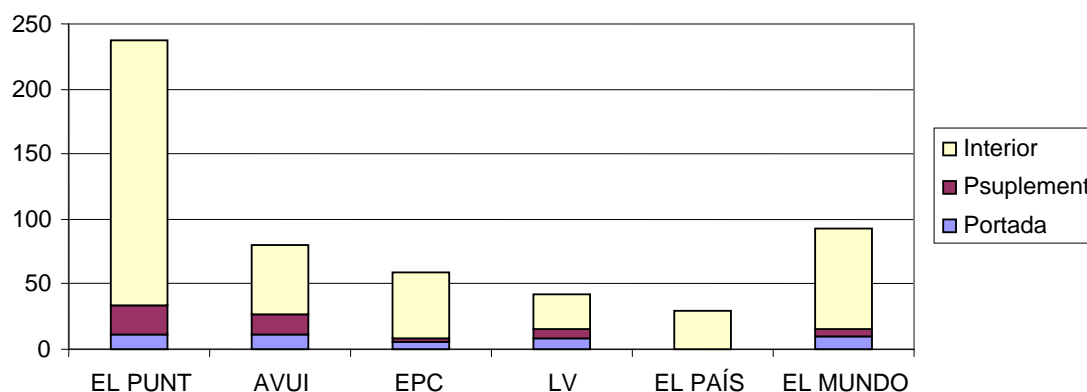
Tots els diaris, exceptuant *El País*, destinen un espai a les seves portades –i també a les portades de la secció d'esports– a l'esdeveniment (veg. gràfica 4.41.). En aquest sentit, *El País* és el diari que exposa de manera menys rellevant –tant per ubicació com per nombre d'espai– els dos partits.

Contràriament, l'altre diari editat a Madrid, *El Mundo*, és el segon diari que més espai dedica a l'esdeveniment, i l'inclou de manera destacada a dues de les seves portades i a les pàgines interiors –incloent-hi dos editorials (9 octubre 2006 i 30 desembre 2007)–

³⁵ A l'article d'opinió de Carles Santacana i expressat amb aquests termes «[...] la selecció catalana de fútbol entendida como una selección nacional» (*El País*, 8 oct, pàg. 72).

³⁶ Al titular de la unitat redaccional del 9 d'octubre, pàg. 10, en la reproducció literal de les paraules del President de la Generalitat de Catalunya del moment: «Maragall pide el reconocimiento de la selección porque las Cortes aprobaron que son una nación». Aquesta és l'única ocasió en què *El Mundo* exposa la paraula *nació* sense cometes relacionada amb Catalunya.

El Punt, el diari que més àmpliament tracta els dos partits, ho fa –igual que l'*Avui*– cedint el màxim protagonisme a l'esdeveniment a les portades del diari i de la secció d'esports.

Gràfica 4.41. Espai (punts d'espai) i ubicacions de la informació dels partits Catalunya-Euskadi/EuskalHerri a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

Pel que fa a *El Periódico* (59 punts d'espai) i *La Vanguardia* (42), cal dir que el primer hi destina més espai a les pàgines interiors del diari (50 punts), mentre que el segon n'hi destina més a la portada (9)

Quant als protagonistes segons el referent territorial que s'ubiquen a les portades i als suplementes de la portada, *El Mundo* presenta en el mateix pla de protagonisme la selecció catalana i la selecció basca (emprant la categoria *CB* en totes les ocasions que l'esdeveniment apareix a les portades); i a més, hi afegeix el protagonisme del referent espanyol (*CBE*). Només un altre diari, *El Punt*, situa el referent espanyol a les portades, en aquest cas a les dels suplementes (en dues ocasions). Però *El Punt*, en canvi, mostra de manera destacada el protagonisme de la selecció catalana (*C*) en contraposició a la basca (*B*), de manera semblant a com ho fa l'*Avui*, i en menor mesura també *El Periódico* i *La Vanguardia*.

b. Titulars i subtítulars

Els titulars i subtítulars de les informacions dels dos encontres s'exposen a les taules 4.71. i 4.72. Entre els aspectes més destacats de cada diari en sobresurten els següents:

D'entrada, tots els diaris empen gentílicis i referents territorials als seus titulars per exposar la notícia. De forma explícita tots els diaris esmenten *Catalunya* i també *Euskadi*. El diari *El Mundo* és l'únic que explícitament també hi afegeix *Espanya*.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtítulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · Catalunya i Euskadi, el partit més reivindicatiu. (8 octubre, P) · Ens la posem. <p>Els jugadors bascos i catalans escalfen el partit del Camp Nou reivindicant l'oficialitat de les seleccions en un partit en què l'afició ha de tenir un paper clau. (8 octubre, Ps)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Impossible quedar indiferent. <p>Els jugadors catalans despleguen la pancarta de la Plataforma pro Seleccions. (8 octubre)</p> <ul style="list-style-type: none"> · 56.000 espectadors avalen les seleccions. <p>El Camp Nou viu una gran festa de futbol i reivindicació en el Catalunya-Euskadi.</p> <p>Els presidents Maragall i Ibarretxe reclamen l'oficialitat de les seleccions nacionals. (9 octubre, P)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Per treure pit. <p>Més de 56.000 espectadors gaudeixen d'una gran festa reivindicativa al Camp Nou i demostren que la lluita per les seleccions és un dret al qual no s'ha de renunciar. (9 octubre, Ps)</p> <p>Remuntada catalana per l'oficialitat. (9 octubre)</p>
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · Els jugadors d'Euskadi reivindiquen l'oficialitat de la seva selecció. (8 octubre, P) · Un partit, dues nacions. <p>El vestidor català destaca la "festa" que es viu al voltant del combinat nacional i considera el matx d'avui com "un pas endavant". (8 octubre)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Euskadi espavila catalunya. <p>Els jugadors bascos fan un contundent comunicat reclamant l'oficialitat de la seva selecció i els catalans es fotografien amb la pancarta "Una nació, una selecció".</p> <ul style="list-style-type: none"> · Empat triomfant de Catalunya i Euskadi en la festa per les seleccions. (9 octubre, P) · Un empat triomfant. <p>Èxit. El Catalunya-euskadi reuneix gairebé 60.000 persones, el tercer partit amb més espectadors de la jornada FIFA. (9 octubre)</p>
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · Oleguer: «El partit és per si sol reivindicatiu i un pas endavant». · Gratacós anuncia que jugaran tots perquè el Catalunya-Euskadi és una festa. (8 octubre) · Els jugadors de la selecció basca en reclamen l'oficialitat. (8 octubre) · Ibarretxe i Maragall volen seleccions oficials. · Empat en una festa de color independentista. (9 octubre, P) · El Catalunya-Euskadi es converteix en una festa de signe reivindicatiu. (9 octubre) · Un gran Luque porta Catalunya a empatar davant una sòlida Euskadi. (9 octubre)
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · Examen para la oficialidad. · Los futbolistas vascos exigen el derecho a disputar competiciones internacionales. (8 octubre) · Maragall e Ibarretxe piden juntos selecciones deportivas. (9 octubre, P) · El gran espectáculo del fútbol. <p>Catalunya y Euskadi empatan en un partido histórico, entretenido y cargado de simbolismo. (9 octubre)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Dos naciones, un Mundial. <p>Maragall e Ibarretxe piden selecciones deportivas y aspiran a jugar la final de la Copa del Mundo. (9 octubre)</p>
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Reencuentro histórico en el Camp Nou. <p>Cataluña y euskadi se citan esta tarde en un partido con un clara signo reivindicativo. (8 octubre)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Una fiesta con miga. <p>Los jugadores de Cataluña posan por primera vez con una pancarta en favor de que la selección catalana pueda competir en torneos internacionales. (8 octubre)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Fiesta nacionalista en el Camp Nou. <p>Cataluña y Euskadi empatan y reclaman su reconocimiento internacional por boca de Maragall e Ibarretxe. (9 octubre).</p>
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Jornada de reivindicación. <p>Los jugadores de la selección catalana reclaman por primera vez en su historia la oficialidad. Los vascos también piden el reconocimiento mediante un manifiesto. (8 octubre).</p> <ul style="list-style-type: none"> · Lista problemática. Las bajas, un rompecabezas para los locales. (8 octubre) <ul style="list-style-type: none"> · El Cataluña-Euskadi se convierte en un multitudinario acto separatista. (9 octubre, P) · Cataluña y Euskadi llevan al césped las cesiones de Zapatero. (9 octubre, editorial) · El partido Cataluña-Euskadi del Camp Nou se convierte en un multitudinario acto independentista. (9 octubre) · El nacionalismo ahoga la oficialidad. (9 octubre)

Taula 4.71. *Titulars i subtítulars del partit Catalunya – Euskadi a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006).*

Als titulars del diari *El Punt* i *l'Avui* s'associa el partit de la selecció catalana amb dos aspectes: la reivindicació i la lluita per l'oficialitat de la selecció catalana –tot i que *l'Avui* atribueix a la selecció d'Euskadi el paper d'empènyer Catalunya en aquesta reivindicació–, i amb la festa i l'èxit del partit. Ambdós diaris identifiquen ambdues seleccions com a *nacionals*. De tots dos, *El Punt* és el que més clarament s'autoinclou –ho fa de manera explícita– en la reivindicació i en la festa. També tots dos diaris exposen un gran suport popular a les seleccions catalanes i basques, i exhorten (sobretot *El Punt*) *Espanya* a prendre'n nota (30 desembre, portada).

A *El Periódico*, tot i que tots dos temes també hi apareixen, aquests ho fan bàsicament a partir de la citació d'altri: un jugador, Oleguer (reivindicació), els dos presidents (reivindicació) o bé l'entrenador, Gratacòs (festa). El diari no presenta el partit com un triomf, i sí que el presenta com una festa de caràcter independentista. D'altra banda, bona part dels titulars del diari tenen un caràcter marcadament descriptiu i poc apassionat.

La Vanguardia també exposa els mateixos temes de fons als seus titulars (festa i reivindicació). Ho fa d'una manera semblant a *El Periódico* en alguns aspectes (no incloent-se explícitament en la demanda i en la festa, i exposant aquests temes a partir d'altres actors –els futbolistes bascos, els presidents català i basc...–); i en d'altres aspectes (l'assumpció del caràcter nacional de les dues seleccions), assemblant-se a *l'Avui* i *El Punt*.

El diari *El País* presenta l'esdeveniment com un partit històric i com una festa nacionalista reivindicativa. Ho fa en tercera persona i sense assumir com a pròpies aquestes proclames.

Aquesta darrera actuació és compartida també per *El Mundo*, que al seu torn també parla de reivindicació, però hi afegeix alguns aspectes novedosos: exposa el partit com un afront a Espanya, el defineix com un acte de «separatismo», de «secesión», «de miting independentista» ple de «fervor patriótico»... fruit, tot plegat, d'una concessió del president del govern espanyol, Rodríguez Zapatero. A banda d'aquest enfocament, l'altre tema present als titulars de tots dos partits de *El Mundo* són les dificultats en la confecció de la llista de convocats d'ambdues seleccions.

Com a darrer apunt referent a les identificacions, ni *El Mundo* ni *El País*, malgrat que ambdós coincideixen a l'hora de titular que l'acte és *ple de nacionalisme*, atribueixen

als subjectes col·lectius del partit (Catalunya i Euskadi) la categoria o la representació de nacions.

<i>Diari</i>	<i>Titulars i subtitulars</i>
El Punt	<ul style="list-style-type: none"> · L'Euskal Herria-Catalunya unirà avui futbol i reivindicació nacional. (29 desembre, P) · Ho sentim! Catalunya i el País Basc tornen a jugar el seu partit més emotiu mentre no puguin enfrontar-se encara amb Espanya. (29 desembre, Ps) · El futbol no entén de fronteres ni vets. (29 desembre) · El País Basc i Catalunya es tornen a agermanar avui per fer-se sentir en una diada històrica. (29 desembre) · Més i amb més força. 6.000 catalans entre les 50.000 persones que reclamen a Bilbao l'oficialitat de les seleccions. (30 desembre, P) · Escolta, Espanya. 50.000 bascos i catalans es manifesten a Bilbao per l'oficialitat de les seleccions i el clam continua a San Mamés el dia que el govern català, el basc i el gal·lec s'uneixen per lluitar-hi plegats. (30 desembre, Ps) · Ningú no ens prendrà la il·lusió. Catalunya i el País Basc es regalen un gran partit amb un altre empat. (30 desembre) · Fins i tot tenim heroi. Bojan marca en el debut amb Catalunya i acaba sent aclamat per l'afició. (30 desembre)
Avui	<ul style="list-style-type: none"> · 6.000 catalans van a Bilbao per l'Euskal Herria – Catalunya d'avui. (29 desembre, P) · Reivindicació a punt. Uns 6.000 seguidors catalans viatgen a Bilbao per assistir al partit d'avui entre les seleccions d'Euskal Herria i Catalunya. Abans de l'amistós, una concentració demanarà l'oficialitat. (29 octubre) · Futbol internacional. Televisió de Catalunya fa la retransmissió en directe del partit de futbol amistós que disputen les seleccions d'Euskal Herria i Catalunya. (29 desembre) · El partit de les seleccions acaba en greu lesió de Jorquera (1-1). (30 desembre, P) · Bojan empeny Catalunya. El davanter blaugrana debuta amb gol i molt protagonisme ofensiu en l'empat de la selecció amb Euskal herria. San Mamés amplifica el crit reivindicatiu pel reconeixement de les seleccions. (30 desembre). · Oficialitat, 'ofizialtasuna'. Catalunya, Euskadi i Galícia signen un document perquè les seves seleccions disputin partits oficials. Milers de persones es manifesten a Bilbao per recolzar els combinats català i basc. (30 desembre)
El Periódico de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> · La federació basca reforça la seguretat privada de San Mamés. Euskal Herria i Catalunya s'enfronten avui a Bilbao. (29 desembre) · Euskadi, Galícia i Catalunya s'alien per les seves seleccions. Catalans i bascos empaten a Bilbao. (30 desembre, P) · La greu lesió de Jorquera enterboleix l'empat de Catalunya. (30 desembre)
La Vanguardia	<ul style="list-style-type: none"> · "Estárimos en puestos de honor" Pere Gratacós sostiene que la selección catalana triunfaría e.n competiciones oficiales por su calidad. (29 desembre) · Empate entre Euskadi y Catalunya. El partido que enfrentaba a los combinados de Euskal Herria y Catalunya acabó en tablas, en una fiesta futbolística dedicada a las selecciones nacionales en la que brilló Bojan. (30 desembre, P) · Jorquera se pierde la fiesta. (30 desembre)
El País	<ul style="list-style-type: none"> · Bojan se luce en San Mamés. Euskal Herria y Catalunya se parten el dominio y las ocasiones en un partido competido. (30 desembre).
El Mundo	<ul style="list-style-type: none"> · Euskadi y Catalunya se miden con muchas bajas. (29 desembre) · El Euskadi-Cataluña deriva en una jornada separatista contra España. (30 desembre, P) · País Vasco, Cataluña y Galicia alimentan el secesionismo a través del deporte. (30 desembre) · Que pierda España. (30 desembre) · Mítin independentista con el balón en el centro. (30 desembre) · Es la costumbre. En el Camp Nou, hace unos meses, con idéntico fervor patriótico, las selecciones catalana y vasca empataron. Ayer, en San Mamés, también. (30 desembre) · Jorquera se lesiona con Cataluña y se pierde el resto de temporada. (30 desembre)

Taula 4.72. *Titulars i subtitulars del partit Catalunya – Euskal Herria a cada diari (29 i 30 de desembre de 2007).*

4.6.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL DELS PARTITS CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA

4.6.4.1. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició comuna

a. Encapçalaments de la informació

Per encapçalament de la informació de l'esdeveniment s'entén la denominació situada al capdamunt de cadascuna de les pàgines dels diferents mitjans de comunicació analitzats durant tota la cobertura de l'esdeveniment.

Les notícies referents als dos partits es troben emmarcades als periòdics amb fórmules diverses (veg. *taula 4.73.*).

<i>Diari</i>	<i>Enunciats de les capçaleres</i>
El Punt	SELECCIÓ (portada) i CATALUNYA-EUSKADI (8 i 9 octubre) / País Basc-Catalunya (29 i 30 desembre)
Avui	CATALUNYA-EUSKADI (8 i 9 octubre.) / EUSKAL HERRIA-CATALUNYA (29 i 30 desembre)
El Periòdico de Catalunya	Jornada de seleccions. El matx del Camp Nou (8 octubre) / La selecció catalana (9 octubre) / futbol (29 i 30 desembre)
La Vanguardia	CATALUNYA-EUSKADI, 35 AÑOS DESPUÉS (8 i 9 octubre) / EUSKAL HERRIA-CATALUNYA (29 desembre) Amistoso Euskal Herria – Catalunya (30 desembre)
El País	Selecciones autonómicas (8 i 9 octubre) / Fútbol (29 i 30 desembre).
El Mundo	Cataluña-Euskadi (8 octubre 2006) / MODELO DE ESTADO: Jornada reivindicativa (9 octubre, secció ESPAÑA) / Fútbol: Cataluña-Euskadi (9 octubre) / Primera división y partidos autonómicos (29 desembre) / Desafío nacionalista (30 desembre)

Taula 4.73. Enunciats de les capçaleres dels partits Catalunya-Euskadi/EuskalHerria a cada diari (8 i 9 d'octubre de 2006 i 29 i 30 de desembre de 2007).

El Mundo i *El País* identifiquen el partit Catalunya-Euskadi amb el concepte *autònic* a les capçaleres de les seves informacions³⁷. El diari *El Mundo* és l'únic que a l'encapçalament utilitza una expressió qualificativa del partit «Desafío nacionalista» (30 desembre).

³⁷ En aquest punt, caldria exposar que el diari *El Mundo* erra en la seva identificació el dia 29. La selecció que s'enfronta a Catalunya en aquesta data és la d'Euskal Herria –i no pas la d'Euskadi com l'anomena el diari–, que transcendeix el marc autònic espanyol. Així, El concepte *Euskal Herria* designa les tres províncies espanyoles de la Comunitat Autònoma Basca (Alava, Guipúzcoa i Biscaia), Navarra i el País Basc francès.

El diari *El Periódico* fa servir un encapçalament, «Jornada de seleccions» (8 octubre), sota el qual encabeix tant el partit Catalunya-Euskadi com el partit de la selecció espanyola disputat el dia anterior. Això, malgrat que totes dues informacions es troben en pàgines diferents (a la portada del suplement, la selecció espanyola, i a les pàgines interiors, la catalana). El dia següent *El Periódico* exposa la informació del partit Catalunya-Euskadi amb l'encapçalament «La selecció catalana», sense ometre'n el gentilici.

L'omissió del gentilici, en canvi, sí que l'efectua el diari *El Punt* a la capçalera de la seva portada (8 i 9 oct). Per aquest diari, la selecció catalana és la «Selecció».

Els diaris *El Punt*, *l'Avui* i *La Vanguardia* són els únics tres diaris que exposen a les capçaleres de les seves informacions els noms de les dues seleccions del partit tal com oficialment s'anomenen en les dues cites (*Catalunya* i *Euskadi* a la primera i *Catalunya* i *Euskal Herria* a la segona).

4.6.4.2. Emmarcament territorial a les unitats redaccionals d'aparició específica

a. La presència del recurs a la història

Tots els diaris recorren, tot i que de diferents maneres i amb més o menys assiduitat, al recurs de la història. El diari que menys hi recorre, amb diferència, és *El Mundo*, mentre que la resta ho fan en força més ocasions.

El diari *El Mundo* no exposa en cap ocasió la trajectòria històrica d'ambdues seleccions. L'única referència que fa a la història es troba en dues UR del segon partit en les quals parla de l'encontre de l'any anterior. Cal destacar que ho fa tot reproduint la mateixa fotografia emprada per il·lustrar la notícia del 2006. Es tracta, concretament, d'una fotografia amb un peu de foto que relliga el partit amb la banda ETA: « Un cartel de apoyo a ETA en euskara y en catalán saluda desde la grada a los jugadores del Cataluña-Euskadi disputado hace más de un año en el Camp Nou» (29 desembre, pàg. 25).

Contràriament al que fa *El Mundo*, el diari *El País* relaciona el partit de 2006 de forma clara i explícita amb la història. D'entrada ho fa amb el titular de la UR principal

«Reencuentro histórico en el Camp Nou» (8 octubre 2006, pàg. 72), i l'acompanya de dos articles d'opinió de dos historiadors que glossen alguns aspectes històrics d'ambdues seleccions. A banda d'això, el diari també fa referència als darrers partits de la selecció catalana: «Fué sólo un amistoso, pero mucho más intenso y eléctrico que los que suele jugar Cataluña por Navidad. No estaban ayer delante ni Ecuador ni Bulgaria, sino una selección con aspiraciones idénticas» (9 octubre 2006, pàg. 69).

El Periódico de Catalunya fa referències a la història d'ambdues seleccions. D'una banda, dedica una UR a «Els últims partits de la selecció catalana» (8 octubre, pàg. 56) i menciona en una altra «la tradicional cita nadalenca del futbol català» (8 octubre, pàg. 60). També informa dels darrers encontres entre les dues seleccions «Una llarga espera. L'últim partit del combinat basc davant la selecció catalana es va disputar a l'estadi de Montjuïc el dia 8 de juny de 1930...» (8 octubre, pàg. 60), i del fet que la selecció d'Euskadi jugui «[...] Per primera vegada, després de 67 anys, [...] lluny dels territoris d'Euskadi [...]» (8 octubre, pàg. 60).

La Vanguardia empra en la narració de l'esdeveniment algunes referències històriques. Així, a l'encapçalament del partit de 2006 s'hi refereix explícitament: «Catalunya-Euskadi, 35 años después» (8 i 9 octubre). En diverses ocasions també exposa els enfrontaments al llarg de la història entre totes dues seleccions: «Las selecciones de Catalunya y Euskadi se entrentan hoy por segunda vez en 75 años»; «Desde 1914 Catalunya y Euskadi se han enfrentado en diez ocasiones» (8 octubre, pàg. 68). Durant el segon partit, *La Vanguardia* inicia la crònica del primer dia amb un altre referent històric: «Hace 34 años que la selección catalana no sale de casa. Desde el 21 de octubre de 1973, en pleno régimen franquista [...]» (29 desembre, pàg. 54), i la completa amb les declaracions del seleccionador català recordant el mateix fet: «Es un partido muy importante para la selección catalana por la carga emocional que supone efectuar la primera salida en 34 años». El diari també fa referència als jugadors que més vegades han defensat la samarreta de la selecció catalana «Homenaje a viejas glorias» (29 desembre, pàg. 54).

El diari *Avui* també empra en diferents ocasions les referències a la història. Recorda el nombre de partits disputats per la selecció catalana (29 desembre, pàg. 53), es refereix al partits Catalunya-Euskadi anteriors –també el celebrat durant la dictadura franquista–, i al partit del 2006 (30 desembre, pàg. 50)–. També fa referència al fet que el partit de 2007 suposa jugar altra vegada fora de Catalunya, fet que no es produïa des del 1973 (29 desembre, pàg. 51).

En relació a les referències històriques, *El Punt* exposa els darrers resultats de la selecció catalana (8 octubre, pàg. 3), repassa la trajectòria del seleccionador català Pere Gratacòs amb l'equip (9 octubre, pàg. 4), es fa ressò d'alguns dels partits Catalunya-Euskadi disputats al llarg de la història (9 octubre, pàg. 6) i ho reforça amb un article d'opinió «El 1971 també van jugar...» d'Enekoitz Esnaola (8 octubre, pàg. 3).

b. L'ús de la metonímia

El recurs a la metonímia és poc present als diaris analitzats. En cap cas s'han trobat expressions metonímiques que presentin els catalans o tot Catalunya expectant, vibrant o emocionada pel partit o pel resultat, com si que apareixien en esdeveniments relacionats amb les seleccions espanyoles³⁸ en relació als espanyols i Espanya. De fet, tots els diaris concreten les mostres d'alegria, de passió o de reivindicació només en aquells que assisteixen al partit i no les fan extensives explícitament a tota la població. El diari *El Mundo* és el que més clarament construeix la narració de la notícia d'aquesta manera: «Los 56.354 espectadores que acudieron ayer al Camp Nou [...] respiraron oxígeno separatista durante las más de seis horas de actos que envolvieron el partido» (9 octubre, pàg. 10, a l'inici de la crònica). Unes altres mostres, aquestes de *El Periódico*, «Ibarretxe i Maragall volen seleccions oficials» (9 octubre, portada), «Les 56.354 persones que van assistir al matx van corejar nombrosos eslògans independentistes» (9 octubre, pàg. 2)

Bàsicament, la presència del recurs metonímic s'esdevé a partir de l'emparaulament de la selecció catalana amb el mot *Catalunya*, sense acompanyar-lo de mots com *equip*, *combinat* o *selecció*. En general, els diaris empen totes dues fórmules per referir-se a la selecció catalana, tot i que amb un nombre de presències diferents entre uns i altres.

El diari que menys empra la fórmula metonímica és *El Mundo*. En ocasions fins i tot exposa l'esdeveniment concretant-ne detalladament els actors: «Dos equipos de fútbol, compuestos por jugadores catalanes y vascos, se reunieron ayer en el campo del Barça para jugar un encuentro...» (9 octubre, pàg. 4).

En contraposició a aquest tipus d'actuació, entre els que més empen la fórmula metonímica *Catalunya* s'hi troben l'*Avui*, *El Punt* i també *El País*. El titular «Un partit,

³⁸ Vegi's, per exemple, els resultats dels Jocs Olímpics (4.1.) en aquest mateix estudi.

dues nacions» (8 octubre) és un dels exemples de metonímia que es poden trobar a l'*Avui*. En són d'altres: «Bojan empeny Catalunya» (*Avui*, 30 desembre, pàg. 50) i «Euskadi espavila Catalunya» (*Avui*, 8 octubre, pàg. 63). Tanmateix, el diari *Avui* combina aquests usos metonímics amb expressions que concreten el subjecte de la notícia allunyades de la metonímia: «Seguidors de les seleccions de Catalunya i Euskal Herria» (30 desembre, peu de foto portada); «Uns 6.000 seguidors catalans viatgen a Bilbao per assistir al partit d'avui entre les seleccions d'Euskal Herria i Catalunya» (29 desembre, pàg. 53); «La selecció catalana treu l'orgull i acaba igualant un 0-2 amb gols de Verdú i Luque» (9 octubre, pàg. 2 suplement d'esports).

El diari *El Punt*, tot i que en algunes ocasions recorre a la concreció tot dient *equip* o *selecció*, empra majoritàriament als titulars *Catalunya* o *Euskadi*: «Catalunya no es va arronsar i va poder empatar en un bon final» (9 octubre, pàg. 3); «El matx de Catalunya va ser el tercer amb més públic del cap de setmana» (9 octubre, pàg. 4); «Catalunya i el País Basc tornen a jugar el seu partit més emotiu mentre no puguin enfrontar-se encara amb Espanya» (29 desembre, portada); «Catalunya i el País Basc es tornen a agermanar avui per fer-se sentir en una diada històrica» (29 desembre, pàg. 2); «Catalunya i el País Basc es regalen un gran partit amb un altre empat» (30 desembre, pàg. 2). En aquest sentit, també Gratacòs és presentat metonímicament com el «seleccionador de Catalunya» (9 octubre, pàg. 4).

El diari *El País*, tot i que en menys ocasions, fa el mateix que *El Punt*, i empra als seus titulars la denominació *Catalunya* i *Euskal Herria* sense dir-ne *selecció* o *equip* (8 octubre, pàg. 72; 30 desembre, pàg. 54...). En un dels titulars, a més, combina aquestes denominacions amb una altra metonímia: «Cataluña y Euskadi empatan y reclaman su reconocimiento internacional por boca de Maragall e Ibarretxe» (9 octubre, pàg. 69).

El Periódico i *La Vanguardia* alternen totes dues fórmules. El primer ho fa amb més presència dels usos metonímics: «Un gran Luque porta Catalunya a empatar davant una sòlida Euskadi» (9 octubre, pàg. 3); «Euskadi, Galícia i Catalunya s'alien per les seves seleccions» (30 desembre, portada); «Catalunya es reivindica. La selecció catalana, amb 18 jugadors de Primera, s'enfonsa a Euskadi» i «Els últims partits de la selecció catalana» (8 octubre, pàg. 56). Mentre que a *La Vanguardia* hi predominen les fórmules que expliciten que els subjectes que s'enfronten són *equips*, *seleccions* o *combinats*. Alguns exemples dels dos usos, a *La Vanguardia*, són: «Los dos líderes reivindican la oficialidad de los equipos de Catalunya y Euskadi» (9 octubre, portada);

«Más que un partido de fútbol. Las selecciones de Catalunya y Euskadi...» (8 octubre, pàg. 68); «Pere Gratacòs sostiene que la selección catalana triunfaría en competiciones oficiales por su calidad» (29 diciembre, pàg. 54); «Empate entre Catalunya y Euskadi. El partido que enfrentaba a los combinados de Euskal Herria y Catalunya acabó en tablas, en una fiesta dedicada a las selecciones nacionales en la que brilló Bojan» (*La Vanguardia*, 30 diciembre, portada); «Catalunya y Euskadi empatan en un partido histórico, entretenido y cargado de simbolismo» (9 octubre, pàg. 54).

c. La presentació dels fets des d'un prisma (nacional/territorial) propi

El diari *El Mundo* no presenta com a pròpia cap de les dues seleccions que juguen els partits. De fet, el prisma de referència que empra el diari en bona part de les seves UR és l'espanyol. En aquest sentit, presenta l'esdeveniment exposant fets relacionats amb Espanya (la selecció espanyola de futbol, l'estructura política de l'Estat espanyol, el president del govern espanyol...) d'una o altra manera: «El nacionalismo ahoga la oficialidad. Las dos aficiones se prodigaron en insultos antiespañoles y clamaron a favor de la independencia de ambas comunidades olvidando el verdadero motivo del partido» (*El Mundo*, 9 octubre, pàg. 11); «[...] Incluso hubo quién acudió al estadio con la camiseta de la selección de Suecia y con la bandera de Irlanda para recordarle a Luis Aragonés sus recientes fracasos deportivos» (9 oct, pàg. 10); «Jordi Vinyals, presidente de la Plataforma ProSelecciones Catalanes y, por tanto, impulsor de la polémica campaña publicitaria en la que se usaron a niños en contra de España, disfrutó también de lo lindo» (9 octubre, pàg. 10); «Cataluña y Euskadi llevan al césped las cesiones de Zapatero» (editorial, 9 octubre, pàg. 3); «Pulso separatista contra España con el deporte como excusa» (editorial, 30 diciembre, pàg. 7)...

Els altres cinc diaris presenten l'esdeveniment, tot i que amb matisos, des del prisma català. Tots ells tenen com a protagonistes principals de les informacions en força més ocasions els esportistes catalans que els bascos (veg. 4.6.2.1), tot i que aquests darrers també són protagonistes de diverses unitats redaccionals.

En aquest sentit, per exemple, el diari *El Periódico* repassa les seleccions catalanes reconegudes internacionalment –i no pas les basques–, exposa els darrers partits de la selecció catalana –i no pas, tampoc, de la basca–. (8 octubre, pàg. 56); i dedica el tema del dia del 9 d'octubre només a «La selecció catalana» (9 octubre, pàgs. 2-5).

Pel que fa a *El Punt*, aquest descriu el partit des de les accions dels catalans «Remuntada catalana per l'oficialitat» (9 octubre, pàg. 2), i en bona part dels seus titulars (veg. 4.6.3.2.) mostra el seu marc de referència català: «Fins i tot tenim heroï!», referint-se al jugador català Bojan (30 desembre, pàg. 4); o «Per treure pit»³⁹ (9 octubre, portada suplement). Tanmateix, *El Punt* construeix algunes unitats redaccionals en les quals Catalunya i Euskadi s'exposen tot formant un mateix marc referencial en contraposició a Espanya: «Ningú no ens prendrà la il·lusió. Catalunya i Euskadi es regalen un gran partit amb un altre empat» (30 desembre, pàg. 2) o «Escolta, Espanya. 50.000 bascos i catalans es manifesten a Bilbao per l'oficialitat de les seleccions [...]» (30 desembre, portada suplement).

La Vanguardia i *El País* no fan grans diferències entre una i altra selecció. I a banda d'una major presència de referents catalans, bona part dels seus titulars es refereixen a totes dues seleccions de la mateixa manera: «Empate entre Euskadi y Catalunya» (*La Vanguardia*, 30 desembre, portada), «Catalunya y Euskadi empatan en un partido histórico, entretenido y cargado de simbolismo» (*La Vanguardia*, 9 octubre, pàg. 54); «Cataluña y Euskadi se citan esta tarde en un partido con un claro signo reivindicativo» (*El País*, 8 octubre, pàg. 72).

d. L'omissió del referent territorial propi (o presència implícita del referent territorial propi)

Ni *El País*, ni *La Vanguardia*, ni tampoc *El Periódico* –que en el punt anterior sí que mostrava algunes unitats redaccionals des d'un prisma català– presenten omissions del gentilici que impliquin la presència implícita del referent territorial propi. En tots els casos s'explicita i es concreta de qui es parla i a quina selecció o territori es fa referència, sense donar-lo per sobreentès.

En canvi, *El Punt* i *l'Avui* sí que presenten diverses omissions del gentilici que mostren que el marc referencial compartit és el català. Alguns exemples en són: «El davanter blaugrana debuta amb gol i molt protagonisme ofensiu en l'empat de la selecció amb Euskal Herria» (*Avui*, 30 desembre, pàg. 50); la secció: «Més selecció» (*Avui*, 30 desembre, pàg. 51; 29 desembre, pàg. 53), en la qual s'exposen en format breu

---

³⁹ Unitat redaccional il·lustrada amb una fotografia en la qual es pot veure uns quants espectadors fent volejar les seves samarretes com a gest de protesta per la suspensió judicial el dia abans de l'anunci de la Plataforma Pro-seleccions catalanes en el qual apareixia un nen vestit amb la samarreta catalana, mentre un altre amb una de vermella –simulant l'espanyola– li impedia de jugar. A resultes d'aquest impediment, el nen amb la samarreta catalana se la treia, i els altres nens de l'anunci, solidaritzant-se amb ell, també.

diferents notícies relacionades amb la selecció catalana; o «A la televisió pública s'ha imposat el seny i la retransmissió del partit es farà en directe» (*Avui*, 29 desembre, pàg. 55), referint-se a la Televisió de Catalunya (TVC).

D'altra banda, *El Mundo* també omet el referent territorial en algunes ocasions, però no pas per parlar de Catalunya o del País Basc, sinó per referir-se a l'Estat espanyol o a la selecció espanyola. Alguns exemples en aquest sentit són: «[...] se mostró una pancarta que tildaba de 'traidores' a los catalanes que juegan en la selección y se quemó una bandera española» (30 desembre, portada); l'encapçalament «Modelo de estado», referint-se a l'Estat espanyol (9 octubre, pàgs. 10 i 11), o l'expressió «el presidente del gobierno», que també fa referència al govern espanyol (editorial 9 octubre, pàg. 3), entre d'altres.

e. El reconeixement explícit del marc referencial

Aquest recurs només s'ha trobat a tres diaris: a *El Punt* i a *l'Avui*, que expliciten *Catalunya* com el marc referencial propi, i a *El Mundo*, que ho fa amb *Espanya*.

El Punt exposa als titulars en diferents ocasions l'explicitació referencial pròpia: «Ens la posem» (8 octubre, portada suplement); «[...] Més de 56.000 espectadors gaudeixen d'una gran festa reivindicativa al Camp Nou i demostren que la lluita per les seleccions és un dret al qual no s'ha de renunciar» (9 octubre, portada suplement); «Ho sentim!» (29 desembre, portada suplement); «Ningú no ens prendrà la il·lusió» (30 desembre, pàg. 2); «Fins i tot tenim heroi» (30 desembre, pàg. 4).

També en algunes columnes d'opinió d'aquest mateix diari s'exposa explícitament el marc propi: «Valors pels quals val la pena insistir en el reconeixement internacional. Fins que ens en sortim» (Pep Riera, 9 octubre, contraportada), i també:

Per què als presidents del meu país els costa tant anar a veure els partits de Catalunya per molt que siguin de *costellada*? [...] Per què no sabem encara contestar quin és el color de la samarreta de la nostra selecció? (El Punt, Jordi Basté, 29 desembre, contraportada)

Les explicitacions del diari *Avui* es redueixen només a un parell d'ocasions que es situen entremig del redactat de les unitats redaccionals: «[...] l'holandès, que accepta

preguntes en català i utilitza la nostra llengua quan ha de fer discursos a l'estadi blaugrana, va preferir donar suport al país que desmarcar-se'n i aprofitar els dos dies de festa de què gaudia» (9 octubre, pàg. 3); i:

Esportivament, el món està muntat d'una manera i als catalans i als bascos no ens deixen expressar-nos-hi. A partir d'aquí es pot entendre que un amistós autonòmic generi aquestes passions, amb la graderia bullint, les principals autoritats del país a la llotja i tota la litúrgia d'un matx internacional. (9 octubre, pàg. 2)

En canvi, el marc referencial propi explicitat per *El Mundo* és l'espanyol. En cap cas és el basc o el català. A les UR analitzades l'explicitació només apareix en dues ocasions: «[...] la selección, la representación de nuestro fútbol, necesita un cambio» (8 octubre, pàg. 53) –referint-se al futbol espanyol–, i:

[...] entre nuestras 100 Propuestas para defender y fortalecer la Democracia abogamos por prohibir que las administraciones públicas financien a aquellas entidades deportivas cuya intención sea promover la participación de sólo una parte del territorio en competiciones internacionales oficiales. La artificiosidad de estas selecciones se hace patente en todo el territorio, incluido el País Vasco y Cataluña –mal que les pese a los nacionalistas–, cada vez que hay una cita importante de la selección española. (Editorial 30 desembre, pàg. 7)

Els altres tres diaris –*El Periódico*, *La Vanguardia* i *El País*– no expliciten en cap ocasió el seu marc referencial propi.

4.6.5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DELS PARTITS CATALUNYA – EUSKADI / EUSKAL HERRIA

D'entrada, el fet que un partit *oficialment amistós* aparegui a les portades de quasi tots els diaris –tant els editats a Catalunya com els editats a Madrid–, a alguns editorials i a força pàgines interiors, denota que l'esdeveniment és percebut com un fet proper i significatiu per tots ells i, conseqüentment, pels seus potencials lectors.

La celebració del partit construeix realitat. I malgrat que uns i altres diaris l'associïn a marcs *nacionals*, *autonòmics* o *estats*, els conceptes *Catalunya*, *Euskadi*, *Euskal Herria*, i també *Espanya*, esdevenen *realitats* palpables i reproduïdes, com a mínim, a les pàgines dels diaris i a les vivències d'aquells que d'una o altra manera hi han participat (jugadors, espectadors, lectors...).

A més, durant la construcció de l'esdeveniment per part dels mitjans, es reproduïxen a tots ells les pràctiques banals relacionades amb el nacionalisme. Els conceptes i els marcs referencials de *Catalunya*, *País Basc*, i també *Espanya* apareixen arreu i profusament. Tanmateix, cal dir que la freqüència d'aparició i les identificacions d'aquests com a *nacionals* o *autonòmics* són diferents segons el mitjà. Els diaris *El Punt* i *Avui* exposen el partit com un esdeveniment nacional català, mentre que *El Mundo* l'exposa com un partit entre autonomies jugat dins del marc nacional espanyol. *El País*, tot i que de manera menys explícita, també adopta aquest darrer enfocament; tanmateix, no nega, com sí que fa *El Mundo*, l'opció de considerar també *nacionals* les seleccions catalana i basca. *El Periódico* i *La Vanguardia*, per la seva banda, identifiquen poc o molt poc –tot i que ho fan– Catalunya i el País Basc amb el concepte *nació*, i opten per utilitzar altres fórmules identificatives allunyades de l'emparaulament explícit nacional o autonòmic.

Una de les altres pràctiques banals que contribueixen al recordatori referencial (nacional o autonòmic) és la que fa referència al *mapeig* dels protagonistes de les informacions. En aquest punt, tots els diaris editats a Catalunya coincideixen en atorgar una presència molt més destacada als actors catalans, en detriment dels bascos, tant a les UR com a les il·lustracions d'aquestes (la relació entre la presència de catalans i bascos és, aproximadament, de 5 a 2 a favor dels primers). Pràctica, aquesta, que els diaris *El País* i *El Mundo* no efectuen de la mateixa manera ja que presenten de forma força més equilibrada uns i altres actors (de 5 a 4). D'aquesta

manera, en aquest aspecte, el recordatori banal de referència de *El País* i *El Mundo* iguala ambdues realitats, i els permet presentar l'esdeveniment des d'una òptica espanyola. En canvi, els altres quatre diaris, malgrat que no tots coincideixen en els usos i les freqüències de la identificació *nacional* de les seleccions, sí que contribueixen a presentar els fets des d'un prisma *més propi* (el català) que *l'altre* (el basc).

Aquesta presentació *més pròpia* o més propera d'aquests quatre diaris també s'observa en els usos que aquests fan d'alguns recursos. Però no pas en tots ni tampoc de la mateixa manera. Així, *El Punt* i *l'Avui*, mostren una gran coherència en la reproducció d'un marc referencial propi català en tots els recursos (història, omissió dels referents, explicitació del marc referencial...); mentre que *La Vanguardia* i *El Periódico* només ho fan en alguns i en d'altres no. Així, tots dos diaris, en algunes ocasions semblen tenir dues seleccions, dos marcs referencials: el català i l'espanyol.

D'altra banda, el diari *El Mundo* és molt coherent en l'ús dels recursos identificatius. Tots els que utilitza fan referència a l'única entitat que el diari identifica amb el concepte de *nació*: Espanya. Des dels protagonistes de les UR que, més que en cap altre diari, són *espanyols*, passant per la nombrosa presència de referències explícites i implícites a *Espanya*, fins a la nul·la legitimació històrica de les seleccions catalana i basca, tota la construcció de la notícia relativa a l'esdeveniment és en clau nacional espanyola. D'aquest diari també en destaca que subratlla els aspectes de confrontació amb Espanya relatius al partit, i l'ús sovintejat d'un emparaulament associat a la violència i en alguns casos despectiu a l'hora de referir-se als actors de l'esdeveniment («ultranacionalistas vascos y catalanes», «el fútbol como arma política», «acto independentista», «insultos antiespañoles», «mezclando una vez mas política y deporte», «acto separatista», «pulso separatista», «desafío nacionalista», «Batasunización del independentismo catalán», «mitin independentista», «pulso separatista», «jornada de exaltación separatista contra España», «lobby del separatismo deportivo, pancartas amenazantes», «instrumentalización del deporte similar a la que han practicado todos los regímenes totalitarios»...)

Pel que fa a *El País*, la característica més destacada és que no es decanta per cap marc referencial en l'ús dels recursos, ni tampoc en els protagonistes de les informacions, ni en bona part dels emparaulaments... I és precisament aquest comportament, sobretot quan es compara amb l'actuació que du a terme a l'hora d'informar sobre esdeveniments en els quals participa la selecció espanyola o un equip

o atleta espanyol (veg. 4.1. –Jocs Olímpics–, 4.2. –F-1– i 4.4. –Lliga de Campions–), el que desvela les pràctiques banals nacionals del diari en clau espanyola. Llavors, tal com s'exposa a l'estudi dels altres esdeveniments, sí que el diari empra els recursos que en el cas dels partits Catalunya-Euskadi no fa servir.

4.7. ANÀLISI GLOBAL I COMPARATIU DELS ESDEVENIMENTS ALS MITJANS

En aquest apartat de resultats s'exposen alguns dels aspectes més rellevants relatius a cadascuna de les hipòtesis de recerca a partir de la comparativa de les actuacions de tots els mitjans en tots els esdeveniments analitzats.

Primerament s'exposa l'aportació, en relació a l'espai, que cada mitjà ha dedicat als esdeveniments. Seguidament, es descriuen la presència i la tipologia dels personatges protagonistes de les informacions, en relació a les seves característiques territorials. Al següent punt es comparen les identifications que els diferents mitjans atorguen als personatges dels quals parlen. I, finalment, al darrer apartat s'hi exposen els marcs referencials utilitzats pels diferents diaris en els diferents recursos d'emmarcament analitzats.

4.7.1. EL VOLUM D'INFORMACIÓ I LES CARACTERÍSTIQUES REPRESENTATIVES DELS ESDEVENIMENTS

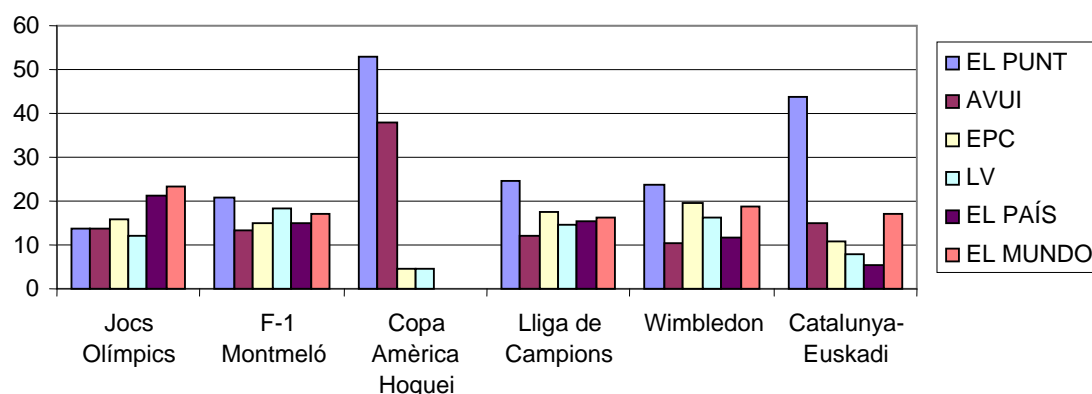
El volum d'espai que cada esdeveniment ha ocupat a les pàgines d'informació dels mitjans no pot ser comparat en termes absoluts perquè els dies analitzats de cada esdeveniment no abasten la totalitat d'aquest –i perquè tots ells presenten característiques diferenciades en relació al nombre de dies de competició–. És per això, que partint d'una mostra representativa de cadascun d'ells, la presentació de les diferències en el volum d'informació segons els mitjans es fa en termes relatius, per cada esdeveniment, segons l'aportació al total d'espai que s'hi ha destinat al conjunt dels sis mitjans de l'estudi.

Alguns esdeveniments han merescut una cobertura semblant a tots sis mitjans, mentre que d'altres han estat tractats, en relació al volum d'espai que s'hi ha destinat, de maneres molt diferents (*veg. gràfica 4.42.*).

Els esdeveniments ens els quals la cobertura ha estat semblant a tots els mitjans són, primerament, la F-1 de Montmeló, i després els de la Lliga de Campions, els Jocs Olímpics i el torneig de Wimbledon. En relació a aquests tres darrers, caldria destacar

el comportament del diari *El Punt*. Així, aquest mitjà és el que més volum d'espai dedica a la Lliga de Campions (24,62%) i al torneig de Wimbledon (23,63%) però, en canvi, és el que menys en dedica als Jocs Olímpics (13,77%). D'altra banda, els Jocs Olímpics són l'esdeveniment en el qual *El Mundo* (23,50%) i *El País* (21,10%) efectuen la seva major aportació al volum total d'informació, a força distància de la resta de mitjans (*El Periódico*, el tercer, hi aporta un 15,83%, mentre que *La Vanguardia*, el darrer, un 12,10%).

Gràfica 4.42. Percentatge d'espai aportat per cada diari al total d'espai destinat als diferents esdeveniments al conjunt dels mitjans.

D'altra banda, els esdeveniments que més diferències presenten en relació a l'aportació al total d'espai, són, per aquest ordre, la Copa Amèrica d'hoquei patins i els partits entre Catalunya i Euskadi. Del primer en destaca el fet que els dos diaris amb seu a Madrid, *El País* i *El Mundo*, no en diuen res; i també, que dos dels diaris editats a Catalunya, *El Periódico* i *La Vanguardia*, li dediquen molt poc espai –hi aporten, en ambdós casos, un 4,42% del total–. En contrast amb l'actuació d'aquests quatre mitjans, s'hi troba l'àmplia cobertura realitzada per *El Punt* (el 53,09% de la informació es troba en aquest mitjà) i per l'*Avui* (38,05%). Pel que fa als partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria, *El Punt* continua sent el diari, amb diferència, que més n'informa (43,88%), el segueixen *El Mundo* (17,22%) i l'*Avui* (14,81%), que tot i que presenten percentatges semblants, n'informen a partir de temàtiques i actors ben diferents –tal com s'exposa al punt 4.6. dels resultats–. Amb un 10,9% s'hi troba *La Vanguardia* i, finalment, els dos diaris que menys n'informen són *El Periódico* (7,77%) i *El País* (5,37%).

Quan aquests resultats es comparen amb les característiques representatives dels esdeveniments, i sobretot amb els col·lectius representats de forma oficial en

cadascun d'ells, s'observa que aquells esdeveniments on Espanya juga oficialment (Jocs Olímpics) presenten una major cobertura, sobretot, als diaris El Mundo i El País; i una cobertura més reduïda als diaris Avui i El Punt. D'altra banda, aquesta situació s'intercanvia quan el col·lectiu que juga representa oficialment Catalunya (Copa Amèrica i Catalunya-Euskadi). És llavors quan El Punt i l'Avui presenten els valors més alts de presència de tots els diaris, i El País, en tots dos, i El Mundo, en relació només a la Copa Amèrica, els més baixos.

D'altra banda, els esdeveniments en els quals la representació oficial no és explícitament catalana o espanyola, però en la qual hi ha esportistes de tot l'Estat espanyol, presenten valors semblants referents a la cobertura a tots els mitjans analitzats.

4.7.2. PERSONATGES I COL·LECTIUS PRINCIPALS DELS ESDEVENIMENTS

Tal com s'ha exposat al marc teòric (2.5.3.), la major o menor presència de protagonistes d'un o altre territori contribueix a dibuixar el mapa referencial que cada mitjà difon a través de les seves informacions. Els resultats en relació als protagonistes de les unitats redaccionals dels diferents esdeveniments permeten exposar diversos aspectes (veg. *taula 4.74.*).

D'entrada, pel que fa als protagonistes nascuts a Catalunya (C), s'observa que la seva presència fluctua enormement segons el tipus d'esdeveniment i segons el diari que en parla. Així, els esdeveniments en els quals Catalunya participa de forma explícita (Copa Amèrica d'hoquei i partits Catalunya-Euskadi/EH) presenten una gran proporció de protagonistes catalans als quatre diaris editats a Catalunya. Pel que fa als altres dos diaris, com que no tracten la Copa Amèrica evidentment no pot haver-hi protagonistes catalans, mentre que en la informació del partit Catalunya-Euskadi són, de tots sis, els dos que menys situen la categoria C com a protagonista (sobretot *El Mundo*).

D'altra banda, en l'únic esdeveniment en el quals els esportistes catalans participen representant Espanya (Jocs Olímpics), tots els diaris, exceptuant *El Punt*, presenten

valors semblants que es situen al voltant del 14%. *El Punt*, en canvi, dedica als esportistes catalans el 33,43% de l'espai.

Esdeveniment	Diaris	Categories territorials				
		C	IBV	E	A	No prot. ⁴⁰
Jocs Olímpics	El Punt	33,43	4,24	9,83	41,75	10,75
	Avui	12,79	4,72	13,09	44,44	24,96
	El Periódico de Catalunya	13,55	9,61	33,28	33,02	10,54
	La Vanguardia	15,49	8,61	32,19	28,23	15,48
	El País	15,7	6,42	33,07	32,38	12,43
	El Mundo	12,92	7,96	36,81	27,41	14,9
F-1 Montmeló	El Punt	10,75	0,00	19,35	51,61	18,29
	Avui	10,16	0,00	8,47	61,01	20,36
	El Periódico de Catalunya	4,41	0,00	41,17	42,64	11,78
	La Vanguardia	8,43	0,00	40,96	34,93	15,68
	El País	0	0,00	42,64	42,64	14,72
	El Mundo	8	0,00	38,66	45,33	8,01
Copa Amèrica hoquei	El Punt	81,67	0,00	0	8,33	10
	Avui	81,4	0,00	0	2,32	16,28
	El Periódico de Catalunya	100	0,00	0	0	0
	La Vanguardia	100	0,00	0	0	0
	El País	0	0,00	0	0	0
	El Mundo	0	0,00	0	0	0
Lliga de Campions	El Punt	78,79	0,00	7,58	3,03	10,6
	Avui	71,88	0,00	6,25	9,37	12,5
	El Periódico de Catalunya	51,06	2,13	31,91	0	14,9
	La Vanguardia	46,15	2,56	28,21	10,26	12,82
	El País	39,02	14,63	36,59	0	9,76
	El Mundo	27,91	23,26	44,19	0	4,64
Wimbledon	El Punt	5,02	25,10	1,67	53,97	14,24
	Avui	7,27	51,82	0,91	40	0
	El Periódico de Catalunya	1,01	58,79	10,05	27,14	3,01
	La Vanguardia	0	55,76	4,24	21,82	18,18
	El País	0	48,74	2,52	42,86	5,88
	El Mundo	0	57,29	6,25	32,81	3,65
Catalunya-Euskadi	El Punt	60,76	0,00	8,44	0	30,8
	Avui	68,12	0,00	0	0	31,88
	El Periódico de Catalunya	64,4	0,00	3,39	0	32,21
	La Vanguardia	71,42	0,00	0	0	28,58
	El País	56,89	0,00	10,34	0	32,77
	El Mundo	39,78	0,00	30,11	0	30,11

Taula 4.74. Total d'espai (%) dels protagonistes de les unitats redaccionals segons les categories territorials a cadascun dels esdeveniments a cada diari.

Quant als esdeveniments en els quals els esportistes no competeixen explícitament representant ni Catalunya ni Espanya (F-1 Montmeló, Wimbledon i Lliga de Campions), el percentatge de presència en espai dels protagonistes catalans (C) respon a unes pautes semblants a tots tres. Així, a la Lliga de Campions, la presència

⁴⁰ En el cas de l'esdeveniment Catalunya-Euskadi els resultats de la categoria CB (protagonisme compartit entre bascos i catalans) s'ha repartit incorporant la meitat del resultat a la categoria C, i l'altra meitat a la No prot, que en aquest cas està configurada en la seva totalitat per protagonistes bascos. En la resta d'esdeveniments, a la categoria No prot només s'hi inclouen els protagonistes que no responen a cap de les altres categories.

dels catalans pot ser presentada seguint una gradació de més a menys: *El Punt* (78,79%) i *l'Avui* (71,88%) són els diaris que més espai percentual hi dediquen, els segueixen a certa distància *El Periódico* (51,06%), *La Vanguardia* (46,15%) i *El País* (39,02%) i, finalment, el diari que menys espai els concedeix és *El Mundo* (27,91%). Als altres dos esdeveniments la presència d'esportistes catalans com a protagonistes és molt reduïda, tanmateix *El Punt* i *l'Avui* també es mostren com els dos diaris que més espai els atorguen (al voltant d'un 10% ambdós a la F-1, i un 5% i un 7,2%, respectivament, a Wimbledon). La resta de mitjans o bé no els considera en un (*La Vanguardia* i *El Mundo*) o en cap dels dos esdeveniments (*El País*), o bé els dedica molt poc espai (*El Periódico*, 1,01% a Wimbledon i 4,41% a la F-1; *La Vanguardia*, 8,43% a la F-1; *El Mundo*, 8,01% també a la F-1).

Pel que fa al protagonisme dels col·lectius i equips de les Illes Balears i/o del País Valencià (*IBV*), els resultats comparatius entre esdeveniments i mitjans difereixen considerablement dels anteriors. A banda del fet que a tres dels esdeveniments no hi havia presència d'esportistes *IBV*, i que en cap dels sis diaris s'ha efectuat cap referència a aquesta categoria, als altres tres esdeveniments el diari *El Punt* destaca per ser el que menys espai destina als protagonistes *IBV*. Als Jocs Olímpics, conjuntament amb el diari *Avui* (4,72%), dedica un 4,24% a aquesta categoria, la meitat del percentatge que hi dediquen la resta de mitjans (*El Periódico*, 9,61% i *La Vanguardia*, 8,61%, són els que més n'hi dediquen). A la Lliga de Campions els resultats són semblants; així, ni *El Punt* ni *l'Avui* prenen com a protagonista en cap ocasió els referents *IBV*, mentre que *El País* (14,63%) i *El Mundo* (23,26%) són els que més ho fan, i *El Periódico* i *La Vanguardia* es situen entremig amb només un 2,13% i un 2,56%, respectivament.

Finalment, cal dir que s'observa la mateixa pauta de comportament al torneig de tennis de Wimbledon. El diari *El Punt* és amb diferència el que menys espai com a protagonista dedica als personatges i col·lectius de les Illes Balears i/o del País Valencià. El seu 25,10% d'espai percentual dedicat a *IBV* contrasta amb el 48,74% de *El País*, el 51,82% de *l'Avui*, que són els altres dos diaris que menys n'hi dediquen, i amb el 58,79% de *El Periódico*, que és el que presenta les xifres més elevades per aquesta categoria.

Les xifres de presència com a protagonistes en espai percentual de la categoria *E* (esportistes i col·lectius nascuts o amb seu a l'Estat espanyol, però no pas a Catalunya ni tampoc a les Illes Balears o al País Valencià) segueixen un patró semblant en tots

els esdeveniments que, al seu torn, en fa possible l'establiment de dos grups de mitjans diferenciats. Als Jocs Olímpics, per exemple, mentre els diaris *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* presenten xifres al voltant del 34%, *El Punt* i *l'Avui* en presenten unes de quasi tres vegades inferiors (9,83% i 13,09%, respectivament). A la F-1 s'esdevé la mateixa diferència en les xifres, fins i tot una mica superior. Mentre que a la Lliga de Campions, el 7,58% i el 6,25% de *El Punt* i *l'Avui*, contrasta amb el 31,91% i el 28,21% de *El Periódico* i *La Vanguardia*; I encara més, amb el 36,59% i el 44,19% de *El País* i *El Mundo*. A Wimbledon les diferències també presenten unes magnituds semblants, trobant-se en aquest cas entre *l'Avui* (0,91%) i *El Periódico* (10,05%) les diferències més grans.

D'altra banda, en relació a aquesta mateixa categoria, són interessants, per la seva singularitat, les xifres que el diari *El Mundo* dedica als partits Catalunya-Euskadi. En aquest esdeveniment, la presència com a protagonistes en espai dels referents *E* (30,11%) s'equipara a les dels referents de Catalunya (39,78%) i del País Basc (30,11%).

Pel que fa a la darrera categoria, la que es troba integrada per tots aquells col·lectius i esportistes protagonistes de les UR que són nascuts fora de l'Estat espanyol (*A*), els resultats mostren també l'establiment dels dos grups de mitjans acabat d'exposar, tot i que ara amb les xifres més altes i més baixes canviades de grup. En aquest sentit, doncs, cal destacar que percentualment la categoria *A* és força més present com a protagonista a les UR dels diaris *Avui* i *El Punt* que no pas a les dels altres quatre diaris restants. Les diferències fluctuen entre un 10 i un 15% als Jocs Olímpics, un 20 i un 30% a la F-1, i un 10 i un 30% a Wimbledon. Tanmateix, en aquest darrer cas cal dir que les xifres de presència d'aquesta categoria al diari *El País* (42,86) són semblants a les de *El Punt* (53,97%) i *l'Avui* (40%).

D'altra banda, els resultats en relació als personatges i col·lectius protagonistes a les fotografies emprades pels mitjans per il·lustrar les unitats redaccionals presenten unes xifres molt semblants a les que s'obtenen a partir de l'anàlisi de les UR. Així, els col·lectius més presents a les fotografies de cada esdeveniment coincideixen amb els que ho són més a les UR; al mateix temps que els percentatges d'aparició de les diferents categories a les fotografies mostren escasses variacions amb els de les unitats redaccionals.

4.7.3. IDENTIFICACIONS DELS ESPORTISTES I COL·LECTIUS DELS ESDEVENIMENTS

D'entrada, el primer aspecte rellevant d'aquesta anàlisi, rau en el fet que de les moltes maneres possibles d'identificar els esportistes, la identificació a partir de la seva identitat en relació al territori –que en molts casos coincideix amb la nacional i/o estatal–, és la fórmula més emprada a tots els mitjans. Així doncs, els emparaulaments amb els quals els mitjans identifiquen els esportistes esdevé també una fórmula que els serveix per produir i reproduir una determinada realitat político-territorial.

A continuació es presenten alguns resultats comparatius entre els diferents diaris en relació a les identifications territorials que més empren per referir-se als col·lectius i esportistes englobats a les categories C i IBV de les seves informacions.

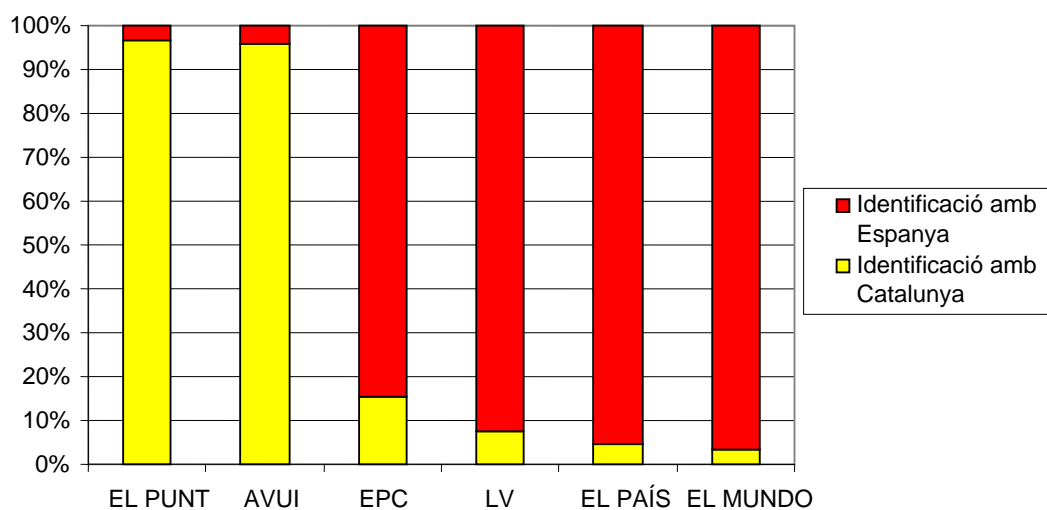
4.7.3.1. Les identifications de la categoria C

Els resultats de la taula 4.75. corresponen als tres esdeveniments (Jocs Olímpics, Lliga de Campions i Wimbledon) en els quals ha estat possible trobar emparaulaments explícits dels esportistes i col·lectius nascuts a Catalunya que hi prengueren part en relació a Catalunya i a Espanya. En aquest sentit, tant la Copa Amèrica d'hoquei patins, com els partits Catalunya-Euskadi no presentaren identifications amb Espanya de cap dels participants nascuts a Catalunya. I, pel que fa a la prova de F-1 de Montmeló, tal com s'ha exposat al punt 4.2.3.1. dels resultats, l'absència de protagonistes catalans, determinà la decisió d'analitzar l'emparaulament referit a les identifications amb la prova i el circuit, i no pas amb els esportistes que hi prengueren part.

Els resultats de les identifications (veg. gràfica 4.43.) mostren clarament un predomini quasi absolut de les identifications dels esportistes amb Catalunya als diaris *El Punt* (96,55%) i *Avui* (95,65%), mentre que els altres quatre diaris efectuen l'emparaulament, gairebé en la mateixa proporció però a l'inrevés, identificant quasi en totes les ocasions els esportistes de la categoria C amb Espanya (*El Periódico*, 84,61%; *La Vanguardia*, 92,31%; *El País*, 95,23% i *El Mundo*, 96,55%).

Esdeveniment	Diaris	Identificació amb Catalunya	Identificació amb Espanya	Totals
Jocs Olímpics (C)	El Punt	20	1	
	Avui	8	1	
	El Periódico de Catalunya	2	10	
	La Vanguardia	1	4	
	El País	1	17	
	El Mundo	1	13	
	Totals	33	46	79
Lliga de Campions (C)	El Punt	0	0	
	Avui	3	0	
	El Periódico de Catalunya	1	5	
	La Vanguardia	0	1	
	El País	0	3	
	El Mundo	0	7	
	Totals	4	16	20
Wimbledon (C)	El Punt	8	0	
	Avui	11	0	
	El Periódico de Catalunya	1	7	
	La Vanguardia	0	7	
	El País	0	0	
	El Mundo	0	8	
	Totals	20	22	42
Totals 3 esdeveniments		57	84	141

Taula 4.75. Nombre d'usos de les identifikacions amb «Catalunya» i «Espanya» de la categoria C⁴¹ als Jocs Olímpics, la Lliga de Campions i Wimbledon a cada diari.

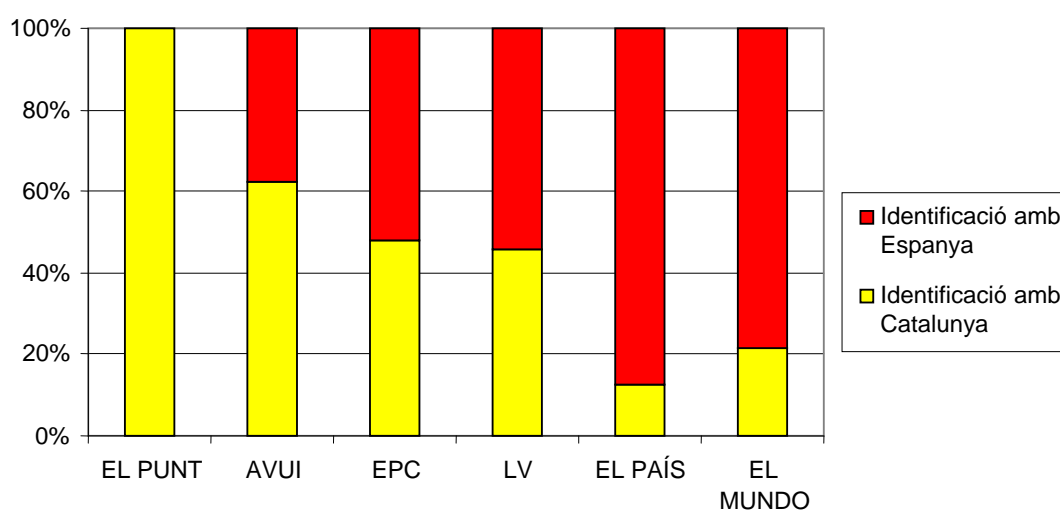

Gràfica 4.43. Nombre d'usos (%) de les identifikacions amb «Catalunya» i «Espanya» de la categoria C als Jocs Olímpics, la Lliga de Campions i Wimbledon a cada diari.

Aquestes dades són força coincidents, tot i que amb matisos, amb les que resulten de l'anàlisi de l'emparaulament identifi catiu de la prova de F-1 (veg. gràfica 4.44.).

⁴¹ Els esportistes i col·lectius identifi cats (C) són: Pau Gasol, Gemma Mengual, Gervasi Deferr, el Futbol Club Barcelona, Tommy Robredo, Marcel Granollers, Óscar Hernández i Albert Montañés.

En aquest cas, *El Punt* actua de la mateixa manera tot identificant l'esdeveniment exclusivament amb Catalunya; mentre que l'*Avui*, tot i emparaular-lo principalment amb Catalunya, també recorre a l'emparaulament amb Espanya. *El Periódico* i *La Vanguardia*, que en els altres tres esdeveniments empraven majoritàriament la identificació amb Espanya, en aquest cas empen en la mateixa proporció ambdues identificacions. D'altra banda, *El País* i *El Mundo* segueixen sent els dos diaris que més empen l'emparaulament identificat amb Espanya, tot i que a la prova de F-1 la proporció de les identificacions amb Catalunya és lleugerament superior a la que es troba als altres tres esdeveniments.

Gràfica 4.44. Nombre d'usos (%) de les identificacions amb «Catalunya» i «Espanya» de la prova de F-1 de Montmeló a cada diari (13 i 14 de maig).

4.7.3.2. Les identificacions de la categoria IBV

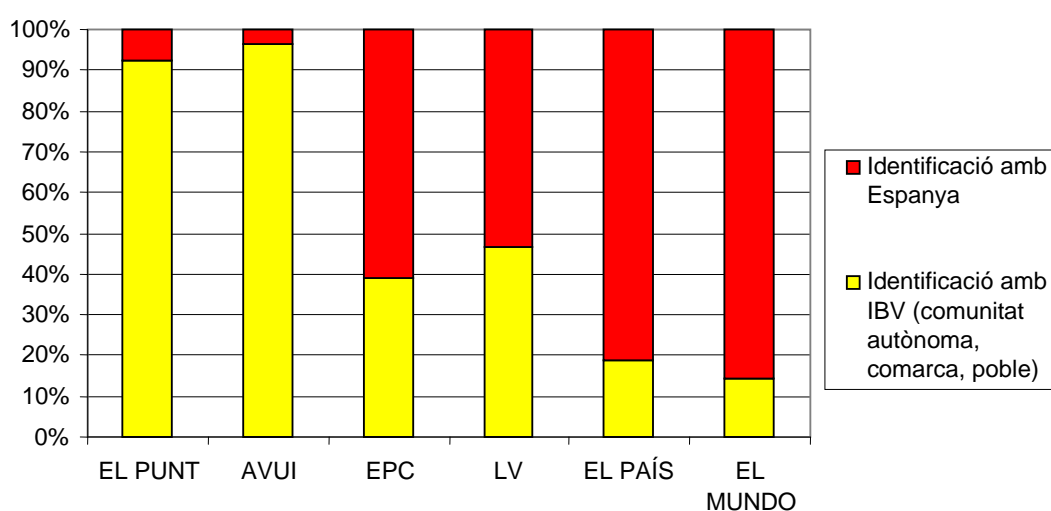
Els resultats en relació a l'emparaulament emprat per referir-se als esportistes de les Illes Balears i del País Valencià mostren com cap dels mitjans els identifica en cap ocasió com a *catalans*, mentre que sí que a tots apareixen identificats amb *Espanya* (veg. taula 4.76.). Tanmateix, també en aquest cas hi ha diferències importants entre els diaris. Així, tal com s'observa a la gràfica 4.45., percentualment, l'*Avui* (3,57%) i *El Punt* (7,41%) els identifiquen en molt poques ocasions emprant el referent espanyol i opten per utilitzar emparaulaments relacionats amb el nom de les dues comunitats autònomes, o amb els pobles i comarques dels jugadors i col·lectius. Els altres quatre diaris, en canvi, destinen la major part dels seus identificadors –més de la meitat en tots quatre– a associar-los amb *Espanya*. Les xifres més elevades en aquest sentit, tal

com també succeeix amb els esportistes de la categoria C, es troben a *El Mundo* (85,71%) i a *El País* (80,95%).

Esdeveniment	Diaris	Identificació amb IBV (comunitat autònoma, comarca, poble)	Identificació amb Espanya	Totals
Jocs Olímpics (IBV)	El Punt	9	1	
	Avui	13	0	
	El Periódico de Catalunya	13	13	
	La Vanguardia	9	10	
	El País	7	15	
	El Mundo	2	20	
	<i>Totals</i>	<i>53</i>	<i>59</i>	<i>112</i>
Lliga de Campions (IBV)	El Punt	0	0	
	Avui	0	0	
	El Periódico de Catalunya	0	6	
	La Vanguardia	0	1	
	El País	0	2	
	El Mundo	0	8	
<i>Totals</i>	<i>0</i>	<i>17</i>	<i>17</i>	
Wimbledon (IBV)	El Punt	41	3	
	Avui	41	2	
	El Periódico de Catalunya	17	28	
	La Vanguardia	27	30	
	El País	5	34	
	El Mundo	12	56	
<i>Totals</i>	<i>143</i>	<i>153</i>	<i>296</i>	
Totals 3 esdeveniments		196	229	425

Taula 4.76. Nombre d'usos de les identifikacions amb «Espanya» i els altres referents geopolítics de les Illes Balears i el País Valencià de la categoria IBV als Jocs Olímpics, la Lliga de Campions i Wimbledon a cada diari.

Gràfica 4.45. Nombre d'usos (%) de les identifikacions amb «Espanya» i els altres referents geopolítics de les Illes Balears i el País Valencià de la categoria IBV als Jocs Olímpics, la Lliga de Campions i Wimbledon a cada diari.

4.7.4. UNITATS REDACCIONALS IL·LUSTRATIVES DEL MARC REFERENCIAL

En aquest punt s'exposen els resultats comparatius entre tots els diaris de les unitats redaccionals comunes amb referents territorials, i els resultats dels cinc recursos d'emmarcament analitzats a tots els esdeveniments.

4.7.4.1. Comparativa dels emmarcaments territorials a les unitats redaccionals d'aparició comuna

L'anàlisi comparatiu de les unitats redaccionals comunes exposat a la taula 4.77. mostra com en la majoria de les de les ocasions es presenten de forma diferenciada alguns dels esportistes i col·lectius que participen als esdeveniments. Tot i això, s'observa que dos diaris, *El Punt* i *l'Avui*, són els que en menys ocasions efectuen diferenciacions segons el referent territorial dels esportistes que s'hi exposen. Aquests dos diaris només presenten de forma diferenciada uns esportistes de la resta, en tres i una UR, respectivament. A això cal afegir-hi que els col·lectius diferenciats per ambdós diaris són, bàsicament, els que es troben ubicats al Principat de Catalunya i a les Illes Balears i el País Valencià (C-IBV). Tanmateix, *El Punt*, en una de les tres UR esmentades també ressalta, conjuntament, els esportistes de tot l'Estat espanyol (C-IBV-E).

D'altra banda, les actuacions de *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* són força diferents. En quasi totes les UR comunes –*El Periódico* i *La Vanguardia*– i en totes les UR comunes –*El País* i *El Mundo*– estableixen diferències en la presentació dels esportistes. Aquestes diferències es concreten a tots quatre diaris destacant de forma preferent els esportistes de l'Estat espanyol (C-IBV-E).

Unitats redaccionals d'aparició comuna				
<i>Diari</i>	<i>Nom UR (esdeveniment)</i>	<i>Presència UR</i>	<i>Diferències en la presentació dels esportistes</i>	<i>Territoris de relació/pertinença esportistes diferenciats⁴²</i>
El Punt	Quadres competició (Wimbledon)	Sí	No	-
	Els resultats (Wimbledon)	Sí	Sí	oc. C-IBV-E
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV
	Graella prova (F-1)	Sí	No	-
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	No	-
	Classificació mundial (F-1)	Sí	No	-
	El medaller (Jocs)	No	-	-
	Els resultats (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV
Avui	Quadres competició (Wimbledon)	No	-	-
	Els resultats (Wimbledon)	No	-	-
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV
	Graella prova (F-1)	Sí	No	-
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	No	-
	Classificació mundial (F-1)	Sí	No	-
	El medaller (Jocs)	Sí	No	-
	Els resultats (Jocs)	Sí	No	-
EPC	Quadres competició (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Graella prova (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	No	-
	Classificació mundial (F-1)	Sí	No	-
	El medaller (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
LV	Quadres competició (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Graella prova (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	No	-
	Classificació mundial (F-1)	Sí	No	-
	El medaller (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
El País	Quadres competició (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Graella prova (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació mundial (F-1)	Sí	Sí	E
	El medaller (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
EI Mundo	Quadres competició (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Wimbledon)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Grups classificació (L. Campions)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Graella prova (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació entrenaments (F-1)	Sí	Sí	E
	Classificació mundial (F-1)	Sí	Sí	E
	El medaller (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E
	Els resultats (Jocs)	Sí	Sí	C-IBV-E

Taula 4.77. Característiques identificatives de les unitats redaccionals d'aparició comuna als esdeveniments Wimbledon, Lliga de Campions, F-1 i Jocs Olímpics a cada diari.

⁴² Cal tenir en compte que a la prova de F-1 només hi participà un pilot de l'Estat espanyol que respon a la categorització E (nascut a l'Estat espanyol, però no a Catalunya –C– ni tampoc a les Illes Balears o al País Valencià –IBV–). Per això al territori de relació/pertinença només s'hi anota la referència E.

4.7.4.2. Comparativa dels recursos d'emmarcament territorial

En relació als recursos d'emmarcament territorial analitzats (el recurs a la història, els usos metonímics, l'enfocament des d'un determinat prisma territorial, l'omissió –pel fet de ser-hi implícit– del referent territorial, i l'explicitació autoinclusiva d'aquest) cal dir que tots els mitjans n'empren en unes proporcions semblants. Ara bé, el que diferencia els diversos mitjans són els marcs referencials i les aplicacions que en fan en uns i altres esdeveniments.

Recursos d'emmarcament									
Diari	Esdeveniment	Història	Metonímia	Prisma propi	Omissió	Explicitació			
EI Punt	Jocs Olímpics	C	-	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	C	
	F-1 Montmeló	oc. C	C	-	-	-	-	-	
	Copa Amèrica	C	-	C	-	C	-	-	
	Lliga de Campions	C	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	
	Wimbledon	oc. C-IBV-E	-	C	oc. C-IBV-E	-	-	-	
	Catalunya-Euskadi	C	C	C	C	C	C	C	
Avui	Jocs Olímpics	oc. C-IBV-E	-	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	oc. C-IBV-E	
	F-1 Montmeló	oc. C	-	-	-	-	-	oc. C C	
	Copa Amèrica	C	-	C	-	C	-	oc. C	
	Lliga de Campions	C	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	-	-	
	Wimbledon	-	-	C-IBV	-	-	-	-	
	Catalunya-Euskadi	C	C	C	C	C	C	C	
EPC	Jocs Olímpics	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	F-1 Montmeló	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	oc. C-IBV-E	oc. C-IBV-E	-	
	Copa Amèrica	C	-	C	-	-	-	-	
	Lliga de Campions	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	-	
	Wimbledon	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	-	
	Catalunya-Euskadi	C	oc. C	C	-	-	-	-	
LV	Jocs Olímpics	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	F-1 Montmeló	C-IBV-E	oc. C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	oc. C-IBV-E	-	-	
	Copa Amèrica	C	-	C	-	-	-	-	
	Lliga de Campions	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	C	oc. C-IBV-E	-	
	Wimbledon	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	Catalunya-Euskadi	C	oc. C	-	-	-	-	-	
EI País	Jocs Olímpics	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	F-1 Montmeló	oc. C-IBV-E	oc. C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	oc. C-IBV-E	-	-	
	Copa Amèrica	Esdeveniment no tractat a les pàgines del diari							-
	Lliga de Campions	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	-	-	-	-	
	Wimbledon	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	Catalunya-Euskadi	C	oc. C	-	-	-	-	-	
EI Mundo	Jocs Olímpics	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	F-1 Montmeló	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	oc. C-IBV-E	-	
	Copa Amèrica	Esdeveniment no tractat a les pàgines del diari							-
	Lliga de Campions	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	-	-	-	oc. C-IBV-E	
	Wimbledon	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	
	Catalunya-Euskadi	oc. C	-	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	C-IBV-E	

Taula 4.78. Referents territorials a les unitats redaccionals amb recursos d'emmarcament als diferents esdeveniments a cada diari.

Les característiques referencials territorials dels diferents esdeveniments als diferents diaris s'exposen, resumides, a la taula 4.78. El fet que en alguns esdeveniments hagin aparegut UR amb emmarcaments territorials diferents ha fet que aquests també

s'exposin també a la taula⁴³ i que fins i tot se n'assenyali si es tracta d'una aparició ocasional⁴⁴ o generalitzada.

El Mundo i *El País* són els dos mitjans que més homogèniament exposen un marc referencial a través dels recursos d'emmarcament. En tots els seus recursos de tots els esdeveniments (menys, en algun del Catalunya-Euskadi a *El País*) recorren al referent territorial espanyol.

El diaris *El Punt* i *Avui* utilitzen, també de forma força homogènia –però no tant com els altres dos diaris anteriorment citats–, els recursos d'emmarcament, tot i que en aquest cas prenent com a referent territorial Catalunya. Els esdeveniments en els quals participa la selecció catalana, i la Fórmula 1 de Montmeló són exposats a partir, únicament, de referents catalans. Mentre que als Jocs Olímpics i a la Lliga de Campions s'hi troben recursos d'emmarcament catalans, combinats amb alguns de referents espanyols. En darrer terme, al torneig de Wimbledon, al diari *Avui* es recull l'emmarcament de Països catalans, mentre que al *Punt*, el de Catalunya i ocasionalment el de l'Estat espanyol.

La Vanguardia i *El Periódico*, en canvi, són els dos diaris que més heterogeneïtat referencial presenten. Tanmateix, aquesta es troba relacionada amb el tipus d'esdeveniments dels quals informen. Així, al torneig a Wimbledon i als Jocs Olímpics tots els referents són espanyols, sense diferències entre aquells personatges i col·lectius catalans o de les Illes Balears o de la resta de l'Estat espanyol. En canvi, a la prova de F-1 de Montmeló i a la Lliga de Campions, ambdós diaris combinen les referències només catalanes en algunes unitats redaccionals, amb les referències espanyoles en d'altres. Finalment, els referents utilitzats per exposar les notícies relatives a la selecció catalana, tant d'hoquei com de futbol, són només catalans.

⁴³ A la taula 4.78. s'exposen els dos marcs referencials, diferenciats pel color, compartint la mateixa cel·la.

⁴⁴ A més, els marcs referencials que s'han trobat només en dues o menys unitats redaccional del total d'UR analitzades de cada esdeveniment s'exposen a les taules 4.77. i 4.78. a partir de la referència oc. (ocasionalment).

El coneixement de la realitat no és mai pur, qualsevol tros de coneixement és una combinació promíscua de ciència, art i revelació.

Jorge Wagensberg

5. CONCLUSIONS

El capítol de conclusions s'inicia amb les valoracions relatives a les quatre hipòtesis principals de la recerca (*Els mecanismes de producció i reproducció nacional a la premsa que parla d'esport a Catalunya*), continua amb diverses consideracions finals al voltant de l'objectiu de la recerca (*La nació que es fa amb l'esport a la premsa*), i es clou amb un darrer apartat on s'exposen les implicacions i les possibles línies de continuïtat de la recerca (*Implicacions i continuïtat de la recerca*).

5.1. ELS MECANISMES DE PRODUCCIÓ I REPRODUCCIÓ NACIONAL A LA PREMSA QUE PARLA D'ESPORT A CATALUNYA

Els resultats de l'estudi han comportat la validació, amb matisos, de les quatre hipòtesis principals de la recerca entorn dels mecanismes i les situacions de producció i reproducció nacional (veg. 1.4.). A continuació se n'exposen les consideracions més importants en relació a cadascuna d'elles.

Hipòtesi 1· A la premsa d'informació general de Catalunya hi ha diferències en el volum d'informació dedicat als diferents esdeveniments esportius en funció de les característiques representatives d'aquests.

La premsa d'informació general de Catalunya presenta diferències importants en la cobertura dels diferents esdeveniments esportius. Les diferències en l'espai dedicat a cadascun d'ells tenen relació, en part, amb les característiques competitives, estructurals i representatives dels esdeveniments. En aquest sentit, cal destacar que aquelles competicions en les quals competeix de forma explícita la selecció catalana (Copa Amèrica d'hoquei i Catalunya-Euskadi/Euskal Herria de futbol) o l'espanyola (Jocs Olímpics) són les que major divergència presenten als diaris en aquest tipus de tractament. Així, els diaris *El Punt* i *l'Avui* cobreixen molt més profusament les competicions en les quals el subjecte que hi participa és 'Catalunya', mentre que *El País* i *El Mundo* ho fan quan el que hi participa és 'Espanya'. Els diaris *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya* es situen en una situació intermèdia en ambdós casos.

Pel que fa als esdeveniments en els quals les característiques representatives oficials no defineixen explícitament el subjecte competitiu en relació a Catalunya o a Espanya (Lliga de Campions, Wimbledon i F-1 Montmeló), malgrat que les seves característiques estructurals i competitives són força diferenciades, els mitjans de comunicació analitzats presenten volums d'informació molt semblants entre ells. El fet que en aquests esdeveniments hi participin esportistes i col·lectius amb possibilitats de ser relacionats i identificats amb els marcs referencials propis dels diferents mitjans, ja sigui Catalunya o Espanya, n'explicaria el tractament semblant a efectes de cobertura.

Així doncs, es pot afirmar que el tipus de representació oficial que ve determinat per les característiques pròpies de l'esdeveniment no condiciona gaire la cobertura, en termes d'espai, que hi dediquen els diferents mitjans; sinó que el que realment acaba determinant-la, és la possibilitat que cada mitjà trobi algun esportista o col·lectiu d'esportistes als quals se'ls pugui atribuir certa representació, encara que sigui en termes 'oficiosos' de la nacionalitat/territorialitat pròpia.

Hipòtesi 2· Els personatges i col·lectius que més presència obtenen a les informacions esportives dibuixen un mapa de referència territorial que descriu l'àmbit referencial dels mitjans.

Els resultats de l'estudi mostren que només amb les dades de la presència dels esportistes nascuts a Catalunya no és possible establir clarament el mapa de referència territorial i nacional de cada diari, malgrat que aquestes sí que serveixen per apuntar determinades característiques en aquest sentit. Així, els esportistes nascuts a Catalunya i els col·lectius (clubs i seleccions) que s'hi ubiquen són presents de forma molt diversa als sis diaris en funció de l'esdeveniment en què participen. A la Copa Amèrica d'hoquei no apareixen als diaris *El País* i *El Mundo* –bàsicament perquè aquests esdeveniments no són presents a cap dels dos diaris–, mentre que són els protagonistes principals dels quatre diaris editats a Catalunya; a Wimbledon tampoc són presents a *El País* i *El Mundo* ni tampoc a *La Vanguardia*, i hi són de manera testimonial a *El Periódico*. En canvi, als Jocs Olímpics tots sis diaris presenten els esportistes catalans amb elevats percentatges d'espai, tot i que en aquesta ocasió el diari *El Punt* sobresurt per damunt dels altres dedicant-los molt més espai. A la Lliga de Campions i a la F-1 la presència d'aquests referents també té en *El Punt* i *l'Avui* els dos mitjans amb més cobertura, seguits de *El Periódico* i *La Vanguardia* i, amb força menys presència, d' *El País* i *El Mundo*.

Tanmateix, la combinació d'aquests resultats amb els que obtenen els esportistes i col·lectius vinculats amb altres territoris de l'Estat espanyol, sí que contribueix a assenyalar diferències importants en els marcs referencials dels sis diaris. Així, *El Punt* i *l'Avui* d'aquests esportistes i col·lectius n'informen en percentatges molt reduïts si es compara amb els dels altres quatre mitjans. Tot i això, les referències a aquests esportistes i col·lectius d'aquests dos mitjans són superiors a les que dediquen a qualsevol esportista o col·lectiu d'un altre estat diferent a l'espanyol. D'altra banda, els

diaris *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia*, *El País* i *El Mundo* tenen índexs de presència dels referents espanyols semblants. En tots els casos, exceptuant la Lliga de Campions en el cas de *El Periódico* i *La Vanguardia*, aquests índexs són força més elevats que els dels referents catalans.

D'aquesta manera, tenint en compte només les presències en protagonisme d'espai dels diferents col·lectius analitzats, pot afirmar-se que en aquest cas *El Punt* i *l'Avui* dibuixen un marc referencial emmarcat bàsicament a Catalunya, amb ambigüitats respecte a les Illes Balears i al País Valencià –incloent-los puntualment i deixant-los fora del marc referencial propi majoritàriament–, i amb una lleugera decantació referencial vers la resta de l'Estat espanyol en comparació amb els altres estats del món. També, es pot afirmar que tant els diaris *La Vanguardia* com *El Periódico de Catalunya* dibuixen un marc referencial espanyol, que en determinats casos –quan a l'esdeveniment esportiu només hi participa 'Catalunya'– es centra en el marc català. I, finalment, els diaris *El País* i *El Mundo*, en relació a la presència dels personatges a les notícies d'esport, dibuixen un mapa referencial que comprèn tot l'Estat espanyol.

D'altra banda, en relació a l'anàlisi de la presència dels esportistes i el seu protagonisme, segons el seu lloc de naixement, a les fotografies i il·lustracions que utilitzen els mitjans, els resultats són molt semblants als de l'anàlisi completa de les unitats redaccionals. En aquest sentit, s'entreveu poc rellevant, per la coincidència dels resultats, l'opció de recollir el protagonisme a les fotografies al mateix temps que a les unitats redaccionals.

Hipòtesi 3. Les identifications geopolítiques explícites associades als esportistes i col·lectius difereixen segons els marcs referencials que els mitjans prenen com a propis.

Les identifications explícites dels esportistes i col·lectius que apareixen a les informacions esportives dels diferents mitjans, i els contextos identificatius en els quals són exposades, tenen aspectes comuns a tots sis mitjans. Aquests es troben, bàsicament, quan aquestes identifications afecten esportistes de fora de l'Estat espanyol. En canvi, s'estableixen fórmules diferenciades de presentació quan els subjectes identificats es relacionen amb Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià, i també amb la resta dels territoris de l'Estat espanyol.

Quant als esportistes de qualsevol altre estat diferent a l'espanyol, la seva presentació identificativa a la totalitat de la premsa d'informació general de Catalunya s'efectua recurrent gairebé sempre al referent geopolític estatal (francès, italià, nord-americà, argentí...). En canvi, les identificacions politicoterritorials dels esportistes relacionats amb l'Estat espanyol sí que són diferents segons el mitjà que les efectua i segons el territori de pertinença (naixement o ubicació) dels esportistes o col·lectius.

Pel que fa a les identificacions dels esportistes nascuts a Catalunya (o de les institucions i col·lectius ubicats a Catalunya), dos diaris, *El Mundo* i *El País*, recorren bàsicament als emparaulaments que els relacionen amb Espanya, no emprant quasi mai la identificació d'aquests amb Catalunya (menys d'un 5% dels casos). Les fórmules identificatives que empen els diaris *La Vanguardia* i *El Periódico* en relació a aquests mateixos esportistes i col·lectius també segueixen la mateixa tendència que *El País* i *El Mundo*, tot i que les identificacions amb Catalunya hi són més presents (fluctuen entre el 10 i el 50% en funció dels esdeveniments). D'altra banda, les identificacions que n'efectuen *El Punt* i *l'Avui* presenten uns valors quasi oposats als de *El Mundo* i *El País*, recurrent a les identificacions amb Catalunya en la majoria dels emparaulaments, i emprant l'identificatiu espanyol en comptadíssimes ocasions.

D'altra banda, les identificacions dels esportistes i col·lectius del País Valencià o de les Illes Balears segueixen un patró molt semblant a les de Catalunya, tot i que amb una petita diferència. Així, mentre les identificacions amb Espanya continuen sent molt presents a *El Mundo*, *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico*, i ben poc a *l'Avui* i a *El Punt*, les altres identificacions que reben aquests personatges i col·lectius es troben totes relacionades amb les denominacions autonòmiques, comarcals i de ciutats o pobles; i en cap cas s'identifiquen amb referents territorials catalans o dels Països Catalans.

Finalment, també és destacable el fet que les identificacions relatives a personatges i col·lectius de l'Estat espanyol (exceptuant els de Catalunya i els de les Illes Balears i del País Valencià) responen, en el cas de *l'Avui* i *El Punt*, majoritàriament, a emparaulaments relatius a les comunitats autònomes, províncies, pobles i ciutats dels protagonistes; mentre que els emparaulaments de la resta de diaris empen aquests identificatius en menys proporció que els que els identifiquen amb Espanya.

Hipòtesi 4. En l'exposició de les informacions relatives a l'esport, els mitjans de comunicació empren diferents recursos que contribueixen a la producció i reproducció d'un prisma propi d'emmarcament territorial de les informacions.

La premsa d'informació general de Catalunya, en les seves informacions d'esport, també recorre als recursos d'emmarcament descrits en altres recerques d'altres contextos¹. Tanmateix, les diferències rau en els marcs referencials que s'estableixen com a propis mitjançant l'ús d'aquests recursos, i en l'homogeneïtat i/o heterogeneïtat dels marcs que s'hi reproduïxen.

Així, l'emmarcament espanyol és present als diaris *El Mundo* i *El País*, tant als recursos a la història comuna, com als usos metonímics, com als recursos que ometen el marc referencial –donant-lo per descomptat–, com en l'exposició de determinats fets a partir exclusivament del prisma referencial propi com, en darrer terme, a les explicacions autoinclusives del marc nacional propi. En ambdós diaris tots els recursos coincideixen a reproduir arreu l'emmarcament nacional espanyol de manera homogènia.

D'altra banda, *El Periódico* i *La Vanguardia*, que també empren aquests recursos, difereixen, en part, en els marcs referencials que situen com a propis en tots ells. Així, mentre en alguns, segons l'esdeveniment, expliciten un marc referencial espanyol, en d'altres n'expliciten un de català. Tanmateix, l'anàlisi dels contextos identificatius de les unitats redaccionals d'aquests dos mitjans ha permès constatar l'existència d'una jerarquia identificativa d'aquests emmarcaments, que ha situat la presència del marc català quasi sempre subordinat jeràrquicament al marc espanyol. En aquest sentit, cal dir que ni *La Vanguardia* ni *El Periódico* situen de manera contraposada cap dels dos emmarcaments.

Quant als recursos d'emmarcament de *l'Avui* i *El Punt*, aquests produeixen i reproduïxen un discurs nacional emmarcat a Catalunya. Ambdós diaris, però, presenten algunes heterogeneïtats en els marcs referencials dels seus recursos. Així, malgrat que l'emmarcament català hi és predominant, també s'observa puntualment l'aparició de marcs discursius referencials espanyols.

---

¹ Veure punts 2.5.3 i 2.5.4. del *Marc teòric*.

Una de les peculiaritats d'aquests dos mitjans en els seus recursos d'emmarcament, sobretot en el cas del diari *El Punt*, és que mentre que l'explicitació dels marcs referencials s'efectua, sovint, contraposant el marc català amb el marc espanyol, algunes de les seves pràctiques discursives, en canvi, no es deslliuren del marc referencial espanyol de fons. Es produeix, d'aquesta manera, el fet paradoxal que mentre en una unitat redaccional s'explicita un marc referencial exclusivament català, allunyat i separat del referent espanyol, en una altra, tot i que sovint poc destacada, la informació que s'hi exposa té com a marc referencial l'espanyol.

Finalment, i com a cloenda d'aquest punt, caldria ressaltar que els recursos explícits d'autoreconeixement que s'han trobat als mitjans estudiats són molt reduïts –tot i haver-n'hi–; i que en canvi, les maneres més esteses de produir i reproduir els emmarcament nacionals s'emparen en fórmules més encobertes i menys significades que adquireixen bona part de la seva potencialitat constructiva nacional en la capacitat de passar desapercibudes –en la seva aparença *banal*, en terminologia de Billig (2006)– malgrat la seva constant presència als discursos dels mitjans.

5.2. LA NACIÓ QUE ES FA AMB L'ESPORT A LA PREMSA

Exposats els comentaris i reflexions al voltant de les hipòtesis de recerca, a continuació es respon de manera global, desgranat en quatre blocs, l'objectiu bàsic de la recerca: analitzar quina nació (o nacions) contribueix a construir/reproduir la premsa d'informació general de Catalunya a partir de la informació esportiva que es publica a les seves pàgines.

5.2.1. UN MÓN D'ESTATS, TAMBÉ A LA PREMSA DE CATALUNYA QUE PARLA D'ESPORT

Els resultats de la present recerca permeten afirmar que el món de l'esport que es manifesta a les pàgines dels diaris d'informació general de Catalunya reproduceix, seguint les fórmules descrites per Billig del nacionalisme banal, el món dels estats-nació.

Així, al fet que les estructures participatives de tots els esdeveniments s'encabeixen en l'estructura estatal, d'una o altra manera, –malgrat que alguns d'ells no presentin una estructura participativa que hi estigui vinculada directament, com ara la F-1 de Montmeló i el torneig de Wimbledon–, cal sumar-hi que les informacions generades pels mitjans prenen com a referència constant i explícita l'estructura geopolítica del món actual conformada pels estats-nació.

En aquest sentit, fins i tot el fet de reproduir una notícia a partir de referents estatals diferents al propi suposa fer partícip el lector d'una visió del món estructurada en estats. Així, per exemple, el resultat d'una competició esportiva entre les seleccions d'Itàlia i Portugal comporta situar el lector en un context d'estats-nació, malgrat que l'estat al qual aquest mateix lector pertanyi pugui ser qualsevol altre. El tractament de les informacions dels Jocs Olímpics, de Wimbledon, de la Fórmula 1 o de la Lliga de Campions, per exemple, dibuixa aquest tipus de discurs estatal. Els únics casos dels analitzats on això es produeix amb matisos, és quan el subjecte col·lectiu que participa d'un esdeveniment internacional és Catalunya (concretament en el cas de la Copa Amèrica d'hoquei patins i, en part, en els partits Catalunya-Euskadi/Euskal Herria). Llavors, tot i reproduir-se l'estructura estatal –pel fet que la resta de seleccions que hi

competeixen representen estats— el fet que Catalunya (i tampoc Euskadi) no ho sigui introdueix una petita variació en aquesta configuració/reproducció estatalista del món a través dels esdeveniments esportius.

La reproducció discursiva del món dels estats a través de l'esport és present a tots els mitjans analitzats. Tanmateix, els diaris *El Punt* i *Avui*, en les seves pràctiques discursives al voltant dels esportistes i col·lectius de Catalunya, de les Illes Balears i del País Valencià, sovint no reproduïen aquest model. Però només ho fan en relació a aquests esportistes i col·lectius. A banda d'aquests, els personatges i col·lectius de la resta de l'Estat espanyol i de fora d'aquest són exposats amb les seves caracteritzacions estatals de la mateixa manera que ho fan els altres mitjans de l'estudi.

5.2.2. ELS PAÏSOS CATALANS, UN MARC REFERENCIAL ENTRE ANECDÒTIC I INEXISTENT

Tot i que ocasionalment dos dels diaris de l'estudi, *El Punt* i *l'Avui*, efectuen alguna referència explícita o implícita al conjunt dels Països Catalans, les pràctiques continuades d'ambdós diaris en relació als aspectes analitzats a l'estudi no acompanyen la reproducció d'aquest emmarcament. Així, la presència d'esportistes de les Illes Balears, del País Valencià i d'altres territoris del Països Catalans no només no és superior a la dels altres mitjans, sinó que en bona part dels esdeveniments és considerablement inferior. Pel que fa a les fórmules identificatives dels esportistes i dels col·lectius d'aquests territoris, tot i que generalment no s'associen amb Espanya, tampoc s'associen amb Catalunya o amb altres designacions dels territoris de parla catalana. El mateix succeeix en els recursos d'emmarcament emprats per aquests mitjans: en cap dels referents històrics, metonímics o d'explicitació s'emmarca el territori dels Països Catalans, i només en alguna ocasió apareix en les omissions i en les exposicions d'alguna informació a partir del prisma propi.

El marc territorial dels Països Catalans en cap dels altres quatre diaris —ni els altres dos diaris editats a Catalunya (*La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya*), ni tampoc *El Mundo* i *El País*— es reproduïx en cap ocasió, no ja prenent-lo com a propi, sinó tampoc exposant-lo com una realitat no pròpia.

En aquest sentit, caldria destacar que el fet que no existeixi a hores d'ara cap organisme esportiu que agrupi aquests territoris (ja sigui en forma de selecció o d'estructura competitiva) i que, per tant, podria articular algun tipus de participació esportiva en algun esdeveniment esportiu, en dificulta encara més la seva reproducció. Segurament, la configuració d'una realitat esportiva identificada explícitament amb els Països Catalans, tal com es produí a Euskadi amb la denominació d'Euskal Herria, podria suposar una major visibilització, construcció i reproducció d'aquest marc referencial.

5.2.3. CATALUNYA, UN MARC REFERENCIAL NACIONAL PER A UNS, I AUTONÒMIC PER A ALTRES

Els resultats de l'estudi permeten confirmar que a la premsa de Catalunya, de forma semblant a altres territoris on també s'esdevenen conflictes irresolts de caràcter nacional², també es reflecteixen algunes de les tensions nacionals inherents a aquesta conflictivitat.

En aquest sentit, si al Principat de Catalunya només hi circulessin els diaris *Avui* i *El Punt*, es podria afirmar que el marc referencial de la premsa d'informació general a l'hora d'exposar les informacions esportives és bàsicament el català. Tanmateix, caldria afegir-hi tot seguit que es tracta d'un marc que no compleix una de les característiques bàsiques de qualsevol premsa *nacional*: la coherència arreu en la definició del seu marc referencial. Així, ambdós mitjans, en determinades situacions exposen les seves informacions a partir de la inclusió del marc català dins el marc espanyol. Tanmateix, també caldria afegir que aquesta manca de coherència referencial en l'exposició de determinades informacions sovint, tot i que no pas sempre, és bàsicament el producte d'una determinada realitat. Exposar l'actuació, per exemple, dels esportistes olímpics catalans que juguen a bàsquet als Jocs de Pequín sembla difícil de fer sense exposar la seva participació dins de la selecció espanyola de bàsquet. De fet, si s'aconseguís fer, hauria calgut forçar extremadament la realitat i la notícia perdria, segurament, elements bàsics per a la seva comprensió³.

---

² Tal com s'ha exposat al punt 2.5. del *Marc teòric*.

³ En aquest sentit és paradigmàtica una unitat redaccional apareguda periòdicament durant l'any 2009 al setmanari *Osona Comarca* en la qual, partint d'un marc referencial dels Països Catalans, s'exposa una classificació de futbol en què només apareixen els equips d'aquests territoris i només se'n comptabilitzen els enfrontaments directes entre ells (produïts, tots ells, a la Lliga espanyola).

La plena coherència referencial que no acaben de mostrar ni l'*Avui* ni *El Punt*, sí que es troba als diaris *El Mundo* i *El País*. Tanmateix, el referent nacional d'aquests dos diaris és l'espanyol. Així doncs, ambdós diaris en cap ocasió empen un altre marc referencial diferent a l'espanyol. En relació al marc referencial català, el diari *El Mundo* no només no el reproduïx com a tal, sinó que sovint l'obvia i a voltes el menysté⁴, fet que no realitza en relació a altres marcs (estatals), que encara que no siguin presentats com a propis pel diari sí que són presentats com a *reals* i sense que se'n qüestioni la seva existència.

I pel que fa als altres dos diaris editats a Catalunya, *El Periódico* i *La Vanguardia*, aquests no tenen com a marc referencial principal Catalunya, sinó Espanya. Malgrat això, ambdós diaris sí que en algunes ocasions –sobretot en aquelles en què competeix la selecció catalana– centren els discursos referencials preferentment a Catalunya, però ho fan elaborant un discurs bàsicament –tot i que excepcionalment no és així– en clau autonòmica catalana, i no pas nacional. Els emmarcaments referencials elaborats per aquests dos mitjans fan que en aquelles situacions on el marc català i l'espanyol coincideixen, el marc català es situï jeràrquicament dessota de l'espanyol, reproduint així l'*status quo* de l'estructura política actual de l'Estat espanyol: un Estat, l'espanyol, conformat per diverses comunitats autònomes, entre elles, Catalunya, les Illes Balears i la Comunitat Valenciana.

5.2.4. ESPANYA, EL MARC NACIONAL REFERENCIAL MAJORITARI DE L'ESPORT A LA PREMSA DE CATALUNYA

En termes generals es pot afirmar que la nació que es contribueix a construir/reproduir a la premsa d'informació general de Catalunya, a partir de la informació esportiva que es publica a les seves pàgines, és la nació espanyola.

Aquesta afirmació es sustenta en diversos aspectes. El primer es troba als diaris *El Mundo* i *El País*⁵ que presenten com a únic marc referencial Espanya. A això cal sumar-hi l'actuació similar que s'efectua a les pàgines d'esport de *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya* –perquè malgrat reproduir en determinades ocasions el marc

⁴ Vegi's en aquest sentit el punt 4.6. on s'exposen els resultats al voltant de l'esdeveniment Catalunya-Euskadi/Euskal Herria

⁵ Llopis (2006) coincideix amb aquesta conclusió quan exposa que el diari *El País* empra el «nacionalismo de Estado» [espanyol] a partir de «el ensalzamiento de la propia selección española, la subestimación de sus rivales, las referencias a la furia española y la adopción de estereotipos y símbolos» (p. 59)

català li acaben conferint, com ja s'ha mencionat al punt anterior, la categoria d'autonòmic tot emmarcant-lo dins el referent espanyol—. I, finalment, també hi contribueix el fet que fins i tot els dos diaris que més reproduïen el marc nacional català, *l'Avui* i *El Punt*, puntualment també reproduïen l'espanyol –fet al qual cal sumar-hi que ambdós diaris confereixen una major representació als esportistes de l'Estat espanyol en comparació als esportistes i col·lectius d'altres estats—.

La circulació d'uns i altres emmarcaments nacionals a través de l'esport a la premsa, presentada a partir del grau de difusió dels sis mitjans analitzats, referma el predomini del marc discursiu espanyol. Així, situant tant *El Punt* i *l'Avui* com a reproductors del marc referencial català i els altres quatre diaris com a reproductors de l'espanyol, les dades mitjanes de difusió (en nombre de lectors)⁶ dels sis diaris durant els anys 2007 i 2008 (*El Periódico*, 710.500 lectors diaris; *La Vanguardia*, 584.000; *El País*, 226.000; *El Punt*, 145.000; *l'Avui*, 115.500 i *El Mundo*, 59.500) permeten afirmar que els lectors de premsa d'informació general que construeix i reproduïx el marc referencial espanyol (1.580.000) suposen un 85,85% del total de lectors que llegeixen un o altre diari dels estudiats, mentre que la resta (260.500), els lectors de premsa d'informació general que construeix i reproduïx el marc referencial català, en representen només el 14,15%.

En aquest sentit, i amb les dades que es desprenen d'aquesta recerca, es podria afirmar, doncs, que a Catalunya l'esport exposat a través de la premsa d'informació general contribueix a produir i reproduir també els dos marcs referencials: el català i l'espanyol. Tot i que, tanmateix, el marc referencial espanyol hi esdevé clarament el referent nacional majoritari.

Conèixer de quina manera aquest tipus de narracions i emmarcaments nacionals afecten els consumidors catalans en les seves identifications nacionals, en els seus comportaments polítics; i conèixer la situació d'aquest mateix fenomen en altres mitjans de premsa i també de comunicació a Catalunya són possibles i interessants línies de recerca que, entre d'altres, es presenten al següent i darrer punt d'aquest capítol.

---

⁶ A partir de FUNDACC (2008; 2009).

5.3. IMPLICACIONS I CONTINUACIÓ DE LA RECERCA

Prenent com a referència l'afirmació de Gifreu:

Sostinc que avui, en les actuals condicions [...] de comportament dels agents i processos mundials de la informació i la comunicació, les formes potser més determinants i de segur les més explícites per a construir (àmbit cultural) i per a expressar (àmbit polític) la identitat nacional, se situen en el camp de la comunicació. (2005, p. 33)

aquesta recerca contribueix, precisament, al coneixement de la construcció i l'expressió de la identitat nacional, expressada a través de la informació esportiva que els mitjans de comunicació escrits efectuen a Catalunya.

Un dels aspectes destacables d'aquesta recerca es troba en la coincidència dels seus resultats amb els obtinguts a les altres investigacions realitzades a Catalunya en relació als marcs nacionals referencials que produeixen i reproduïxen els mitjans de comunicació de la premsa escrita (Contrastant, 2005a, 2005b, 2006a; Giró, 2000; Hargreaves, 2000). En aquest sentit, el notable desequilibri entre el marc referencial català i l'espanyol deduït de les dades de la present recerca, també reforça les aportacions efectuades per Gifreu (2005, 1991) en el sentit que l'espai comunicacional català es troba en una situació de debilitat davant l'espai comunicacional espanyol. Però les coincidències no només es limiten als estudis realitzats a Catalunya, sinó que també es produeixen, en relació a les pràctiques de producció i reproducció nacional que efectuen els mitjans de comunicació, amb algunes de les recerques realitzades en altres territoris europeus i d'arreu del món. Entre aquestes, en destacarien les coincidències al voltant de la construcció de les notícies a partir de referents nacionals propis que exposen Yumul i Ozkirimli (2000) i Blain *et al.* (1993); les relacionades amb la major presència a les notícies d'aquells personatges i col·lectius que són considerats nacionals (Yumul & Ozkirimli, 2000); les coincidències relatives a la importància de les localitzacions de les informacions que també exposen Rosie *et al.* (2004) i Higgins (2004); aquelles relacionades amb el paper de l'emparaulament als mitjans descrit per Law (2001); i finalment les coincidències amb les recerques que mostren com a les retransmissions esportives dels mitjans s'hi troben subtils i a vegades evidents formes de nacionalisme (Billings & Eastman, 2006; Billings *et al.* 2009).

Tanmateix, són diverses les implicacions i les futures línies de recerca que es poden seguir a partir de la temàtica de l'estudi. Sense ànim d'abastar-les totes, a continuació se n'exposen algunes agrupades en quatre apartats.

5.3.1. ELS ALTRES MITJANS DE COMUNICACIÓ I L'ESPORT

Les futures línies de recerca en l'anàlisi dels discursos i els marcs referencials a Catalunya a partir de la narració dels esdeveniments esportius caldria que s'endinsessin en altres espais mediàtics amb tant o més impacte que la premsa d'informació general. D'una banda caldria tenir present la resta de la premsa escrita (la d'informació general d'àmbit local, comarcal i gratuïta i la d'informació exclusivament esportiva), i de l'altra, els altres mitjans de comunicació de masses (televisió, ràdio i internet)⁷. Així, l'estudi de la televisió, amb l'augment exponencial del nombre de canals –alguns d'ells emissor bàsicament o única de programació esportiva–, i la creixent ocupació de les franges horàries de més audiència amb programes esportius, apareix com un dels camps de recerca més interessants i segurament més influents en la difusió dels marcs referencials nacionals. En aquest mateix sentit, caldria tenir present també l'espai radiofònic, que en bona part ha seguit la mateixa evolució que la televisió pel que fa al nombre d'emissores, els seus continguts esportius i la ubicació d'aquests a les graelles horàries de l'espai radiofònic. Tanmateix, és Internet l'espai comunicatiu que sembla estar destinat, com a mínim durant els propers anys, a encabir bona part de les informacions relatives a l'esport. Actualment, Internet ja ha esdevingut un espai destacable pel que fa als hàbits de consum de mitjans de comunicació de la població catalana⁸.

A tot això, caldria afegir-hi que l'anàlisi d'uns i altres mitjans s'entreveu enriquidora i pertinent pel fet que, entre d'altres aspectes, les presències de la llengua catalana i castellana divergeixen enormement segons els mitjà, al mateix temps que els grups empresarials que hi ofereixen els seus productes i les audiències que aquests obtenen són també diverses en cadascun d'ells.

---

⁷ El cinema és un altre dels mitjans de comunicació de masses que també caldria tenir present en futurs estudis sobre la producció i reproducció dels marcs nacionals mitjançant l'esport. Precisament, l'any 2010 ha portat a les sales de Catalunya la novel·la *El factor humà* de John Carlin (2009) amb la pel·lícula *Invictus* (Clint Eastwood, 2009), un dels exemples més clars i diàfans d'ús polític i nacional de l'esport (el subtítol de la novel·la en català no en va és: *Nelson Mandela i el partit de rugbi que va construir una nació*).

⁸ El percentatge d'usuaris que declaren usar habitualment Internet per consultar mitjans d'informació ha experimentat un augment del 163% entre l'any 2008 (12%) i el 2009 (32%). (FUNDACC, 2010)

En relació als mitjans de comunicació escrits, cal fer notar que a Catalunya, a banda de la premsa d'informació general analitzada en aquest estudi, el paper de la premsa *popular* recau en els diaris d'informació esportiva. Les dades de consum de premsa diària mostren com un 11'6% de la població catalana és lectora diària de premsa esportiva, mentre que un 38,4% ho és de premsa d'informació general (FUNDACC, 2010). Els quatre diaris esportius amb més difusió a Catalunya (*El Mundo Deportivo*, *Sport*, *Marca* i *As*) estan escrits tots en castellà i són elaborats des de Barcelona (els dos primers) i des de Madrid (els altres dos); mentre que el cinquè (*El9 esportiu*), que ho és en català i s'elabora des de Barcelona, presenta índexs de difusió molt més reduïts.

També, en relació a la premsa escrita, fóra interessant conèixer el paper que en aquesta temàtica exerceix la premsa de proximitat (local i comarcal) que en determinats llocs de Catalunya és fins i tot més difosa que alguna de les publicacions generalistes de l'estudi (*ibid.*). Aquest tipus de premsa, a més i a diferència de la premsa esportiva, té la llengua catalana com a llengua predominant i és elaborada des de diferents indrets de Catalunya. D'altra banda, un altre tipus de premsa, molt difosa a les grans ciutats de Catalunya, és la premsa gratuïta. I aquesta, contràriament a la local i comarcal, és quasi tota en castellà i té alguns dels seus centres de producció fora del Principat.

Tanmateix, tot i que la premsa és un dels mitjans de comunicació més estesos, la televisió, la ràdio i ara també internet l'han sobrepassada en relació al nivell de penetració a les audiències. Així, mentre la premsa a Catalunya presenta uns índexs de penetració⁹ del 42,9%, la ràdio arriba al 55,4% i la televisió fins al 91,4%. A més, pel que fa a internet, el percentatge de llars catalanes que hi tenen connexió és del 60,9% (FUNDACC, 2010).

No obstant això, a banda dels índexs de penetració, cal tenir en compte que els mitjans i les característiques dels productes oferts i emesos per aquests varien enormement. Així, a Catalunya el panorama radiofònic es troba liderat per dues emissores que emeten en llengua catalana (Catalunya Ràdio i Rac1), seguides per una que ho fa en castellà (Cadena Ser). En canvi, a l'espai televisiu, tot i produir-s'hi el lideratge de TV3 (la Televisió Pública de Catalunya) que emet en català, hi ha dues altres cadenes, d'abast estatal amb índexs d'audiència semblants, i tot un seguit d'altres propostes empresarials (públiques i privades), totes elles també presents a tot

el territori de l'Estat espanyol que, amb el castellà com a única llengua, també presenten destacats nivells d'audiència.

Al mateix temps, en la recerca dels marcs i expressions nacionals caldria considerar, també, no només el camp de l'esport, sinó tots els altres camps que apareixen als diferents mitjans de comunicació. Conseqüentment, la recerca podria circumscriure's també a les informacions relatives al camp de la política, l'economia, la societat... i a totes les referències i expressions de nacionalisme banal que s'hi articulen en cadascun dels mitjans de comunicació de masses.

5.3.2. L'ESTUDI DEL LLENGUATGE ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ QUE PARLEN D'ESPORT

L'anàlisi de les informacions esportives a la premsa d'informació general ha revelat diferents pautes d'actuació en l'ús dels recursos d'emmarcament nacional. Entre aquestes en destaca, en comparació amb els altres recursos, el poc ús del 'nosaltres' explícit. Sembla interessant, en aquest sentit, conèixer el tipus de recursos relacionats amb el llenguatge que els altres mitjans de comunicació de masses empenen a l'hora d'exposar les informacions esportives. En relació a les explicacions del 'nosaltres', per exemple, és probable que tant a la televisió com a la ràdio, a causa de les característiques d'immediatesa intrínseques al mitjà (la narració d'un esdeveniment esportiu sol fer-se majoritàriament en directe) i al fet que això sol comportar una narració més emocional, aquest recurs hi aparegui amb més freqüència. En aquest sentit, Ličen (2008) exposa que les referències dels comentaristes televisius¹⁰ recauen sobretot en aquells que són definits com 'els nostres', i al mateix temps les seves narracions contenen una gran quantitat d'opinions, moltes de les quals denoten una destacada preferència també pels 'nostres' esportistes en contraposició als 'altres'.

També, en el camp del llenguatge a les informacions esportives, l'estudi del tipus de metàfores, els llocs comuns i les atribucions que es fan als col·lectius que es descriuen, i les variacions d'aquestes en funció del resultat esportiu (èxit o fracàs) del grup descrit com a propi, pot ser un aspecte interessant que permeti conèixer més profundament l'abast de determinades concepcions col·lectives i nacionals de la societat a la qual s'adrecen els diferents mitjans.

---

⁹ Penetració de dilluns a divendres en percentatge sobre el total de població (FUNDACC, 2010).

¹⁰ L'estudi de Simon Ličen es centra en els comentaristes de les televisions eslovenes.

Seguint amb el llenguatge, i tenint present que aquest també s'exposa a través de la iconografia que es reproduïx als mitjans, seria convenient realitzar un estudi més aprofundit del paper que les imatges i les fotografies efectuen en la construcció dels discursos nacionals a les informacions esportives. Des de la present recerca, en la qual només s'han analitzat els protagonistes d'aquest tipus d'informacions, s'entreu molt interessant aprofundir en l'estudi de la simbologia nacional que contenen (banderes, logotips, samarretes, escuts, colors) i el paper de les actituds, enfocaments i altres aspectes que s'hi recullen.

5.3.3. LA DIMENSIÓ ECONÒMICA DEL CAMP NACIONAL A L'ESPORT

Un altre dels segments, encara ara poc explorat, és el dels missatges nacionalitzadors relligats amb l'esport que les empreses efectuen al voltant de la comercialització dels seus productes. Molts dels productes que actualment es comercialitzen són publicitats a partir de la seva relació amb l'esport (Riera, 2005); però, a més, alguns d'ells sumen a aquest fet el lligam amb l'adscripció a determinats marcs simbòlics referencials, molts dels quals són de caràcter nacional. Un major coneixement dels mecanismes banals d'aprenentatge i difusió dels marcs nacionals a Catalunya i arreu es podria obtenir, per tant, a partir de l'aprofundiment en les dinàmiques i tendències referencials també d'aquests agents socials. Dinàmiques i tendències, que no sempre es troben canalitzades a partir dels mitjans de comunicació convencionals, sinó que són exposades de manera directa en la relació del consumidor amb el producte en diferents i diversos espais i situacions comercials.

En aquest sentit, és il·lustratiu el fet que una de les tasques més rellevants, a banda d'entrenar-se, que desenvolupen els jugadors de la selecció espanyola de futbol i de bàsquet¹¹ durant les estades preparatòries dels seus partits sigui la de participar en el rodatge de diferents espots publicitaris que associen diferents marques comercials amb la selecció espanyola. Posteriorment, aquestes marques difonen els seus productes arreu, amb aquest lligam, i en moltes ocasions els espots acaben sent emesos en horaris de màxima audiència a través dels diferents mitjans de comunicació.

---

¹¹ Aquest tipus de sinèrgies entre empreses i seleccions nacionals/estatals també es produeixen, tot i que en menor mesura, en moltes altres disciplines esportives (waterpolo, natació sincronitzada, tennis...).

Aquesta relació produeix efectes beneficiosos a les empreses (els seus productes i la seva marca obtenen un major reconeixement i un major impacte) i als esportistes i federacions estatals que representen (aquestes obtenen importants ingressos econòmics de la participació dels seus esportistes en aquestes activitats). Conseqüentment, aquest fet origina una potenciació d'aquesta relació i un augment de les demandes i ofertes d'uns i altres per participar en aquest tipus de relacions comercials, al mateix temps que els mecanismes de producció i reproducció nacional lligats amb l'esport troben en la dimensió econòmica un nou camp de desenvolupament.

5.3.4. ELS EFECTES DE LES COMUNICACIONS ESPORTIVES I NACIONALS

Finalment, una darrera línia de recerca, però no per això menys important –i que en aquest cas no ha estat tractada en l'estudi presentat–, rau en l'estudi dels efectes sobre la població del conjunt de missatges difosos pels mitjans de comunicació en relació a l'esport i la seva dimensió nacional. Perquè a hores d'ara, tal com ja assenyalaven Blain *et al.* (1993, p. 196), aquest aspecte «[...] is still to an uncomfortably great extent a matter for speculation».

En aquest sentit, caldria prendre com a punt de partida el que exposa Joan Ferrés (1996) sobre les influències dels mitjans de comunicació i les seves comunicacions:

Se tiende a considerar que lo que más influye en la televisión son los discursos, mientras que la televisión influye sobre todo desde los relatos. Se tiende a pensar que los telespectadores son influidos fundamentalmente desde la razón, cuando en realidad son influidos primordialmente desde las emociones. Se piensa que de la televisión sólo pueden influir aquellas comunicaciones de las que se es consciente, mientras que los efectos principales de la televisión son inconscientes, inadvertidos. (1996, p. 15)

Així doncs, la recerca en l'àmbit dels impactes es justificaria encara més si es té en compte que precisament el producte 'esport' difós pels mitjans de comunicació és ple de comunicacions inadvertides, entre les quals s'hi troba una notable càrrega emocional. Tenint en compte les dades exposades anteriorment sobre els elevats índexs de penetració dels diferents mitjans de comunicació, conèixer com les lectures i

interpretacions de les comunicacions que aquests efectuen impacten i afecten, per exemple, els comportaments de caràcter polític al voltant de la dimensió nacional seria una recerca interessant, sobretot en aquells territoris, com ara Catalunya, en els quals les tensions entre diferents tendències nacionals es presenten contínuament en els diferents camps de la societat.

En certa manera, doncs, el coneixement i la major assumpció del paper que desenvolupa l'esport en la construcció d'adhesions emocionals, nacionals i polítiques que acaben estructurant i configurant el món determinarà, probablement, l'aparició de noves recerques i línies d'investigació. Línies d'investigació que, certament, relacionaran el sistema esportiu amb la societat en la qual es troba imbricat i amb els mitjans de comunicació que tot ajudant a difondre'l també participen en la producció i reproducció de la seva dimensió nacional.

6. BIBLIOGRAFIA

- Alcoba, A. (1999). *La prensa deportiva*. Madrid: Instituto Universitario Olímpico de Ciencias del Deporte.
- Alexandre, V. (2006). *TV3 a traïció. Televisió de Catalunya o d'Espanya?* Barcelona: Proa.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread on Nationalism*. London: Verso.
- Anderson, B. (1991). *Imagined communities: Reflections on the Origin and Spread on Nationalism* (2nd ed.). London: Verso.
- ATP (2008) ATP WorldTour rankings [en línia]. <<http://www.atpworldtour.com/Rankings/Singles.aspx?d=23.06.2008&c=&r=1#>> [Consulta: 28 agost 2009].
- Azaryahu, M., & Kook, R. (2002). Mapping the nation: street names and Arab-Palestinian identity: three case studies. *Nations and Nationalism*, 8 (2).
- Balakrishnan, G. (1996). The National Imagination. In G. Balakrishnan (Ed.), *Mapping the Nation*. London: Verso/New Left Review.
- Balcells, A. (2008) *Llocs de memòria dels catalans*. Barcelona: Proa.
- Balibar, É. (1990). The Nation Form: History and Ideology. *New Left Review*, XIII (3), 329-361.
- Barceló, R. (2002). Els mitjans esportius. Anàlisi de les claus d'èxit a Catalunya. *Comunicació21*, nº 7, 39-48.
- Bardin, L. (1986). *Análisis de contenido*. Madrid: Akal.
- Barnier, A. (2001). *Sport, Nationalism, and Globalization: European and North American Perspectives*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Barrera-González, A. (1996). Metodologies en l'estudi del nacionalisme. A F. J. Bofill (Ed.), *Nacionalismes i Ciències Socials*. Barcelona: Mediterrània.
- Benito, Á. (1995). *La invención de la actualidad. Técnicas, usos y abusos de la información*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communications Research*. Nova York: Free Press.
- Berger, P., & Luckman, P. (1994). *La construcción social de la realidad*. Buenos Aires: Amorrortu.

- Bericat, E. (1998). *La integración de los métodos cuantitativo y cualitativo en la investigación social: significado y medida*. Barcelona: Ariel.
- Berlin, I. (1997). *Nacionalisme*. València: Tàndem edicions.
- Besalú, X., & Climent, T. (Coord) (2004). *Construint identitats. Espais i processos de socialització dels joves d'origen immigrant*. Barcelona: Mediterrània.
- Billig, M. (1995). *Banal nationalism*. London: Sage.
- Billig, M. (2006). *Nacionalisme Banal*. València: Universitat de València. Afers.
- Billings, A.C., & Eastman, S.T. (2006). Framing identities: Gender, ethnic, and national parity in network announcing of the 2002 Winter Olympics. *Journal of Communication*, 53(4), 569–586.
- Billings, A.C., MacArthur, P.J., Ličen, S. & Dan, W. (2009). Superpowers on the Olympic Basketball Court: The United States Versus China Through Four Nationalistic Lenses. *International Journal of Sport Communication*, 2, 380-397.
- Bishop, H., & Jaworski, A. (2003) 'We Beat 'em': Nationalism and the Hegemony of Homogeneity in the British Press Reportage of Germany versus England during Euro 2000. *Discourse Society*, 14; 243
- Blain, N., & Boyle, R. (1994). Battling along the boundaries, the marking of Scottish identity in sports journalism. A G. Jarvie & G. Walker (Eds.), *Scottish Sport in the Making of the Nation*. Leicester: Leicester University Press.
- Blain, N., & O'Donnell, H. (1998). European sports journalism and its readers during Euro'96: 'Living without the Sun'. A M. Roche (Ed.), *Sport, Popular Culture and identity*. Aachen: Meyer & Meyer.
- Blain, N., Boyle, R., & Hugh O'Donnell, H. (1993). *Sport and national identity in the european media*. Leicester: Leicester University Press.
- Blanchard, K., & Cheska, A. T. (1986). *Antropología del deporte*. Barcelona: Ediciones Bellatera.
- Blanco Leal, M. d. M. (2008). *Modelos de análisis para el estudio crítico de la prensa*. Madrid: Ediciones internacionales universitarias.
- Blàzquez, S. (2009). Seleccions esportives, competicions internacionals i lligues espanyoles [en línia]. 3r Congrés Catalanista. Barcelona. <<http://www.congrescatalanista.cat/img/blazquez.pdf>> [consulta: 21 novembre 2009]

- Borrat, H. (1989). *El periódico, actor político*. Barcelona: Gustavo Gili.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Brass, P. R. (1991). *Ethnicity and Nationalism*. Nova Delhi: Sage.
- Breuilly, J. (1985 [1982]). *Nationalism and the State*. Manchester: Manchester University Press, 2nd 3dn.
- Brookes, R. (1999). Newspapers and national identity: The BSE/CJD crisis and the British press. *Media, Culture & Society*, 21(2), 247-263.
- Brookes, R. (2002). *Representing Sport*. London: Arnold.
- Brubaker, R. (1996). *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Burguet, F. (2002). La trampa de la informació. La classificació dels gèneres periodístics com a coartada de l'objectivisme. *Anàlisi*, 28, 122-155.
- Burguet, F. (2004). *Les trampes dels periodistes*. Barcelona: Edicions 62.
- Calhoun, C. (1997). *Nationalism*. Buckingham: Open University Press.
- Calhoun, C. (2007). Nationalism and cultures of democracy. *Public Culture*, 19(1), 151-173.
- Canel, M. J. (1999). El País, ABC y El Mundo: Tres manchetas, tres enfoques de las noticias. *ZER: Revista de estudios de comunicación* (6), 99-119.
- Cardús, S. (1995). *Política de paper. Premsa i poder a Catalunya 1981-1992*. Barcelona: La Campana.
- Cardús, S. (1996). Els mitjans de comunicació i els conflictes de mercat. La situació de la premsa al Principat de Catalunya: Una proposta d'anàlisi alternativa. A *Actes del II Congrés Català de Sociologia*. Girona, 15-17 d'abril de 1994. (Vol. II, pp. 1017-1034). Barcelona: Societat Catalana de Sociologia. Filial de l'Institut d'Estudis Catalans.
- Cardús, S. (2000). Nacionalisme i democràcia. A M. Guibernau (Ed.), *Nacionalisme. Debats i dilemes per a un nou mil·leni*. (pp. 77-85). Barcelona: Proa.
- Cardús, S. (2009). *Tres metàfores per pensar un país amb futur*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- Cardús, S., & Estruch, J. (1995). Politically correct anti-nationalism. *International Social Science Journal*, 144, 347-352.
- Carlin, J. (2009). *El factor humà*. Barcelona: La Campana.
- Casasús, J. M. (1985). *Ideología y análisis de medios de comunicación*. Barcelona: Mitre.
- Castelló, E. (2006). La construcció nacional a les sèries de ficció: visió sobre una dècada de producció de Televisió de Catalunya. *Quaderns del CAC*, 23-24.
- Castelló, E. (2007). The Production of Television Fiction and Nation Building. *European Journal of Communication*, 22(1), 49-68.
- Castelló, E. (2009). The Nation as a Political Stage. *International Communication Gazette*, 71(4), 303-320.
- Castelló, E., & López, B. (2007). *Identitat cultural i societat a les sèries de ficció catalanes: dels discursos a la recepció*. Tarragona: Estudis de Comunicació de la URV.
- Castells, M. (1998). *La Era de la Informació. El poder de la Identidad* (Vol. 2). Madrid: Alianza Editorial.
- Chaney, D. (1986). A symbolic mirror of ourselves: civic ritual in mass society. A R. Collins & et al. (Eds.), *Media, Culture and Society. A Critical Reader* (pp. 247-263). London: Sage.
- Chomsky, N., & Herman, E. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. Nova York: Pantheon.
- CIO (2001). *Carta Olímpica*. Barcelona: Associació per a la Projectió de l'Esport Català (APEC).
- CIO (2009). What is a National Olympic Committee (NOC)? [en línia]. <<http://www.olympic.org/en/content/National-Olympic-Committees/>> [Consulta: 15 desembre 2009].
- COE (2008). Deportistas [en línia]. <<http://www.pekin2008.coe.es/>> [Consulta: 31 agost 2009].
- Coles, R. (1986). *The Political Life of Children*. London: Chatto Heinemann.
- Colomé, G. (1997). Futbol i identitat nacional a Catalunya: FC Barcelona i RCD Espanyol. *L'Avenç*, 211, 32-34.

- Connell, L. (2003). The Scottishness of the Scottish press: 1918–39. *Media, Culture & Society*, 25(2), 187-207.
- Connor, W. (1996). The beyond reason: the nature of the ethnonational bond. A J. Hutchinson & A. D. Smith (Eds.), *Ethnicity* (pp. 69-75). Oxford: Oxford University Press.
- Contrastant. (2005a). *Prensa i autoreconeixement: la informació meteorològica i els mapes del temps* [en línia]. <<http://www.contrastant.net/ves/premsa2.htm>> [Consulta: 14 setembre 2008].
- Contrastant. (2005b). *Prensa i autoreconeixement: les seccions dels diaris d'informació general* [en línia]. <<http://www.contrastant.net/ves/premsa1.htm>> [Consulta: 29 octubre 2005].
- Contrastant. (2006a). *L'autoreconeixement de la premsa catalana i basca* [en línia]. <<http://www.contrastant.net/ves/premsa5.htm>> [Consulta: 21 juny 2008].
- Contrastant. (2006b). *Proesa del Liverpool: guanya un partit jugant només amb dos jugadors* [en línia]. <<http://www.contrastant.net/nacio/liverpool.htm>> [Consulta: 21 juny 2007]
- Conversi, D. (1997). *The basques, the Catalans and Spain: alternative routes to nationalist mobilisation*. London: Hurst & Co.
- De Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identities. *Discourse & Society*, 10(2), 149-173.
- Dekker, H., Malová, D., & Hoogendorm, S. (2003). Nationalism and Its explanations. *Political Psychology*, 24(2), 345-376.
- Duch, S. (2005). *Futbol, metàfora d'una guerra freda. Estudi antropològic del Barça*. Barcelona: Proa.
- Ducrot, O. (1986). *El decir y lo dicho. Polifonía de la enunciación*. Barcelona: Paidós.
- Duke, V., & Crolley, L. (1996). *Football, Nationality and the State*. Harlow: Longman.
- Duran, J., García Ferrando, M., & Latiesa, M. (1998). El deporte mediático y la mercantilización del deporte: la dialéctica del deporte de alto nivel. A M. García Ferrando, N. Puig & F. Lagardera (Eds.), *Sociología del Deporte*. Madrid: Alianza Editorial.
- Edensor, T. (2002). *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. Oxford: Berg.

- Eley, G., & Suny, R. G. (1996). Introduction: From the Moment of Social History to the Work of Cultural Representation. A G. Eley & R. G. Suny (Eds.), *Becoming National: A Reader* (pp. 3-38). New York and Oxford: Oxford University Press.
- Elias, N., & Dunning, E. (1986). *Quest for excitement: Sport and Leisure in the Civilising Process*. Oxford: Basil Blackwell.
- Essed, P. (1991). *Understanding Everyday Racism*. Newbury Park and London: Sage.
- Estradé, A. (2001). Max Weber: la nació com a procés. A R. Sentmartí (Ed.), *Clàssics del Nacionalisme* (pp. 201-246). Barcelona: Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya: Pòrtic.
- Etherington, J. (2003). *Nationalism, national identity and territory. The case of Catalonia*. Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Ferrer i Gironès, F. (2000). *Catalanofòbia: El pensament anticatalà a través de la història*. Barcelona: Edicions 62.
- Ferrés, J. (1996) *Televisión subliminal, socialización mediante comunicaciones inadvertidas*. Barcelona: Paidós.
- Figueras, M. (2005). *Prensa juvenil femenina i identitat corporal*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Figueres, JM. (2002). *Prensa i nacionalisme. El periodismo en la reconstrucción de la identidad catalana*. Barcelona: Pòrtic.
- Finlayson, A. (1998). Psychology, psychoanalysis and theories of nationalism. *Nations and Nationalism* 4(2), 145-162.
- Firth, R. (1973). *Symbols: Public and Private*. London: George Allen & Unwin.
- Fishman, J. A. (1972). *Language and Nationalism*. Rowley: Newbury House.
- Fontcuberta, M. (2003). *La noticia. Pistas para percibir el mundo*. Barcelona: Paidós.
- Fontcuberta, M (2006). El Periódico como sistema. A H. Borrat & M. Fontcuberta, *Periódicos: sistemas complejos, narradores en interacción*. Buenos Aires: La Crujía ediciones.
- Fox, J. E. (2003). *Nationhood without nationalism: being national in everyday life*. Tesi Doctoral, University of California, Los Angeles, CA.

- Fox, J. E. (2006). Consuming the nation: Holidays, sports, and the production of collective belonging. *Ethnic and Racial Studies*, 29 (2), 217-236.
- FUNDACC (2008) *Resum any natural 2007. Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. Catalunya* [en línia]. Barcelona: Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_1a_onada08_barometre_cat.pdf> [consulta: 20 desembre 2009].
- FUNDACC (2009) *Resum 1a. onada 2009. Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. Catalunya* [en línia]. Barcelona: Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_any_natural_08_barometre_cat.pdf> [consulta: 20 desembre 2009].
- FUNDACC (2010) *La Comunicació i la Cultura a Catalunya. Resum 2009*. [en línia]. Barcelona. Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/comunicacio_i_cultura_catalunya_2009.pdf> [consulta: 1 març 2010]
- García, Mª C., & Berganza, M. R. (2005). El método científico aplicado a la investigación en Comunicación Mediática. A M. R. Berganza & J. A. Ruiz (Eds.), *Investigar en Comunicación*. Madrid: McGraw-Hill.
- Garnham, N. (1997). Economía política y la práctica de los estudios culturales. A M. Ferguson & P. Golding (Eds.), *Economía política y estudios culturales* (pp. 121-144). Barcelona: Bosch.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Oxford: Basil Blackwell.
- Gifreu, J. (Ed.). (1991). *Construir l'espai català de comunicació*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació.
- Gifreu, J. (2005). *La pell de la diferència*. Barcelona: Pòrtic.
- Gifreu, J.; Saperas, E. (1993) *La televisió i la transformació dels espais públics nacionals a Europa. Primera part: el noticiari televisiu a Espanya*. Barcelona: UPF/Fundació Cultural "La Caixa".
- Gill, F. (2005). Public and private: national identities in a Scottish Borders Community. *Nations and Nationalism*, 11(1), 83-102.
- Giró, X. (2000). *Anàlisi crítica del discurs sobre nacionalisme i identitat als editorials de la premsa diària publicada a Catalunya des de la transició fins al govern del PP (1977-1996)*. Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

- Giulianotti, R. (1999), *Football: Sociology of the Global Game*. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, E. (1990). *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books.
- Goldlust, J. (1987). *Playing for Keeps: Sport, the Media and Society*. Melbourne: Longman Chesire.
- González Aja, T. (ed.) (2002). *Sport y autoritarismos. La utilización del deporte por el comunismo y el fascismo*. Madrid: Alianza Editorial.
- González Ramallal, M. E. (2004). *Sociedad y deporte: Análisis del deporte en la sociedad y su reflejo en los medios de comunicación en España*. Universidade Da Coruña, A Coruña.
- González, F. A., & Beltrán, J. (2008). Selecciones para la secesión. *Papeles FAES* (63).
- Guibernau, M. (1996). *Nationalism. The Nation-State and Nationalism in the Twentieth Century*. Londres: Polity Press.
- Guibernau, M. (2002). *Nacionalisme català. Franquisme, transició i democràcia*. Barcelona: Pòrtic.
- Guibernau, M. (2007). *The identity of nations*. Cambridge: Polity Press.
- Hall, S. (1990). Cultural Identity and Diaspora. A J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture and Difference* (pp. 222-237). London: Lawrence & Wishart.
- Hall, S. (1996 [1989]). Ethnicity: Identity and Difference. A G. Eley & R. G. Suny (Eds.), *Becoming National: A Reader* (pp. 339-351). New York: Oxford University Press.
- Hammersley, M. (1996). The Relationship between Qualitative and Quantitative Research: Paradigm Loyalty versus Methodological Eclecticism. A J. T. E. Richardson (Ed.), *Handbook of Research Methods for Psychology and the Social Sciences*. Leicester: BPS Books.
- Hargreaves, J. (1987). *Sport, Power and Culture: A Social and Historical Analysis of Popular Sports Britain*. Cambridge: Polity Press.
- Hargreaves, J. (1992). Olympism and Nationalism: Some Preliminary Considerations. *International Review for the Sociology of Sport*, 27(2), 119-138.

- Hargreaves, J. (1994). *Sporting females: Critical issues in the History and Sociology of Women's Sports*. London: Routledge.
- Hargreaves, J. (2000). *Freedom for Catalonia?* Cambridge: University Press.
- Harley, J. B. (1988). Maps, Knowledge and power. A D. Cosgrove & D. Daniels (Eds.), *The iconography of landscape: Essays on the symbolic representation, design and use of past environments* (pp. 277-312). New York: Cambridge University Press.
- Hartley, J. (1993). *Understanding news* (2nd ed.). London: Routledge.
- Hearn, J. (2007). National identity: banal, personal and embedded. *Nations and Nationalism*, 13(4), 657-674.
- Higgins, M. (2004). Putting the nation in the news: the role of location formulation in a selection of Scottish newspapers. *Discourse & Society*, 15(5), 633-648.
- Hobsbawm, E. (1983). Mass-producing traditions: Europe, 1870-1914. A E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The invention of Tradition* (pp. 263-307). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobsbawm, E. (1990). *Nations and nationalism since 1780. Programme, myth and reality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffmann, S. (1968). Obstinate or obsolete? The fate of the nation-state and the case of Western Europe. A J. S. Nye (Ed.), *International Regionalism* (Vol. 177-230). Boston, MA: Little Brown.
- Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading MA: Addison-Wesley.
- Holt, R. (1990). *Sport and the British*. Oxford: Clarendon Press.
- Hroch, M. (1994). La construcción nacional en Europa. Del movimiento nacional a la nación constituida. *Viento Sur*(13), 103-118.
- Ignatieff, M. (1993). *Blood and belonging: Journeys into the New Nationalism*. London: Chato & Windus.
- Íñiguez, L. (Ed.). (2006). *Análisis del discurso. Manual para las ciencias sociales*. Barcelona: UOC.
- Joan, B. (2003). Autoestima i Països Catalans. A Q. Gibert, J. Murgades, M.A. Adell & B. Joan (Eds.), *Autoestima i Països Catalans: segones jornades de Psicologia "la catalanitat, una identitat sòlida"* (pp. 89-110). Barcelona: La Busca.

- Joan, B. (2004). De la minorització a la normalitat. A *El despertar dels Països Catalans*. Barcelona: La Busca.
- Jones, R., & Desforges, L. (2003). Localities and the reproduction of Welsh nationalism. *Political Geography*(22), 271-292.
- Juncà, A. (2006). Medios de comunicación y creación de identidad nacional en Cataluña. Análisis de la Eurocopa de Portugal 2004. A X. Pujadas; A. Fraile; V. Gambau; F.X. Medina & J. Bantulà (Comps.), *Culturas deportivas y valores sociales* (pp. 173-182). Madrid: AEISAD-Librerías Deportivas Esteban Sanz.
- Juncà, A. (2008). Sport and National Identity discourses in the Catalan/Spanish Press. GP F1 in Montmeló, 2007. A M. Doupona & S. Licen (eds.), *Sport & Culture & Society: an Account of Views and Perspectives on Social Issues in a Continent (and Beyond)* (pp. 99-103) Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport.
- Kiely, R., McCrone, D., & Bechhofer, F. (2006). Reading between the lines: national identity and attitudes to the media in Scotland. *Nations and Nationalism*, 12 (3), 473-492.
- Krippendorff, K. (1990). *Metodología de análisis de contenido. Teoría y práctica*. Barcelona: Paidós.
- Law, A. (2001). Near and far: banal national identity and the press in Scotland. *Media, Culture & Society*, 23, 299-317.
- Llopis, R. (2006). Clubes y selecciones nacionales de fútbol. La dimensión etnoterritorial del fútbol español. *Revista Internacional de Sociología*, 45, 37-66.
- Llopis, R. (2010). Sociedad plural, fútbol postnacional. Evolución y transformaciones socioculturales del fútbol español. A R. Llopis (Ed.), *Fútbol postnacional. Transformaciones sociales y culturales del «deporte global» en Europa y América Latina*. Barcelona: Anthropos.
- Ličen, S. & Doupona Topič, M. (2008). The imbalance of commentators' discourse during a televised basketball match. *Kinesiology*, 40(1), 61-68.
- Löfgren, O. (1993). Materializing the Nation in Sweden and America. *Ethnos*, 58 (III-IV), 161-196.
- López, M. (1995). *Cómo se fabrican las noticias fuentes, selección y planificación*. Barcelona: Paidós.
- Lyons, J. (1997). *Semántica lingüística. Una introducción*. Barcelona: Paidós.
- Maalouf, A. (1999). *Les identitats que maten*. Barcelona: La campana.

- MacInnes, J. (1992). The Press in Scotland. *Scottish Affairs*, 1, 37-49.
- Marina, J. A. (1998). *La selva del lenguaje*. Barcelona: Anagrama.
- MacCLANCY, J. (1996), Sport, Identity and Ethnicity. A J. MacClancy (Ed.) *Sport, Identity and Ethnicity*. Oxford: Berg.
- McClintock, A. (1996). No Longer in a Future Heaven. A G. Eley & R. G. Suny (Eds.), *Becoming National: A Reader* (pp. 260-285). New York and Oxford: Oxford University Press.
- McCrone, D. (2001). *Understanding Scotland: the Sociology of a Nation*. London: Routledge.
- Mead, G. (1976). *Espíritu, persona y sociedad*. Buenos Aires: Paidós.
- Meech, P., & Kilborn, R. (1992). Media and Identity in a Stateless Nation: The Case of Scotland. *Media, Culture and Society*, 14(2), 245-259.
- Mercer, C. (1992). Regular imaginings: the newspaper and the nation. A T. Bennet, P. Buckridge, D. Carter & C. Mercer (Eds.), *Celebrating the Nation*. Sydney: Allen & Unwin.
- Meynaud, J. (1972). *El deporte y la política*. Barcelona: Editorial Hispano Europea.
- Mira, J. F. (1984). *Crítica de la nació pura*. València: 3i4.
- Mira, J. F. (1985). *Crítica de la nació pura* (2a ed.). València: 3i4.
- Mira, J. F. (2001). Pròleg. A R. Sentmartí (Ed.), *Clàssics del nacionalisme* (pp. 9-12). Barcelona: Pòrtic. Biblioteca Oberta.
- Mira, J. F. (2005). *Crítica de la nació pura* (2a ed.) València: 3i4.
- Mira, J.F. (2009). L' 'id', l'entitat. *Avui*, 26-09-09. Barcelona, p. 22.
- Mollà, T. (1994). *La Utopia necessària: (nacionalisme i societat civil)*. Tarragona: El Mèdol: Bromera.
- Montaigne. (1982). *Montaigne*. Oxford: Clarendon Press.
- Moragas, M. (1994). Deporte y medios de comunicació. *Telos* (58), 58-62.
- Moragas, M., Rivenburgh, N., & Larson, J. (1997). *Television in the Olympics*. London: John Libbey.
- Moragas, M. (1996). Esport i mitjans de comunicació. A D. Jones (Ed.). *Esport i mitjans de comunicació a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya (Centre

- d'Investigació de la Comunicació). Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (Universitat Autònoma de Barcelona).
- Moreno, L. (2006). Scotland, Catalonia, europeanization and the Moreno question. *Scottish Affairs*, 54, 1-21.
- Moreno, L., & Arriba, A. (1996). Dual Identity in Autonomous Catalonia. *Scottish Affairs*, 17, pp. 78-97.
- Moscovici, S. (1983). The phenomenon of social representations. A R. Farr & S. Moscovici (Eds.), *Social Representations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moulines, U. (2002). *Manifest nacionalista (o fins i tot separatista, si volen)*. Barcelona: La Campana.
- Muñoz, J. (2007). ¿Neutralidad identitaria?. *La Vanguardia*, 12-01-07. Barcelona, p. 23.
- Nogué, J. (1998). *Nacionalismo y territorio*. Lleida: Milenio.
- Nora, P. (1986). *Les Lieux de mémoire*. Paris: Gallimard.
- Norman, W. (2006). *Negotiating Nationalism: Nation-Building, Federalism, and Secession in the Multinational State*. Oxford: Oxford University Press.
- O'Donnell, H. (1999). *Good times, Bad times. Soap operas and society in Western Europe*. Londres i Nova York: Leicester University Press.
- Özkirimli, U. (2000). *Theories of Nationalism*. New York: MacMillian Press.
- Özkirimli, U. (2003). The nation as an artichoke? A critique of ethnosymbolist interpretations of nationalism *Nations and nationalism*, 9(3), 339–355.
- Palà, R., & Ibáñez, A. (2009). *Marcas de referència als Telenotícies de TV3* [en línia]. Barcelona: Media.cat. <<http://www.media.cat/2009/10/06/informe-marcas-de-referencia-dels-telenoticies-de-tv3/>> [consulta: 10 novembre 2009].
- Palmer, C. (1998). From Theory to Practice: experiencing the nation in everyday life. *Journal of Material Culture*, 3(2), 175-199.
- Periwal, S. (Ed.). (1995). *Notions of Nationalism*. Budapest: Central European University Press.
- Petersoo, P. (2007). What does 'we' mean? National deixis in the media. *Journal of Language and Politics*, 6(3), 419-436.
- Polauner, M. (2004). *Grupos y humanos*. Madrid: Biblioteca Nueva.

- Potter, J., Edwards, D., & Wetherell, M. (1993). A Model of discourse in action. *American Behavioral Science* (36), 383-401.
- Puig, N., & Heinemann, K. (1991). El deporte en la perspectiva del año 2000. *Papers: Revista de Sociologia*, 38, 123-142.
- Ranachan, E. K. (2008). *Cheering for Barça: FC Barcelona and the shaping of Catalan identity*. Unpublished Master of Art, McGill University, Montréal.
- Renan, E. (1990). What is a nation? A H. K. Bhabha (Ed.), *Nation and narration*. London: Routledge.
- Riera, A. (2005). *Estrategias de comunicación publicitaria : el uso del deporte en la publicidad televisiva en España*. Múrcia: Fundación Universitaria San Antonio.
- Robertson, R. (1991). Social Theory, cultural relativity and the problem of globality. A A. D. King (Ed.), *Culture, Globalization and the World-System*. Basingstoke: Macmillan.
- Rodrigo Alsina, M (2005). *La construcción de la noticia*. Barcelona: Paidós
- Rosa, A., Bellelli, G., & Bakhurst, D. (2000). Representaciones del pasado, cultura personal e identidad nacional. A *Memoria colectiva e identidad nacional* (pp. 41-87). Madrid: Biblioteca Nueva.
- Rosie, M. J., MacInnes, J., Petersoo, P., Condor, S., & Kennedy, J. (2004). Nation speaking unto nation? Newspapers and national identity in the devolved UK. *Sociological Review*, 52(4), 437-458.
- Rovira i Virgili, A. (1999). *El principi de les nacionalitats*. Barcelona: Columna-Proa.
- Rovira, M. (2008). La llengua com a variable d'identitat. *Llengua i ús* (42), 72-78.
- Rovira, M., & Solà, J. (2008). Símbols banals? De la insostenible lleugeresa a l'anàlisi pràctica de la identitat. *Eines. Per a l'esquerra nacional* (6), 11-18.
- Rowe, D. (1999). *Sport, Culture and the Media*. Buckingham: Open University Press.
- Sáez, A. (1999). *De la representació a la realitat*. Barcelona: Dèria editors.
- Said, E. W. (1983). *The World, the Text and the Critic*. Londres: Verso.
- Saperas, E. (1992). *Introducció a les teories de la comunicació*. Barcelona: Pòrtic Media.
- Schlesinger, P. (2000). The nation and communicative space. A H. Tumber (Ed.), *Media Power, Professionals and Policies* (pp. 99-115). London: Routledge.

- Shotter, J. (1993). *The Cultural Politics of Everyday Life*. Milton Keynes: Open University Press.
- Simon, L. (2010) *Catalunya contra Espanya. El partit interminable*. Barcelona: Cossetània edicions.
- Smith, A. D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Blackwell.
- Smith, A. D. (1989). The Origins of Nations. *Ethnic and Racial Studies*, 12(3), 340-367.
- Smith, A. D. (1991). *National Identity*. Harmondsworth: Penguin.
- Smith, A. & Dilwyn, P. (eds.) (2004). *Sport and national identity in the post-war world*. London: Routledge.
- Snyder, E., & Spreitzer, E. (1983). *Social Aspects of Sport*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Snyder, L. L. (1976). *Varieties of Nationalism: a Comparative Study*. Hinsdale, IL: Dryden Press.
- Soler, S., Prat, M., Juncà, A., & Tirado, M. À. (2007). *Esport i societat: una mirada crítica. Propostes didàctiques*. Vic: Eumo Editorial.
- Stapleton, K., & Wilson, J. (2004). Ulster Scots Identity and Culture: The Missing Voices. *Identities*, 11(4), 563-591.
- Symmons-Symonolewicz, K. (1981). National consciousness in Medieval Europe: Some theoretical problems. *Canadian Review of Studies in Nationalism*, VIII(1), 151-165.
- Tajfel, H. (1984). *Grupos humanos y categorías sociales*. Barcelona: Herder.
- Terribas, M. (1994). *Television, National Identity and the Public Sphere. A Comparative Study of Scottish and Catalan Discussion Programs*. Tesi Doctoral, University of Stirling, Stirling.
- Terricabras, J. M. (1998). *Atreveix-te a pensar*. Barcelona: La Campana.
- Thompson, J. B. (1990). *Ideology and Modern Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Turner, J. C. (1999). Some current issues in research on social identity and self-categorization theories. A. N. Ellemers, R. Spears & B. Doosje (Eds.), *Social identity*. Londres: Blackwell Publishers.
- Televisió de Catalunya (2009). TV3, la cadena que col·loca més programes entre els 40 més vistos [en línia]. <<http://www.tv3.cat/actualitat/134321/TV3-la-cadena-40-mes-vistos>>

que-colloca-mes-programes-entre-els-40-mes-vistos> [Consulta: 15 octubre 2009].

UNISPORT (1993). *Carta Europea del Deporte*. Màlaga: Unisport, Junta de Andalucía.

Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology*. London: Sage.

Vilar, P. (1979). *Catalunya dins l'Espanya Moderna*. Barcelona: Curial.

Villena, S. (1999). Con manos de tierra y corazón de león. Imaginario nacionalista y fútbol [en línia]. *EFdeportes.com*. <<http://www.efdeportes.com/efd13b/villena.htm>> [Consulta: 21 juny 2007].

Voloshinov. (1973). *Marxism and the Philosophy of Language*. New York: Seminar Press.

Wagensberg, J. (2003). *Si la natura és la resposta, ¿quina era la pregunta?* Barcelona: Tusquets.

Walker, R. (2001). Postmodernism and nationalism. A A. J. Motyl (Ed.), *Encyclopedia of Nationalism* (pp. 611-630). San Diego: Academic Press.

Weber, M. (1982). *Ensayos sobre metodología sociológica*. Buenos Aires: Amorrortu.

Whannel, G. (1983). *Blowing the Whistle: the politics of sport*. London: Pluto Press.

Whannel, G. (1984). Fields in Vision: Sport and Representation. *Screen*, 25(3).

Xicoy, E. (2008). *Interpretació periodística del conflicte basc (Avui, El Periódico i La Vanguardia. Setembre 1998 - abril 2000)*. Tesi Doctoral, Universitat Ramon Llull, Barcelona.

Yumul, A., & Ozkirimli, U. (2000). Reproducing the nation: 'banal nationalism' in the Turkish press. *Media Culture & Society*, 22(6), 787-804.

Yuval-Davis, N. (1997). *Gender and Nation*. London: Sage.

